GEDEONIS GLADIUS.

f. Augustini Lucensis

GEDEONIS GLADIUS

PROPOSITIONES A' SS. D. N. INNOCENTIO XI.

Damnatas Angelici Doctoris Ope penitùs profligans, radicitùsque convellens.

Auctore Reverendo Patre Sacræ Theologiæ Lectore

FR. LAURENTIO MARIA PISANI

ORDINIS PRÆDICATORUM,

Fidelissimæ Civitatis Mylarum.

Opus tàm Scholasticis, quàm Moralis Theologiæ cultoribus perutile: ubi verus sensus, in quo prædictæ Propositiones damnantur, explanatur, variique Conscientiæ casus resolvuntur.

ADDITA APPENDICE

Circa Observationes, supra easdem Propositiones, editas à Rev. P. M. Fr. Raymundo Lumbier, Ord. Carmelitarum; in qua nonnullæ controversiæ iterùm dirimuntur.

Illustrissimo, atque Reverendissimo D. D.

F. ANGELO MARIÆ CARLINI

Ordinis Prædicatorum,

ARCHIEPISCOPO CORYNTHI.

VENETIIS, M. DCCIV.

Apud Aloysium Pavinum.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

ILLUSTRISSIME, ac Reverendiſs. Antiſtes.

GLadium, non quem è vagina liberari nefas ſit, ſeu nudatum neceſſe ſit illicò recondi, ſed ex Divinæ Sapientiæ armamentario depromptum, tum ad caſtigandam nimiam opinionum licentiam, tum ad abſtergendam ingratam moleſtiſſimamque ex hominum animis religionem, tibi dicatum volo Præſtantiſſime atque Optime Præſul. Hanc autem nuncupandi hujus operis Nomini tuo cauſam habeo. Vineæ ſuæ procurandæ præfectum te voluit Divinus Paterfamilias: non itaque ab officio tuo alienum erit certis ſtatiſque temporibus gladio hoc, tanquam vinitorio cultro uti; cum ſcilicet in ſylvam abit, & ſterili ubertate laborat Vinetum. Mirum profectò tum integritati Eccleſiæ ſervandæ, tum reparandæ ſaluti quantum conferat, ex Doctoris Angelici cote gladium hunc aciem, nitoremque ſuum traxiſſe: idque in ea Domini-

canæ familiæ parte , in qua ſeverioris diſciplinæ inſtitutis ad grande illud , & Divinum munus , quo caſtiſſimè nunc , ſanctiſſimèque fungeris , eruditus es . Dum adhuc privatum illud vitæ genus complexu ſuo te coerceret , vidit te Italia Divina eloquia , gladium nempe utraque parte acutum ſummo mortalium bono tractantem . Vidit te non tam eximiæ dignitatis , quàm doctrinæ , pietatis , cæterarumque virtutum nota inſignem , mirataque eſt Conſtantinopolis primùm , tota dein Peloponneſus ampliſſimis , & immortalibus à te affecta , atque exornata beneficiis . Hinc ex Veneti Senatus Conſulto (quo nihil magis efficax ad comparandam hominibus famam excogitari poteſt) adminiſtrandæ Coryntbi Eccleſiæ præpoſitus es : quod maximis laudibus ab univerſa Italia exceptum eſt : quodque incredibili voluptate tota penè Græcia tamquam ſingulare illius Orbis bonum celebravit . In ea modò re utriuſque gentis Vota verſantur , ut diù multùmque Eccleſiæ commodo , & gloriæ vivas . Quid publicis his æquiſſimiſque votis addere ego poſſum? Plenè cumulatèque omnium , meiſque precibus & votis occurrat D. O. M. teque ampliſſimè fortunet .

Humillimus & Addictiſſimus Servus
Aloyſius Pavinus .

L I.

LIBELLO AUCTOR.

QUònam progredi ſub incude vix fabrefacte, nondùm ad limam, haud formam nacte, imperite niteris gladie? E prælo ad prælium properas nulla prorsùs excultus arte? E cellis numquid milites, ex bibliothecis nè gladii erumpunt? E mancipatis hoſtiis, hoſtium caſtra petuntur? Proh rerum inverſum ordinem! At nil novi è ſacra Prædicatorum turma adversùs hæreſes, Eccleſiæ hoſtes, morumque fædatores arma perſtringi, ex eorum litterariis thecis ancipites ortum ducere enſes, eorumque domiciliis pro Eccleſiæ militantis ſubſidio ſtrenuos Chriſti milites enutriri. Belli adversùs Albigenſes ortus hic Ordo, bellandi morem à Protoparente ſuxit. Diſputationibus in Licæis, Concionibus in plateis, ferro quoque in Sanctæ Inquiſitionis Tribunali ſtrenuè certare non deſtitit: Petro namque Martyre, Angelico Thoma, Ferrerioque Vincentio vexilliferis ſub inclyto Duce Dominico (pugilum Fidei ab Innoc. III. non immeritò nomenclaturam adepti) belligerantes Dominicani, haud ſemel triumphali redimiti ſunt laurea. Hujus propaginis athletis continuò, & hactenùs uſa eſt Principis Apoſtolorum ſedes: hac præcipuè tempeſtate, ut opinionum pelliciem, in perniciem quotidie graſſantem animarum, compeſceret, à fæl. rec. Alexandro VII. hujus Ordinis Generali Magiſtro, ut ſuorum acies adversùs eas ordinaret, nonniſi cura demandata eſt: nec fefellit eventus: nam Vincentius Baronius eodem tempore, quo Romæ expunctæ illæ olim ab Alexandro fuere, tomos aliquot in Gallia edidit, funditùs eas evertens, ut non priùs Summi Pontificis auctorita-

te damnatæ, quàm ejus fuerint lucubrationibus enervatæ, earum, quas nuper Sanctissimus Dominus noster Innoc. XI. (quem diù suæ Ecclesiæ Deus incolumem servet) explosit, plerasque multò ante Mercorus, Minutolus, Gonetus, idemque Baronius, præ cæteris fœliciter profligarunt. Non mirum igitur in dies hujus emeritæ Religionis claustra enses parere, ut meritò ejus alumnis illud Psalmodiæ, *& gladii ancipites in manibus eorum* aptari queat:

At cur jactabundè Gedeonis nomine gloriaris? Adeò namque in tua gracili virtute confidis, ut illius instar hostes ad internecionem usque perimere audeas? Tàm altè de te sapis, dum tamen humiliter de tui militis exili manu sentire deberes? At sanè æquum est tibi hoc prefulgido potiri epitheto dùm nonnisi Angelici Doctoris ope evaginatus, illius te versat dextera, cujus Doctrinæ occinens, ait Ecclesia: sit *Gedeonis, Gladius, tuba, lagena, radius.*

At siste quæso gladie. Vanum est cum victis pugnam inire; indecorum jam prostratos opprimere: jam Petri pugione cruore perfusos aggredi.

At proficiscere, propera, erumpe. Frustraneum haud est certamen cum iis percutere, qui etsi victi, Anthæi instar, animi non deposuere proterviam; non laude vacuum, SS. PP. omniumque Scholasticorum exemplo, qui hucusque ab Ecclesia damnatas hereses eradicare minimè sinunt, auctoritate jam interemptas rationibus eliminare; quin de his dictum: *Qui elucidant me vitam æternam habebunt*. Si fidimus Aquinati. Haud exuberans Apostolico mucrone, etsi exteriùs attritos, interiùs adhùc non penitùs fractos invadere. Nonnè tibi quamplurimis Trinacriæ plagis evaginari opus fuit ut aliquorum amputares subdubitantis ingenii prunos. Lucem igitur appetere pro cunctorum profectu nimietate carebit. Etsi forsan tui militis in feriendi arte peritiam, neutiquam pro Vaticani obsequio decertandi studium abnegare poterit Orbis; ut nuper in thesibus de Summi Pontificis auctoritate editis jam agnovit. Ad agonem igitur irrue, Angelici namque (Cherub est mystici Paradisi, flammiferum, atque versatilem rutilans gladium) Doctoris ope fretus, ut

verax

verax Gedeonis Gladius, hæc à Sanctissimo Domino nostro damnata Theoremata (auguror) penitùs profligabis, è cordibus radicitùsque convelles. At quam mihi mercedem, qui te evaginandum curavi exhibebis? O utinam (non aliam opto) impiorum in me gladios pro Catholicę Fidei veritate centuplos germinares.

Reliquum est, ut te legentibus sinceritatem, qua cultu prosequor cernuo hos ipsos, quos arguo, palam facias; opinionibus namque meum est adversari: aliquarum verò ex consectariè illatis, intrà damnatarum ambitum non occlusis, solùm rationum ponderi, lectorumque arbitratui judicium relinqui; nullamque eis censurę notam te inurere inquies: styli imbecillitatem aspernantibus, te sapientibus, ac insipientibus debitorem, omniumque captui non imparem oportere responsum dabis: porrò non Rethorum fucis, sed argumentorum jaculis dimicandum: belligeros milites galeatos, minimè opus esse fucatos. Si inopię te criminentur, aliquid temporis avaritię, partim, quibus angustor curis, librorum penurię nonnihil, plurimùm ingenii hębetudini remitti, supplex exposce: mendicantis proles nonnisi pauperiem poterit redolere. Adversùm te obloquentia nè timeas ora, non enim sine causa Gladium portas.. Si in me insurgant detractores, nil tibi esto, libenti namque animo illis ignosco, nè cum alias didicerim (si fortè quid sapio) disciplinas maximam è Crucis Cathedra ab Incarnata Sapientia effusam oblivioni tradam. Iis, quos noveris humaniter te excipere, plurimas humiliter, venerabundus gratias age: & si mihi jus in te est; pone Gladium tuum in vaginam.

DECRETUM SS. D. N. INNOCENTII PAPÆ XI.

Feria v. die 2. Martii 1679.

In Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Vaticano coram Sanctiss. D. N. D. Innocentio Divina Providentia Papa XI. ac Eminentiss. & Reverendiss: Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hęreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter Deputatis.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus ovium sibi à Deo creditarum saluti sedulò incumbens, & salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis à fœl. record. Alexandro VII. Prædecessore suo incboatum prosequi volens, plurimas propositiones partim ex diversis, vel libris, vel Thesibus, seù scriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deindè Eminentissimis, & Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulò, & accuratè sæpiùs discussis, eorumdem Eminentissimorum Cardinalium, & Theologorum votis per Sanctitatem suam auditis. Idem Sanctissimus D. N. re postea maturè considerata, statuit, & decrevit pro nunc sequentes propositiones, & unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimùm tanquàm scandalosas, & in praxi perniciosas, esse damnandas, & probibendas, sicuti eas damnat, & probibet. Non intendens tamen, Sanctitas Sua per boc decretum alias propositiones in ipso non expressas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exbibitas, vel exbibendas ullatenùs approbare.

1 *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis. pag. 1.*

2 *Probabiliter existimo, Judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem. pag. 27.*

3 *Generatim dum probabilitate, sivè intrinseca, sivè extrinseca quam-*

quamtumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus. pag. 35.

4 *Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili. pag. 47.*

5 *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus. pag. 49.*

6 *Probabile est, nè singulis quidèm rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum. pag. eadem.*

7 *Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus. pag. eadem & fusiùs in Append. à n. 15.*

8 *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui. pag. 55.*

9 *Opus Conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali. pag. 79.*

10 *Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali. p. 60.*

11 *Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos. pag. 60.*

12 *Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui. pag. 66.*

13 *Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum. pag. 69.*

14 *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem, ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas. pag. 76.*

15 *Licitum est filio gaudere de parricidio Parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas. 78.*

16 *Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, & secundùm se. pag. 79.*

17 *Satis est, actum fidei semel in vita elicere. pag. 84.*

18 *Si à potestate publica quis interrogetur, fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & fidei gloriosum consulo, tacere, ut peccaminosum per se non damno. pag. 117.*

18 Vo-

19 *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. p. 120.*

20 *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem. pag. 129.*

21 *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solùm probabili revelationis; immò cum formidine qua quis formidet, ne non sit locutus Deus. pag. 98.*

22 *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris. pag. 99.*

23 *Fides latè dicta ex Testimonio Creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit. pag. 86.*

24 *Vocare Deum in Testem mendaci levis non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem. pag. 133.*

25 *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sivè res sit levis, sivè gravis. pag. 140.*

26 *Si quis, vel solus vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, ~~sive recreationis causa~~, sive quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intrà se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. pag. 147.*

27 *Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, & virtuosa. pag. 152.*

28 *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. pag. 157.*

29 *Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi. pag. 161.*

30 *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat. pag. 166.*

31 *Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei. p. 173.*

32 *Non*

32 *Non solùm licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus incboatum babemus, & quæ nos possessuros speramus.* pag. 177.

33 *Licitum est tàm bæredi, quàm legatario contra injustè impedientem, ne vel bæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere, sicut, & jus babenti in Catbedram, vel præbendam contra eorum possessionem injustè impedientem.* pag. eadem.

34 *Licet procurare abortum ante animationem fœtus, nè Puella deprebensa gravida occidatur, aut infametur.* pag. eadem.

35 *Videtur probabile omnem fœtum, quamdiu in utero est, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eamdem babere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu bomicidium committi.* pag. 179.

36 *Permissum est furari, non solùm in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* pag. 180.

37 *Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè beris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* pag. 183.

38 *Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.* pag. 187.

39 *Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.* pag. 194.

40 *Contractus Mobatra licitus est, etiam respectu ejusdem personæ, & cum contractu retrovenditionis prævie inito cùm intentione lucri.* pag. 196.

41 *Cùm numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.* pag. 199.

42 *Usura non est dum ultrà sortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solùm si exigatur tamquam ex justitia debitum.* pag. 205.

43 *Quidni nisi veniale sit detrabentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.* pag. 208.

44 *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, & bonorem defendat. Et si boc non*

sit pro-

ſit probabile , vix ulla erit opinio probabilis in Theologia. pag. 211.

45 *Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tanquam pretium, ſed dumtaxat tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolùm gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut è contra. pag.* 214.

46 *Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immò etiamſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis, ſic ut illud pluris æſtimetur, quàm res ſpiritualis. pag.* 225.

47 *Cùm dixit Concilium Tridentinum: eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles, ipſi judicaverint ad Eccleſias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc digniores, non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundò locutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos, vel tandem loquitur tertiò quando fit concurſus. p.* 230.

48 *Tam clarum videtur, fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò rationi diſſonum videatur. pag.* 244.

49 *Mollities jure naturæ prohibita non eſt. Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpè eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.* 251.

50 *Copula cum conjugata conſentiente marito, non eſt adulterium adeòque ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum. p.* 252.

51 *Famulus qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandum virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, putà nè à Domino malè tractetur, nè torvis oculis aſpiciatur, nè domo expellatur. p.* 254.

52 *Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus. p.* 262.

53 *Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor ſimul à diverſis celebrantibus audit. p.* 263.

54 *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem. pag.* 266.

55 *Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem. p.* 269.

56 *Fre-*

56 *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis. p. 272.*

57 *Probabile est sufficere attritionem naturalem, modò honestam. pag. 274.*

58 *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem. 278.*

59 *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ. p. 292.*

60 *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere, & proponere emendationem. p. 297.*

61 *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere; quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit. p. 301.*

62 *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit. p. 306.*

63 *Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi. p. 314.*

64 *Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnat. Dom. N. Jesu Christi. pag. 318.*

65 *Sufficit illa Mysteria semel credidisse. p. ead.*

Quicumque autem cujusvis conditionis, status, & dignitatis illas vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim defenderit vel ediderit, vel de eis disputativè publicè, aut privatim tractaverit, vel prædicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiæ, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus, Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, & status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, nè prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant. Tandem, ut ab injuriosis contentionibus Doctores,

seu

seu Scholastici, aut alii quicumque in posterùm se abstineant, & ut paci, & charitati consulatur idem Sanctissimus in virtute Sanctæ Obedientiæ eis præcipit, ut tàm in libris imprimendis, ac manuscriptis, quàm in Thesibus Disputationibus, ac Prædicationibus caveant ab omni censura, & nota, necnon à quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhùc inter Catbolicos hinc indè controvertuntur, donec à S. Sede recognitæ super iisdem propositionibus judicium proferatur.

Franciscus Riccardus S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo sexcentesimo septuagesimo nono, Indictione secunda, die verò 4. mensis Martii, Pontificatus autem Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Innocentii Divina Providentia Papæ XI. anno tertio supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, ac in acie campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum ejusdem Sanctiss. D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di revisione, & approbatione del P. F. Raimondo Asperti Inquisitore, nel Libro intitolato *Gedeonis Gladius Propositiones à SS. DD. Innoc. XI. damuatas Angelici Doctoris ope profligans, &c. Auctore R. P. Lect. F. Laurentio Maria Pisani Ord. Prædicatorum,* non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo Licenza à D. Alvise Pavin Stampatore, che possi esser stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, & presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa. Dat. 20. Zugno 1703.

(*Ferigo Marcello Procurator, e Reformator.*
(
(*Marin Zorzi Reformator.*

Agostino Gadaldini Segretario.

PRO-

PROPOSITIO
PRIMA.

Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi: hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

1 PRæmitto primò, probabilitatem de valore Sacramenti oriri posse, vel ex parte formæ, vel ex parte materiæ, vel ministri, vel subjecti recipientis: ex parte quidem formæ, ut est illa probabilis opinio de forma Baptismi: in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati, & hæc probabilitas ex parte formæ semper est probabilitas ex parte Juris, non ex parte facti. Circa reliqua enumerata, probabilitas potest esse, vel ex parte Juris, vel ex parte facti: & quidem, circa materiam Baptismi certum est ex parte Juris debere esse aquam naturalem; ex parte verò facti, dubitatur, & est pro utraque parte probabilis opinio: an aquæ ex hærbarum succis extractæ sint vera, & naturalis aqua: similiter: an tipha, vel simile sint verum triticum, quod ex parte Juris, certum est esse materiam Sacramenti Corporis. Ex parte Juris verò dubitatur pro Pœnitentiæ Sacramento, an sufficiat Attritio, an verò requiratur Contritio: pariter de materia Sacramenti Ordinis; cum Græci in Presbyteris ordinandis, etiam

Romæ Summo Pont. præſente, teſte Card. de Lugo, non utantur porrectione calicis, & patenæ, ut mos eſt Latinis, ſed contactu Aræ, in qua eſt calix: hæc autem ad eandem reducitur Latinorum materiam; eſt namque mediatus calicis contactus. Circa miniſtrum Sacr. Pœnit. millenæ ſunt controverſiæ, ac probabiles opiniones: pariterque de miniſtro Confirmationis in dubium vertitur adhuc: an ſimplex Sacerdos ex Summi Pont. diſpenſatione valeat illam miniſtrare.

Circa ſubjectum Sacramenti Baptiſmi, & ex parte Juris, dubitatur, an validè conferatur per manus, ſive pedis, vel alterius partis à capite ablutionem: ex parte facti verò: an talis ſit capax, ut ſi naſcitur monſtrum, de quo dubitatur; an ſit Anima rationali præditum.

2 Præmitto ſecundò, illam opinionem probabilem carentem certitudine metaphyſica; ſed conſuetam, & approbatam in Eccleſia, eſſe certam moraliter; ac proinde quamvis oppoſita ſit tutior; ipſa tamen eſt tuta, periculoque caret: ut eſt contactus Aræ, quo utuntur Græci in conferendo Presbyteratus Ordinem: vel conſecratio Epiſcopi à duobus Epiſcopis, & altero Abbate, & ſimilia in Eccleſia conſueta: unde non eſt dubium, his uſitatis materiis uti, illicitum non eſſe, ſicut, nec illicitum eſt abſolvere pœnitentem cum Attritione cognita; etſi certum non ſit omninò, contrariam opinionem requirentem Contritionem eſſe falſam, ut conſtat ex Decr. Alex. VII. quo dato, ſecuriùs eſſet accedere cum Contritione, quàm cum Attritione cognita: attamen, quia opinio aſſerens Attritionem ſufficere, nedùm eſt probabilis, ſed tuta, tùm ex Conc. Trid. eam approbante; tum ex communiori Theologorum ſententia; tùm ex Decr. Alexandri; tùm ex praxi Eccleſiæ, & fidelium: ex præſenti damnatione non exploditur.

3 Sermo igitur eſt in præſenti de illis opinionibus merè probabilibus, quæ nullo modo ſunt ab Eccleſia uſitatæ; quapropter non ſunt tutæ, cum id, nec ex ſe, nec ex Eccleſiæ habeant uſu; & aliàs verſantur in concurſu alterius, quæ eſt certa materia, vel forma Sacramenti; quod non evenit quando utraque eſt ab Eccleſia uſu recepta: non eſt enim tunc altera illarum adeò determinatè certa, ut alteram excludat: & hoc patet ex verbis

rela-

relatæ propositionis, ubi sermo est de opinione tantùm probabili in tutioris concursu; non autem de tuta, etiam in tutioris conflictu: undè locum non habent quorundam scrupuli, quibus anguntur in prolatione verborum; vel de intentione in Sacramentis conficiendis dubitant: quoniam, etsi meliùs esset verba sine alicujus literæ diminutione proferre, & actualem intentionem habere: tamen citrà dubium est, & tutum, sufficere virtualem intentionem; & prolationem verborum, quæ sensum non mutat satis esse, ut docuit Angelicus *3.p.q.60.art.8.*

4 Antequàm autem ad hanc propositionem impugnandam accedamus, oportet sensum ejus verbalem explanare: videtur enim sibi contraria, dum in principio asserit, *Non esse illicitum uti opinione tantùm probabili;* & in fine infert *hinc sententia probabili utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis*. Quod est contradictorium illius primi dicti. Quomodo ergo ex illo infertur?

Pro quo sciendum est, quòd illi Doctores, qui asserunt non esse illicitum uti opinione probabili in Sacramentis conferendis, ut est Tamb. *lib.1. explicat. Decal. ca.3 §4. n.20.* Vasq. 1.2.*q.*19. *art.* 6.*dub.*63. *cap.*2.& 4 Basil. Pont. *lib.4. de Matrim.cap.*25.*n.*9. Merolla *to* 1.*dub.*3. Diana *p.*1.*tract.*13 *resol.* 2. qui ait esse comunem, licèt falsò: limitant tamen hoc dictum, ut in aliquibus casibus non liceat, & in his, ajunt, non peccare contra reverentiam debitam Sacramento, sed contra Charitatem proximi. Casus, quos excipiunt, habentur apud Tambur. *loco cit.* his verbis. *Nisi tamen obstet usus, & consuetudo Ecclesiæ, vel tacitum pactum cum suscepturo Baptismum*, & Diana *loco cit.* addit periculum gravissimi detrimenti: quæ sunt eædem exceptiones, ac illæ adductæ in propositione, ubi dicitur, *nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi*, & quia supponunt consuetudinem, aut legem, aut periculum gravis damni in Sacramento Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis, ideò inferunt, non ex primis verbis, sed ex exceptionibus additis, illa postrema verba, in quibus dicitur: *hinc sententia tantùm probabili &c.*

Ex quo sequitur intentionem Summi Pont. esse damnandi illam propositionem absolutè, ita ut opinione tantùm probabili

non liceat uti in Sacramentis conferendis relicta tutiore, non solùm in illis casibus exceptis, sed in omnibus; quia videlicet per hoc fit injuria, & irreverentia Sacramento; ac proindè, etiam si aliud non obstet, & in omnibus Sacramentis, non solùm in illis exceptis, illicitum est. His præmissis.

5 Dico primò. Illicitum est in Sacramentis conferendis uti opinione tantùm probabili relicta tutiore de valore Sacramenti, tàm circa materiam, quàm circa formam: quàm etiam circa ministrum, & subjectum extrà casum necessitatis.

Colligitur ex S.Th. infrà adducendo, eam docet Nugno 3.*p.q.* 60. *art.* 2.*difficult.* 3. *in resp ad arg.* fusè probat Mag. Minutulo Siculus Ord. Præd. *in lib. de opin.prob.art.* 1.*conclus.*2. & cœteri Thomistæ, qui id asserunt de actibus humanis, à fortiori id asserere tenentur in conficiendis Sacramentis.

Prob. Primò Ang. Doct. authoritate, qui 3.*p.q.*60. *art.* 7. *ad* 2. *ait: licèt in qualibet lingua contingat diversis vocibus idem significari, semper tamen aliqua illarum vocum est, qua principaliùs, & comuniùs homines illius linguæ utuntur ad hoc significandum, & talis vox assumi debet in significatione Sacramenti.* Ubi observa S. Doctorem non esse contentum opinione probabili: excludit enim vocem idem significantem, si non sit principalior, & comunior; & tamen probabile est per illam effici Sacramentum, dùm idem significat, & requirit principaliorem, & comuniorem, de qua nullum sit dubium, sed sit certa, & tutior.

Probatur ratione. Utens opinione tantùm probabili relicta tutiore irrogat Christo institutori Sacramentorum irreverentiam in re gravi; ergo peccat mortaliter, & consequenter illicitè agit. Probant. Institutori irreverentia fit si contra, vel præter ejus institutionem fiat; adhibendo autem materiam, vel formam probabilem relicta tutiore de validitate Sacramenti, fit contra institutionem Sacramentorum Auctoris, videlicet Christi: ergo ei irrogatur irreverentia. Probatur minor, quia intentio institutoris est, ut Sacramenta fiant adhibita forma, & materia certa, quod patet à paritate aliorum Legislatorum, qui requirentes aliqua media ad finem, ea certa non probabilia requirunt: sic observamus in ætate requisita ad sacros ordines suscipiendos, vel professionem emittendam, & similibus: & etiam

ex

ex ipsa Sacramentorum institutione, pro quibus Christus ipse materiam, & formam determinavit: sed qui utitur opinione tantùm probabili, relicta tutiore, non adhibet certam formam, & materiam, sed quæ dubio subest, an in re sit talis necnè: ergo facit contra institutionem Christi.

Confirmatur. Probabilitas opinionis efficere nequit esse veram formam, aut materiam, quæ in re talis non est; & aliàs Sacramentum non conficitur, si forma, vel materia vera non esset: undè comuniter asseritur Eucharistiæ Sacramentum non confici, si panis revera non sit triticeus, quantumcumque talis existimetur: similiter de Attritione, aliisque Sacramentorum materiis eorumque formis: ergo utens tantùm opinione probabili de validitate Sacramenti exponit Sacramentum periculo nullitatis: atqui exponere Sacramentum periculo nullitatis est magna irreverentia Auctori Sacramentorum Christo; videtur enim uti rebus tàm sacrosanctis pro suo libito; nec minor irreverentia est ac illa, qua quis simulat Sacramentorum administrationem, de quo infrà: quod licèt non faciat ea intentione, ut irrideat Sacramentis, vel ejus institutori; tamen actio ipsa est parvipendii contemptus, & irrisionis, eo modo, quo infrà dicemus cum S. Th. de adducente Deum in testem mendacii: ergo iste talis peccaret mortaliter, & illicitè ageret ex hoc præcisè capite.

6 Dico 2. Etiam in casu necessitatis, illicitum est uti opinione tantùm probabili, relicta tutiore de validitate Sacramenti, si probabilitas sit circa materiam, formam, aut subjectum capax Sacramenti; secùs verò si sit circa ministri jurisdictionem, quandò hæc dependet ab Ecclesia.

Prob. 1. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona; sed malum est, & illicitum ex se uti opinione tantùm probabili; & necessitas non tollit, quin tunc exponatur Sacramentum periculo nullitatis; quin materia subjaceat dubio, & consequenter fiat contra Christi institutionem; licèt aliquatenùs minuatur irreverentia; quia non fit pro libito, sed ad consulendum saluti proximi, ergo nec in casu necessitatis potest quis uti opinione probabili de validitate Sacramenti.

7 Dices primò. De duobus malis minus est eligendum, ut

habetur *cap. Duo mala*, ſed minus malum eſt exponere Sacramentum periculo nullitatis, quàm animam æternæ damnationi, cujuſmodi eveniret, quando infans morti proximus eſſet baptizandus, nec haberetur aqua, niſi roſacea: vel monſtrum natum moreretur, nec poſſet expectari certitudo, an anima rationali careat: ergo in his caſibus, vel ſimilibus non illicitè quis uteretur opinione tantùm probabili, relicta tutiore de validitate Sacramenti.

At totus hic diſcurſus falſus eſt; & ut à minori incipiam: falſum quidem eſt eſſe minus malum exponere Sacramentum periculo nullitatis, quàm proximum periculo æternæ damnationis: ratio eſt, quia illud eſt malum culpæ, hoc verò eſt malum pœnæ; at majus malum eſt malum culpæ, quàm malum pœnæ, ut docet Angelicus *1.p.q.48. ar.6.in corp.* quod duplici ratione probat, & ſe explicat de malo tàm ſenſibili, quàm de privatione Gratiæ, & Gloriæ. Tùm etiam, quia, nemo tenetur vitare malum proximi cum damno proprio ſpirituali; licèt pro bono ejus ſpirituali teneatur cum damno proprio corporali, ut docet expreſsè S.Th. 2.2.*q.* 26. ibidem latè Bann. & alii, & etiam S. P. Aug. *lib. de mendacio, & contra mendacium;* qui non admittit mendacium eſſe dicendum, neque ad propriam vitam tuendam, neque ſi ſalus animæ proximi periclitetur: in caſu autem neceſſitatis non ceſſat ratio irreverentiæ debitæ Sacramentis, & periculum nullitatis, ut probavi; undè etiam in eo caſu non deſinit eſſe malum conficere Sacramentum cum forma, vel materia tantùm probabili.

Major quoque non benè adducitur in propoſito: nam, de duobus malis minus eſſe eligendum, habet locum, quando alterum eorum neceſſariò debet eligi ab operante; in præſenti autem, non eſt actio elicienda ab eo, qui conferre deberet Sacramentum, damnatio infantis, ſed eſt ab ipſo permiſſa, cum non poſſit ritè ejus indemnitati conſulere; non ſunt enim facienda mala, ut mala vitentur, ut loco cit. ait S. Aug. Secundò, quia illa regula locum habet, quando minus malum clauditur in majori, tanquàm pars in toto, & unum eorum neceſſariò debet eligi: quapropter parato ad furandum 100. aureos, ſi aliter non poſſum eum retrahere, poſſum conſulere, ut furetur decem;

quia

quia in tali casu non consulo malum, sed mali diminutionem, quod est bonum: non autem si mala disparatè se habeant, potest alterum eligi: si namque infidelis mihi proponeret, vel fornicari, vel pejerare, & ad alterum eorum cogeret: neutrum eligere licitè possem: undè S. Aug. *loc. cit.* non excusat Loth à peccato, eò quòd civibus Sodomæ obtulerit filias stuprandas pro evitando majori facinore, quod committere tentabant cum Angelis ejus hospitibus sub forma juvenum.

8 Ex his confirmatur iterum conclusio. In tantùm est illicitum uti opinione tantùm probabili, quia exponitur Sacramentum periculo nullitatis; ideòque per adversarios in casu necessitatis licitum est, quia saluti animæ consulitur, hocque per ipsos esset majus malum: at in tali casu non cessat periculum nullitatis; & aliàs ita peracto Sacramento non certò consulitur saluti Animæ, quia si revera Sacramentum in eo casu non conficitur, nihil saluti animæ prodest. Hoc supposito sic argumentor: Expositio Sacramenti periculo nullitatis est certa, etiam stante necessitatis casu, & quòd indè sequatur salus animæ est incertum; sed in nullo casu est licitum facere malum certum pro bono incerto consequendo: ergo in casu necessitatis non licet &c.

Ex quo sequitur multò minùs licere ad effugiendam mortem comminatam à Tyranno, posse adhiberi formam, aut materiam probabilem tantùm, relicta tutiore, putà, baptizando sub hac forma: in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati; vel cum aqua rosacea, & similibus.

9 Dices 2. In casu necessitatis, quando, ex.gr. non adsit aqua naturalis ad baptizandum infantem morientem, suppetat autem rosacea; non diceretur minùs probabilem sequi, tutiore relicta; nam non deseritur, nisi id, quod in promptu est; tunc autem non adesset: ergo pro casu necessitatis non urget damnatio nec ad ipsum est extendenda, cum dicatur, *relicta tutiore*.

Resp. negando ant. Pro quo, nota transitum, qui fit in ejus probatione, dùm à relictione opinionis ad relictionem materiæ transit argumentum: in eo namque casu, verum est non deseri materiam certam, & tutiorem, cum non adsit: attamen etiam pro eo casu concursus opinionum versatur: absente namque

aqua naturali, de rosacea, quæ præstò adest, duplex circumfertur opinio: altera asserens non esse legitimam Sacramenti Baptismi materiam cum non sit naturalis aqua, aquam esse certam materiam citrà dubium est; & hæc est tutior: altera propugnans esse aquam naturalem, legitimamque materiam, & hæc est solummodò probabilis, minùsve tuta; cum per eam periculo nullitatis exponatur Sacramentum: qui ergo hac opinione uteretur, in praxi tutiorem relinqueret, minusq; tutam eligeret: hoc autem damnatur in prædicta propositione, in qua de opinione est sermo, dum dicitur, *uti opinione tantùm probabili*, *relicta tutiore*; & ex verbis ipsius Diplomatis Pontificii constat inhiberi, nè quis ad praxim aliquam harum opinionum deducat.

10 Sed inquies: Nunquid animas Christi sanguine redemptas irreparabiliter perire viscera patientur humana?

Respondeo, in his casibus posse sub conditione ministrari Sacramentum, putà dicendo, si es capax, quando dubium est ex parte subjecti: si hæc est vera materia, si dubitatur de ipsa; sic enim satis consulitur saluti animæ in extremis periclitantis, vitaturque periculum irritandi Sacramentum, ac irreverentia, & ita Parochi instruuntur ex Rituali Rom. edito à Paulo V.

11 Quò ad secundam partem de ministro, cujus Jurisdictio dependet ab Ecclesia; probatur, quia in his casibus censetur Ecclesia suam Jurisdictionem conferre: non potest autem Ecclesia efficere, ut sit vera materia, vel forma, quæ de facto talis non est: ex quo patet ratio discriminis.

12 Non tamen id admittendum extrà casum necessitatis, ut videntur contendere Less. Suar. Sanch. Basil. Pont. & alii apud Tambur. *loco sup. cit. n.* 21. quia non est præsumendum Ecclesiam conferre jurisdictionem pro libito, sed tantùm pro necessitate: unde Nugno *loc. cit. quo sequitur quàm periculosum sit eligere in confessione ministrum dubium*.

Nec obstat, quod dicitur *l. Barbarius de offic. Prætoris*, ubi habetur, errorem comunem vulgi tribuere jurisdictionem; ut indè inferatur etiam opinionem probabilem Theologorum jurisdictionem tribuere. Non, inquam, obstat; quia etiàm in

le-

legibus favorabilibus non esse faciendam extensionem ad similes casus, nisi ad ipsos extendantur verba legis juxtà propriam significationem, vel naturalem, vel civilem, vel nisi aliter cogat necessitas; docet idem Suar. *lib.6. de legibus cap.3 n.3.4. & 9.& c.4.* Glosſ. Butrius, Salas, & alii ab ipso cit. item Bonac.*de leg. q. 1. punct. 10. nu.26.* quod præcipuè locum habet in præsenti, cum concessio dependeat à voluntate Legislatoris, & hoc est, quod ait Minutulo *in resp. ad 5. ante 5. conclus.* quòd per cit. legem sancitum est titulum coloratum, errorem que comunem tribuere jurisdictionem; non reperitur autem alicubi decisum opinionem probabilem jurisdictionem tribuere.

13 Dices. Ecclesia toleravit usquemodò opinionem, quæ est ferè comunis, asserentem, quoties minister utitur jurisdictione probabili, quæ sit solidè probabilis, Ecclesiam supplere; sed hoc est dare jurisdictionem per ratihabitionem de præsenti: ergo etiam extra casum necessitatis licitum est uti opinione probabili in puncto jurisdictionis.

Resp. quidquid sit, an Ecclesiæ tolerantia tribuat jurisdictionem de præsenti; hoc enim longè diversum est à casu, quo Episcopus videt coram se aliquem confessiones excipientem, siletque; hìc enim est circa praxim tolerantia, ibi verò circa opinionem; & revera Ecclesia usquemodò sustinuit opiniones, quas modò damnavit, non autem arbitror impunè sustinuisse aliquem in tipha conficientem Eucharistiam. Dico igitur, jam nunc illam opinionem non tolerare; cum enim decernat, illicitum esse uti opinione probabili relicta tutiore de valore Sacramenti in Sacramentis conferendis; & Jurisdictio ministri ad validitatem pertineat, ac in conferendis Sacramentis exigatur, jam ipsam ampliùs non tolerare, fateri opus est.

Nec obstat, quòd de Jurisdictione specialem non faciat mentionem: nam ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; præcipuè cum aliquid sub generalitate verborum legis comprehenditur, cujusmodi est in præsenti, & nullum indè incommodum obvenit; ut evenit extrà casum necessitatis; Tum etiam quia, gratis admisso, quòd per prædictam propositionem Jurisdictionis punctus non tangatur; protestatur Pontifex in suo Decreto, his verbis: *Non intendens tamen Sanctitas sua per*

hoc

hoc Decretum alias propositiones in ipso non expressas , & Sanctitati suæ quomodolibet & ex quacumque parte exhibitas , vel exhibendas ullatenus approbare; per quæ patet tolerantiam hujus opinionis , & cujuscumque alterius aboleri. Et quamvis dici possit tolerare , dùm positivè non reprobat : tolerantia hæc , quæ ad altiùs est quædam indifferentia , dùm neque approbationem continet , insufficiens esse videtur in hoc casu , in quo exigeretur positiva tolerantia ; hæc enim in tantùm tribuit Jurisdictionem , in quantùm est tacita concessio , & ratihabitio : non censetur autem ratum habere , qui protestatur nolle approbare.

Excipienda tamen esset bona fides pœnitentis accedentis ad Confessarium , quem sciebat potestatem habere , inscius cum sit , an illi spiraverit facultas , qua utitur confessarius opinioni probabili innixus : validum enim existimo in hoc casu Sacramentum ratione tituli colorati , errorisque comunis : illicitè tamen minister ea facultate uteretur.

14 Hinc deciditur triplex quæstio circa Bullam Cruciatæ . Prima est , an validè absolvat approbatus in aliena Diœcesi . Secunda , an ille , qui fuit approbatus in eadem Diœcesi , sed ei spiravit facultas , quæ erat ad tempus concessa . Tertia , an Regulares uti possint privilegio Bullæ , ut eligant confessarium , præter præfinitum à Superiore , qui eos à reservatis absolvat . Duæ primæ , teste Tambur. paribus utrinque armis versantur inter Doctores , tàm pro negativa , quàm pro affirmativa : circa tertiam parùm roboris habent affirmantes , cum expresse ei refragetur Urbani VIII. Decretum : supposito tamen pro utraque parte esse probabiles opiniones , & quicquid sit de majori probabilitate (quæ præcipuè pro negativa in secundo , & tertio casu mihi videtur perspicua) nihilominùs dicendum est : in nullo horum uti licere affirmativa sententia , nam , licèt probabilis sit opinio affirmans ; negativa tamen est tutior , non solùm comparativè ad oppositam , quæ sit tuta , sed quæ est merè probabilis ; atqui non possumus licitè sequi tantùm probabilem , relicta tutiore : ergo non est licitum sequi opinionem affirmantem in hac materia.

15 Hinc emergunt duo dubia non parvi ponderis ; quorum primum est : an pœnitens , qui repentino correptus morbo , vo-

ce ,

ce, aut signis petit confessionem, sed antequam advocetur Sacerdos sensibus destituitur, itaut in Sacerdotis præsentia, nec confiteri in genere, nec signa doloris, & desiderii confessionis exprimere queat, possit à superveniente Sacerdote absolvi, ob testimonium eorum, qui aderant, quando desiderium confessionis, vel signa doloris exhibuit.

16 Pro hujus resolutione. Suppono primò ex comuni Theologorum sententia, & ex Conc. Flor. Sacramenta novæ legis constare duobus rebus, tanquàm materia, & verbis, tamquàm forma; in Sacramento autem Pœnitentiæ materiam remotam esse peccata post Baptismum commissa; proximam verò esse actus pœnitentis, videlicet, oris confessionem, cordis contritionem, & operis satisfactionem; undè certum est de fide, absolutionem sacramentalem cadere non posse, nisi super sacramentalem confessionem, ut expressè definitur in Conc. Trid. *sess.14. de Sacr. Pœnit. can.9.* his verbis: *Si quis dixerit non requiri confessionem pœnitentis, ut eum Sacerdos absolvere possit, anathema sit.* Et hanc requiri ex Christi institutione, definitur ibidem can. 6. his verbis: *Si quis negaverit confessionem sacramentalem, vel institutam ad salutem necessariam esse Jure Divino; aut dixerit modum secretè confitendi soli Sacerdoti, quem Ecclesia ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.*

17 Suppono secundò, eum, qui præsente Sacerdote, vel voce dixerit, peccavi, vel signa Contritionis exhibuerit, ex quibus colligat Sacerdos hoc facere infirmum cum intentione confessionis; etiam si posteà, aut mente turbatus, vel sensibus destitutus aliud proferre nequeat, posset sacramentaliter absolvi sub conditione; quia signa illa, & illa confessio generalis in his circumstantiis reputantur pro confessione particulari, quamvis imperfecta: ita Nugno *tom.2. in 3. p. q.9. art.3. diff.2.* Palud. *in 4. dist.2. q.2. art.2.* Candidus *tom.1. disquis.3. art.15. dubit.2. conclus.2.* & praxis Ecclesiæ ita videtur habere: licèt contrarium asserat Alvar. 1. *2. quæst.19. art.6. disp.80. vers. secundò supponenda est, &c.* ubi requirit saltem confessionem in particulari alicujus peccati.

18 Difficultas igitur non est, quia confessio fiat per nutus, & signa,

ſigna, vel quia nullum peccatum in particulari exprimitur: ſed reſtringitur ad hoc, quia illa ſigna exhibentur in abſentia Sacerdotis: cum enim Clemens VIII. in Decr. edito 20. Junii 1602. propoſitionem aſſerentem confeſſionem abſenti factam, & abſolutionem ab abſente obtentam licere, damnaverit ad minùs uti falſam, temerariam, & ſcandaloſam, videtur hanc etiam damnaſſe, de qua quærimus in præſenti; nam illa ſigna exhibentur abſenti Sacerdoti; ac proinde, ſi vim habent confeſſionis, non erit, niſi confeſſio abſenti facta.

Nec valet dicere, ibi Summ. Pont. damnaſſe illam propoſitionem complexivè, prout, tàm confeſſio fit abſenti, quàm abſolutio ab abſente tribuitur; non verò diviſivè, ut quælibet pars illius hypotheticæ ſeorſim ſumptæ damnetur: in præſenti autem caſu quamvis confeſſio fieret abſenti, abſolutio tamen impenderetur à præſente.

Non, inquam, valet, ut latè loco cit. probat Alvar. omninò videndus, unde Clem. VIII. vivæ vocis oraculo præcepit ut folium illud P. Suar. in quo continebatur hæc explicatio, deleretur, ut notavit Nugno *loco cit. verſ unde infert*, & deindè à Paulo V. fuit hæc doctrina damnata, ut refert Baron. *p.* 1. *ſect.* 4. *diſp.* 1.

19 Dicendum igitur non poſſe Sacerdotem abſolvere moribundum, qui in ejus abſentia ſigna doloris exhibuit, vel confeſſionem petit, dum eum invenit ſenſibus deſtitutum. Ita Nugno, Candidus, Alvar. & Baron. *locis cit. & alii*. Probatur primò ex relato Clem. VIII. Decr. quo prohibetur confeſſio abſenti facta, ſivè per litteras, ſivè per internuncium, ſed illa confeſſio fieret Sacerdoti abſenti per internuncium: ergo &c.

Neque valet excipere caſum neceſſitatis; nam Pont. in illo Decr. ſubdit: *nevè unquam tamquàm aliquo caſu probabilis defendatur*. Tum etiam, quia controverſia ante Decr. Clem. jam erat redacta ſolùm ad caſum neceſſitatis: ergo ſi etiam in caſu neceſſitatis nunc liceret, nihil deciſio profuiſſet.

Nec prodeſt dicere, confeſſionem ſacramentalem eſſe faciendam præſenti Sacerdoti ex neceſſitate præcepti, quando poteſt commodè fieri, non autem de neceſſitate Sacramenti ex Chriſti inſtitutione.

Non

Non inquam; nam idem possèt affirmari de reliquis Sacramentorum materiis, & in casu necessitatis Sacramentum confectum in alia materia, quàm in designata à Christo esse validum, quod esset enervare Decreta Summorum Pontificum, loca Conciliorum, immò & S. Scripturæ; in quibus necessitas materiæ Sacramentorum fundatur.

Respondent alii, concedendo illicitam, & invalidam esse confessionem absenti factam, etiam in casu necessitatis: at in casu de quo disputamus confessionem fieri in præsentia Sacerdotis, quia circumstantes perhibent testimonium Sacerdoti, quando jam est præsens infirmo de illius confessione facta per signa: & ita infirmus, quasi per circumstantes confitetur Sacerdoti præsenti.

Sed contra est; quia in tali casu, vel materia Sacramenti Pœnit. esset infirmi confessio, vel circumstantium testificatio; neutrum dici potest: ergo. Non primum; quia confessio illa fit absenti. Non secundum; quia materia hujus Sacramenti ex Conc. Flor. & Trid. sunt actus pœnitentis; ex quo colligunt omnes DD. confessionem debere esse actum personalem, non minùs, quàm Contritio.

Si dicas, esse materiam in illo casu confessionẽ, ut testificatam. Contra, quia facta reduplicatione, præsentia non cadit supra subjectum, sed supra particulam reduplicantem; ut si dicerem, confessio, ut facta per nuntium fit Sacerdoti præsenti: præsentia non denotat pœnitentem, sed nuntium, undè in præsenti, non afficit confessionem, sed testificationem: atqui confessionem opus est esse præsenti factam, quæ est materia Sacramenti, non testificationem: ergo &c. Tum etiam, quia illud testimonium non perhibetur in præsentia morali ipsius ægroti; licèt enim ipse physicè sit præsens, non tamen humano modo; cum supponamus esse sensibus destitutum: undè, sicut Theologi dicunt, Parochum assistentem matrimonio præsentia corporali, non tamen mente, neque sensu, non dici præsentem: ita ægrotus non diceretur tunc præsens, nec confessio fieret ipso præsente.

Respondent alii, dicendo Decr. Clem. intelligi de confessione particulari peccatorum, non autem de generali, quæ fit per signa

gna doloris, & invocationem confessionis; idque colligunt ex illis verbis Decr. *peccata sacramentaliter confiteri*.

Sed contra est. Nam sic illius Decreti doctrina supponeret nullum esse defectum ex parte materiæ, & eorum, quæ essentialiter concurrunt ad Sacramentum Pœnit, sed solùm prohibuisset illam confessionem propter scandala, & incommoda, quæ inde oriuntur, quæ non sequuntur ex generali confessione; nam si ex parte materiæ intercederet defectus, utrobique esset par ratio; sed hoc est falsum: ergo &c. Probatur minor; quia ut patet ex Trid. ex Christi institutione materia Sacramenti Pœnit. est confessio facta Sacerdoti præsenti, ut mox videbimus. Tum etiam, quia ex hoc sequeretur, quòd si ægrotus aliquod peccatum in specie proferret in absentia Sacerdotis, dum petit absolutionem, non posset à superveniente Sacerdote absolvi; posset tamen, qui nullum expressit: & sic ille esset deterioris conditionis, quàm iste; cùm tamen aliquid plus de requisitis ad Pœnit. Sacramentum adhibuerit: nam abstulit illam controversiam, an sufficiat generalis confessio: ergo absurda est hæc explicatio.

20 Prob. secundò. Ex supradictis constat ex Conc. Trid. absolutionem cadere non posse, nisi supra confessionem pœnitentis; & hoc ex Christi institutione; & ex eodem Conc *sess.* 14. *de Sacram. Pœnit. cap* 2. patet jure Divino, ex Christi institutione confessionem faciendam esse præsenti Sacerdoti, sic enim dicitur *nam eos*, videlicet baptizatos, *si se posteà crimine aliquo contaminaverunt, non jam repetito baptismo ablui, cum in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat; sed ante hoc Tribunal, tanquàm reos sisti voluit*. Ubi ly *sisti* præsentiam importat, ut expressè Ulpianus *l.* 2. §. *si quis judicio, ff. si quis cautionibus*, sic dicens: *si quis judicio se sisti promiserit, & valetudine, vel tempestate prohibitus, se sistere non possit, exceptione juvatur, nec immeritò, cum enim in tali promissione præsentia opus sit:* ecce quomodo ly, *sisti*, præsentiam importat. *Quomodo se sistere potest, qui adversa valetudine impeditus est?* ergo ex Conc. Trid. confessio debet fieri Sacerdoti præsenti, ex institutione Christi.

Confirm. infra illud spatium, quo advocatur Confessarius, potest ægrotus mutare propositum, & cum ipse accedit, esse

actu

actu indispositus cum actuali affectu ad aliquod peccatum; atqui non potest absolutio impendi, nisi cognita recta dispositione pœnitentis: ergo in tali casu nequit absolvi.

21 Ob.1. Ex Conc. Carthag.4. *cap.* 16. & refertur 26 *q.6.can.* 15. ubi sic habetur. *Is, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrænesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia &c.* Idem docet Leo Magnus *epist.* 89. *aliàs* 91. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, & refertur *de Pœnit. dist.* 1. *cap. multiplex id ipsum diffinivit.*

Resp. Ibi Conc. & Leonem Magnum loqui de reconciliatione publica facienda in facie Ecclesiæ, pro iis peccatoribus, qui erant in statu, & ordine pœnitentium; vel de admissione ad statum pœnitentium pro iis, qui nondum erant admissi: & de absolutione à censuris; non autem de sacramentali absolutione à peccatis, ut constat ex verbis, quæ in principio epistolæ prædictæ habentur. *Quid de pœnitentium statu Ecclesiastica habeat regula non tacebo*. Undè licèt ibi ponantur duo: præsidium pœnitentiæ, & reconciliatio: per primum intelligitur publica satisfactio imposita à Sacerdote virtute clavium: per secundum, reconciliatio cum Ecclesia per ceremonialem absolutionem publicam. Et ita intelligi debere latè probat Alvar. *loc. cit.* afferens pro hac sententia Scot. Abul. Sot. Martinum, & Petrum de Ledesma, Canum &c.

Contra est. Licèt Leo Magnus fuerit interrogatus de peccatoribus, qui erant in statu, aut ordine pœnitentium, & indigebant peculiari reconciliatione cum Ecclesia; nihilominus, ea occasione sermonem extendit ad omnes peccatores differentes pœnitentiam usque ad mortem; nam hæc vox, Reconciliatio, in proprio sensu sumitur pro Sacramentali absolutione: ea namque sic utuntur sæpè S. Th. sacri Canones, & præcipuè Conc. Trid. *sess.* 14. *cap.* 1. Ergo sic debet intelligi in epist. Leonis.

Tùm etiam, quia sic constat debere intelligi ex contextu epist. ubi sic habetur. *Si quis antequàm ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore*

pore non receperit , consequi exutus carne non poterit. Quæ verba non possunt intelligi de absolutione à censura, de qua constat dari posse post mortem, *cap. à nobis 2. de sent. excomunic.* Ergo de sacramentali absolutione.

Resp. ad primam instantiam, quòd licèt hæc vox, Reconciliatio, possit accipi, & sæpè accipiatur pro sacramentali absolutione: tamen etiàm aliquando sumitur pro absolutione ceremoniali in facie Ecclesiæ quando autem in Decr. Principum aliquod verbum est ambiguum, comune est Jurisperitorum axioma, interpretari debere per summam capitis, ad quod cœtera revocari debent: in summa autem, sivè in cap. Epist. Leonis explicat Summ. Pont. quid intendat tractare, nempè de pœnitentium statu, qui per quandam ceremonialem absolutionem, cum fuerint publici peccatores, constituebantur in ordine, & statu pœnitentium, & reconciliabantur cum Ecclesiæ. Unde omnia ibi contenta, & reconciliationis, & pœnitentiæ nomina in hoc sensu intelligi debent: quod etiàm constat ex Conc. Tolet. 12. *cap.* 2. ubi de eodem casu Leonis agitur.

Ad 2. Dico non esse sermonem de absolutione à censuris, neque de sacramentali; sed de admissione ad statum pœnitentiæ, & absolutione ceremoniali per publicam reconciliationem, per quæ reddebatur aptus ad susceptionem Eucharistiæ, & Unctionis, quæ omnia exutus carne suscipere non poterat.

Ob. 2. D. Th. *opusc. 35. de Sacram. Unctionis*, sic ait: ***Si infirmus**, qui petit Unctionem amisit notitiam, vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum, nihilominùs ungat eum Sacerdos; quia in tali casu debet etiam baptizari, & à peccatis absolvi, ut extrà de Baptismo, cap. Majores*. Ergo per D. Th. potest iste talis absolvi.

Resp. 1. Illud opusculum à multis existimari non esse D. Th. Undè in impressione Rom. littera minuscula excusum est. Resp. 2. D. Th. loqui de absolutione generali à peccatis, vel de absolutione solemni in facie Ecclesiæ: quod patet ex eo, quòd S. Doctor oppositum docuit *in 4. dist. 17. & 21. q. 2. art. 1. ad* 2. ubi docet ad confessionem requiri aliqualem peccatorum manifestationem, quia expectat judicium Sacerdotis; per quod videtur excludere confessionem generalem, per illud verbum, peccavi, vel signa generalia doloris, ut intendebat argumentum, cui re-

spon-

ſpondet:quantò ergo potiùs negare debet hanc confeſſionem per hæc tantùm ſigna factam, & inſuper Sacerdoti abſenti: cum ipſe in abſentia Sacerdotis conſulat, laico potiùs confiteri.

23 Ex his, & ex novo Innoc. Decreto tale depromitur argumentum. Certum eſt confeſſionem eſſe materiam Sacramenti Pœnitentiæ & indubitatum, adminùs confeſſionem illam moribundi eſſe dubiam confeſſionem., cum potiùs conſtet eſſe nullam, & prohibitam: ſed ex Decr. Innoc., non eſt licitum ſequi opinionem probabilem, relicta tutiore, ſaltèm in iis, quæ ſpectant ad conſtitutivum formale Sacramenti, cujuſmodi ſunt materia, & forma: & multò magis illicitum erit uti materia probabiliſſimè dubia, & damnata: ergo in hoc puncto, uti non poſſumus opinione affirmante, abſolvi poſſe moribundum in prædicto caſu. Major, quòad primam partem, conſtat ex Conc. Trid. quò ad ſecundam, rationibus jam adductis: Minor eſt evidens: & conſequ. infertur. Sub conditionem tamen abſolvi poſſe, cum ſit caſus neceſſitatis, & materia ſit dubia, probabile eſt.

24 Dubium ſecundum eſt. An ſit probabilis opinio aſſerens abſolvi poſſe moribundum omni ſenſu deſtitutum, qui nullo ſigno ſenſibili confeſſionem petit, nec ſigna doloris exhibuit: dum tamen piè, & catholicè vixerit.

Non abs re proponitur hoc dubium, cum in Univerſitate Vienn. Præſide P. Georgio TurKovich Soc. Jeſu publicè fuerit propugnata pars affirmativa, ut refert Caram. in Theol. fundament. n. 328. In eadem Univerſitate, alii ex eadem Soc. Profeſſores publicè eam dictarunt, ac defenderunt, inter quos P. Carolus Murſat: teſte eodem n. 1855. immò in praxim eam deduxiſſe quendam Patrem Soc. Lovanii, ut teſtis oculatus affirmat idem ibid. & de alio P. Soc. hac opinione Pragæ uſum fuiſſe, abſolvendo Dominum Balthaſſarem de Marradas, refert idem n. 1876. eam quoque docuit P. Petrus Marchant *to.1.tract.4.tit.4.q.3.* & alii profeſſores Franciſcani; quam maximoperè conatus eſt promovere Caram. & paucis ab hinc annis, pleroſque habuit patronos, ut videre eſt apud eundem Caram. ibid. Tamen.

25 Dicendum, nullatenus licere abſolvere moribundum in caſu poſito. Docetur à D. Th. ſuper caput 8. Joannis, ſic dicente: *Non eſt trahendum in conſuetudinem, ut aliquis exemplo Domini*

mini absque confessione, & pœnæ inflictione quemquam absolvat; quia Christus excellentiam habuit in Sacramento, & potuit conferre effectum sine Sacramento, quod nullus purus homo potest. Ex quibus duo deduco, primum, tale factum non fore Sacramentum: secundum, loqui de confessione formali, Uexpressa, non virtuali & implicita; quia hanc fecisse illos, quibus remissa sunt à Christo peccata, posset probari eisdem rationibus, quibus id probant Adversarii de moribundo. Hanc conclusionem docent omnes antiqui Theologi. Ghetius *in thesauro animæ compilato ex verbis D.Th.verb.Confessio num.*26. Vinc. Baron.*p.*1.*disp.* 1.*sect.*4.*§*.2. Cand.Alu.& alii innumeri qui, vel requirunt alicujus peccati manifestationem; vel saltem signa doloris cum ordine ad confessionem coram Sacerdote exhibita.

Colligitur etiam ex S. Augu.cujus verba referuntur *cap. quem pœnitet dist.* 1. Ubi dicitur: *repræsentet Deo vitam suam per Sacerdotem, præveniat judicium Dei per confessionem, præcepit enim Dominus mundandis, ut ostenderent se Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata.* Ecce qualem confessionem requirit.

Prob.ex dictis dub. præc. Sacramentum Pœnitentię exigit, tanquam materiam, partem essentialem, confessionem peccatorum, & dolorem, sed in illo moribundo nulla supponitur confessio, aut dolor, signis saltem exhibitus: ergo non adsunt essentialia requisita ad Sacramentum Pœnitentiæ; atqui hæc sunt insupplebilia, quemadmodum sine materia in reliquis Sacramentis nequit proferri forma: ergo in eo casu nequit dari absolutio.

Respondebis ex doctrina Caram. quemcumque pium Catholicum vita catholica satis exprimere se velle confiteri; & per actiones vitæ catholicæ demostrare animum volendi ultimam absolutionem; si enim vellet impœnitens mori, non faceret illas actiones: ergo illæ actiones sunt totidem linguæ, quibus protestatur se velle confiteri, antequam moriatur. Insuper supponi potest quemlibet pium Catholicum recitare orationem Dominicalem, in qua petit à Deo remissionem peccatorum, sed remissio peccatorum ordinariè non habetur, nisi per sacramentalem confessionem: nec ille est censendus velle sibi miraculosè remitti peccata, sed medio ordinario à Christo instituto: ergo censetur petere confessionem.

Sed

Sed contra est 1. Quia, licèt illæ actiones catholicæ contineant virtualiter ex parte operis, seù interpretativè voluntatem confitendi sua peccata, & volendi ultimam absolutionem; tamen ex parte operantis nullum necessariò includunt propositum confitendi, ab hoc namque prescindere potest, & regulariter prescindit operans, nihil de confessione cogitans: pariter in illis verbis orationis Dominicalis, etiàmsi attentè illa proferat; non enim cogitat de modo, quo remittenda sint peccata, nec ad confessionem dirigit illa verba, atqui saltem actus pœnitentis virtualiter ex parte operantis requiruntur ad Sacramentum Pœnitentiæ: sicut ex parte ministri, licèt sufficiat intentio virtualis conficiendi Sacramentum, non tamen intentio interpretativa, ut docent comuniter DD. aliàs dormiens, proferens in somnis formam alicujus Sacramenti, præsente debita materia, illud conficeret: ergo illæ actiones non sunt materia, quæ requiritur pro Sacramento Pœnitentię.

26 Et certè, si ratio Caram. valeret, probare ex eadem ego possem, videntem aliquem mortaliter peccantem, teneri ad illum denunciandum Inquisitoribus contra hereticam pravitatem, tanquàm Atheum: quod sua ratione, sic probo: nam qui lingua negaret Deum esse, esset Atheus: & pariter, qui aliquo nutu id exprimeret; atqui peccans mortaliter, illa actione peccaminosa, quę est altera lingua id exprimit: ergo &c. Prob. minor, nam sic peccans, illa actione, qua constituit suum ultimum finem in creatura, denegat Deo rationem ultimi finis; sed ille, qui non habet rationem ultimi finis non est Deus: ergo negat Deum esse.

Similiter, probare possem Turcam, qui visus est opera Misericordię recto fine, & propter Deum exercere, debere baptizari, etiamsi baptismum non petierit: quia iste talis censetur virtualiter petiisse illis piis actionibus, quibus salutem ęternam quęrebat; ac proindè non aliquo modo miraculoso, sed ordinario à Christo instituto, & pręcipuè si supponamus mahometicum illum, nullam habuisse cognitionem fidei Christianę; ac proindè nullum actum positivum elicuerit nolendi baptismum: qui licèt non potuerit illas actiones ad baptismum ordinare; non est absimilis catholico, qui illa opera exercens, nihil cogitat de con-

fessione; in utroque enim deficit ordinatio ad Sacramentum ex parte operantis;& in utroque arguitivè ex parte operis potest deduci. Quàm ergo violenta est hæc consequentia, pariter & illa Caram.

27 Contra est 2. Admisso, quòd illæ actiones exprimant propositum confitendi, non tamen sunt confessio: atqui de necessitate Sacramenti Pœnitentię non est propositum confitendi; sed Confessio, ut constat ex Conc. Trid. suprà relato, & ex verbis D. Aug. ergo &c.

Neque dicas: illam esse confessionem virtualem, ad instar illius, qui coram Sacerdote exhibet signa doloris, & desiderium confitendi, qui censetur virtualiter confiteri.

Non, inquam, hoc dicas: quia materia Sacramentorum non debet esse virtualis, sed formalis: aliàs liceret consecrare farinam, quæ est virtualiter panis & uvam, quę est virtualiter vinum: similiter sufficeret tangere verticem baptizandi glacie, quæ est virtualiter aqua: & similibus materiis uti; non minùs enim est necessaria, & essentialis materia Sacramenti Pœnitentiæ confessio, quàm aqua pro Sacramento Baptismi, & panis pro Sacram. Eucharistiæ.

Nec est simile de illo, qui exhibet signa doloris coram Sacerdote in ordine ad confessionem; nam illa signa formaliter, & expressè, indicant dolorem formalem, & intentionem actualem confessionis, licèt non lingua, nutu expresso, qui linguæ æquivalet, sicut signa muti; & saltem æquivalent huic verbo, peccavi, qui enim vult medicum, ostendit infirmitatem habere; ac proindè, facit saltèm confessionem generalem, pro illo casu necessitatis sufficientem,ut sub conditione absolvatur: nec est solum propositum confitendi; sed actualis confessio, modo illi possibili. Aliud est ergo nutus exprimere formaliter confessionem, & aliud est facere aliquas actiones, in quibus virtualiter propositum confitendi continetur. Ex quo ruit præcipuum Adversariorum fundamentum, de quo iterùm insoluto argumento.

28 Dices: saltem poterit absolvi sub conditione; conditio namque tollit irreverentiam Sacramento, dum periculum nullitatis aufertur: & aliàs consulitur, quantùm fieri potest saluti animæ; sed quicquid potest licitè fieri debet à quolibet Sacerdote

ex

ex Charitate, & à Parocho ex Justitia fieri: ergo in tali casu debet quilibet Sacerdos ex Charitate, & Parochus ex Justitia, tali modo illum moribundum absolvere. Ita P. Carolus Musart.

Resp. Nec sub conditione debere absolvi: conditio enim adhibetur, quando habetur id, quod de jure requiritur, ut Sacramenti materia; sed probabiliter dubitatur: an sit verè talis, necnè; at in præsenti nulla habetur confessio, ut probavi, ac proindè illa forma conditionata non habet materiam supra quam cadat, & inaniter proferretur.

29 Objicies primò: Absolutio est actus Judicialis, ut constat ex Trid. *sess.* 14. *cap.* 9. ergo, sicut in Judiciis forensibus, sic proportione servata, procedi potest in Sacramento Pœnit. at in Tribunalibus locum habet accusatio per famam, præsumpta, interpretativa, & moralis, ut constat: ergo pariter &c.

Resp. quòd; licèt Sacramentum Pœnit. institutum sit à Christo per modum Judicii; non tamen relictum est in ea amplitudine Judicii externi fori; aliàs licèt absolveretur absens, sicut Tribunalia sæpè observant; quod est ex Decr. Clem. VIII. dub. præc. relato damnatum: sed præscripta est ei peculiaris forma necessariò observanda: nempè, ut ore rei fiat accusatio; necessariò præcedat confessio sistatque se pœnitens Sacerdoti; uti vidimus dub. præc.

30 Ob. 2. In casu posito adest aliqualis confessio: ergo habetur materia Sacramenti Pœnit. & consequenter ille moribundus est absolvendus. Consequentiæ inferuntur, Ant. prob. de viro probo, supponitur, urgente aliquo peccato, de ipso dolere, ac proponere confiteri: insuper, supponitur, hos actus aliquo signo externo, ut pectoris tunsione, manuum conjunctione, vel simili signo sensibili manifestare, & sic habentur actus necessarii ex parte Pœnitentis: & hoc ipsum est aliqualis confessio; nam, qui petit veniam, & vult confiteri, petit aliquo modo absolutionem; & consequenter in genere fatetur se habere aliquod peccatum: ergo adest aliqualis confessio, quam diximus saltem sufficere, ut absolvatur quis sub conditione. Secundò: præsente Sacerdote, loquitur pro eo vita probè acta, ipsum voluisse confiteri, non minùs, quàm si aliqui testarentur ipsum petiisse confessionem, & ostendisse signa doloris: ergo sicuti

potest absolvi ille, qui per testes petit confessionem, ita & iste.

Resp. Neg. ant. Ad primam probat. dico omnia illa esse tantùm præsumpta; non expressa: ad Sacramenta autem requiritur materia expressa; quæ si consistat in verbis, sufficit, ut signis exprimatur æquivalentibus; id significantibus formaliter, non virtualiter, & interpretativè: ut patet in matrimonio; ubi loco verborum exprimentium consensum, licèt admittantur signa; ea tamen, quæ expresè, & formaliter consensum significant, vel ex consuetudine regionis, vel ex circumstantiis consignificantibus: non tamen ea, quæ tantùm præsumptivè, & interpretativæ consensum indicant. Ad secundam dico, aliter loqui vitam probè actam; aliter testes: hi enim, faciunt fidem de expressa voluntate confitendi, certò ipsis nota: illa verò solùm testatur præsumptivè.

Contra instabis; ex Caram. Potest baptizari ex Conc. Aurasic. *cap.* 12. ille, qui habuit voluntatem recipiendi Baptismum, etiam si postmodum obmutescat, ac sensibus destituatur; quia ipsa status Cathecumeni professio est implicita Baptismi ante mortem suscipiendi petitio: similiter Novitii, qui sunt Religionis cathecumeni, si eos in repetinum morbum contingat incidere, ut sensibus destituantur; ad professionem solemnem admittuntur: ergo cum vita Catholica, & probè acta sit Cathecumeni, & novitii pro vita æterna status, potest dici implicita absolutionis ante mortem petitio: & consequenter poterit hic absolvi, sicut, & ille baptizari, vel fieri professus.

Resp. 1. Quòd de voluntate cathecumeni, & novitii perseverantium in illo statu, nec illum retractantium, constat non præsumptivè tantùm, sed formaliter, habere propositum suscipiendi Baptismum, & emittendi professionem: hæc enim voluntas exprimitur manifestè in utriusque status assumptione; & adminus esset virtualis voluntas ex parte operantis, non interpretativa, vel præsumpta: respectu Catholici verò non est, nisi præsumpta, & interpretativa. Ratio est, quia status cathecumeni, & novitii non retractatus, etiàm si alia quis committat peccata, non interrumpit intentionem Baptismi suscipiendi, vel professionem emittendi: status autem vitæ catholi-

cæ,

næ; etiam per infidelitatem non interruptus; potest per quodcumque peccatum ab intentione confitendi interrumpi; ac proindè non est determinatè de voluntate confitendi intentio, ipsius continuatio: Multi namque sunt mali catholici, nihil de confessione cogitantes; & etiam boni ab hoc præscindentes, de quibus per illa bona opera, non potest certò aliud præsumi, nisi non habere voluntatem contrariam.

Resp. 2. Ad Baptismum, & professionem sufficere ex parte suscipientis, vel emittentis, solum propositum: ad absolutionem verò obtinendam non sufficere propositum, præcisè confitendi, sed requiri confessionem: & tunc solum sufficit desiderium confessionis in moribundo, quando signis externis expresè, & formaliter manifestatur; adeòut æquivaleat confessioni, saltem generali. Aliam solutionem mox adhibebo, loquens de Sacram. extremæ unctionis *n.* 32.

Ex quibus patet, malè philosophari Caram. redarguentem Henriq. Reginald. & alios, quia admittunt absolvendum fore eum, qui signis externis absolutionem sacramentalem petierit: neutiquam verò eum, qui, nec aliquibus signis hanc voluntatem patefecerit; unde in Theol. fundament *n.* 1871. *illorum verba mihi videntur similia istis; qui lingua materna petit absolutionem, impetrare illam poterit: ergo debebit non absolvi, qui eam petat latinè; pulchra consequentia, quasi lingua latina non sit lingua.*

Progreditur deindè ad probandum casum esse similem; quia vita catholica consistit in actibus externis, per quæ, quis postulat ultimam gratiam, & sacramentalem absolutionem; quod jam rejecimus in probationibus nostræ conclusionis. Falsò autem sillogizat: nam lingua vernacula, & latina idem exprimunt formaliter, quamvis diverso idiomate: ac proindè utralibet petatur absolutio, nil obstat: qui autem, signis expresè, id significantibus absolutionem exposcit, illam formaliter, & expressè petit; qui verò per sola signa generalia vitæ catholicæ, nempè audiens Missam, recitans Rosarium, &c. solummodò interpretativè, & præsumptivè: unde ejus argutiæ disparitas innotescit.

31. Instabis. Est praxis recepta apud milites, ut absolvantur, etiamsi nullum signum doloris dederint: ergo sufficit interpreta-

tiva, & præsumpta voluntas confitendi. Patet consequ. quia in illis nequit reperiri, nisi præsumpta voluntas.

Si dicatur, milites ante conflictum petere absolutionem, si contingat, ita vulnerari, ut sensibus uti non possint: admissa gratis responsione, sic progreditur Caram.

Ideò miles sensibus destitutus absolvi potest; quia vult sic absolvi, si absque sensibus vitam agere contingat: atqui omnes volumus eodem modo absolvi; ergo, & absolvi possumus, aut debemus. Prob. minor; quia cum volumus reddere securam nostram salutem, volumus omnia media ponere, quæ sunt necessaria ad salutem, & in tali casu absolutio omninò necessaria est: ergo. Urgetur: ille potest absolvi, etiàm si careat sensu, qui dixerit: si eò venero, ut caream sensu; volo absolvi: at omnes id extrinsecè dicunt: ergo. Prob. minor. quoniam omnes actiones conversationis orthodoxæ, quæcumque illæ sint, sunt extrinsecæ protestationes, quibus homo asseverat se velle sanguine Christi frui, & salvari: ergo quibus protestatur extrinsecè se velle medium ponere unicum, quod est confessio; ergo nemo est, qui non significet extrinsecè, se velle confiteri, & absolvi ante mortem. Urget ampliùs adducens casum dub. præc. quem adducere non oportet; patet enim responsio ex supradictis ad 2. probat. secundi arg. n. 30.

Resp. quòd illa praxis absolutè est illicita; nisi sit absolutio quædam generalis, quæ hujusmodi moribundis militibus impenditur: potest tamen admitti in casu responsionis, aliquibus additis circumstantiis: videlicet, vel ut ab aggressoribus repentè coacti sint arma capere milites, vel Ducis repentino jussu, itaut confessionem præmittere nequiverint: & in tali casu, coram Sacerdotibus propriis absolutionem petierint, quæ æquivalet generali confessioni: & quia ille casus est periculi mortis, liceret illos absolvere, sicut plures in navi periclitantes. At quia periculum mortis in acie non est omnibus, & singulis determinatè comune, sed vagè singulis; non succurrit ratio, ut omnes ante conflictum, unica absolutione absolvantur, sicut in navi periclitantes: & quia, non sciuntur determinatè ii, quibus periculum imminet; ideò omnes petunt sub conditione periculi absolutionem; quæ conditio non debet excludere volunta-

tem

tem confitendi absolutè, si eò non pervenerint: sed excludit voluntatem confitendi generaliter, adeò ut si valeant, velint specialiter confiteri. Ac proindè absolvi poterunt, qui determinatè post modùm ad illud pervenerint discrimen, ut sensibus sint destituti, virtute illius expressæ confessionis, quamvis generalis, factæ coràm Sacerdote.

Ex quibus patet disparitas ad Caram. instantias, nam expressè, & formaliter constat de formali voluntate militum, ac de expressa generali confessione; non autem de reliquis: quia vita orthodoxa non est confessio, sed ad altiùs interpretativa, & præsumpta voluntas propositi confitendi; de qua non constat, nisi præsumptè: cum non sit certum: an illi cogitent de reddenda secura æterna salute, & multò minùs de mediis ad illam necessariis, & actiones conversationis orthodoxæ non sunt, nisi interpretativæ asseverationes, illos velle frui sanguine Christi &c. Fiunt namque sæpè ex quadam consuetudine, vel alio motivo.

Perpende autem differentiam inter volo absolutionem, prolatum à milite, & ab aliis, ex ipsiusmet Caram. verbis: nam militis verba, prima fronte, & absque ulla interpretatione hoc indicant, ex illis autem actionibus orthodoxis, nonnisi post tres aut duos discursus inferri potest illud volo: quod evidens signum est illud militum esse confessionem formalem: hoc verò, nonnisi interpretativam, & in alio contentam, ex quo ingenii acumine, & quasi per vim deducitur: quod autem opus est maximo conatu deduci, non prima facie præferri, evidens est.

32 Ob. 3. Ad Sacramentum extremæ Unctionis suscipiendum etiam requiritur, ut suscipiens prudenter præsumatur dispositus per aliquem dolorem, si sit in peccato, & ut aliquo modo desideret, & petat sibi Sacramentum applicari: atqui extrema Unctio datur, & dari debet etiam sensibus destituto, qui catholicè vixerit; quia talis prudenter præsumitur dolere de peccatis, & velle sive adhiberi ante mortem omnia remedia à Christo instituta pro eo articulo: ergo hic similiter, qui catholicè vixit, in nostro casu, prudenter censebitur ritè dispositus per aliquem dolorem, & petere pro eo præsertim casu, sibi conferri Sacramentum Pœnit. Quod Sacramentum est magis institutum pro tali remedio ad salutem necessario, quàm extrema Unctio.

Con-

Confirmatur. Nam Clem. VIII. quendam cadentem à fabrica S. Petri, refertur, nullo signo doloris præstito, absolvisse. Et Greg. XV. dum esset Archiepiscopus Bononiensis in memoriali Confess. edito Bonon. anno 1623. non solùm approbat hanc sententiam, sed etiam vult deduci in praxim *cap. 1. de forma Pœnit. n.* 16. Ita etiam habetur in Sacerdot. Rom. ex doctrina Divi Antonini Ord. Prædic.

Resp. ad argumentum negando paritatem inter Sacramentum Pœnit. & extremæ Unctionis. Disparitas est, quia pro Sacramento extremę Unctionis dispositio recipientis, & desiderium non sunt de essentiali constitutivo ipsius Sacramenti, sed de requisitis ad fructuosè suscipiendum; cum aliàs Sacramentum habeat suam materiam, & formam, ex quibus validum consurgit: ac proindè possunt illa requisita prçsumi; quia non exponitur Sacramentum periculo nullitatis; sed si non adessent fructus non reciperetur Sacramenti.

At in Sacramento Pœnitentię dolor, & confessio, quę sunt dispositio recipientis, sunt etiam materia Sacramenti; quę si absit, nullum conficitur Sacramentum; & materia non debet esse prçsumpta, sed formalis, & vera. Hęc est evidens disparitas.

Quòd si petas: si de tali sensibus destituto mihi revelaretur per Angelum habere internum dolorem, ac petere interiùs absolutionem, deberem nè illum absolvere?

Sic olim mihi quidam in publica disputatione objecit, intendens inferre, posse aliquem absolvi confessione non prçmissa: at respondeo, sicut tunc respondi, non debere absolvi: Ratió est, quia licèt Christus aliter potuerit instituere Sacramenta: supposita tamen præsenti institutione, cum instituerit ipsa in signis sensibilibus, materiamque Sacramentorum voluerit esse aliquid sensibile; cum in eo casu non esset ille dolor, ac confessio sensibilis, & hæc sint materia Sacramenti Pœnit. neutiquam possem super illam proferre formam: nisi speciali, & extraordinaria Christi dispensatione, qua pro tunc uteretur me, tanquam ministro suæ potestatis excellentiæ.

Ad Confirmationem. In primis dico, ibi adducta, non habere majorem auctoritatem, quàm puri Doctoris; unde non

de non posset deduci, nisi extrinseca probabilitas hujus opinionis.

Iterum dico factum Clem. VIII. à pluribus existimari fabulosum; & præcipuè à Card. de Lugo, qui fuit propè tempora ipsius Clem. & ut de hoc certior fieret, peculiarem fecit inquisitionem.

Id quod adducitur ex memoriali confess. & Sacerdotali Rom. si debet intelligi juxtà sensum D. Anton. qui ibi allegatur (nè solum quidèm pro hac opinione ex Dominicana reperies familia) intelligi debet de absolutione à censuris, vel generali; non de absolutione sacramentali, ut patet ex contextu, quem optimè ponderat Alvar. loco cit. in præc. dub. in responsione ad 15. si autem in Sacerdot. Rom. de absolutione sacramentali fit sermo, longè est à sensu S. Anton. nec habet majorem auctoritatem, quàm Doctoris, à quo compositum est. Quapropter, nec à Greg. XV postmodùm Summo Pontifice, quod fuerat pro particulari Ecclesia permissum, fuit pro universali Ecclesia extensum.

PROPOSITIO II.

Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxta opinionem minùs probabilem.

1 HÆc, & sequentes propositiones latam requirerent discussionem; at quia nonnisi breviter eas examinare, ut ad ulteriora progrediar, mihi permittitur, lectorem remitto ad Reverendissimum Julium Mercorum Mantuæ Inquisitorem *in libro de praxi opinionum*, Magistros Ludovicum Minutolo, Joannem Baptistam Gonet *in dissertatione de opinione probabili*, & *in manuali tom.* 3. *tract.* 3. *cap.* 16. Vincentium Baronium in sua *Theologia morali*, *p.* 1. & Vincentium Contempson, *tom.* 3. *Theologiæ mentis*, *& cordis*, qui vendicat aliquos Thomistas ab Adversariis adductos *dissert.* 6. *de novello probabilitatum commento*; Qui omnes ex Ordine Prædicatorum, post Jussum Alexandri VII. Generali Magistro factum, ut suos adversus Juniorum laxas

xas opiniones juxtà S. Thomę doctrinam ad scribendum commoneret, fusè, subtiliter, & solidè hanc materiam pertractarunt. Pro hujus tamen impugnatione.

2 Pręmitto Doctores distinguere probabilitatem ex parte Juris, & ex parte facti, & materiam Judicii in civilem, & criminalem. Probabilior ex parte Juris est, quando Jura clariùs loquuntur pro ipsa, quàm pro contraria opinione, & habet plures, & graviores Doctores pro se: major verò probabilitas ex parte facti est, quando clariora sunt instrumenta, & graviores testes, vel probabiliores conjecturę, quę meliùs factum probant, quàm opposita. Hoc pręmisso.

3 Dico. 1. Prędicta damnata propositio, si loquatur de minori probabilitate ex parte facti, in materia civili, comuni DD. opinioni adversatur; ut refert Bardi *discept.* 4. *de conscientia probabili*, *cap.* 27. *num.* 2. quam etiam sequitur Tambur. *lib.* 1. *in Decal. cap.* 36. *§.* 4. *n.* 5. Minutolo *p.* 2. *brevis notitiæ ar. primo conclus.* 6. & consentit etiam Diana *p.* 1. *tract.* 13. *resol.* 3. qui tamen in dubiis Juris tenet oppositum.

Prob. ratione: quia, Judicis officium est ferre sententiam juxtà merita causę, ac proindè in favorem illius partis, pro qua sunt majora merita causę; immò ex legibus, & pacto inito cum bono publico debet ferre sententiam pro meliùs probante causam suam; sed majora merita causę sunt, & meliùs probat causam suam ille, qui adducit efficaciores probationes ex parte facti, ac proindè pro quo stat opinio probabilior ergo &c.

4 Dico 2. Si prędicta Propositio loquatur de minori probabilitate ex parte Juris, etiam est falsa. Hæc conclusio est contra Dianam *loco cit.* Sancium *in selectis disp.* 44. *num.* 50. & alios: eam tamen docent Sotus *lib.* 3. *de just. & Jure q.* 6. *ar.* 5. *ad* 4. Valent., Malderus, Tannerus, Sanch. Layman, Villalobos, Filliuc. & Portel. citati à Diana, quibus adde Minutolum, *loco cit.* Tambur. *loco cit. num.* 7. & alios ab ipso citatos, estque sine dubio de mente S. Thomæ. Breslerus fusè probat ex utroque Jure, & rationibus, *lib.* 3. *de conscientia cap.* 14. *num.* 140.

Prob. ex S. Th. 2. 2. *q.* 60. *ar.* 2. ubi habet. *Ad hoc, ut judicium sit actus Justitiæ, tria requiruntur. Primò, ut procedat ex inclina-*

clinatione Justitiæ. Secundò ut procedat ex authoritate. Tertiò, quòd proferatur secundum rectam rationem Prudentiæ, & tunc deest hæc tertia conditio, quando deest certitudo rationis, putà, cum aliquis judicat de his, quæ sunt dubia. Sed in casu, quo judicaret juxtà minùs probabilem opinionem, deesset prima, & tertia conditio: ergo tunc illud judicium non esset actus Justitiæ, & consequenter illicitè ageret Judex, qui Justitiæ minister est. Minor prob. quò ad primam; quia relinquere opinionem probabiliorem, & sequi minùs probabilem, vel oritur ex affectu ad Personam, pro qua stat opinio minus probabilis; vel ex aversione ad illum, pro quo stat opinio probabilior; vel à proprio libito, & aliquo commodo, nam non potest determinari ab aliqua ratione, cum sint minoris efficaciæ illæ rationes minùs probabilis opinionis; sed hæc omnia sunt contra Justitiam, & inclinationem ejus, ergo &c. Probatur minor, nam primum est acceptio Personarum; secundum est contra æquitatem, quæ omnem passionem excludit, ultimum, scilicèt proprium commodum, cum sit interesse, est contra Judicis officium: si verò sit libitum, est contrà inclinationem Justitiæ: quia Justitia inclinat ad tribuendum unicuique, quod suum est; & quando deest certitudo, cujus res sit, probabilius est spectare ad eum pro quo est probabilior opinio; & cum probabilitas succedat loco certitudinis, quando hæc haberi nequit, certius est ad eum spectare; ergo illam tribuere alteri, pro quo est opinio minùs probabilis, est auferre rem ab eo, cui certiùs debetur, & consequenter habet majus jus ad illam: nam uterque habet jus ad rem ratione probabilitatis: ergo ille, pro quo stat opinio probabilior, habet majus jus ad illam. Hoc autem, quis non videt esse iniquum, & irrationabile?

Confirmatur hæc pars. Ad hoc, ut Judex sequatur opinionem minùs probabilem, vel convincitur à ratione; vel ducitur alio motivo; non primum; quia ratio opinionis minùs probabilis habet minorem vim convincendi, quàm ratio probabilioris: ergo si illa convinceret, magis convinceret oppositum: si secundum: ergo irrationabiliter agit, eò quòd ad minùs rationem relinqueret, & rationem relinquere, irrationabile est, & esset de numero illorum, quos proverbiare

sole-

solemus: sit pro ratione voluntas: quod in omnium sensu est malum.

Prob. quò ad tertiam conditionem, scilicèt, quòd deest recta ratio Prudentiæ, quia judicat de his, quæ sunt dubia: quando pro utraque parte sunt rationes æquè probabiles, tunc Intellectus est dubius: ergo multò magis est dubius de opinione minus probabili: cum pro opposita parte sint rationes probabiliores, quæ urgent. Conseq. sequitur; quia si æqua probabilitas oppositi reddit dubiam aliquam opinionem, multò magis major probabilitas oppositi: ergo judicando secundùm opinionem minùs probabilem, judicaret de re dubia.

5. Nec valet dicere; in tali casu dubium esse speculativum, quod Judex potest deponere in praxi, dum alteri parti adhæret.

Non, inquam, valet: quia judicium speculativum semper Inducit judicium practicum, ut patet hoc exemplo. Probabilius est, & juri magis consentaneum, testamentum factum sine hac, vel illa solemnitate esse invalidum: sed huic testamento deest talis, vel talis solemnitas: ergo est invalidum. Hæc est consequentia judicii practici: posita enim majori, per legitimam consequentiam deducitur conclusio pro casu particulari, quæ est judicium practicum rationis. Quomodo poterit relinquere hoc dictamen rationis dictantis esse invalidum, & proferre sententiam, quòd sit validum? An fortè, quia ex alio discursu inferret contrariam? Sic: probabile est, & aliqua jura id videntur disponere non esse de substantia, & validitate testamenti talem solemnitatem: ergo probabile est tale testamentum esse validum. Sed quis non videt hanc consequentiam esse dubiam practicè, sicuti dubia est præmissa, ex qua infertur, cum ejus opposita sit firmior?

At dices discurrere tunc ex alio principio. Ita: non convincor evidenter in neutra opinione: licèt una sit altera probabilior: at hoc stante, licitè possum sequi quamlibet opinionem probabilem: ergo possum juxtà hanc minùs probabilem judicare. Sed quis non videt minorem illius discursus esse maximè dubiam, & consequenter etiam conclusionem practicam ex illa deductam?

Et ac-

Et accipiam illam minorem ante damnationem (nam nunc jam est falsa) ne videamur uti eo, quod impugnare debemus, In tali casu sic deberet discurrere Judex, & si hunc discursum omitteret, non sequeretur Prudentię regulas, quę omnia pro, & contra examinanda dictant. Me posse sequi opinionem minùs probabilem aliqui asserunt; alii tamen negant: posse sequi opinionem probabiliorem omnes concedunt; nam Doctores oppositi, non dicunt debere sequi opinionem minùs probabilem, sed posse, & etiam posse probabiliorem: attamen alii dicunt, debere sequi probabiliorem: ergo sequendo probabiliorem juxta omnium sensum benè facio, & nullum est periculum malè faciendi: sequendo verò minùs probabilem, in aliquorum sententia malè facio. Sed Prudentia dictat potiùs eligendum id, quod à nemine reprobatur, & omnium sensu est rectum, quàm id quod non omnium sensu probatur, & censura dignum est: ergo Prudentia dictat me judicare secundùm opinionem probabiliorem. Hic est discursus rationis practicæ, & à Prudentia dictatus, cujus contrarium Judex si fecerit, non solùm erit dubius speculativè, sed practicè, & contra regulas Prudentiæ faciet; vel si hunc discursum omittet facere, deerit recta ratio Prudentiæ, quæ est tertia conditio à S. Thoma requisita, & consequenter illud Judicium non erit actus Justitiæ, sicuti deberet esse.

6 Hìc nota, quòd probabilior opinio Juris in praxi est illa, quæ magis diuturna consuetudine in aliquo Regno recepta est; licèt contraria habeat in jure comuni solidiora fundamenta. Ratio est: quia consuetudo habet vim Legis, & Jura municipalia magis, quàm comunia servari debent in unoquoque Regno: illa autem quæ diuturna consuetudine recepta est, cum non possit præsumi ex ignorantia Juris comunis invaluisse, quando in nullo casu contrarium factum est; debet præsumi abrogatum Jus comune per Jus municipale.

Hinc sequitur, quando æqualiter in materia civili, probabiles sunt opiniones, & factum nulli litigantium favet, debere Judicem consulere supremum Tribunal, in quo ob majorem causarum discussionem; major supponitur Juris peritia: vel si illud adire non potest, debet res inter litigantes dividi: vel si

sit in-

ſit individua, debet Judex componere partes. Si verò factum alteri magis favet, vel alter eſt in poſſeſſione, debet judicare in favorem poſſidentis: cum in dubiis melior ſit conditio poſſidentis. Similiter, ſi alter litigantium eſt perſona privilegiata, ut pupillus, vidua, peregrinus, loca pia, cauſa Dotis, Matrimonii, libertatis, exiſtente æquali probabilitate, tenetur Judex ferre ſententiam in favorem cauſæ privilegiatæ, vel perſonæ privilegiatæ: quia Lex, quam ſervare tenentur Judices, decrevit, ut in pari caſu his faverent, ita Tambur. *loc. cit. n.* 4. vide *cap. fin. de ſentent. & re judicata.* Maſcard. *de probat. v. opinio n.* 14. *concluſ.* 1143. 10.

Excipiendum tamen eſt, ſi Judex non ſit ordinarius, ſed arbiter, & eligatur à collitigantibus ſub conditione, quòd debeat juxta ſuam opinionem, & non juxta aliorum judicare; tunc enim non poterit alienam opinionem ſequi, ut docet Diana *loc. cit.* ex Monteſino *in p.* 2. *tom.* 1. *diſp.* 29. *q.* 5. *n.* 213. Quòd ſi arbiter utramque opinionem probabiliter ſuſtineat; non poterit juxta alteram judicare, ut vult Diana: quia non judicaret juxtà proprium judicium adęquatè; cum judicaret etiam contra proprium judicium inadęquatè: ſed debet ſequi regulam ſupra traditam de Judice ordinario, verſante æquali opinionum probabilitate, cum in ſimili caſu reperiatur.

7 Probatur. 2. Concluſio. Ex prædicta opinione ſequeretur, ferè nunquam Judicem injuſtè judicare: quia vix dabitur caſus, in quo alter collitigans non habeat aliquam probabilitatem; dato namque, quòd una pars non eſt evidens; ut ſæpè accidit in materia contingenti; ſed in linea probabili, contraria ſemper eſt probabilis, ut docet Caramuel *in Hercule logico part.* 3. *art.* 3. ſed hoc eſt contra omnium ſenſum, qui ſæpè de Judice judicante juxtà rationem minùs fortem conqueruntur injuſtè egiſſe: ergo prędicta opinio eſt contra communem ſenſum.

Conf. ex illo principio lumine naturali cognito. Quod tibi non vis, alteri nè feceris; ſed Judex ſi litigaret, nollet ſibi in contrarium ferri ſententiam; ſi probabiliores haberet pro ſua parte rationes, & jura magis ei faverent: unde comuniter non alia cauſa adduci ſolet Injuſtitię, vel Juſtitię Judicis, niſi quia

favit.

favit habenti minorem, vel majorem rationem: ergo nec ipse debet alteri hoc facere, nempè judicare in favorem habentis pro se opinionem minùs probabilem, & contra habentem opinionem probabiliorem.

Confirmatur iterum. Quia data prędicta opinione frustraneus esset labor Advocatorum in allegandis rationibus, Juribus, & Doctoribus pro parte, quam patrocinantur; quod certè non faciunt, nisi ad ostendendam majorem probabilitatem, sed vel totus eorum conatus esse deberet in probanda evidentia suæ causæ, ut excludant alteram à linea probabili; quod nunquam, aut vix aliquando probare poterunt, vel in probando esse Jura, & Doctores pro utraque parte, & expectare à libertate Judicis, quam maluerit eligere. Frustaneum quoque esset allegare decisiones pro eadem materia factas; quia sicuti ille voluit eligere hanc partem, ita iste potest, in sententia, quam impugnamus, eligere aliam, quamvis sit minùs probabilis: sed hæc sunt absurda, & contra ordinariam, & comunem praxim: ergo &c.

8 Dico tertiò. *Si sermo sit de causis criminalibus; & probabilitas sit ex parte Juris: si non potest Judex adire supremum Tribunal, debet judicare juxtà probabiliorem opinionem.* Patet ex rationibus jam allatis; in hoc enim non habet aliquid peculiare materia criminalis. Si verò est æquè probabilis opinio Juris; debet Judex sequi opinionem favorabilem reo: quia in dubiis standum est pro reo: dicitur enim *de Reg. Juris in* 6. *reg.* 11. *Cum sunt partium jura obscura, Reo favendum est potiùs, quàm Actori*; non sunt autem jura obscura quando probabiliùs sunt pro Actore; quia in his materiis, in quibus nequit haberi evidentia, major probabilitas succedit loco certitudinis, & claritatis.

Et licèt aliquando possit contingere, ut probabilius sit falsum in se: tamen quòad nos est verius, cum non habeamus aliud medium cognoscendi veritatem. Undè non admittendum cum Tambur. *n.* 10. debere Judicem parvifacere probabiliores rationes circa Jus contra Reum.

6 Dico 4 Sin in causis criminalibus probabilitas versetur circa factum; etiàm si sint probabiliores rationes contra Reum; debet Iudex judicare in favorem Rei. Ita communiter Doctores;

nec in tali casu judicaret juxtà opinionem minus probabilem ; sed juxtà certam dispositionem Juris, quod statuit, ad hoc, ut Reus condamnetur, non solùm probabiliter, sed certò debere esse convictum: sancitur enim probationes contra Reum debere esse luce meridiana clariores. Et ratio est: quia unusquisque præsumitur probus, nisi evidenter constet oppositum ; ut docuit Abbas *in c. Ad nostras de probationibus* & *in cap. Forus de verb. significatione* idem docuit Menoch. *lib.* 1. *de Presumpt. q.* 90. *n.* 12. & *lib.* 1. *q.* 50. *n.* 21.

10 Hinc sequitur 1. Confessarium, vel Parochum, qui est Judex animarum teneri consulere pœnitentibus in praxi probabiliorem opinionem: tum quia, tenetur vitare graves remorsus, qui possunt oriri ex opinionibus minùs probabilibus ; Undè Clem. V. *in Conc. Vienn.* dixit: *In dubiis tutiorem partem esse eligendam ad tollendos graves remorsus à mentibus sinceris* ubi adverte, ly, *sinceris* ut contradistinctum à scrupulosis.

11 Sequitur 2. Medicum in curandis infirmis teneri uti medicamentis, quę probabiliùs cognoscit posse infirmis prodesse ; & abstiner: ab illis, quæ probabiliùs existimat afferre nocumentum: quia debet, quantùm potest, cavere à periculo nocendi : & magis noceret ipse, qui nocet saluti, & vitæ quod præstantius bonum est rebus exterioribus; quàm Judex in materia civili, qui tantùm bonis exterioribus nocet. Tùm etiam, quia si ipse Medicus esset infirmus, potiùs vellet sibi applicari medicamenta, quę probabiliùs afferunt sanitatem, quàm illa, quæ probabiliùs nocere possunt; licèt probabiliter existimentur prodesse: primum principium autem est Juris naturæ, quod tibi non vis, alteri nè feceris.

PRO-

PROPOSITIO III.

Generatim dum probabilitate, ſive intrinſeca, ſive extrinſeca, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi, aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

1 PRæmitto 1. tanquam certum, voluntatem agentem contra conſcientiam erroneam ſemper peccare, dum eam non deponit. Ita expreſſè S. Th. *quodlib.* 9. *ar.* 5. ubi ait: *error, quo creditur eſſe mortale, quod non eſt mortale, ex conſcientia ligat ad peccatum mortale*, & rationem aſſignat idem S. Doct. 1. 2. *q.* 19. *ar.* 5. dicens: *In bonum non fertur voluntas, niſi ſecundum, quod à ratione proponitur, unde ſi à ratione proponatur ut malum, voluntas fertur in hoc, ut malum, non quia illud ſit malum ſecundùm ſe; ſed quia eſt malum per accidens, ex apprehenſionè rationis.* Et idem habetur *can. Omnes* 28. *q.* 1. ubi dicitur: *omnes quod contra conſcientiam fit, ædificat ad gehennam*. Idem expreſsè docet Ambroſius, vel Ambroſiaſter ſuper illa verba Apoſtoli: *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, & D. Bernardus *lib. de præcep. & diſpenſ. cap.* 14.

2 Præmitto 2. Non licere operari ex conſcientia practicè dubitante de bonitate, vel malitia actus, ut docet S. Th. *quodlib.* 8 *ar.* 3. dicens: *Ille, qui in quandam dubitationem inducitur contrarietate opinionum, ſi manente dubitatione plures præbendas habet, periculo ſe committit; & ſic procul dubio peccat, utpotè magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem*: ubi etiam rationem aſſignat. Idemque ait Caiet. *tom.* 1. *opuſc. tract. ult. reſp.* 13. *dub. ult.*

3 Præmitto 3. Eum, qui poſt adhibitam ſufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem in rebus moralibus, & ſolùm ei occurrit opinio probabilis, nec alia probabilior apparet, licitè operari. Ita cum S. Th. *quodlib.* 8. *art.* 13. in argumento, *ſed contra*, omnes Theologi; licèt contrarium ſentiat Fagnanus ſuper caput: *Nè innitaris*. Verba S. Th. ſunt hæc: *Si aliquis adhibet diligentiam inquirens, an habere plures præbendas ſit licitum, nec invenit aliquod, quod ipſum moveat ad hoc, quod ſit illicitum, videtur quod ſine peccato plures poſſit habere præbendas.* Ratione con-

C 2 ſtat;

ſtat; quia Deus non exigit ab homine, pluſquam ejus conditio habeat; ſed conditio hominis non poteſt omnium rerum claram, & certam notitiam habere, nec ad hoc poteſt obligari: ergo ad hoc, ut licitè operetur, ſufficit opinio probabilis, quando facta ſufficienti diligentia, alia probabilior non apparet.

4 Præmitto 4. Falſum eſſe, quòd ſi quis in materia morali uteretur opinione probabili; vel quia alia probabilior non apparet poſt ſufficientem diligentiam; vel quia eligit in conflictu duarum probabiliorem; ſi in re hæc diſcordaret à lege æterna, etiam ſi ipſe invincibiliter ignoraret, peccare mortaliter. Pro cujus claritate.

5 Suppono 1. *ex tract. de vitiis, & peccatis*, quem præſenti anno Diſcipulis dicto; ignorantiam invincibilem, ſi dari poteſt, excuſare à peccato, ut cum Magiſtro ſent. *in* 2. *diſt.* 22. & cum S. Th. *p.*2.*q.*76.*art.*3. docent omnes Scholaſtici contra Janſenium *lib.* 2. *de ſtatu naturæ lapſæ cap.* 2. & ſequentibus, ubi docet ignorantiam juris naturalis non excuſare à peccato; licèt excuſet ignorantia juris poſitivi. Contra quem SS. PP. Auctoritates, & rationes adducit ſapientiſſimus Gonet, tàm in clypeo, quam in manuali Theologiæ Thomiſticę. Ratio fundamentalis eſt; quia illa actio facta cum ignorantia invincibili de ejus malitia, eſt involuntariè mala; ergo non poteſt eſſe peccatum.

Antec. conſtat ex verbis S. Th. n. 1. allatis; quibus ſic probatur; voluntas non fertur in objectum, niſi, ut propoſitum ab Intellectu; undè eo modo in ipſum fertur, quomodo proponitur ab ipſo: ergo ſi non proponitur ut malum, hoc modo in ipſum fertur voluntas: ergo illa actio eſt involuntariè mala. Tùm etiam, quia, voluntarium debet eſſe à principio intrinſeco cum cognitione finis, ſed tunc deeſt cognitio malitiæ: ergo non eſt voluntariè mala. Nec poteſt dici mala in cauſa, quia ſupponimus ignorantiam jam eſſe invincibilem. Conſequentia probatur, quia de ratione peccati eſt, quòd ſit voluntarium, ut docet S. Th. *p.*2. *q.*74. *art.*1. & aliis locis. D. Aug. pluribus etiam locis. Conſtat etiam ex eo, quòd Pius V. Greg. XIII. & Urbanus VIII. damnarunt illam propoſitionem Baii dicentis. *Ad rationem definitionẽ peccati non pertinet voluntarium.* Et ratione etiam conſtat, quia peccatum debet eſſe actus liber, non eſſet autem actus liber niſi eſſet

volun-

voluntarius. Undè à prędictis Pontificibus damnata est alia propositio Michaelis Baii, dicentis: *homo peccat damnabiliter in eo, quod necessariò facit:* ergo &c.

6 Suppono 2. quòd licèt dari non possit ignorantia invincibilis primorum principiorum, vel præceptorum, quæ per evidentem consequentiam inferuntur ex ipsis facili discursu, ut sunt præcepta Decalogi, attamen dari posse, ignorantiā invincibilem eorum, quæ valdè remota sunt, & per longum discursum ex principiis Juris naturalis deducuntur; ut sunt illa, quæ adhuc inter Theologos controvertuntur; an aliqui contractus particulares sint illiciti, & usurarii, & similes. Ratio est; quia, aliqui rudis ingenii non possunt pervenire ad ea, quæ difficili discursu Doctores acquirunt; nec eos interdum possunt consulere: imò ab ipsismet interdum ignorantur. Adde quòd ex opposita sententia sequerentur duo absurda, quæ adducit Gonet *in manuali tract.*6. *tom.*4. *cap.* 354. Primum est, quòd aliquis necessariò peccaret; sit exemplum.

Est infirmus in extrema constitutus necessitate ob indigentiam, ego non habeo, unde illi subveniam, cum habeam meæ sustentationi necessaria; nec alius modus suppetit, nisi ab alio accipiendo furtivè quantùm illi necessarium est: hoc stante occurrit mihi opinio, me ex Charitate erga proximum teneri ad furandum, cum ille infirmus per seipsum nequeat id facere, taliter quòd, hoc prętermittere non possim sine peccato; nec facta diligenti inquisitione, aliud in contrarium mihi occurrit: ponamus quòd non sit alius, nisi ille, qui solùm habet necessaria statui, & ab hoc debeam accipere, & hoc facere in re sit malum, & dissonum Juri naturali; in tali casu quocumque me verterem, necessariò peccarem: peccarem, inquam, furando; quia in re discordat à regula, ut docent contrarii: peccarem non furando; quia conscientia mihi dictat teneri ad id faciendum; & non faciens, contra conscientiam operarer: ergo sequitur mihi dura, & inevitabilis peccandi necessitas, contra illud axioma: *Nemo peccat in eo, quod vitare non potest* quod D. Augu.*lib. de duabus animabus cap.*11. lumine naturali notum existimat. Secundum absurdum est; quia plerùmque esset fortunæ, & non voluntatis, quòd homines peccent; quia fortunæ adscribitur, quòd

id sit, vel non sit in se conforme Juri naturali, dum ignoratur, quod est absurdum; cum causa peccati sit sola voluntas operans difformiter ad regulas moris.

7 Ex his suppositis, evidenter deducitur falsitas illius dicti recensiti. Nam potest dari ignorantia invincibilis Juris naturalis, & hæc excusat à peccato; sed sequens opinionem probabilem post sufficientem diligentiam, nihil in contrarium apparente; vel in concursu duarum eligens probabiliorem, haberet ignorantiam invincibilem de pravitate actus: ergo etiam si id in se esset dissonum Juri naturali, non peccaret. Minor quò ad primam partem constat; quia omnem adhibuit diligentiam: quò ad secundam etiam; quia non potest plùs facere, qui sequitur probabiliorem.

8 Hoc tamen secundum limitandum puto: si ex utraque parte extent duo præcepta; ut in exemplo adducto; vel si nulla sit certitudo existentiæ præcepti, & probabilius sit ipsum non esse; in quo casu nullo pacto videtur obligandus ad faciendum id, de quo dubitatur an sit præceptum: ut est in casu, an teneamur post peccatum statim conteri, aut confiteri, ubi controversia est de præcepti existentia, & probabilius est, & communius ipsum non esse; vel in casu, quo major probabilitas favet præcepto. Si verò certò constet de existentia præcepti, nec cum alio præcepto concurrat, & solùm dubitetur, an hæc sit causa legitimè excusans à pręcepti observantia; ob solam probabilitatem, etiam si sit major, nisi sit certitudo, ad minùs moralis: ut si sit de communi consensu Doctorum, vel alio capite, non posset quis adhærere opinioni probabiliori relaxanti pręceptum; sed peccaret; jam enim in tali casu non esset ignorantia invincibilis, cum potuerit tutiorem sequi. Tùm etiam, quia certum non est postponendum incerto; certum autem est instare præceptum, incertum, an excuser ab illo; cum probabilitas non causet certitudinem: ergo &c. Tùm etiam, quia non ageret prudenter in hoc casu sequendo opinionem probabiliorem, relicta tutiore; quod potest colligi ex illo discursu, *propos. præc.* allato pro Judice, n. 5. in fine.

9 Igitur sensus prędictę Propositionis damnatæ est, quando quis operatur innixus opinioni tenuiter probabili, vel intrinsecè,

scili-

ſcilicet, ob rationes parvi ponderis; vel extrinſecè ob auctoritatem paucorum; omittendo examen de oppoſita opinione, & diligentem inquiſitionem veritatis; nonniſi enim imprudenter ageret, ut patet ex ſupradictis: non enim faceret quantùm in ſe eſt; unde non ex ignorantia invincibili operaretur: nec illa tenuis probabilitas ſufficeret ad tollendam dubitationem de oppoſito: unde parùm diſtaret ab operante cum conſcientia practicè dubitante. Vel intelligenda eſt, quando illa opinio tenuiter probabilis, eſt in concurſu alterius probabilioris, imprudenter enim tunc quis juxtà eam operaretur; ut mox dicemus. Eam in terminis poſitis docuit Paſqual.*dec.*20.Bræſſerus, Franc.de Amico, Bardi apud Tambur. *in Decal. lib.*1.*c.*3.*§.*3.*n.*3. qui eam ita approbat, ut ſit ei ratio ad probandum omnia antèdicta in eodem numero. Pręter hos, plures alii probabiliſtę id aſſerunt; licèt non ſub eiſdem terminis; & alii aliquas limitationes ſubjiciant quos videre potes apud Dianam *p.p. tract.* 13.*reſol.* 1. qui audet aſſerere hanc ſententiam communiter amplexatos eſſe Theologos. Pro reſolutione tamen.

10 Dicendum eſt: nullatenùs licet ſequi opinionem probabilem tenuiter; non facta ſufficienti diligentia de oppoſito; nec in concurſu duarum opinionum licitum eſt ſequi minùs probabilem; ſed debemus ſequi probabiliorem. Ita omnes antiqui Theologi, & Canoniſtæ; (contraria enim à 60. ferè annis incępit) amplectitur ab antiquis SS. PP. & eam à tempore Apoſtolorum deductam probat Minutolo. S. Th. Scotus *in* 3. *diſt.* 25.*q.* 1.*num.* 8. dicens: *Cum habens duas opiniones contrarias perplexus ſit, periculosè ſe determinaret ad unam, niſi re diligenter inſpecta, illam probabiliorem eligeret*, & loquitur in materia morali, ut patet ex verbis præcedentibus S. Antoninus *p.p. tit.* 3.*§.* 10. *regul.* 4. Gabriel *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 8. *art.* 3. *dub.* 2. *in* 3. probat. 1. concluſ. *Sylv. v. Dubium q.* 2. Conradus *de contract. tract.* 7. *q.* 110. *concluſ.* 1. Sotus, & alii antiqui numero viginti citati à Mercoro. Pręter hos ſunt illi quinque Ord. Pędic. *propoſ. præc.* citati & Anton.Perez citatus à Diana, & Comitolus.

Item ex Societate Jeſu Bellarm. Michael Elizarda, & Candidatus Philaletus, ſeù Andreas Blancus; licèt ipſum impugnet ex eadem ſociet. Bardi; ex Canoniſtis verò noviſſimè hanc ſen-

tentiam eruditè docuit Fagn. referens pro ea plures celebres Canoniſtas; quibus addendus eſt Joannes Cabaſſutius Congreg. Oratorii Presbyter. citatus à Gonet in manuali loco cit.

In primis poſſet probari eiſdem rationibus quibus probata eſt præcedens, & innumeris auctoritatibus S. Script. SS. PP. & Sac. Can. quas expendit Minut. *in add.* ſcribens contra Caramuelis Apologema; & Gonet locis cit. & pluribus rationibus ab eiſdem adductis, cum ſolus Fagnanus 26. rationes afferat; unica ego contentus ero ad probandam ſecundam partem concluſionis (nam prima jam patet ex dictis) ſub hac forma.

11 Recta regula operationum moralium eſt conformitas rectæ rationi, quæ eſt principium operationis unde diſſonantia rationi rectę, quę eſt participatio legis æternę, eſt id, in quo conſiſtit malitia peccati: ſed quotieſcumque aliquis minùs probabili adhæret opinioni, relicta probabiliore, relinquit rectam rationem: ergo peccat. Major patet. Minor probatur; primò: probabilior opinio infert ex præmiſſis efficacibus, licèt inevidentibus, & per legitimam conſequentiam actum eſſe faciendum; & in concurſu alterius ſyllogiſmi ex debilibus præmiſſis deducti; convincunt Intellectum illæ efficaciores, & illæ debiles non poſſunt Intellectum diſtrahere, nè illis efficacibus rationibus aſſentiatur; quin efficaciores prevalent, nè aſſentiatur minùs efficacibus; ac proindè ſentit, ita eſſe faciendum: ergo ſi defacto probabiliorem relinquit, & minùs probabili adhęret, relinquit dictamen rationis rectæ, & operatur contra id, quod revera ſentit, quod eſt operari contra conſcientiam.

Secundò, quia ſaltem adhærendo minùs probabili opinioni; quòd actus ſit licitus, ille efficaciores rationes probabilioris opinionis nequeunt ad minùs cauſare dubium de oppoſito, & illum relinquere in mala fide de honeſtate illius actus: ergo tunc operaretur mala fide, & conſequenter peccaret. Prob. conſeq: hæc, 1. ex Apoſt. dicente: *quod non eſt ex fide peccatum eſt*: ideſt, ut exponunt plures SS. PP. quod non eſt juxtà conſcientiam. 2. Quia ut ſuprà probavi, & communiter DD. aſſerunt, qui dubitat, an actus ſit illicitus; etiam ſi hoc dubium proveniat ex conſcientia ſcrupuloſa, aut erronea, dummodò non ſit leve dubium, ſi ſtante illo dubio, non omittit patrare illum actum, peccaret: ergo

multò

multò magis peccat, quando haberet dubium ortum ex ratione probabiliori, quæ causat majus dubium, quam scrupulum.

Tertiò. In casu posito, ad relinquendam probabiliorem,& sequendam minùs probabilem, non potest moveri voluntas à ratione; nec Intellectus potest ei practicè hoc proponere à rationibus ductus; cum ex illis non convincatur, ut eliciat hoc judicium practicum, hoc est faciendum; cum potiùs deberet convinci ab efficacioribus rationibus opinionis probabilioris: ergo Intellectus practicus tunc, vel discurrit ex principiis deductis ab utili, vel commodo, vel delectatione, quam percipit ex minùs probabili: non enim potest discurrere ex hoc principio, quia magis accedit ad veritatem, vel quia est remotior à periculo peccandi, & honestior; cum hęc conveniant probabiliori, non verò minus probabili: ergo procedit contra rectam rationem dictantem proponendum esse honestum utili, & delectabili; dùm ipse pluris facit utile, & delectabile, quàm id, de quo probabiliùs constat esse honestum, quàm oppositum. Nec opinio probabilis versatur circa bonum, vel melius, sed circa licitum, vel illicitum, bonitatem, vel malitiam actus; undè non potest dici, quòd tunc minùs benè faceret, non verò malè.

12 Confirm. Ex prędicta opinione sequeretur 1. frustrà laborare Doctores ad probandas opiniones, ut eas probabiliores reddant, in materia morali; quod etiàm ipsi Adversarii facere conantur; cum pronunciant ex probabilibus rationibus has consequentias: ergo non est licitum: ergo hoc non potest fieri: ergo ad hoc tenetur; cum etiam oppositum sit licitum, & possit fieri; & ad illud determinatè non teneatur in ipsorum sententia; dum potest oppositum quisque facere, & licitè, etiam si sit minùs probabile. 2. Frustraneum esse recursum ad libros, ad Doctores, ad Consultores pro dirigendis conscientiis; nam, vel res est evidens, & consultatione non indiget, vel dubia,& merè probabilis, ut frequenter accidit in moralibus: nam exceptis paucis quę per evidentem consequentiam ex primis principiis inferuntur, materia moralis talis est, cum sit circa contingentia, ut non sit ei conveniens certitudo, ut ait S. Th. *in lib. 1 Ethic. cap. 1.* & ex alio capite, ut dixi supra ex Caramuele; data una opinione merè

pro-

probabili; etiam oppoſita eſt probabilis: ergo poſſet quælibet indifferenter eligi; indifferenter conſuli; quod etiam nec conſultos feciſſe arbitror adverſarios ipſos. Hoc innuit Fagnanus loco cit. ubi habet. *Nullum eſt dubium, quin omnis regula morum poſſit everti ex libertate opinandi, non modò in præceptis humanis, ſed etiam in Divinis, & naturalibus, dùm de ipſis interdùm non occurrant rationes demonſtrativæ. Undè bis temporibus eò res perducta eſt, ut nullus ferè ſit articulus in moralibus, in quo non ſit varietas, vel contrarietas opinionum; adeò ut in ſolo opere, non ita pridem impreſſo reſolutionum moralium Antonini Dianæ numerentur in unum collectæ quæſtiones ſuprà ter mille cum opinionibus, & Auctoribus pro utraque parte plerumque affirmantibus, aut ambas eſſe probabiles, aut unam probabilem, & alteram probabiliorem; in quibus ferè omnibus agitur de peccato mortali: &c.* & Criſpinus à Borgia *in ſelectis moralibus q.9.* relatus à Gonet in manuali *loc. cit. In rebus moralibus vix datur caſus in quo non ſint duæ opiniones contradictoriæ, & probabiles. Et hoc punctum ita ad punctum reduxit Caramuel, ut vix ſit aliquod præceptum Eccleſiaſticum, quod eludi non poſſit, ſi ejus doctrinæ, quam probabilem putat adhæreamus: Nam duas opiniones contradictorias ſequi quemlibet poſſe probabile eſſe contendit. Ex quo ſit, ut nemo teneri videatur præcepto jejunandi, audiendi ſacrum, recitandi horas canonicas, & alia hujuſmodi.*

13 Argumenta contrariæ ſententiæ apud Gonet, Minutolo, cæteroſque recentiores recenſitos Thomiſtas fœliciter expugnata videantur. Adducam ſolùm illud Caramuelis, quod ipſe putat demonſtrationem; & eſt hoc: Vel poſſum ſequi opinionem probabilem, vel teneor ſequi probabiliorem: ſi primum habeo intentum, ſi ſecundum; ergo poſſum ſequi opinionem minùs probabilem. Probat hanc conſequentiam quia, probabilior eſt opinio aſſerens me poſſe ſequi opinionem minùs probabilem quàm illa, quæ aſſerit debere ſequi probabiliorem: ergò &c.

Hujus Auctoris ingenium argutum, & ſubtile ſemper ſum demiratus. Si in opinionum delectu ſolidiora quæſiiſſet, eum veneraretur Orbis univerſus.

Ad argumentum reſp. negando hoc ultimum aſſumptum,

quod

quod ipse non probat, sed supponit. Et certè, si loquatur de probabilitate extrinseca, falsum est, ut patet ex numero Doctorum pro nostra; quorum unus sufficit pro mille, cum sint Doctores classici, pietate, & sapientia pares, cujusmodi sunt S. Thomas, Scotus, S. Antoninus, Cajet. & alii, & SS. PP. auctoritas atque sacrorum Canonum nostræ favet, ut videre est apud Minutolo *in addit. q.* 1. *art.* 11. si verò loquatur de probabilitate intrinseca, ad trutinam revocentur rationes pro nostra, præcipuè à Gonet adductæ, & non solùm efficacissimas, verùm etiàm plerasque evidentes, aut methaphysicè, aut moraliter experiemur. At ad prescriptionem recurrit Caramuel, & quia communiter amplectebatur. Sed eo tempore, quo hæc scripsit Caramuel, nondùm 40. annis obtinuerat, & nunquam fuit in pacifica, ut ipse ait, possessione; ex quo enim exorta est, semper habuit validos impugnatores, ut patet ex recentioribus pro nostra allatis. Restitere plures Parochi, Doctores, Episcopi, plures Universitates, præcipuè Pictaviensis, plures Ordines regulares in suis constitutionibus hoc sancientes, ut Ordo Sanctissimę Trinitatis, Ordo preclarus Theatinorum, Ordo Predicatorum, aliique, ut videre est apud Gonet *in dissert. de opin. prob.*

Auctoritates verò Scripturę, & pleręque rationes, quas adducit Caramuel in Apologemate contra Fagnanum, non impugnant nostram sententiam; sed illam à nobis relatam n. 4. quę est Jansenii; quam confundunt cum nostra, ut etiam aliqui fecerunt in Gallia, qui tamen liber damnatus est à Sorbonensi, & Parisiensi Universitate, & à pluribus Gallię Episcopis in synodalibus epistolis, teste Gonet & à fel. rec. Alexandro VII. 1659. die 26. Augusti, ~~sicut etiam~~ Apologia Caram. prohibita, & damnata fuit anno 1664. die 15. Januarii ab Eminentissimis Cardinalibus Sacrę Congr. Indicis Prefectis.

14 Demùm advertere debent omnes ad casum relatum à Minutolo, Mercoro, & Gonet, quem tradunt Auctores maxime auctoritatis; cujusmodi est Dion. Cartusianus, Malvenda, Spondanus, & Thomas Cantipatranus Ord. Pręd. vir integerrimę fidei, & singularis pietatis. Referunt hi, Philippum quendam Parisiensem Cancellarium apparuisse Guillelmo Episcopo

ſcopo oranti, & dixiſſe ei ſe eſſe damnatum, & inter cæteras cauſas hanc aſſignavit, quia noluit cedere opinioni de pluralitate Beneficiorum, contra probabiliorem, quę ei conſulebatur & in morte dixit, ſe velle experiri, an eſſet damnabile ſequi opinionem probabilem.

15 Petes, quid debeat facere, conſultus, vel confeſſarius, verſante opinione æquè probabili, quam debet conſulenti in praxi proponere ſequendam?

Hoc dubium à me reſolutum fuit, dùm Caſtriveterani Lector Theologię moralis exiſterem, *in tract. de reſtit.* unde eadem hìc tranſcribam.

Reſpondeo juxta dicta anno præterito, dum loquerer de opinione probabili, impugnando propoſitiones à Sanctiſſimo damnatas (vix ad aliquos pervenerant in Sicilia, cum hoc pręſtiti.) Certum eſſe, conſuli debere tutiorem faventem pręcepto; ut patet ex illa regula. In dubiis tutior pars eſt eligenda; licèt autem opinio probabilis differat à dubio: anceps tamen, & dubius remanet Intellectus in conflictu duarum opinionum æquè probabilium, quamnam eligere debeat, cum non magis determinari poſſit à pondere rationum: rationum, inquam, unius, quàm alterius; hoc enim importat æqualis probabilitas: ſi enim magis à rationibus unius convinceretur, probabilior ſibi eſſet. Et præter rationes ibi adductas, & loca Scripturæ videnda apud Gonet; maximè conſonat illud Pſ. 118. *Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis*; ideſt, quantùm ſcimus, & poſſumus: non facimus autem quantùm ſcimus, & poſſumus, cum ob ſolam probabilem opinionem in concurſu æquè probabilis magis faventis præcepto, actus contrarius præcepto admittitur, vel actus præceptus omittitur; nulla impotentia, vel phyſica, vel morali excuſante: verùm pro majori claritate in praxi, ſequentem regulam ſubjungo.

In primis, præter alias circumſtantias, quę pro caſu particulari occurrere poſſunt, quę determinationem potiùs ad unam partem, quàm ad aliam expoſcunt; habere debet reſpectum prudens Confeſſarius ad perſonas, quę conſilium petunt: ſi enim ille, qui conſilium petit eſt conſcientię nimis ſcrupuloſę, anxię, & timidę, & variis in ſuis actionibus angitur dubiis, caſu quo utra-

utraque opinio eſt æquè probabilis, debet ipſi conſuli laxior potiùs, quàm tutior favens prçcepto. Sit exemplum: eſt aliquis nimis ſcrupuloſus in recitatione Horarum Canonicarum, ad ſingula verba hæret, ſæpè replicat, ſemper dubitat, an rectè illa protulerit: huic poteſt conſuli opinio laxior verè probabilis, ſcilicet, quòd ſufficiat recta prolatio moraliter, non phyſicè. Hujus ratio eſt, quia, Charitas exigit, ut ſublevetur ille proximus, cui ſi conſulitur rigoroſior, præbetur occaſio, propter conſcientiam ſcrupuloſam, labendi in plura peccata: & dum ſcrupuli augentur, à pluribus bonis operibus exercendis retrahitur, & impeditur, dum totum tempus in recitatione officii conſumet, humor melancholicus creſcens, eum in animę, & corporis ſalute damnificat, & in dementiam ſępè inducere poteſt: ex alia parte, illa opinione laxiori, non tàm laxè utetur, ut non attendat ad rectam prolationem, ſed rigorem illum forſan temperabit, ex quo non relaxatur prçceptum nec Divino cultui aliquid detrahitur, & aliàs ſublevandæ illius miſeriæ conſulitur.

Si verò ille, qui petit conſilium, eſt nimis laxæ conſcientiæ ut ſi negligens circa lectionem horarum, ſoleat verba dimidiata proferre, parùm ſit attentus &c. iſti conſulenda eſt opinio ſeverior ęquè probabilis. Ratio eſt quia, iſte talis laxitati pronus, opinione laxa magis debito utetur, & ex illa ſumet paulatim ampliorem negligentię occaſionem, unde ipſi ob tale periculum non debet conſuli laxior opinio, ſed ſeverior, ut ſaltem ab illa incuria, & negligentia aliquatenus abſtineat, & non ad majorem declinet.

16 Sed quid facere deberet Confeſſarius, vel Conſultus in materia ęquè probabili pro utraque parte, ſed tamen prçvidet ex tutiori favente præcepto, conſulenti parari viam ad plura peccata, quia ſcilicet illi non eſt ſe conformaturus: ut petens conſilium, an contractus ſit licitus necnè, vel de validitate matrimonii, dummodò utramque ſit ęquè probabile ſed tamen prçvidetur, ſi conſulatur pars negativa, non fore, ut abſtineat ab illo contractu, nec à concubitu cum uxore. Quam debet in tali caſu conſulere opinionem?

Petrus

Petrus Marchant Ord. S. Francisci, quem olim legi licèt aliàs à me in magno pretio habitus, respondet, quòd, vel debet tacere, vel illi consulere opinionem laxiorem, nè illum exponat periculo peccandi.

Mihi tamen primum placet, si commodè servari potest, aliudque non obstet; vel ipsum remittendo ad Doctiores, vel ad Parochos, vel ad libros, si est talis capacitatis.

Secundùm verò placere non potest 1. Propter authoritatem Clem. V. in Conc. Vienn. asserentis in dubiis tutiorem partem esse eligendam. 2. Quia sic essent melioris conditionis viri parùm timoratæ conscientiæ, quàm viri probi: liceret enim illis sine peccato, quod istis non consuleretur, & consequenter non liceret. 3. Quia, isti tales accedentes ad petendum consilium, de quibus prævidetur, quod si datur consilium juxta eorum inclinationem, sunt accepturi, non verò si contra eorum inclinationem, non tàm quærunt consilium, quàm suæ cupiditatis fautores, ac patronos: unde consulere id, quod eorum genio arridet, non tàm est dare consilium, quàm eorum cupiditati favere, eorumque concupiscentias fovere. 4. Quia ex hoc sequeretur, semper in praxi consulendas esse opiniones laxiores; quia cum in istis amplectendis semper magis propendat hominum natura corrupta, semper ad malum prona ab adolescentia sua, semper esset minus periculum peccandi sicque coincideret cum illo dicto Caram. *opiniones benigniores semper esse tutiores*. 5. Quia iste Auctor teneretur concedere, debere consuli laxiorem, etiam in concursu probabilioris; per ipsum namque potest quisque sequi minùs probabilem, & in tali casu, supposito, quod laxior sit minùs probabilis esset minùs periculosa, quia secundùm ipsam faciliùs operaretur consilium petens: ergo deberet consuli: quod parùm distare videtur à propositione jam damnata.

Hactenus ibi, quantùm ad præsentem spectat materiam: in quibus verò casibus stante æquali probabilitate debeat in favorem possidentis judicari, dictum est ibi; & forsan tractatus ille in lucem prodibit.

PROPOSITIO IV.

Ab infidelitate excusabitur Infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

1 INfidelitas duplex eſt, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 10. *ar.* 1. alia dicitur Infidelitas negativa, quæ conſiſtit in pura negatione fidei, ſcilicet, in non habere fidem, in eo, qui nunquam aliquid audivit de fide; & hæc non eſt culpa, ſed potiùs pœna dicit enim Apoſt. ad Rom. 10. *quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?* & Joann. 15. Dominus dicit: *ſi non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem peccatum non haberent*. Super quem locum S. Aug. *tract.* 89. *in Joan. tom.* 9. dicit, quòd loquitur de illo peccato, quo non crediderunt in Chriſtum.

Alia dicitur Infidelitas poſitiva ſeu contraria, & eſt illa, qua quis repugnat rebus fidei auditis, vel auditui fidei: ſecundùm illud Iſajæ 54. *Domine quis credidit auditui noſtro?* & hæc Infidelitas eſt peccatum: ut probat S. Th. loco cit. in arg. *ſed contra*. Virtuti contrariatur vitium, ſed fides eſt Virtus, & ipſi contrariatur Infidelitas: ergo Infidelitas eſt peccatum. Et Joann. 16. dicitur de Spiritu Sancto: *cum autem venerit, &c. arguet mundum de peccato, de peccato quidem, quia non crediderunt in me.*

2 Hæc propoſitio ſequitur ex præcedenti, & illam inferebat Baſanomenus Lutheranus arguens contra P. Valerianum Magnum Cappucinum, ut refert Caramuel in Theologia fundament. qui videtur tacitè illationem approbaſſe ibi, & eſt intelligenda de Infidelitate poſitiva, eam tenent expreſsè Diana, uterque Sanc. Erardus, Billius. Excobar. Sed ſicut conſectariè ad præcedentem eam inferunt Adverſarii: ita ex dictis contra præc. ejus impugnatio colligitur: nàm ſi non licet ſequi opinionem minùs probabilem in materia morum; ita multò magis in materia Fidei: Fides enim, quæ dirigit circa finem; majorem ſecuritatem exigit, quàm morales operationes, quæ ſunt

circa

circa media; cum à cognitione finis dependeat tota operandi regula. Immò, ut rectè discurrit Bann. 2. 2. *q.* 10. etiamsi in materia morum liceret sequi opinionem minùs probabilem; non tamen in materia Fidei; quia operationes nostræ cum honestatem proximè participent à rationis conformitate; rectè agit, qui huic se conformat, licèt in re, ab illa regula ęterna discordet: attamen in materia Fidei requiritur conformitas in re cum fine: & vera Fides ad salutem, non verò opinata, cum sit necessaria necessitate medii, ut infrà dicemus, ergo imprudenter ageret, qui sciens rem certam sibi necessariam esse, nec prodesse existimatam; non adhibet omnem diligentiam, ut certitudinem assequatur, sed potiùs quiescit in eo, quod minùs ad certitudinem accedit; cujusmodi est opinio minùs probabilis. Tum etiam quia si hæc admitteretur opinio, sequeretur nullum esse culpabiliter Infidelem; quia nemo est, qui non habeat pro sua secta rationes probabiles; consequens est falsum, aliàs etiam Judæi, culpabiles immeritò dicerentur à Christo, quia etiam pro se probabiles rationes habebant ex Scriptura, licèt malè intellecta, arguentes ipsum non esse Messiam. Est etiam contra S. Th. qui loc. cit. ad Infidelitatem positivam, & culpabilem, ait sufficere, quòd quis repugnet auditui Fidei. Vide Minut. *in addit. art.* 4. & 7. & infrà in Appendice latiùs redibit sermo.

Circa præceptum Charitatis in Deum sunt tres Propositiones damnatæ: quas hìc simul apponemus, & impugnabimus.

PROPOSITO IV.

An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus.

PROPOSITIO VI.

Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.

PROPOSITIO VII.

Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

1 VAria tempora à variis Doctoribus, assignantur pro quando obliget Charitatis præceptum: aliqui, quorum opinio damnata est à fœl. rec. Alexandro VII. asseruerunt; nullo unquàm vitæ suæ tempore hominem teneri elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum ad eas virtutes pertinentium, quam docuit Tambur. *lib. 2. explicat. Decal. cap. 1. §. 2. n. 9. & 10.* quæ in re coincidit cum hac. 7. propositione; quam docuit idem Tambur. *lib. cit. cap. 3. §. 2. n. 2.* & Azor. licet non sub his verbis, *tom. 1. lib. 9. cap. 4.* Quòd autem in re coincidant hæ propositiones, quantùm ad id, quod pertinet ad Charitatem, patet, quia in illa priori non negatur absolutè, non teneri elicere actum Charitatis, sed ex vi pręcepti Charitatis; sed si tunc solum obligaret quando tenemur justificari, non obligaret ex vi pręcepti Charitatis, sed ex vi pręcepti alterius virtutis; ut ipsemet Tambur. concedit de Fide *loco priùs cit. & loco posteriùs cit.* ibi se referens, ait, idem dicendum esse de Charitate.

Alii assignant 1. Finem vitę. 2. Initium usus rationis. 3. Totam vitam inde terminatè sumptam, ut saltem semel in ea ametur: ut asseritur prop. 5. 4. Omnes dies festivos, in quibus debemus Deo specialiter vacare. 5. Tempus, quo adultus suscipit Baptismum. 6. Tempus, quo quis suscipit Eucharistiam. 7. Quando suscipitur martyrium. 8. Quando magnum à Deo accipitur beneficium. 9. Quando auditur aliquis contra Deũ blasphemans.

D 10. Quan-

10. Quando, quis gravi urgetur tentatione, præsertim odii Dei, nec aliter possit superari tentatio, nisi actum Charitatis erga Deum eliciendo. Nos igitur ad damnatas jam impugnandas accedentes, quodnam sit tempus, quo probabiliùs obligat, explicabimus; & à 7 posteriori loco posita incipiendo.

2 Dico primò. Falsum est, & contra rationem Charitatis, tunc solùm obligare, quando tenemur justificari, nec habemus aliam viam, qua justificari possumus.

Prob. 1. Contra rationem Charitatis est obligare non per se, sed per aliud, & ut medium in defectu alterius medii; sed hæc Propositio docet præceptum Charitatis tunc solùm obligare, quando tenemur justificari, quod est non obligare per se, sed ut medium ad justificationem, & quando non habemus aliam viam qua justificari possumus, quod est esse medium solùm in defectu alterius medii: ergo falsa est, & destruens rationem Charitatis. Prob. major. de ratione Charitatis est, ut sit finis aliarum Virtutum, & præceptorum; ut dicit Apost. 1. *ad Timot.* 1. & S. T. id probat *2. 2. q. 44. art.* 1. quia finis spiritualis vitæ est: ut homo uniatur Deo, quod fit per Charitatem; ut dicitur 1. Ioann. 4. *Qui manet in Charitate in Deo manet, & Deus in eo*. Unde omnes aliæ virtutes ordinantur ad ipsam, ut optimè ibid. explicat Sanctus Doctor: sed de ratione finis est, quòd sit per se intentus, quia finis propter se appetitur, ac proindè non ut medium: ergo contrà rationem Charitatis est non obligare per se, sed per aliud.

Ubi adverte, me non negare aliquando assumi posse, ut medium ad justificationem, immò & aliquando assumi debere, quando instat præceptum justificationis: nec alia suppetit via: sed id, quod negatur, est id, quod asseritur in prędicta Propositione, quòd, scilicet, solùm adhoc deserviat, & propter hoc tantùm obligationem inducat: hęc enim exclusiva tollit à Charitate veram rationem essendi propter se, & ob quam præcipitur. Quòd autem aliquando ipsa possit, vel debeat assumi ut medium, per accidens ei convenit, dummodò ei non negetur pręcipua ejus ratio, ut scilicèt, sit finis, & per se intenta; per se autem ei conveniret esse medium, & non finis, si solùm illud munus deserviendi, & obligandi pro justificatione, haberet; quod est contra ejus rationem.

3 De-

3 Dices: finis præcepti non cadit sub præcepto; sed Charitas est finis pręcepti, ut dicit Apost. ergò non cadit sub præcepto.

Resp. Ex doctrina S. Th. ibid. ad 1. disting. majorem. Finis pręcepti non cadit sub præcepto aliarum Virtutum, quarum est finis conc. sub pręcepto speciali, & peculiari nego. Nam in pręceptis, quæ dantur de aliis Virtutibus, licèt ordinentur ad Charitatem; non cadit sub præcepto Charitas, itaut si sine Charitate impleantur illa præcepta, peccatum contrà Charitatem committatur: sed cadit sub præcepto sibi peculiari: quod habetur Deuter. 5. 6. 10. *Diliges Dominum Deum tuum &c.* & Matt. 22. & Luc. 10. Marc. 12. & epist. 1. Joann. 4. dicitur: *hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat fratrem suum.*

4 Prob. 2. Ex inconvenientibus: nam ex ipsa sequeretur pręceptum Charitatis non obligare Justos, qui nunquam peccaverunt: immò, nec etiam injustos toto tempore vitę; quia potest esse, quòd quoties peccator debet justificari, numquam ei desit alia via, ut justificari possit, scilicèt, Sacramentum Pœnitentię; & consequenter toto tempore vitæ, nunquam pręcepto Charitatis obstringeretur, quod coincidit cum illa, quam damnavit Academia Lovaniensis ad requisitionem Episcopi Gandavensis, quæ asserebatur, *In rigore loquendò videtur, quòd homo non teneatur unquam per totam vitam suam elicere actum amoris Dei.* Undè licèt appareat minùs laxa, quàm duę pręcedentes, est tamen laxior illis: & hinc apparet, quantùm fuerit Azorii inadvertentia, ut fuerit scrupulosus in admittenda opinione relata in quinta Propositione, & deindè laxiorem docuerit. Quòd si dicat frequenter contingere hanc necessitatem justificationis: hoc licèt sit verum, in iis, qui administrare debent Sacramenta, non tamen in omnibus: & hoc etiam per accidens est; & potest nunquàm hæc necessitas contingere; minùs autem laxa est illa, quę semel saltem admittit per se obligare.

5 Dico 2. Falsum est semel tantùm obligare in vita; pręcipuè loquendò de vita diuturna post usum rationis: & maximè si dicatur obligare in fine vitę tantùm.

Prob. Prima pars; quoniam, ut docet S. Th. *p. 2. q. 89. art. 2.* & communiter omnes Thomistæ, præcipuè Carmelitæ Salmant. Joan. à S. Th. Gonet. &c. tenetur puer in instanti morali usus

rationis elicere actum dilectionis Dei: quod licèt impugnent plures Neoterici, efficacissimis, nè dicam evidentibus rationibus à Thomistis propugnatur: videtur autem valdè dissonum, ut sequentibus rationibus constabit, nunquàm ampliùs toto vitæ decursu ad id teneri: & si diuturna vita non sit, saltèm ad id tenebitur in fine vitę, ut plures docent; & quia passim hoc asseritur de actu Contritionis, qui saltem concomitanter est cum actu Charitatis: ergo quilibet adminùs bis teneretur actum Charitatis elicere:

Prob. secunda Pars. Præceptum diligendi Deum est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet, & Prophetæ. Quod non solùm verificatur propter dignitatem ipsius; sed etiam, quia est primum absolutè; nam ut dicit S. Th. 2. 2. *q*. 44. *art*. 1. in quolibet genere id, quod est per se, potiùs est eo, quod est per aliud; sed indignum videtur maximum præceptum semel tantùm in vita obligare, cum cætera pręcepta pluries obligent: ergo dicendum est pluries, quàm semel obligare.

Quòad tertiam partem, scilicèt, si semel dicatur in fine vitæ, improbatur à Dominico Soto his verbis lib. 2. de Just. & Jure q. 3. art. 10. *Si dixeris satis esse semel in vita, idque in articulo mortis, præceptum dilectionis Dei implere, profectò longè à natura hujus præcepti aberras: cum enim præceptum hoc cæterorum omnium sit præambulum, & ut ait Paulus, finis (nam finis præcepti est Charitas) ridiculum esset dicere, quòd liceat transigere totam vitam antequàm nos obliget.*

6. Dico 3. Præceptum Charitatis minùs, quàm singulis quinquenniis obligat.

Probatur. Cœtera præcepta minoris dignitatis, & præstantię, & quæ ordinatur ad Charitatem, tanquam ad finem frequentiùs obligant: ergo multò magis Pręceptum Charitatis, quod est cœteris pręstantius, frequentiùs debet obligare, quàm singulis quinquenniis.

Confirmatur. Præceptum sumendi Eucharistiam obligat semel in anno: ergo saltem, ita obligabit præceptum Charitatis. Probatur consequentia; quia hoc pręceptum correspondet Virtuti Charitatis, cum hoc sit Sacramentum Amoris, ut passim loquuntur SS. PP. & sit institutum, ut maximè uniamur Deo, quod fit per vinculum Charitatis; unde ad augendam Charitatem

tatem ordinatur: ergo multò magis saltem semel in anno debet obligare præceptum Charitatis.

Quod si dicas. Obligare præceptum sumendi Eucharistiam semel in anno ex pręcepto Ecclesiæ; hoc autem non habetur de dilectione Dei.

Contra est; quia pręceptum sumendi Eucharistiam est Divinum, sed quia non fuit tempus à Christo determinatum, Ecclesia solùm taxavit, & determinavit tempus, ut, scilicet, hoc fiat in Paschate; ut dicemus infrà propositione 55. ex S. Th. & colligitur ex *cap. Omnis utriusque sexus*.

Confirmatur ampliùs (& roboratur doctrina Scoti) nam satis probabilis est doctrina Scoti *in 3. dist.* 27. *q.* 3. hoc præceptum obligare singulis Dominicis diebus; & licèt omnes recentiores existiment, nulla efficaci ratione probari: attamen ego existimo efficaciter probari posse, saltem, si non pro determinato die Dominico, pro aliquo cujuslibet hebdomadę die: nam Virtus Religionis obligat ad aliquem cultum Deo exhibendum pro aliquo die cujuslibet hebdomadæ: ergo multò magis pręceptum Charitatis erga Deum. Probatur consequentia. Id quod est propter se, seu finis, magis debet quęri, quàm id, quod est propter aliud, seu medium; sicut sanitas, quę est finis ægroti magis, & sępius quęritur ab ægroto, quàm medicina: sed Charitas est per se intenta, & finis aliarum Virtutum, & Virtus Religionis, & cultus Divinus est medium ad illam ordinatum, cum ordinetur ad uniendum hominem cum Deo, ut probat S. Th. loco cit. ergo magis debet quæri, & frequentiùs actus Charitatis debet exerceri, magisque ejus præceptum obligare, quàm præceptum colendi festa: & consequenter, si illud obligat pro cujuslibet hebdomadæ die, potiori jure istud. Eò, vel magis, quia Deus à nobis multò magis exigit cultum internum, quàm externum.

Quòd si dicas ex Tambur. Ideò illud obligare pro qualibet hebdomada, quia expressè præcipitur, non autem istud: illa autem, quę non habent tempus determinatum, non obligant per se, sed per accidens, ex vi aliorum pręceptorum. Ità colligitur ex ejus doctrina *lib. 2. Decal. cap.* 1. *§.* 1. *num.* 9.

Sed contra est 1. Quia ex hoc sequeretur, nunquàm obliga-

re: nam etiam alia tempora assignata à variis Doctoribus, non reperiuntur expresſè præcepta; & sic in iis non obligaret, neque post quinquennium, quod concedit Tambur.cum Azorio: tempus, quo tenemur justificari, assignatum ab ipso, prætérquamquòd jam refutatum est; etiam non esset respectu omnium, & contingere potest, ut nunquam reperiatur talis necessitas; vel saltem respectu Justorum. Et sic non omnes obligaret hoc præceptum; & saltem respectu aliquorum esset supervacaneum hoc maximum, & primum mandatum. 2. Quia licèt non sit expresſè tempus determinatum: tamen certum est ipsum aliquando obligare: ergo ex natura ipsius Virtutis, & à paritate aliorum convenientissimè potest deduci tempus, quoties obliget; hoc enim non est novum præceptum inducere, sed tempus pręcepti indagare. 3. Quia hoc modo in pluribus aliis casibus procedunt non ignobiles Doctores; alii assignantes tempus Sacerdoti, quando teneatur, & quoties in anno celebrare, alii assignantes tempus, quo obligat præceptum Contritionis. Ita etiam antiqui Patres ante determinationem Ecclesię de confessionis, & communionis annuæ determinatione: ergo non est cur hìc pariter philosophari non possimus, & licèt hoc non demonstrativè probetur, satis congruenter ostenditur, quod in his materiis, piis fidelium animis satis deberet esset.

7 Vel si hæc nimis rigida videatur opinio, dicerem cum Soto, obligare quando aliquod speciale, & insigne beneficium à Deo accipimus: limitando tamen, ut nomine beneficii, non intelligatur temporale; sed spirituale, & generale, universo generi humano exhibitum: ut quando recoluntur mysteria pręcipua nostræ Redemptionis: videlicet, Incarnationis, Nativitatis, Passionis, Resurrectionis Domini nostri Jesu Christi, ejusdem Ascensionis in Cœlum, Pentecostes, Corporis Christi; in quibus maxima beneficia nobis collata recoluntur. Et contra hunc modum dicendi, sic explicatum, non militat ratio, quam contra Sotum adducunt Adversarii; scilicet, quòd si beneficium ad aliquem actum impellit, satis est, si fit gratiarum actio; & non oportere, ut sit actus dilectionis: nam hæc recensita beneficia, non tàm sunt Divinæ largitatis beneficia, quàm Divini Amoris expressa testimonia, ut Sacra Scriptura, & PP. passim loquuntur, & Divi-

næ Cha-

ne Charitatis opera: ergo ipsis debetur non minùs gratiarũ actio, quàm actus dilectionis. Probatur conseq. quia sicuti beneficiis correspondet gratiarum actio: ita amori correspondere debet amor; amor enim amore compensatur, in commune proloquium transit. Igitur, non nisi beneficiis ingrati, & Divini amoris immemoris est illa vox: *Probabile est, nè singulis quidem rigorosè quinquenniis, per se obligare præceptum Charitatis erga Deum.*

Hæc tamen temporis præfixio, probabiliter, & quidem fortiter à me suasa sustinetur; tempus enim determinare præceptorum observantiæ, non tàm meum, quàm Ecclesiæ munus est: nec enim in re tanti momenti, mea tàm perexigua sufficit auctoritas.

PROPOSITIO VII.

Comedere, & bibere ob solam voluptatem usque ad satietatem, nullum est peccatum, dummodò non obsit valetudini; quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

1 HAnc Propositionem docuit Escobar. *tract.2. examin.2. num.*102. citans pro ea Joann. Sanc. eam tamen impugnavit, ac rejecit S.Th. 2.2. *q.*148. *art.* 1. & 2. unde patet, quàm veridicum sit illud Innocentii VI. de doctrina Sancti Doctoris encomium, quod alter hodie feliciter Ecclesiam regens Innocentius, verè Sanctissimus, moribus, & vita Innocẽs, illud facto commendat; plurimo, quo pollet zelo hanc S.Th. doctrinæ adversam Propositionem, tanquàm de veritate suspectam damnans: hujus igitur damnationi obsequens, illiusque vestigiis inhærens.

2 Dico: Falsam esse Propositionem prædictam. Et primò, quidem falsa est ex eo capite, quo asserit opus illud factum ob solam voluptatem nullum esse peccatum. Quod patet ex hoc, quia in homine ratione prædito, à ratione debent regulari ejus actus, & non à sensuali delectatione; unde ipsę delectationes non sunt finis, à quibus homo debet moveri, sed medium ad actiones honestas; unde ad facilitandas actiones honestas inseruit natura provida actionibus delectationem; quapropter solius bruti est delectationem sensualem per se primò appetere, ut ait Aug.

de peccato orig. cap.4. *Tantæ excellentiæ est in comparatione pecoris homo, ut vitium hominis, natura sit pecoris.* Ubi Sanctus Doctor asserit esse vitium hominis, quod est natura brutorum, sed prædicta Propositio asserit, ipsam voluptatem sensualem posse per se appeti, dum ait, nullum esse peccatum; ac proindè actum illum non regulatum à ratione, sed à sensuali delectatione, non esse malum: hominem non altiorem finem quærentem, quàm brutum, in actibus suis, relicto rationis ductu, vel prætermisso, evadentem in operando similem jumentis insipientibus, nec plusquàm brutalem vitam agentem: pervertentem ordinem rerum utendo mediis, tanquam fine, in quo peccatum consistit, dicente Augustino *in lib.* 83. *quæst. cap.* 30. *tom.* 4. *Omnis humana perversitas est uti fruendis, & frui utendis*. Licitè agere. Quod quàm sit humanæ naturæ rationali, & supra bruta usque ad Angelicam naturam evectæ, indignum, nonnisi, qui brutalitate ducuntur, percipere nequeunt.

Hinc S. Th. qui benè dignitatem humanæ naturæ præ brutis agnovit. 1. 2. *q.* 4. *ar.* 2. *ad* 2. hoc statuit discrimen inter homines & bruta; dicens. *Apprehensio sensitiva non attingit ad communem rationem boni, sed ad aliquod bonum particulare, quod est delectabile: & ideò secundùm appetitum sensitivum, qui est in animalibus, operationes quæruntur propter delectationem; sed Intellectus apprehendit universalem rationem boni, ad cujus consequutionem sequitur delectatio; unde principaliùs intendit bonum, quàm delectationem, & indè est quòd Divinus Intellectus, qui est institutor naturæ, delectationes apposuit propter operationes.* Observa ergo, quantùm sit contra instituta Auctoris naturæ operationes ad delectationem ordinare, cum potiùs è converso, propter operationes ab ipso institutæ sint delectationes, ut, scilicet, faciliùs actiones honestæ, vel individui, vel speciei conservationi necessariæ, delectationibus affectæ, ab homine peragerentur.

3 Prob. 2. ratione ejusdem S. Th. 2. 2. *q. cit. ar.* 1. in corpore. Quod contrariatur Virtuti est peccatum. Virtuti enim morali non opponitur nisi vitium; sed comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, opponitur virtuti Temperantiæ quæ est virtus moralis: ergo est peccatum. Probo minorem, ex communi sententia assignante quatuor virtutes morales, seu

com-

communi vocabulo, Cardinales, inter quas est Temperantia, & quòd ei opponatur comedere, & bibere ob solam voluptatem, probatur ex S. Th. 2. 2. *q*. 141. *ar* 6. in corpore. Temperantia consistit in hoc, quòd ponat regulam delectationibus, & in ea imponenda utatur mensura necessitatis, itaut tantùm delectabilibus utatur, quantùm necessitas hujus vitę requirit; sed comedere, & bibere, &c. ob solam voluptatem, non mensuratur à necessitate; sed est contra regulas necessitatis, & non est medium ad necessitatem ducens, sed usurpatur tanquam finis: ergo opponitur Virtuti Morali Temperantię.

4 Hìc tantisper hęrere mihi fas sit. Miror quidem homines doctos, intellectu perspicaci prędítos, ac professione Deo mancipatos, minùs, quàm Gentiles in hac materia moderatos fuisse; & docuisse, quod ab eorum praxi longè fuisse arbitror. Seneca namque *lib. de vita beata c.* 10 quendam Epicureum redarguens, sic ait. *Tu voluptatem complecteris, ego compesco; tu voluptate frueris, ego utor*; cui occinit quoddam memorabile dictum nobilis cujusdam Siculi, crapulonem ita exprobrantis: *ego comedo, ut vivam, tu vivis, ut comedas*. Ubi adverte differentiam inter frui, & uti: frui enim pertinet ad eum, qui voluptatem habet pro fine: uti verò, ad illum, qui eam assumit, ut medium. Unde idem Ethnicus *epist.* 88. sic inquit. *Temperantia voluptatibus imperat, alias odit, atque abigit, alias dispensat, & ad sanum modum redigit, nec unquam ad illas propter ipsas venit*: tam egregiè Ethnicus loquutus est, ut S. P. Aug. hoc ipsum à scripturis, tàm veteris, quàm novi testamenti doceri asserat, dicit enim lib. de moribus Ecclesię cap. 21. tom. 1. *Habet vir temperatus in rebus hujus vitæ regulam utroque testamento firmatam, ut eorum nil diligat, nil* (nota) *per se appetendum putet, sed ad vitę hujus, atque officiorum necessitatem, quantùm satis est, usurpet, utentis modestia, non amantis affectu*, & S. Th. *ar*. 6 *cit*. sic concludit. *Temperantia accipit necessitatem hujus vitæ, sicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet, tantùm eis utatur, quantùm necessitas hujus vitæ requirit.*

5 Prob. tertiò. Certum est Gulam secundùm se esse peccatum, immò vitium capitale, sed non esset secundùm se peccatum, si solùm, quia obest valetudini, malum esset comedere, & bibere, quia in tali casu, non esset peccatum gulæ secundùm se, sed

quia

quia reducitur ad homicidium; ergo absque eo, quòd obsit valetudini est peccatum. Remanet ergo videndum, in quo consistat peccatum gulæ, & quidem si dicatur in edendis cibis vetitis; sic non esset peccatum secundùm se; sed ratione inobedientiæ: ergo est secundùm se peccatum, ratione immoderatæ sumptionis ciborum; sed nulla major immoderatio, quàm comedere, & bibere ob solam voluptatem; nam reliquæ immoderationes gulę solùm excedunt limites necessitatis: hęc autem pervertit; cum voluptate utatur, tanquàm fine, qui tamen deberet constitui in necessitate, ut patet ex supradictis: ergo est peccatum gulæ. Vide infrà in Appendice.

6. Remaneret inquirendum, quandònam gula sit peccatum veniale, quando verò mortale ex genere suo, absque aliquo adjuncto, cui respondendum breviter, (nè fines mei instituti excedam) cum S.Th.*q.*148.*cit.ar.*2. quòd tunc est peccatum veniale, quando est inordinatus appetitus, & concupiscentia cibi, taliter quòd, ita concupiscatur, ut non avertat hominem à fine debito, sed tantùm sit inordinatus quo ad media: ut scilicet, inordinatè appetantur delectationes cibi, & non sint commensuratæ fini debito: tunc autem est peccatum mortale, quando ita inordinatè appetuntur hujusmodi cibi delectationes, ut avertant hominem à fine debito, & in eis sistat homo, tanquam in fine; in quo sensu de gulosis dixit Apost. *quorum Deus venter est.* Quomodo autem cognoscendum est, an aliquis in delectationibus cibi constituat suum ultimum finem, subjungitur à S.Th cognosci posse ex hoc, quòd aliquis taliter gulæ inhæreat, ut Deum contemnat, ejus præcepta non curet, & sit paratus, propter suæ gulę satisfaciendum, contra Dei legem facere. Non quòd in hoc formaliter peccatum mortale gulę consistat; sed quia ex hoc tanquàm à signo cognosci potest inordinatus affectus, & inhærentia gulę, tanquàm fini. Quando verò non ita adhęret gulæ, ut sit paratus contra legem Dei facere, imò potiùs è contra, licet nimis inordinatè cibos appetat; tamen ipse tunc dicitur esse inordinatus circa media, quia, scilicet, sine debita mensura, & proportione ad finem, utitur mediis, species verò gulę hoc versu continentur.

Præproperè, lautè, nimis, ardenter, studiosè.

Tres

Tres pertinent ad ipsum cibum: lautè, pertinet ad substantiam, & pretiositatem cibi; studiosè, pertinet ad qualitatem; ut, scilicet, sint nimis diligenter, & accuratè præparati: nimis, pertinet ad quantitatem, ut, scilicet, sit superfluitas: reliquę verò duæ ad sumptionem cibi spectant; præproperè, significat præventionem debiti temporis; ardenter, verò, significat inordinatum modum edendi, quadam nempè ingluvie, & ardore nimis solicito, & inordinato.

PROPOSITIO IX.

Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali.

1 HAnc Propositionem docuit Joan. Sanc. *disp.* 23. *num.* 25. at eisdem rationibus, qua pręcedens improbatur: delectationes namque non debent esse finis creaturæ rationalis, sed medium ad actiones honestas, & necessarias pro individui, vel speciei conservatione. Nec minùs opponitur Temperantiæ venereorum usus, unde ab ea secundùm mensuram necessitatis cohiberi, & regulari debeat, si est inordinatus; quàm cibi, & potus immoderata sumptio ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 141. *art.* 4. & Philosophus 3. *Ethic. cap.* 10. ait: *Temperantia propriè est circa concupiscentias, & delectationes tactus*; Undè ut docet ibidem Sanctus Doctor *q.* 143. *art.* 1. castitas, & pudicitia, quæ pertinent ad venereorum moderationem, sunt species Temperantię, sicut abstinentia, & sobrietas, quæ cibi, & potus moderantur inordinatum usum. Igitur eædem rationes pro utraque pugnant.

2 Addo solùm hìc SS. PP. auctoritates, quibus prædicta Propositio adversatur, & primò se offert S. Aug. *lib. de bono conjugali cap.* 6. ubi ait: *Conjugalis concubitus generandi gratia non habet culpam; concupiscentiæ verò satiandæ, sed tamen cum conjuge, propter fidem thori, venialem habet culpam.* Et *cap.* 7. inquit; *reddere debitum conjugale nullius est criminis, exigere autem ultra generandi necessitatem est culpa venialis.* Item docet

S. Greg.

S. Greg. *lib.* 12. *Mor. cap.* 17. *vel* 20. ubi ait: *tunc solùm conjuges in admixtione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda prole miscentur*, & expressiùs *lib. de cura Pastorali p.* 3. *admonit.* 28. Idem docuit S. Th. *in* 4. *dist.* 31. *q.* 2. *art.* 2. in corpore, ubi inquit: *Duobus solùm modis conjuges absque omni peccato conveniunt, scilicet, causa prolis procreandæ, & debiti reddendi, aliàs semper ibi est peccatum, ad minùs veniale.*

3 Ex his tamen non sequitur usum conjugii cum gravida, vel decrepita semper esse peccatum veniale, quia absolutè non est impossibile superfœtari, nec decrepitam concipere, licèt sit rarum. Unde etiàm in his casibus possunt habere conjuges intentionem procreandi prolem, per accidens enim est, quòd non sequatur. Insuper ad hoc sufficit quòd absolutè non ducantur motivo voluptatis, ut à peccato excusentur; quantùm est ex vi damnationis presentis Propositionis.

PROPOSITIO X.

Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

PROPOSITIO XI.

Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

1 AMbæ istæ Propositiones in idem coincidunt; nam id, quod una docet de positivo, quæ est secunda in ordine, alia de negativo; & secunda infertur ex prima, ideoque simul impugnandas apposui.

Primo autem loco est examinanda quedam propositio Tambur. *lib.* 5. *in Decal. cap.* 1. *num.* 1. quam tribuit S. Th. ut appareat differentia inter ipsius, & D. Th. doctrinam. Tambur. itaque sic ait: *Sicuti autem certum est nos obligari ad proximum diligendum, juxta illud Matt.* 22. *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, ita mihi certum videtur*; (vide, quam certitudinem sibi arrogat)

non

non adesse obligationem eum diligendi per aliquem actum internum, expressè tendentem in ipsum proximum. Ita D. Th. 2. 2. q. 26. ar. 8. in corp. *Suar.* de Charit. d. 1. sect. 4. n. 4. *Conincb.* de Charit. d. 24. dub. 4. *satis enim, superque est si ames Deum, ejusque voluntatem velis exequi; ut sic enim jam involvitur amor proximi, qui est de Dei voluntate.* Hactenus Tamb. S. Th. verò non *q.* 26. ut citatur à Tambur. ibi enim nihil de hoc agit, ut videre potes; sed *q.* 25. *ar.* 8. loquens de dilectione inimici, sic ait. *Alio modo potest accipi dilectio inimicorum, quantùm ad naturam, sed in universali, & sic dilectio inimicorum est de necessitate Charitatis, ut, scilicet aliquis diligens Deum, & proximum, ab illa generalitate dilectionis proximi, inimicos suos non excludat. Tertiò potest considerari dilectio inimicorum in speciali, ut scilicet aliquis in speciali moveatur motu dilectionis ad inimicum, & istud non est de necessitate Charitatis absolutè; quia, nec etiam moveri motu dilectionis in speciali ad quoslibet homines singulariter, est de necessitate Charitatis, quia hoc est impossibile. Est tamen de necessitate Charitatis secundùm præparationem animi, ut scilicet, homo habeat animum paratum ad hoc, quòd in singulari inimicum diligeret, si necessitas occurreret,* hæc S. Th.

Ponderentur quæso, & conferantur hæc verba. Primò namque Tambur. ait, non adesse obligationem diligendi proximum per aliquem actum internum; S. Th. verò admittit actum internum dùm dicit; *Et sic dilectio inimicorum est de necessitate Charitatis*; quia scilicet, est proximus; dilectio autem est actus internus; ad differentiam beneficentiæ. Quòd si dicas Tambur. non non negare actum internum, sed solùm, hunc actum non debere expresè tendere in proximum, fateor quidem hunc sensum verbis ejus aptari; sed contrarium hujus docuit S. Th. tùm verbis citatis, tum alibi; *eadem q. art.* 1. & *q.* 44. *art.* 3. nam S. Th. ait: *diligens Deum, & proximum.* Ecce actum dilectionis expresè tendentem ad proximum; non involutum in dilectione Dei, ut vult Tambur. sed distinctum, quod expressiùs dixit *q.* 44. *art.* 3. *Convenienter de Charitate duo præcepta sufficiunt: unum quidem, quo inducimur ad Deum diligendum, sicut finem: aliud autem, quo inducimur ad diligendum proximum propter Deum, sicut propter finem* & *art.* 1. *q.* 25. *cit.* supponit distinctionem actus amoris Dei ab actu amoris proximi, & solùm determinat non

distin-

distingui specie, sed procedere ab eodem habitu Charitatis. Id ergo, quod asserit S. Th. est, supposita dilectione proximi expressè tendente in proximum, sed in communi, & in universali, non teneri diligere quemlibet hominem in singulari, actu expressè terminato ad singulos homines, vel ad hunc determinatè; nisi in præparatione animi, & quando necessitas occurrit: cujus rationem assignat Eminentiss. Cajet. Quia præcepta affirmativa, cujusmodi est illud dilectionis proximi, quantùm est ex Iure naturę, non obligant, nisi in articulo necessitatis. Hęc autem doctrina longè abest ab illa Tambur. qui negat actum directè tendentem in proximum in communi, & solùm admittit actum implicitum; seù virtualem contentum in actu dilectionis Dei, ejusque voluntatem exequendi, ut patet ex ejus verbis.

2 Pro explicatione igitur 10. Propos. Est sciendum: quòd actus interni possunt esse in duplici differentia; vel enim sunt actus formales, & expliciti; ut sunt illi, qui directè tendunt ad aliquod objectum; ut cum quis vult audire sacrum, & similes: alii dicuntur actus virtuales, seu impliciti, qui quidem non ejiciuntur à voluntate in seipsis, sed virtualiter continentur in alio actu à voluntate elicito, ut cum quis tempore, quo instat pręceptum audiendi sacrum, voluntariè, & advertenter, vacat ludo, virtualiter, & implicitè censetur elicere actum nolendi audire sacrum: vel qui habet intentionem formalem celebrandi, virtualiter, habet etiam intentionem consecrandi.

Hæc igitur Propositio negat proximum debere diligi actu interno, & formali: in quo potest esse dubium, an damnetur, quia negat actum internum: an quia amisso actu interno, negat illum debere esse formalem, sed sufficere virtualem, itaut hoc secundum qui assereret, incurreret pœnas, & censuras in Brevi contentas. Ad quod resp. etiam comprehendi in prædicta Propositione damnatum; itaut conjunctim sumatur actus internus, & formalis. Quod patet ex eo, quia si damnaretur negans actum internum omninò, non oportuisset, addere, *& formalem*. Tum etiam quia, dùm damnatur negans actum formalem, & supponamus, actum formalem negantem; admit-

mittere actum virtualem, non ideò damnatur, quia omnem actum internum negat, sed quia admisso actu aliquo interno, negat illum debere esse formalem. Undè patet opinionem relatam Tambur. esse damnatam; & si, ut ipse citat, idem sentiant Suar. & Coninch.

3 Præmitto quoque ex eodem D. Th. loco postremò cit. Quòd ratio diligendi proximum ex Charitate est Deus; Deus enim est, quem debemus in proximo diligere; unde hoc debemus in proximo diligere; ut sit in Deo: Charitas namque fundatur super communicatione Beatitudinis, ex quo deindè cætera pietatis opera, quæ debemus proximo impendere, sive spiritualia, sive corporalia, originantur, undè, ut ex Charitate sint, ad ipsum Deum debent ordinari: & illa signa externa, non sunt immediatè actus Charitatis, sed beneficentiæ, qui tamen procedunt ex interiori actu dilectionis, & ad ipsum consequuntur, ut docuit idem Sanctus Doctor 2. 2. *q.* 31. *ar.* 1. His præmissis.

4 Dico 1. Si prædictæ Propositiones excludant omnem actum internum tàm formalem, quàm virtualem, sunt manifestè falsæ.

Prob. 1. Ablato omni actu interno dilectionis, frustraneum remanet præceptum Charitatis erga proximum, quod pluries, tàm in veteri, quàm in novo testamento repetitur: ergo prædictæ Propositiones, ut sacris litteris adversæ, sunt rejiciendæ, Prob. ant. quia illi actus externi consequuntur ad actum interiorem dilectionis; ergo ablato actu interiori dilectionis, illi non sunt actus Charitatis, sed merè civiles, quales etiam in Ethnicis reperiuntur: aliàs etiam actus interni excluduntur: ergo frustraneum remaneret pręceptum Charitatis erga proximum. Tum etiam quia id, quod in prædicto præcepto injungitur, est dilectio, quæ consistit in optione boni spiritualis, & salutis æternæ, quæ est actus internus; ergo ablato omni actu interno, tollitur pręcipuus, & potior actus, qui præcipitur: ergo remaneret frustraneum.

Quòd si dicas cum Tambur. non esse frustraneum: Quia impleretur per hoc, quòd quis abstineat ab actu odii erga proximum, & per opera externa benevolentię.

Contra

Contra est. Quia, licet impleatur per abstinentiam ab actu odii, quò ad pręceptum negativum inclusum in affirmativo; non tamen impleretur, quò ad ipsum pręceptum affirmativum quod est principalius: sicut non satis impleretur pręceptum affirmativum honorandi parentes, per hoc quòd non dehonorentur; nisi etiam ea, quę ad positivum honorem spectant pręstentur. Et certè ad quid deservirent pręcepta affirmativa? ut quid non omnia sunt negativa, si nihil affirmativi faciendo, per hoc, quòd non fit oppositum eorum, implentur? Quare ad implendum præceptum Charitatis erga Deum non sufficit abstinere ab odio Dei? Pręterquamquòd, licèt in pręcepto affirmativo includatur virtualiter negativum; tamen Scriptura, ut clariùs exprimeret, quid erga proximum debeamus; non contenta eo, quod dixit Levit. 19. *Ne oderis fratrem tuum in corde tuo*: quod est negativum, expresse adjecit positivum, dicens: *Diliges proximnm tuum sicut teipsum*, ex quo patet, ut quid distinctum pręcipi dilectionem, & abstinere ab odio proximi.

Quod autem dicitur de operibus externis benevolentię, jam dictum est non sufficere, nec esse actus Charitatis; nisi ex interiori dilectione procedant.

5 Prob. 2. conclusio. Illi actus externi, non procedentes ab interiori dilectione, vel sunt ficti, & simulati, & sic potiùs sunt iniqui, quàm actus Charitatis contra id, quod dicitur 1. Joann. 3. *Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate*, & contra id quod dicit Apost. ad Rom. 12. *Dilectio sine simulatione*, vel ab aliquo actu interiori procedunt: & sic, vel ille actus, à quo procedunt est dilectio, & sic habetur actus internus dilectionis; vel alterius Virtutis, & sic non erunt actus Charitatis, sed illius Virtutis à qua procedunt: cùm actus exterior non differat specie ab actu interiori, à quo procedit, & sic per ipsos non impletur præceptum Charitatis. Quis enim diceret per actum Temperantiæ impleri præceptum Fortitudinis vel Justitiæ?

Præt. *Levit.* 19. *& Matth.* 22. non solùm dilectio proximi præcipitur, sed modus, ut scilicet, instar nostri diligamus, sed nos metipsos actu interno ex Charitate diligimus, nempe salutem

lutem æternam nobis optando: ergo ita, & proximum diligere debemus ei consociationem in æterna Beatitudine optando.

6 Dico 2. Exclusio actus interni formalis, etsi virtualis inclusus in actu dilectionis Dei admittatur, non est admittenda.

Prob. 1. ex S. Th. (ut clariùs pateat ejus doctrinę veritas.) Clarissimè namque hoc docet 2. 2. *q.*44. *cit.art.*1. & præcipuè ad 1. ubi sic ait. *Ad primum ergo dicendum, quòd licèt Charitas sit una Virtus, habet tamen duos actus, quorum unus ordinatur ad alium, sicut ad finem: præcepta autem dantur de actibus virtutum, & ideò oportuit esse plura præcepta Charitatis*: quid clarius? Nam unus actus formalis alium virtualem involvens non sunt duo actus; nec potest dici unum ordinari ad alium: nec duo præcepta requirit. Ex qua doctrina.

Prob. 2. ratione. Si ad dilectionem proximi non requiratur actus formalis expressè tendens in ipsum, sed sufficeret actus virtualis implicitè involutus in dilectione Dei, non essent necessaria duo pręcepta Charitatis, alterum de dilectione Dei, alterumvè de dilectione proximi; sed hoc est contra S. Scripturam; nam *Levit.* separatim ponuntur duo pręcepta; & *Matt.*22. postquàm ambo recensentur, subditur: *In his duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ*, & 1. Jo.4. habetur: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat fratrem suum*. Ergo ad dilectionem proximi requiritur actus formalis. Prob. sequela; quoniam per illud unicum pręceptum habetur actus virtualis involutus in observantia ipsius; & consequenter satis, superque esset solum, aliudque addere, dum nil aliud pręcipit, nisi actum illum virtualem involutum, supervacaneum esset, & redundans; idem enim bis prępiperetur: nec pręcepta sunt de meliori bono, sed de simpliciter, & necessario.

Quòd si dicas addi præceptum dilectionis proximi, ut innotescat non esse odio habendum. Pręterquàm quòd hoc jam explosum est: etiam hoc ipsum virtualiter in dilectione Dei, & proposito voluntatem ejus exequendi continetur.

PROPOSITIO XII.

Vix in sæcularibus invenies, etiam Regibus, superfluum statui; & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantùm ex superfluo statui.

1 HAnc Propositionem aliqui forsan deduxerunt ex malè intellecta doctrina S. Th. 2.2. *q*.32.*art*.5. & 6. ubi art. 5. docet tunc obligare præceptum eleemosynę, quando occurrit extrema necessitas ejus, cui debetur, & superfluitas ex parte ejus, qui debet dare. Malè autem intellexerunt doctrinam S. D. quia existimant utrumque simul requiri ad hoc, ut obliget pręceptum eleemosynę, quod est contra ejus intentionem, ut in speciali tract. de eleemosyna probat Eminent. Cajet. & advertit in Comment. super hunc art. & constat ex modo loquendi D. Th. nam ipse ponit illa duo, non ut requisita conjunctim ad pręceptum eleemosynę, sed ut utrumque illorum seorsim ab alio, inducat obligationem dandi eleemosynam; vel scilicèt extrema, vel quasi extrema necessitas; & in tali casu tenetur quisque subvenire proximo, non de superfluo statui, sed etiam de necessariis statui, si sint superflua personę, ut docet S. Doctor *in art*.6. ubi inquit: *Tertiò, quando occurreret extrema necessitas alicujus privatæ personæ, vel etiam aliqua magna necessitas Reipublicæ; his enim casibus laudabiliter prætermitteret aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videtur, ut majori necessitati subveniret*. Ubi, ut observat Cajet. illa particula, *laudabiliter*, non sumitur, ut distinguitur à debito ex præcepto, sed ut contra distinguitur à, *vituperabiliter*. Constat ex eodem S. D. ordinem esse in Charitate: & necessariò servari debere; itaut ob bonum commune sit in præcepto bonum proprium postponere; contrarium autem doceret hìc, si ly, *laudabiliter*, sumeretur, prout opponitur debito ex præcepto.

Vel quando quis habet superfluum statui; & tunc tenetur de superfluo dare eleemosynam, non solùm in extrema, vel quasi extrema necessitate; sed etiam in gravi, quando ei occurrunt circum-

circumstantiæ personæ indigentis, loci, & temporis hujusmodi eleemosynam faciendi. Quænam autem sit gravis, quænam verò extrema necessitas, explicabitur infrà Propositione 36. n. 1.

2. Ex quibus patet falsitas illius secundæ partis Propositionis, in qua dicitur. *Quando tenetur tantùm ex superfluo statui*. Supponit namque ex hoc tantùm capite oriri obligationem largiendi eleemosynam ex parte dantis, etiàm quando ex parte accipientis, adest extrema necessitas. Quod quidèm falsum esse constat ex illo Matt. 25. ubi Dominus noster minatur, & infligit pœnam æternam pro omissione eleemosynę: & cum hoc generaliter dicat, non debet restringi, ut loquatur solùm habentibus superfluum statui; sed pœna æterna non infligitur, nisi pro peccato mortali: ergo pręceptum eleemosynę obligat sub mortali etiam eos, qui non habent superfluum statui, saltem pro extrema proximi necessitate, quod etiam videtur innui 1. Joan. 3. ubi dicitur; *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodò Charitas Dei manet in illo?*

Et ratione falsitas hujus suppositionis probatur. Quia recta ratio, & ordo Charitatis requirere videtur, ut plùs amemus nosmetipsos, quàm proximum in pari causa; ut si mihi non superest vestis, & ille sit nudus, non tenear dare vestem illi: attamen in notabili disparitate, si id quod est mihi necessarium ad decentiam status, proximo sit omninò necessarium ad sustentationem personę, deberet illius necessitas meę commoditati pręferri; sicut pro salute spirituali proximi, debeo corpus proprium postponere; quia est minoris conditionis. Undè S. Ambr. *lib. de offic.* & refertur *cap. Pasce; dist.* 86. ait *Pasce fame morientem, si non paveris, occidisti.* Ergo in casu extremæ necessitatis, debet quisque privari iis, quæ pertinent ad convenientiam sui status, & dare eleemosynam extremè indigenti, quando non adest in promptu, qui ei subveniat; & consequenter non solùm tenetur de superfluo statui.

3. Deindè falsa etiam est illa Propositionis pars, qua dicitur: *Vix in sæcularibus invenies, etiam Regibus, superfluum statui*: nam superfluum statui non est id, quod ad nihilum deservit, aut deservire potest: semper enim excogitari possunt casus, in quibus deservire possit; & semper numerus famulorum, & vani-

tas vestium, & plura alia possunt ad majorem ornatum, & decentiam status, applicari: superfluum enim status, ut docet S. Th. *art.* 5. *cit. ad* 3. est id, quod secundùm statum præsentem non est necessarium, ut probabiliter existimari potest. Nec oportet, quòd considerentur omnes casus, qui possunt contingere in futurum, vetuit enim Dominus *Matt.* 6. cogitare in crastinum: sed debet judicari superfluum, secundum ea, quę probabiliter, & ut in pluribus occurrunt: de hujusmodi autem superfluis multi habent, cum annuos redditus, ultrà id, quod decenti statui suæ familię, est necessarium, & pro occurrentibus probabilibus necessitatibus, habeant: ex qua S. Th. doctrina etiam colligitur superfluum statui esse id, quod ad meliorandum statum pertineret; ut etiam docet Lorca 2. 2. *sect.* 3. *d.* 39. *memb.* 1. *n.* 7. & alii contra Granado, & alios.

4 Præceptum igitur Eleemosynę in primis pro extrema necessitate cognita proximi, quando alius non est in promptu, qui ei subveniat, obligat quoscumque habentes necessitati personę superflua, etiam si sint necessaria statui; ut patet ex jam dictis. Secundò obligat etiam de necessariis personæ sustentationi, ad subveniendum necessitati Reipublicæ, & bono communi; natura dictante partem cum sui detrimento bono totius incumbere. Tertiò obligat habentes superfluum statui pro quandocumque occurrunt indigentes gravi laborantes necessitate. Quod expresè docuit Angelicus *art.* 5. cit. in fine corporis dicens: *Sic ergo dare eleemosynam de superfluo est in præcepto.* Et deindè ut quid distinctum subdit: *Et dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate*, patet etiam ex illo Luc. 11. *Quod superest date eleemosynam.* Quod optimè probasse videtur S. Basilius serm. ad divites avaros super illud Luc. 12. *Destruam borrea mea.* Ubi eleganter sic ait: *Si fateris ea divinitùs tibi provenisse (scilicèt temporalia bona) an injustus est Deus inæqualitèr res nobis distribuens? Cur tu abundas, ille verò mendicat? Nisi, ut tu bonæ dispensationis merita consequaris: ille patientiæ braviis decoretur? Est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam in conclavi conservas, discalceati calceus, qui penes te marcescit, indigentis argentum, quod possides bumatum. Quocircà, tot injuriaris, quot dare valens es:* Idem docet S. Ambr. *in serm.* 81. *to.* 3. ut testatur S. Th. *l. c. ad* 2. & habetur in *Decr. dist.* 47.

cap.

cap. sicut ii, Sed quia unus non sufficit ad subveniendum omnibus indigentibus relinquitur arbitrio prudentis, & juxtà Charitatis ordinem, & majoris necessitatis, superfluorum distributio. Undè vides quàm immeritò hanc obligationem negent aliqui cit. à Tambur. *lib.* 5. *cap.* 1. §. 1. *num.* 15. inter quos immeritò ponit Bonac. nam oppositum docet, & nobiscum sentit.

Quartò obligat præceptum eleemosinæ habentes superfluum statui ad subveniendum iis, quibus necessaria statui desunt: & quandoque existentibus in communi necessitate: ut docet Azor. *p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 7. esse communem opinionem tàm Theologorum quàm Summistarum. Vide Doctores relatos à Bonac. *de legibus disp.* 3. *q.* 4. *punc.* 6. *n.* 8. Addit tamen Azor. quòd si hæc indigentia sit levis, sub levi obligat; si autem sit gravis sub lethali obligat. Vid. Capisucch. latè differentem *controv.* 29. & 30.

PROPOSITIO XIII.

Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectum appetere, & desiderare; non quidèm ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

1 HÆc Propositio in terminis asseritur à Castrop. *tom.* 1. *trac.* 6. *d.* 4. *de Charitate p.* 1. *n.* 11. quam probabilem censet Tambur. T adducit verba Bonac. quibus videtur opinionem prædictam docere: quàmvis ipse, licèt subdubitando dixerit, quòd non videtur culpa vacare. Ità *lib.* 5. *cap.* 1. §. 3. *à n.* 31. *& infrà*, pro qua enucleanda.

Præmitto ex S. Th. 2. 2. *q.* 36. *art.* 2. Tristitiam quatrupliciter posse contingere: uno modo, quando aliquis dolet de bono alterius, in quantùm ex eo timetur aliquod nocumentum, vel sibi ipsi, vel aliis viris probis & hæc species tristitiæ est timor: alia est tristitia, qua quis dolet de bono alterius, non quia ille habet; sed quia ipse illo caret; & hæc est æmulatio: altera

eſt, qua quis dolet de proſperitate indigni; & iſta dicitur indignatio, quam Ariſtoteles appellat Nemeſim. 2. *Rhetor. cap.* 9. quarta denique ſpecies eſt Invidia, qua quis triſtatur de bono æqualis, vel ſimilis; in quantum ejus proſperitas exiſtimatur diminutiva propriȩ excellentiæ; non quia tollat aliquid; ſed quia excedendo, mutatur relatio ſimilitudinis, in relationem excedentis, & exceſſi:& ſic non quia nocumentum infert, diminuit, ſed per proprium augmentum, de quo videndus eſt Cajet. *loc. cit. art*. 1. ſubtiliſſimè ſuo more diſſerens. Hæ autem ſpecies triſtitiȩ ſunt modificatȩ ex parte objecti; ſi enim triſtitia ſit de bono proximi, ut bonum ejus eſt, ad odium pertinet;quia ejuſdem moris eſt velle alicui malum, & dolere de bono oppoſito: velle autem malum abſolutè alicui, ad odium pertinet.

2 Enumeratæ autem triſtitiȩ ſpecies, ita ſe habent circa malitiam, vel bonitatem moralem; Prima enim ſpecies poteſt eſſe cum peccato, & ſine peccato; ſine peccato quidem, ut ait S. Gregor. 22. *Moralit. cap.* 11. ſic inquiens: *Evenire plerumque ſolet, ut non omiſſa Charitate, & inimici nos ruina lætificet, & rurſus ejus gloria ſine invidiæ culpa contriſtet, cum, & ruente eo, quoſdam benè erigi, credimus, & proficiente illo, pleroſque injuſtè opprimi formidamus*. Cui addendum eſt ex Caiet. quòd adhoc, ut licitè quis triſtetur de bono alterius, putà potentia, vel divitiis, &c. debet eſſe clara malorum ſequela; ſi autem ambiguum ſit, an aliquis potentia, vel divitiis abutetur in alterius damnum; quamvis licitè, quis timeat, & caveat; non tamen licitè triſtatur abſolutè de illius potentia, vel divitiis. Poteſt autem eſſe cum peccato: quando quis triſtatur de bono alterius ſibi juſtè, vel ſaltem non injuſtè nocivo; quia hujuſmodi timor non debet in tantum progredi, ut nolit bonum alterius; ſed ſat eſt, quòd licitè timeat malum proprium. Regula autem generalis eſt, tunc eſſe licitum triſtari de bono alicujus, quando ſi ipſe haberet poteſtatem, licitè privaret illo bono, vel vita, ſi eſt publicus latro, & homicida, Reipublicæ perturbator, & bono communi valdè noxius, vel potentia, aut divitiis; ſi adeo in perniciȩm bonorum utitur, & injuſtè; ut ab habente poteſtatem, illis licitè privaretur: ſi autem licitè illo bono privari nequit, nec licitè de eo triſtari poſſumus.Ratio eſt:quia actus interior,& exterior ipſe corref-

respondens eadem ratione est bonus, vel malus: unde in casu, quo actus exterior esset licitus, vel illicitus, eadem ratione actus interior tristitiæ: unde concludit Cajet. hujusmodi timoris effectum, scilicèt tristitiam de bono alterius, ut nocivo, indigere fræno rectę rationis conferentis qualitatem mali suę causę, & præponentis pręponenda, ut tristitia de bono ex sancta, seu recta detestatione mali, excusanda sit.

3 Secunda species quę est Zelus, si sit circa bona honesta, est laudabilis, ut dicit Apost. 1. Cor. 12. *Æmulamini charismata meliora*. Si autem sit de bonis temporalibus, potest esse cum peccato, & sine peccato: putà si recta ratione reguletur, vel non; ut scilicèt bonum temporale congruum sibi quis æmuletur, non ambitiosè supra se extollens se; ut si plebejus tristaretur, quia non est Rex: & indignus, quia non est Prælatus &c.

Tertia species, quę est Indignatio, mala est, & prohibita in Sacra Scriptura dicitur enim Ps. 36. *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem* & Ps. 22. *Pœnè effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns*. Ratio est, quia prosperitas indigni non habet rationem mali culpę, nec mali pœnę; sed est ibi ratio boni Misericordiæ, & Providentię Divinæ, sic temporalia distribuentis; ac proindè non habet, undè licitè sit objectum tristitiæ, quod est malum: undè Aug. super *Ps* 36. ad illud verbum *desine ab ira &c.* ait: *Indè irasci, & dedignari, est contra Deum murmurare* videatur Cajet. *loc. cit.* & Eminentiss. Capisucchius, *controv.* 10. §. 5.

Quarta species, quę est Invidia, semper est mala, ut dicit Arist. 2. *Rhetor. cap.* 11. quia dolet de eo, de quo est gaudendum, scilicet de bono proximi, æqualis, & similis. Immò ex genere suo est peccatum mortale, ut probat S. Th. *loc. cit. art.* 3. quia Invidia ex genere suo contrariatur Charitati: quia utriusq; objectum est bonum proximi: quòd contrario motu prosequuntur, Charitas gaudendo, Invidia de eo tristando: undè patet improbabilem esse opinionem Tambur. *loc. cit.* asserentis Invidiam, ex genere suo, non esse peccatum mortale à *n.* 35. *usque ad* 42.

4 Eodem modo philosophandum est de gaudio de malo proximi, scilicèt quadrifariam dividi, & posse esse bonum, vel malum, secundùm regulas supradictas: quia ejusdem moris est tristari

de bono, & gaudere de malo. Nunc autem videndum est, ad quam speciem pertinet tristitia, & gaudium, de quibus est sermo in prędicta Propositione, ut à fundamentis eam, non superficie tenùs evellamus. Et quidem certum est ad odium non spectare, quia non est tristitia de bono proximi, vel gaudium de ejus malo; ut absolutè malum, vel bonum ejus est; cum addatur, non quidèm ex displicentia personę, sed ob aliquod temporale emolumentum: similiter nec ad invidiam, quia non ideò tristatur, quia est diminutivum proprię excellentiæ, eo modo, quo pertinet ad Invidiam, quia est tristitia de bono: ut est nocivum, quia tollit aliquod: unde potiùs pertinet reductivè ad timorem; dolet enim de illo bono, in quantùm est sibi nocivum, licèt non positivè damnum inferendo, sed negativè, in quantùm privat, & impedit bonum aliquod, scilicet temporale emolumentum; & similiter gaudium ob bonum inde sequutum: unde.

5 Dico. Tristari de vita naturali alicujus, & de illius morte naturali gaudere; ob aliquod temporale emolumentum: etiam adhibita moderatione, ut non fiat ex displicentia personæ, vel ut sistat in mero actu interno; & similiter desiderium, semper est cum peccato mortali, si ex deliberatione procedat.

Probatur 1. Tristitia de vita naturali proximi, vel gaudium de ejus morte, quia inde ei resultat aliquod temporale emolumentum, putà hæreditas, Beneficium, Prelatura, vel cessatio ab onere, & pensione, hisque similia; non est de aliquo bono sibi injustè, vel non justè, nocivo; nec posse licitè ob hoc ab habente potestatem vita privari: ergo non potest esse sine peccato mortali. Antecedens supponimus, quia est solùm ob aliquod temporale emolumentum, solùm proveniens impeditivè ex ejus vita, quod autem ille vivat nullam alteri injustitiam, vel non justitiam infert. Consequentia sequitur ex dictis *n*.2. Nec differentia assignata à Tambur. quia actus externus sumit speciem ab opere externo, actus verò inefficax à motivo, prodest: quia actus internus, etiam si sit inefficax, sumit speciem ab eodem, à quo actus externus ei correspondens: & ratio ulteriùs est, quia ab objecto, seu fine volito, non à motivo, propter quod volumus, omnes actus voluntatis, præter intentionem finis, sumunt speciem, ut cum S. Th. p. 2. sentit sanior Theologorum pars:

ergo

ergo, cum in pręsenti objectum tristitiæ sit bonum proximi, & gaudii sit malum ejus: sicut, & desiderium; ab hoc sumunt specificationem actus illi, non à motivo, ut docet Tambur. & consequenter illę moderationes, ut non sit ex displicentia personę, & ut sistat in mero actu interno, & inefficaci, non removent peccatum mortale, licèt removeant peccatum odii.

6 Dices si hęc ratio esset vera, sequeretur etiam tristitiam de potentia, & divitiis alicujus, vel etiam de vita publici latronis, vel similis, esse peccatum mortale, quod est contra S. Th. Greg. & ipsum Caiet. admittentes in his casibus posse esse sine peccato. Seq. probatur, quia objectum, seu finis volitus, in his casibus, est malum proximi, licèt motivum sit bonum.

Respondeo negando seq. & ad probat. dico, quòd objectum in illis casibus est bonum: nam justè infligi possunt illa mala, sivè privatio potentię, & divitiarum: sivè mors malefactoribus debita; bonum autem est punitio malefactorum, ut etiam ipse Tambur. agnovit, & rectè loquutus est n. 29. malum namque pœnæ est bonum Reipublicę, & saluti spirituali proximi, quo à malo culpæ prohibetur: unde observa, quòd actus exterior correspondens tristitię, desiderio inefficaci, & gaudio, non est mors, vel privatio potentiæ &c. ut inferenda ab optante, seu tristante, sed ab habente potestatem: si enim vellet ipse illa mala inferre, esset actus efficax, & ad externum opus tendens: in quo jam concedit Tambur. sumere speciem ab opere externo, ei correspondente; ita nos dicimus illum actum desiderii, tristitię, & gaudii sumere speciem ab actu externo, ei correspondente; qui quidem non est actus inferendus à tristante, seu optante, nisi ipsemet habeat publicam potestatem, sed ab habente potestatē inferēdus, seu ut à Deo, quem loco Ministri, & Judicis optamus: unde si justè illud malum esset inferēdum, itaut licitè posset fieri ab optante, si haberet potestatem: licitè quoque actus tristitię, gaudii, vel desiderii elicitur, quia opus externum, à quo specificatur, & actus exterior ipsi correspondens, licitus est: secùs verò si injustè inferrentur illa mala, etiam ab habente potestatem, cujusmodi est in casu Propositionis, quam impugnamus: unde patet regulam à Caiet. traditam, & S. Th. ac Greg. doctrinam, optimè, solidè que subsistere: & illa ratio Castropalai exclusa remanet,

net, nempè quòd in casu posito desiderium, & gaudium, non tàm est de malo proximi, quàm de bono indè sequuturo; quia, ut dixi, primarium objectum, & finis operis, est malum proximi, licèt motivum, seu finis operantis sit bonum proprium; vid. in Append.

7 Hinc patet inconsequentia laborasse Castropal.& deceptione: dum probare nititur suam phantasiam ex verbis Eman.Sà; immò audet dicere, idem ab illo doceri: dùm subdit: *Sic docere videtur Emanuel Sà, ubi absolutè dicit te posse Proximo optare malum corporale, ad salutem animæ; & mortem, ob Reipublicæ bonum, & honestum, & hosti tibi alioquin valdè nocituro mortem, non odio, sed ad vitandum damnum tuum: item de morte ejus gaudere ob bonum inde sequutum.* Hæc inquam à Sà dicta vera sunt si rectè intelligantur, quia in istis casibus servatur regula à nobis tradita ex Cajet. nec sunt ejusdem rationis cum casu adducto à Castropal. quæ tamen ipse confundit ob illius regulæ incuriam.

Falsa quoque veris comminiscitur Bonac. eodem motivo ductus: quia scilicet actus inefficax sumit speciem à motivo: unde *lib. de leg. disp. 3. q. 4. punc. ult. n. 7.* infert primò sequentia, dicens: *Ob id à mortali excusatur, qui de sanitate alicujus tristatur, aut gaudet de illius infirmitate, eo quòd ille ex recta corporis valetudine, peccandi occasionem arripiat. Idem dicendum est de eo, qui tristatur, dignitates indignis conferri, aut qui mortem hæresiarchis concupiscit, ne reliquos execranda Hæresis peste inficiant. Ita Tolet. &c.* Quæ quidem consentanea sunt præcedenti doctrinæ; tamen deindè falsa docuit paulò post inquiens. *Ita dicendum videtur de matre, quæ mortem filiarum optat, eo quòd ob deformitatem, aut inopiam, nequeat eas juxtà animi sui desiderium nuptui tradere, Ita Azor. &c.* Falsa, inquam, & regulæ traditæ dissona: immò sibimet contradicentia, ut rectè observavit Tambur. *loco cit.* nam suam regulam non servavit *disp. 4. q. unica punc. 3. n. 3.* cum dixit: *Secundò sequitur illum graviter peccare, qui grave aliquod malum corporis exoptat: Ex. Gr. cupiendo illis mortem, ut quam primùm in hæreditatem succedat.* Cum tamen ipse putet, loco antea cit. id licere, si fiat ex bono motivo.

8 Pro-

8 Probatur secundò Conclusio. Vita Proximi innocentis (nam malefactoris, ut talis, non, quando meretur mortem in pœnam, dummodo non sit ex pravo affectu ad personam) est diligenda præcepto Charitatis erga proximum; sed dilectio opponitur tristitiæ, cum ex ea oriatur gaudium: ergo tristitia de vita proximi Innocentis opponitur Charitati; sed operari contra Charitatem est peccatum mortale; cum vita animę sit ex Charitate, secundùm illud 1. Joan. 13. *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam*; *quoniam diligimus fratres*: ergo tristari de vita alicujus Innocentis, sicut est ille, de quo loquimur in pręsenti, non potest esse sine peccato mortali.

Similiter discurrendum est de gaudio mortis naturalis illius: nam mors est malum ejus, contra Charitatem verò est gaudere de malo proximi, ut ait Apostolus: *Charitas lætatur in bono, tristatur in malo*. Pariterque dicendum est de actu desiderii, quamquàm inefficacis: actus enim desiderii ulteriùs progreditur; quàm gaudium, vel tristitia. Nec illa limitatio, quòd non sit ex displicentia personę, habet locum, ut hęc reddat licita, ut vidimus.

Præterea (magis exploditur prędicta limitatio) dato quòd motivum bonum excusaret à peccato mortali; tamen debet servari ordo Charitatis, ut scilicet, pręponantur pręponenda, ut ait Cajet. unde minus bonum nostrum pręferri debet majori bono proximi; ut diximus in pręc. Propos. de Eleemosyna, ut scilicet debeat quisque privari eo, quod pertinet ad sui status decentiam, ut extremę necessitati proximi subveniat, ut etiam adversarii concedunt, sed in casu pręsenti non servaretur hìc debitus ordo Charitatis, cum vita proximi potiorem locum obtineat quocumque emolumento temporali, & tamen hoc illi pręferatur; ergo illud motivum non excusat tristitiam, gaudium, & desiderium, à peccato mortali.

9 Ex his sequitur contra Tambur *loco cit. n.* 34. illicitè quempiam sibi ipsi mortem optare ad ęrumnas vitę hujus evitandas, quia non servatur debitus ordo, nam majus malum est mors, quę est ultimum terribilium, quàm ęrumnę vitę pręsentis, & etiam propter alias rationes superiùs allatas. Unde non audiendus est Tambur. qui loco citat. irridet quosdam Idio-

tas,

Idiotas, qui tanquam de mortali se accusant sibi mortem optâsse; ut incommoda vitę hujus effugiant: quapropter invehitur in Confessarios, quia non docent de opposito rudes, liberando eos ab ignorantia, ob quam detinentur conscientia erronea; cum potiùs ex hoc, quod ipse dicit, hujusmodi esse non paucos, nec in uno loco tantùm, puto eum hujusmodi reperisse, sicut, & ego reperi, argumentum sumere debebat ad probandum hoc esse malum, cum sit communis animi conceptio, & de qua non sunt edocti, sed lumine naturali imbuti.

Similiter patet falsitas eorum, quæ loco cit. refert Castropal. ex Joanne Sanc. sic dicens: *Consentit Joann. Sanc. qui sic inquit: licitum est optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam molestiam, infirmitatem, mendicitatem, vitam pœnalem à marito inflictam, & alia hujus generis, dummodò desideres, ut à Deo infligenda, non ab homine injustè, vel à Dæmone.*

Ex quibus omnibus colligere potes, qui casus sint similes damnatæ Propositioni, quique absimiles, ut scias, ad quos extendenda sit præsentis Propositionis damnatio; ad quos verò non.

PROPOSITIO XIV.

Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

1 HÆc Propositio non est à præc. diversa, nisi solùm materialiter, est enim casus singularis, sub illa universali contentus, & revera Tambur. loc. cit. ea utitur tamquàm exemplo, quam denique resolvit, approbando doctrinam Castr. relatam in præc. Propositione. Tres autem status affert prædictæ Propositionis; quorum primus est; si quis exciperet cum gaudio effectum sequutum, nempè hæreditatem, vel carentiam molestiæ; quod licitum est; non enim esset gaudium de malo alterius, sed de proprio bono. Secundus est, si poneretur

sub

ſub conditione, hoc modo: ſi moreretur meus Pater, ego hæreditate potirer; quo caſu dicit, licitum eſſe, quia gauderet non Patris morte, ſed hæreditate. Ego autem puto circa hanc conditionalem, non poſſe verſari actus voluntatis, ſed Intellectus; ſolùmque actus voluntatis verſari poſſe circa aliquos actus conſequentes ad ſuppoſitionem conditionis purificatæ, ex. gr. Si haberem alas, volarem; ſupra hanc connexionem non cadit actus voluntatis, niſi cupiendo purificationem conditionis, ut volem; vel ſupponendo conditionem purificatam, optarem facere hoc, vel illuc; ire illuc, vel aliò, &c. & ratio eſt; quia inter antecedens, & conſequens conditionalis, eſt neceſſaria connexio, conſequenter non ſubditur actui libero; ſed ſolùm actus liber poteſt ferri ad antecedens; vel ad conſequens; vel ad aliqua conſequentia ad conditionalem. Loquutus ſum autem de conditionali neceſſaria, in toto hoc diſcurſu; quia neceſſariæ ſunt conditionales adductæ à Tambur. licèt non neceſſitate orta ex intrinſecis rei, ſed legali, vel morali; quæ tamen afferunt infallibilitatem conſequentiæ, cujuſmodi eſſet iſta, ſi eſſem Epiſcopus poſſem Chriſma conficere; quarum connexio ſaltem eſt independens ab actu libero, quod ſufficit ad intentum: igitur vel voluntas in illa conditionali: *ſi Pater meus moreretur, potirer hæreditate*, fertur ad antecedens, quod eſt mors Patris, vel ad conſequens, quod eſt effectus ſequutus: primum eſt pravum; etiam ſi non ob malum Patris appetatur; ut ex ſuperiùs dictis patet; ſecundum verò licitum, & coincidit cum primo ſtatu Propoſitionis. Tertius ſtatus eſt propoſitionis abſolutæ; ut ſi quis ſine aliqua conditionali cuperet mortem Patris, & hoc ſignificatur in hac Propoſitione, cum dicitur, *Licitum eſt abſoluto deſiderio*, ſumitur enim abſolutum, ut condiſtinctum à conditionato jam explicato; & damnatur hæc Propoſitio in hoc ſenſu.

2 Non eſt autem opus eam impugnare, remanet enim pro fligata ex dictis in præc. à fortiori: nam ſi non licet deſiderare mortem alterius ob aliquod temporale emolumentum; multò minùs licebit cupere mortem Patris: quia ex parte objecti, nempè Patris, involvitur alia malitia, cum præter præceptum Charitatis quo tenemur quemcumque proximum diligere, teneamur ex pietate, & quarto Decalogi pręcepto honorare Parentes.

tes. Et certè quis, naturali dictante lumine, non abhorret à tali homine, qui divitias præfert vitæ Parentis.? Quis non horret in filio, hujusmodi desiderium? Quis talem non execratur impietatem? Non damnat ingratitudinem?

PROPOSITIO XV.

Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias, inde ex hæreditate consequutas.

1. HÆc est præcedentibus abominabilior, ac intolerabilior; nam procedit ex eodem affectu Avaritiæ, cum præferantur divitiæ vitæ parentis, & insuper mors tàm amara, & inopinata, ut à cœteris lacrymas extorquere valeat, à filio gaudium obtinebit, qui mortem intulit suis manibus Patri?

Porrò ex præcedentibus ipsam inferri, non est mirum, si namque est licitum (ut illi malè docuerunt), desiderare mortem Patris, licitum quoque erit de ipsa gaudere; impletio enim desiderii affert gaudium, & si desiderium est licitum, licitum quoque erit gaudium de eodem objecto, & ex eodem fine: nec vitiari potest ex illo capite, quia fuit à filio illata mors; nam sine ejus culpa, ab hac enim excusatur, propter ebrietatem: unde hæc sequitur ex præcedenti à Tambur. & Castropal. admissa, licèt ab ipsis expressè non doceatur. Hinc evidentiùs patet falsitas præcedentis, quæ tàm horribile monstrum parit.

2. Restat igitur præcedentibus rationibus expugnata, sicut ex præcedentibus Propositionibus est deducta. Solùm addo aliud inconveniens, quod ex ipsa sequeretur, nempè posse filium gaudere de homicidio Parentis, voluntariè ab alio perpetrato quia in eo non haberet culpam, sicut in parricidio à se in ebrietate perpetrato: & quamvis alterius culpa intercedat, objectum tamen sui gaudii non esset illius culpa, sed effectus sequutus, de quo licitè lætari quis potest, ut ait Tambur. videlicet mors sequuta, ex motivo hæreditatis adeptę: sed ab his viscera.

viscera abhorrent humana: ergo & ab eo, unde sequitur. Vereor quidem referre, quod alii non erubuerunt docere.

PROPOSITIO XVI.

Fides non censetur cadere sub præcepto speciali, & secundum se.

1 PRæmitto 1. Fidem à D. Paulo *ad hebr.* 11. sic definiri: *Est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*, quam esse veram definitionem Fidei probat, & explicat S. Th. *2.2.q.4.ar.* 1. unde erroneum reputatur à Mag. Bannes id quod ait Erasmus, ibi Apostolum non de Fide, qua credimus, sed de quadam fiducia loqui: cum hoc adversetur omnibus Doctoribus, SS. PP. perpetuoque Ecclesiæ consensui; ut patet in Conc. Arauxic. 2. *cap.* 25. & in Trid. *sess.* 6. *cap.* 6. & 8. *in decr. de justificatione*, idemque constat ex contextu Apostoli.

Valdè temerarium quoque reputatur ab eodem aliud Erasmi dictum, asserentis: ibi Apostolum, non definiisse Fidem, sed celebrasse encomium illius, cum hoc sit contra omnes Scholasticos, & plures ex SS. PP. De hac igitur Fide, quæ est substantia rerum sperandarum, scilicet inchoatio eorum, quæ intueri speramus in æterna Beatitudine, ut contradistinguitur à Fide communiter sumpta operosiùs est agendum, cum sit initium, & fundamentum vitæ supernaturalis, & omnium virtutum: & licèt, ut dubiorum series exposcere videbitur, ordinem Propositionum prætermittam, non tamen aliquam omittam.

2 Præmitto 2. Pro intelligentia verborum prædictæ Propositionis, ly *speciale*, sumi posse dupliciter; uno modo prout opponitur communi, ut si præciperetur alicui adhibere omnia media necessaria ad salutem; in hoc præcepto includeretur præceptum Fidei, quæ est unum ex mediis necessariis, non tamen esset præceptum speciale ipsius, sed commune, ipsamque comprehenderet, tanquam quid particulare contentum sub communi, ratione medii necessarii ad salutem.

Si ali-

Si aliquis hoc modo negaret præceptum ſpeciale Fidei, ſi aliundè hoc falſum non eſſet, nihil derogaret dignitati Fidei, ejuſque neceſſitati, non minùs enim eſſet præcepta, ac ſi ſpecialiter eſſet præceptum de ipſa: quemadmodum ex hoc, quòd in communi pręcipitur feſtorum ſanctificatio, non minùs eſt præceptum, ex.gr. Feſtum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac ſi ſpecialiter hujus feſti obſervantia præciperetur.

Alio modo, ly *ſpeciale*, ſumi poteſt, prout opponitur ad ly *per aliud*; itaut ſenſus ſit: aliquid eſſe ſpeciale, ideſt ratione ſui, & non ratione alterius: non eſſe verò ſpeciale, idem, ac non ratione ſui, ſed ratione alterius, quia ſcilicet cum alio connectitur: & hoc eſſe poteſt dupliciter; vel enim aliquid per ſe, & inſeparabiliter connectitur cum alio, vel ſeparabiliter, & per accidens: ſi primo modo cum alio connectitur, quamvis ſecundùm ſe non ſit præceptum; tamen ſemper erit in pręcepto, quia ſemper cum eo, quod eſt per ſe pręceptum, connectitur: ſi verò ſecundo modo, quandoque poteſt cadere ſub pręcepto; quandoque verò non: allata autem Propoſitio videtur facere ſenſum, pro ut ly, *ſpeciale*, opponitur ad ly, *per aliud*, non autem ad ly, *commune*, additur enim, *& ſecundùm ſe*, taliter quòd ſenſus eſſet: de Fide non datur aliquod pręceptum directè ipſam pręcipiens, & ſecluſa connexione, quam habet cum alio, putà cum Charitate, vel alio hujuſmodi, itaut etiam excludat pręceptum generale, comprehendens ſub ſe Fidem directè, tanquam per ſe contentam ſub illo.

3 Rurſus, ly, *ſecundùm ſe*, bifariàm ſumi poteſt; vel prout opponitur ad ly, *propter aliud*, & ſic illud eſt ſecundùm ſe tale, quod non ordinatur ad aliud: vel prout opponitur ad ly, *cum alio*, & ſic illud eſt ſecundùm ſe tale, quòd eſt tale ſine conjunctione cum alio. In priori ſenſu idem eſſet dicere. Fides non eſt pręcepta ſecundùm ſe; ac dicere, quòd ordinatur ad aliud, quod eſt verum, cum Fides ſit medium ad juſtificationem, & glorificationem: attamen hunc ſenſum non facit pręfata Propoſitio, propter conjunctionem cum pręcedenti particula, *ſpeciali*, cum qua facit eundem ſenſum; itaut ſequens ſit major explicatio prioris, eſſe enim propter aliud, non excludit pręceptum ſpeciale. Remanet ergo, ut ſenſus pręfatę Propoſitionis

nis sit excludere præceptum speciale, prout opponitur ad ly *per aliud;* & secundùm se, prout dicit exclusionem conjunctionis cum alio, v. gr. ratione præcepti Charitatis, vel alterius præcepti, non ratione sui.

4 Præmitto tertiò; quòd nomine Fidei potest intelligi tam habitus, quàm actus; pro utroque enim indiscriminatim, tàm in S. Scriptura, quàm apud SS. PP. & Scholasticos sæpè sumitur: unde prædicta Propositio de utroque posset accipi, vel pro altero; & item nomine præcepti, sub quo cadit Fides, vel intelligitur de præcepto, quo tàm habitus, quàm actus in se præcipitur, videlicèt dari præceptum de ipsa Fide, ratione sui, & directè pręcipiens ipsam Fidem: & hoc puto neminem Catholicorum negasse. Alio modo, ut intelligatur de tempore, quo est in præcepto elicere actum Fidei; itaut supposita Fide, negent adesse pręceptum speciale, obligans aliquando ad eliciendum actum Fidei ratione sui, sed aliquando obligari ad eliciendum actum Fidei ratione alterius præcepti obligantis ad actum alicujus Virtutis, ad quem exigitur conjunctio actus Fidei; & sic Fides, idest actus fidei, non caderet, pro aliquo tempore eliciendus, sub præcepto speciali, & secundùm se, sed ratione alterius præcepti, & ratione conjunctionis cum alio; in quo sensu pariter dixerunt de Charitate, tunc solùm obligare, quando tenemur justificari &c. in hoc sensu docuit eam Tambur. *lib.* 2. *Decal. cap.* 1. *§.* 1. *n* 9. sic dicens. *Puto per se, & directè nunquàm obligari fideles ad credenda prædicta mysteria, nec implicitè, nec explicitè, ex vi necessitatis præcepti Fidei: sæpissimè verò obligari per accidens, ex vi aliorum præceptorum*. Ut autem nullum ex prædictis falsis sensibus, quos habere potest præfata Propositio, inexpugnatum relinquamus, singulos sigillatim impugnabimus; pro quo.

5 Dico 1. Etiam si ly, *speciale*, sumatur prout opponitur ad ly, *commune*, si sermo sit de præcepto, quo ipse habitus, vel ejus actus præcipitur, falsa est prædicta Propositio asserens Fidem non cadere sub pręcepto speciali, & secundùm se.

Prob. ex pluribus locis S. Scripturæ: Nam specialiter, & expresse de Fide loquens Apost. *ad Hebr.* 11. ait: *Sine Fide impossibile est placere Deo*, quę verba satis indicant pręceptum ipsius Fidei, ubi sermo est de actu, ut patet ex contextu: nam ex eo,

quod *Joan.* 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*, & Joann. 6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* & Luc. 13. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis:* colligunt omnes Doctores dari pręcepta de Baptismo, Eucharistia, & Pænitentia; ergo ex eodem modo loquendi, quo utitur Apost. apertè colligitur præceptum speciale Fidei, prout generali opponitur, & communi cum loquatur expresse de ipsa Fide.

6 Dico 2. Si ly, *speciale*, & *secundùm se*, sumatur prout opponitur ad ly, *per aliud*, etiam falsa est prędicta Propositio: ita ut verum sit dari præceptum de ipsa Fide, & ejus actum secundùm se, non ratione alterius, vel conjunctionis cum alio.

Prob. 1. ex adducto testimonio D. Pauli, ubi de Fidei secundùm se, & non ex conjunctione cum alio, ait: *Sine Fide* &c. Ex quibus verbis, ut vidimus, colligitur præceptum Fidei: ergo speciale, non ratione alterius. Item idem Apost. *ad Hebr.* 11. ait: *Accedentem ad Deum oportet credere.* Item *Joann.* 14. expresse dedit Christus præceptum speciale Fidei, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite.* Item *Eccl.* 2. dicitur: *Qui timetis Dominum, credite illi*, ubi, ut constat, sermo est tàm de actu, quàm de habitu Fidei specialiter, & secundùm se, non ratione alterius: ergo Fides secundùm se, & non ex conjunctione cum alio cadit sub præcepto.

7 Dico 3. Si præceptum sumatur, ut respicit tempus, prò quo est obligatio eliciendi actum Fidei, sic specialiter, & secundùm se obligat; non solùm ratione alterius.

Probatur primò. Nam certum est, ut constat ex supradictis, dari præceptum eliciendi actum Fidei; & Tambur. fatetur, dùm solùm negat inveniri tempus determinatum, pro quo obligat; sed hoc præceptum esset otiosum, si nunquàm per se obligaret, sed solùm ratione alterius; ergo dicendum est aliquando secundùm se, & absque conjunctione cum alio obligare. Prob. minor, quia si solùm teneremur elicere actum Fidei ratione actuum aliarum Virtutum, qui sine eo non possunt esse, obligatio nō proveniret à pręcepto Fidei, sed ab aliis pręceptis, quibus connectitur; & sic otiosum, & frustraneum esset pręceptum hoc eliciendi actum Fidei. Neque ratio Tambur. quia scilicet non reperitur

tem-

tempus determinatum, pro quo obliget, est sufficiens ad inferendum, nunquàm per se obligare hoc præceptum, ut probavimus loquendo de præcepto Charitatis, supra Prop. 7. n.6.

Prob. 2. Quod est necessarium necessitate medii ad salutem, si est actus liber, & in potestate nostra; est etiam necessarium necessitate præcepti; sed Fides, & actus ejus, secundùm se, & ex sua speciali ratione est necessaria necessitate medii ad salutem: ergo ex se, & ex sua speciali ratione cadit sub præcepto: sed actus necessarii necessitate medii ad finem, sunt tamdiu necessarii usque quò acquiratur finis: ergo præceptum de eliciendo actu Fidei secundùm se, & specialiter obligat pro toto tempore vitæ; tunc enim acquiritur finis: ergo non solùm obligat ratione alterius; quod esset nunquàm obligare hoc præceptum, ut probavimus. Major docetur communiter à Theologis, & patet ex eo, quia ad prudentem Legislatorem spectat dare præcepta de mediis necessariis ad finem: Minor apertè videtur insinuata Marci ultimo, ubi Christus ait: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit, qui verò non crediderit condemnabitur:* ubi & necessitas Fidei ad salutem ponitur, & exclusio à salute æterna in non credente; cujus majus signum haberi non potest de necessitate medii. Minor subsumpta constat ex differentia medii permanentis, & transeuntis; medium enim permanens semel necesse est apponi, quia semel appositum perseverat, & operatur, & hujusmodi est Baptismus, qui semel receptus sufficit, quia imprimit characterem indelebilem: actus autem nostri, cujusmodi sunt actus Fidei, sunt transeuntes, & ideò toto tempore vitæ, quo durat eorum necessitas; oportet durare præceptum ad eos obligans, specialiter, & secundùm se, non ratione alterius, sicuti specialiter, & secundùm se sunt media.

Ut autem clariùs percipiatur, quando obligat, sequentem Propositionem oportet examinare.

PROPOSITIO XVII.

Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

1 PRædictam rationem prosequendo, probamus non sufficere actum Fidei semel in vita elicere:ubi in primis adverte, quòd Tambur. ait loc. cit. n. 8. sufficere semel in vita actum Fidei elicere, loquendo de necessitate medii; nam loquendo de necessitate præcepti, præcisè, docet id, quod retulimus prop. pręc. de necessitate autem medii agemus infrà prop. 22. coroll. 2. n. 14. hìc autem solùm agemus de necessitate pręcepti, licèt hęc ex illa colligi debeat.

2 Sic ergo prosequendo prędictam rationem, pręsentem Propositionem improbamus. De ratione medii ad aliquem finem necessarii, si est res transiens, oportet, ut pluries repetatur usque ad assecutionem finis: & de medio necessario ad finem oportet dari pręceptum; imò potiùs implicitè datur præceptum ad naturam ipsius consequens, sed Fides, non solùm pro habitu, cujusmodi est res permanens, sed etiam pro actu est necessaria necessitate medii, non solùm ad primam Gratiam, sed etiàm ad vitam æternam consequendam; ut patet ex verbis rel. Marci ult. ubi sermo est de actu: ergo de actu Fidei datur pręceptum ut pluries repetatur. Major quò ad primam partem patet exemplis, tùm in naturalibus, tùm in moralibus: in naturalibus quidem: quia namque cibus est necessarius ad sustentandam vitam, & est res transiens, non sufficit semel cibum sumere: ex quo etiam patet secunda pars: nam quia ita necessarius est, pręceptum sumptionis involvitur in ejus necessitate: patet etiam in moralibus: nam Baptismus licèt sit necessarius necessitate medii ad salutem, tamen quia est permanens in suo effectu, nempè charactere; non est repetendus; quam rationem affert tertio loco S. Th. *3 p. q.66.art.*9. & adducit Aug. ad probandum Sacramentum Baptismi non debere reiterari, è converso verò Sacramentum Pœnitentiæ est reiterabile, immò pręceptum Divinum multoties urget ad illud reiterandũ, ut dicemus Propos. 59.

ergo

ergo similiter dicendum est de quocumque necessario necessitate medii; dum urget eadem ratio.

Quòd si dicas in casibus adductis, ideò replicari debere illa media, quia nova necessitas urget, non præcisè, quia sunt aliquid transiens; quod non evenit in casu nostro, cum semel illa credere sufficiat.

Annuo quidem adęquatam rationem illam esse; at nego ita non evenire in casu nostro: nàm ut infrà Prop. 22. examinabo, pluries actus Fidei repetere necesse est, & etiam quia cum Fides sit directiva circa finem, & intentio finis interrumpatur aliquotiès, ut iterum assumatur iter gratia finis, oportet ad finem iterum respicere, quod fit per repetitionem actuum Fidei; in quo sensu videtur dixisse Apost. *Dum sumus in corpore peregrinamur à Domino, per Fidem enim ambulamus*; longa enim hæc peregrinatio, & sæpè interrupta, à prima intentione, & cognitione finis, continuò nequit regulari; sicut non semel navigationis tabulam, quæ dirigit nautam, ut ad ignotum perveniat portum, respicere oportet, sed sæpè, & frequenter, nè aberret à fine: unde ex parte Fidei, sic loquitur Guilielmus Parisiensis lib.de moribus cap. 1. *Ego sum stella Cardinalis, navigantibus per mare mundi hujus, Portum ostendens, & Patriam.*

3 Sed quia hucusque de necessitate medii simul, & præcepti sermonem fecimus, meritò quęris, an necessitate pręcepti tantùm aliquando teneamur actum Fidei elicere? Ad hoc varia tempora assignantes, respondent Doctores; sed quia plura illorum sunt in ordine ad aliud; solùm assignabimus tempus, quo per se obligat: & primò assignatur communiter pueris pervenientibus ad usum rationis, si sint inter fideles nutriti, & Fidei mysteriis imbuti, ipsum usus rationis initium, quemadmodum ex doctrina S. Th. tenentur se convertere in Deum: similiter tenetur adultus quamprimùm ei sufficienter proponantur mysteria Fidei, si anteà ea invincibiliter ignorabat: aliàs ex infideli negativè evadet infidelis positivè; & hoc est necessarium non solùm necessitate præcepti, sed etiam necessitate medii; & in hoc omnes Doctores conveniunt.

Scotus, & Aragon. asserunt omnibus diebus Festis: sed mihi videtur illis diebus Festis, quibus celebrantur mysteria Fidei:

nam si pręcepta positiva obligant pro loco, & tempore, quodnam congruentius tempus assignari potest? Tùm quia approximato potentię objecto, si est necessaria, necessariò fertur in illud, nisi debilitas potentiæ obstet; si verò est libera, liberè, nisi voluntatis efficacia, & affectus desit: cum ergo his temporibus proponatur objectum Fidei menti fidelis, si non prorumpit in actum, vel in modicam voluntatis erga Fidem affectionem, vel in torporem referri debet, quod quàm longè sit à preparatione animi, ad quam tenemur, apertè constat: quinam quęso, dùm de sua professione audit loquentes, tacet? Quinam oblata sui officii occasione non excitatur? Quem nisi infirmum oblatus cibus esurientem non allicit? Solus ergo fidelis, oblata Fidei, quam profitetur, materia, torpescet? Oblata festivitatis memoria, dormiet tanquam potens crapulatus à vino? Oblato suavissimo cibo, non properabit? Nonnisi infirmam Fidem suadere mihi possum.

PROPOSITIO XXIII.

Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.

UT sciamus citò quinam actus Fidei sit in prçcepto, oportuit, (quamvis ordinem aliqualiter immutemus) statim hanc Propositionem ad examen vocare, qua differemus, quęnam Fides sit necessaria ad justificationem: pro quo.

1 Pręmitto primò, duplex necessarium à Theologis distingui, aliud dicitur necessarium necessitate medii, aliud necessitate pręcepti; necessarium necessitate medii est illud, sine quo finis nullo modo obtineri potest, etiam si inculpabiliter illud non apponatur, cujusmodi est Baptismus respectu infantis, sivè invincibiliter ignoretur, cujusmodi est Fides respectu invincibiliter eam ignorantis: necessarium verò necessitate precepti, est illud, quod ad finem obtinendum requiritur, sed impotentia, vel ignorantia invincibilis, quę excusant ab impletione pręcepti, non impediunt consequutionem finis, pręcepto inculpabiliter non impleto.

2 Prę-

2 Præmitto secundò: circa necessitatem Fidei fuisse plures errores: Pelagiani namque ajebant, cognitionem supernaturalem esse quidem utilem, minimè necessariam; de quo vide D. Aug. *lib. 1. de gratia Christi cap.* 14. *& lib. 2. cap.* 26. Manichei verò pollicebantur demonstrationem omnium rerum, quas docebant; unde necessitatem Fidei explodebant: quem errorem deindè sequutus est Petrus Abailardus, contra quem scribit D. Bern. quem deindè suscitavit Raymundus Lullius: qui error videtur derivatus à Gentilibus qui promittebant suis sequacibus fœlicitatem, absque ulla cognitione supernaturali. Fuerunt etiam Semipelagiani, qui licèt necessitatem Fidei ponerent; tamen initium Fidei esse ex nobis asserebant, taliter quòd sine auxilio Gratiæ credere possemus, licèt aliqui eorum internam illustrationem, & excitationem admiserint, ut constat ex D. Aug. *lib. de bono persever. cap.* 17. ex D. Hylar. *Epist. ad Aug.* unde Innoc. X. fœl. rec. damnavit hanc Propositionem: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium Fidei.*

3 Fuit etiam quorundam Catholicorum opinio, asserentium, requiri ex parte voluntatis auxilium supernaturale ad justificationem, in quo differebant à Pelagio: attamen ex parte Intellectus sufficere habitum infusum Fidei super naturalis, simul cum Charitate, sine actu Fidei supernaturalis; & hoc omni tempore sufficere homini ad justificationem, cui non est vel prædicatum Euangelium, vel annunciatum aliquod supernaturale. Hanc sententiam, quamvis sequutus fuerit Magister Soto *lib. 2. de natura, & gratia cap.* 11. in impressione facta Venetiis, postea tamen illam retractavit, ut patet in impressione facta Salmant. in fine quarti sent.

Deindè Andreas Vega *lib.* 6. *in Trid. cap.* 17. *&* 20. asseruit, quòd licèt omni tempore fuerit præceptum de Fide supernaturali, nunquàm tamen fuisse necessariam necessitate medii, sine quo nullus consequatur salutem: sed etiam modò, qui laboraret ignorantia invincibili Fidei Christianæ, poterit justificari, & salvari absque actu Fidei supernaturalis; sed sufficere naturalem cognitionem, quam de Deo habemus per creaturas. Hæc opinio differt à Pelagio: quia Vega requirit ad justifica-

tionem auxilium ſupernaturale, quo homo eliciat actum Charitatis, qui in voto, & implicitè continet Fidem, quo (pręſuppoſita illa naturali cognitione de Deo) juſtificaretur. Secundò differt ab illo, quia Pelagius in omnibus negabat neceſſitatem Fidei: Vega in iis tantùm, qui ignorantia invincibili myſteriorum Fidei laborarent; verùm, quantùm ad iſtos, cum Pelagio convenit: & etiam quantùm ad excluſionem auxilii ex parte Intellectus ad credendum. Cum hac coincidit opinio, quam conatus eſt promovere P. Joann. Martinez de Ripalda, de qua vide de Lugo.

Eſt denique alia opinio modò damnata, aſſerens, ſufficere ad juſtificationem Fidem latè dictam, ex teſtimonio creaturarum, ſimilivè motivo. Hæc differt à pręcedenti, quantùm ad hoc, quòd illa cognitio naturalis poſita à Vega ex nullo capite poteſt eſſe ſupernaturalis, ſcilicèt neque ex parte objecti, cum cognitio naturalis non poſſit pertingere ad objectum ſupernaturale, cum ſit lumen ordinis inferioris, & myſteria ſupernaturalia Fidei ſint indemonſtrabilia, ut docet S. Th. 2.2. *q.* 1. *art.* 5. *in calce corporis*, & ibidem proſequitur Bann. cæterique Comm. D. T. & oppoſitum attinet ad hæreſim Manichęorum, & cæterorum quos n. 2. retulimus: Item neque ex parte modi, quia habetur per lumen naturale Intellectus: cæterùm hæc poſterior poteſt eſſe ſupernaturalis quãtùm ad objectum, quia fide acquiſita, vel humana, poteſt quis ferri ad objectum ſupernaturale, ut patet in hæretico, qui reſpectu articulorum, quos non negat, habet fidem acquiſitam, quæ tamen terminatur ad objectum ſupernaturale: hæc tamen quò ad modum eſſet naturalis, quia innititur teſtimonio creaturarum, non Divinę revelationi. Quantùm verò ad auxilium requiſitum tàm ex parte voluntatis, quàm ex parte Intellectus convenit cum Pelagio; quia ad eliciendum actum fidei humanæ, ſeu ex motivo humano, non requiritur auxilium ſupernaturale; his præmiſſis.

4 Dico. Tàm opinionem Vegæ, quàm præfatam, S. Scripturæ teſtimoniis, & rationibus Theologicis convinci eſſe falſas. Fortè opinio Vegæ continetur in hac Propoſitione damnata, illis verbis, *ſimilivè motivo*, quod eſt ratio naturalis ex creaturis deſumpta: & expreſsè deſumpta eſt ex P. Joan. Martinez cit.

Prob.

Prob. 1. Discursu, quo utitur S. Th. *p. p. q. 1. art.* 1. Necessarium est, ut agens liberum, ad hoc, ut eliciat aliquos actus in ordine ad finem, ipsum pręcognoscat: sed ad hoc ut homo justificetur (sermo est de adultis) debet per Vegam elicere actum Charitatis: ergo oportet ut præcognoscat Deum, qui est finis actus Charitatis: sed Deus, ut est finis actus Charitatis, nequit cognosci cognitione naturali, sed lumine Fidei, seu cognitione ab ipsomet Deo revelata: ergo ad justificationem hominis requiritur Fides propriè dicta, seu cognitio per Divinam revelationem. Major patet, tùm ex ratione actus liberi, qui cum sit voluntarius, debet esse à principio intrinseco cum cognitione finis, quæ est communis definitio voluntarii; tùm ex communi proloquio ab Arist. desumpto: nil volitum, quin præcognitum; tùm ex differentia agentis liberi, & agentis secundùm naturam. Minor docetur à Vega, & à nemine Catholicorum negabitur; & consequentia sequitur. Minor subsumpta probatur, & primò quò ad primam partem, quæ militat contra Vegam. Deus est finis actus Charitatis, ut Auctor supernaturalis, ut bonum supernaturale, idem namque est objectum Charitatis in via, & in Patria, licèt diverso lumine cognitum, unde ait Apostol. *Charitas numquàm excidit*; & insuper hæc est differentia inter actum Charitatis, & dilectionis Dei naturalis: sed Deus, ut Auctor supernaturalis, non potest cognosci cognitione naturali, quę habetur lumine naturali Intellectus, ut dicitur. Is. 64. *Oculus nō vidit, Deus absque te quæ præparasti expectātibus* vel *diligentibus te*, & etiā ratione patet, quia lumen naturale nō potest extendi ultrà limites veri cognoscibilis ordinis naturalis, cum requiratur proportio inter potentiam, & objectum, & nè extendatur extra sphæram suę activitatis: ergo Deus, ut est finis actus charitatis, nequit cognosci naturali lumine. Totum hunc discursum compēdiavit Ap. ad Rom. 10. *Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt?*

Nec sufficit cognosci Deum, ut Auctorem naturæ, ut possit diligi, ut Auctor supernaturalis; nam sic actus voluntatis ferretur in objectum incognitum, quia ex ratione, qua in ipsum fertur, & formaliter, est incognitum; & sic non esset cum cognitione finis formalis: undè illa cognitio Dei, ut Auctoris naturæ, perindè est, ac si non esset: aliam namque rationem diligeret, aliam

verò

verò cognoſceret. Inſuper: de ratione agentis liberi non ſolùm eſt cognoſcere ipſum finem materialiter, nempè rem, quę eſt finis, hoc enim etiam brutis competit: ſed cognoſcere ipſum finem formaliter, ſcilicet ut habet rationem finis, & dicit ordinem ad media: ſed Deus, ut finis actus Charitatis, eſt Auctor ſupernaturalis, & aſſequibilis per media ſupernaturalia: ergo oportet præcognoſci ſaltem ipſum eſſe finem ſupernaturalem, quod nequit cognoſci lumine naturali.

Prob. deindè quò ad ſecundam partem minor ſubſumpta, & directè impugnatur Propoſitio damnata; ſcilicet hujuſmodi cognitionem debere eſſe per Divinam revelationem, & conſequenter non ſufficere, ut ſit ex teſtimonio creaturarum. Nam ad hoc ut Voluntas actu efficaci exeat in actum Charitatis, diligendo ſuper omnia Deum, ut finem ſupernaturalem, debet ipſum certò cognitum pręſupponere; ut finem ſupernaturalem, ſicut nec ſperare poteſt Beatitudinem ſupernaturalem, niſi certò conſtet illam dari; ſed hæc certitudo non poteſt haberi, niſi per Divinam revelationem, quę eſt infallibilis, non verò per fidem acquiſitam, ſeu ex teſtimonio creaturarum, quę eſt fallibilis, & potiùs cauſat incertitudinem: ergo Deus ut eſt finis actus Charitatis debet cognoſci lumine Fidei, propriè, non latè dictę, per Divinam revelationem, non fide acquiſita, vel teſtimonio creaturarum. Major patet, quia circa objectum incertum, & de cujus exiſtentia dubitatur, non poſſunt verſari, niſi actus inefficaces, conditionati, & timidi, & cum cognitio ſit fundamentum volitionis, ſi cognitio non excludit omnem dubietatem, nec volitio poteſt undequaque habere ſtabilitatem.

5 Prob. 2. Concluſio. Ex utraque opinione ſequitur, initium noſtrę ſalutis eſſe ex nobis, quia eſſet, vel ex illa naturali cognitione, quę eſt ex nobis, vel à fide acquiſita, & motivo humano, ad quam neque requiritur auxilium ſupernaturale: quod eſſet Pelagianum, & quamquàm juſtificatio ipſa haberetur per auxilium ſupernaturale, tamen initium hujus juſtificationis eſſet ex illa cognitione, ſine auxilio ſupernaturali: quod tamen majus eſt eo, quod aſſerebant Semipelagiani, ſcilicet initium Fidei eſſe ex nobis, qui tamen neceſſitatem Fidei

fate-

fatebantur: nam per istos, non solùm initium Fidei esset ex nobis, sed neque necessitas Fidei Divinæ ponitur. Error tamen Semipelag. proscribitur in Conc. Araux. *can.* 9. his verbis. *Si quis sicut augmentum, ita & initium Fidei, ipsumque credulitatis affectum, non per gratiæ donum, sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius probatur &c.* Unde Apost. 1. *ad Thessalonic.* 2. ait: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis à nobis verbum Dei, non accepistis illud ut verbum hominum*, quod est credere fide humana; *sed sicut verè est verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis:* quod pertinet ad Fidem Divinam, propter Divinam revelationem, & ex auxilio Dei. Insuper, sicut D. Aug. *lib. de Prædest. Sanctorum cap.* 3. arguit contra Pelag. asserentes posse homines sine speciali gratia intrinseca credere mysteria Fidei, ex verbis Apost. 1. *ad Cor.* 4. *Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sic etiam contra utramque sententiam, quam impugnamus, eisdem verbis arguere possemus; cum isti cognitionem, per quàm justificantur, sine auxilio Dei accipiant. Et magis eos urgere sequentibus verbis Apost. *Quis enim te discernit?* Nam istorum aliqui possent aliis non credentibus dicere, se discerni virtute proprii Intellectus pertingentis ad illam cognitionem de Deo: alii verò discerni per fidem, quàm testimoniis creaturarum præstiterunt, quorum neutrum est ex Dei auxilio, & licèt admittant auxilium supernaturale Dei, per quod justificantur, & completè à non justificatis discernuntur; attamen radicaliter, & initiativè discernerentur per illam naturalem cognitionem, & Fidem habitam ex testimonio creaturarum, & consequenter ex viribus naturalibus: quod neque admittendum est, etiàm enim radicalis discretio ordinis supernaturalis, & initium salutis, in Deum Auctorem supernaturalem, ut in bonorum omnium Largitorem referri debet, ut à Semipelagianorum errore discedamus.

6 Probatur tandem locis S. Script. in quibus necessitas Fidei supernaturalis ad justificationem exigitur. Et in primis ex illo *ad Hebr.* 11. ubi habetur. *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ubi Apost. loquitur de illa Fide, quam paulò ante definierat.

Est spe-

Est ſperandarum ſubſtantia rerum Argumentum non apparentium: quę eſt Fides ſupernaturalis. Et ex hoc, quòd Enoch placuit Deo, infert hanc conſequentiam: ergo habuit Fidem, quem probat per illa verba allata; *Sine Fide impoſſibile eſt &c.* Quę quidem conſequentia non valeret, ſi Fides non eſſet omnibus neceſſaria neceſſitate medii: nam ſic poſſet aliquis placere Deo ſine Fide: unde ex hoc quòd aliquis placet Deo, non poſſet neceſſariò inferri habuiſſe Fidem. Et inſuper eſt notandum, Apoſt. non loqui de neceſſitate Fidei in ordine tantùm ad conſequendam æternam ſalutem; ſed etiam in ordine ad juſtificationem; nam dicit. *Impoſſibile eſt placere Deo*: quicumque autem juſtificatur placet Deo.

Item *ad Rom.* 10. dicitur: *Corde creditur ad juſtitiam*, & ad Gal. 3. *Ex Fide juſtificat gentes Deus*, non quia ſola Fides juſtificet; ſed quia ſine Fide impoſſibile eſt quempiam juſtificari. Ad Hebr. 11. *Accedentem ad Deum, oportet credere*. Ubi illa particula, oportet, neceſſitatem Fidei ſatis indicat. Et ad Eph. 2. *Gratia eſtis ſalvati per Fidem; & hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt*. Dei autem donum, ut importat auxilium Gratiæ ſpecialis (quo pacto intelligendus eſt Apoſtolus, cum dicat, *Gratia eſtis ſalvati*) non eſt, neque naturalis cognitio; neque Fides latè dicta, ex teſtimonio creaturarum. Item ad Rom. 4. *Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui juſtificat impium, reputatur Fides ejus ad juſtitiam*. Ubi apparet requiri Fidem in Deum, ut juſtificatorem impii, qui eſt ſextus articulus de pertinentibus ad Divinitatem, & excedens naturalem cognitionem. Et denique expreſſiſſimè, Marci ultimo dicitur. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit; qui verò non crediderit, condemnabitur*.

Ex quibus eluditur quorumdam reſponſio, aſſerentium; ſufficere habitum infuſum Fidei, non requiri tamen actum Fidei: nam in præfatis authoritatibus, plerumque, expreſsè ponitur credere, qui eſt actus Fidei.

7 Probatur ex Conc. Trid. nam *ſeſſ.* 6. *cap.* 7. dicitur. *Sine Fide nulli unquam contigit juſtificatio*, & cap. 8. habetur: *Fides eſt humanæ ſalutis initium, fundamentum, & radix omnis juſtificationis*. Et *ſeſſ.* 6. *can.* 3. definitur: *Si quis dixerit abſque præ-*

venien-

veniente Spiritus Sancti inspiratione, & adjutorio, hominem posse credere, sperare, diligere, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit. Ubi observandum est, credere, sicut oportet ad justificationem, debere esse ex præveniente Spiritus Sancti inspiratione, quia credere aliter, ac ex Spiritus Sancti inspiratione non est credere eo modo, quo oportet, ad hoc, ut aliquis justificetur; ergo cum illa naturalis cognitio, & Fides ex testimonio creaturarum, non sint ex præveniente Spiritus Sancti inspiratione, & adjutorio, non sunt eo modo, quo oportet, ut quis justificationis gratiam assequatur, quapropter asserere ipsas ad justificationem sufficere, existimo, prædicto canoni aperte repugnare. Insuper adverte Conc. loqui de credere, qui est actus Fidei, non autem de habitu.

Idem docuit S. Aug. *serm.* 38. *de tempore*, dicens. *Fides est humanæ salutis initium, sine hac nemo ad filiorum Dei consortium potest pervenire; quia sine ipsa, nec in hoc sæculo quisquam consequitur justificationis gratiam, neque in futuro vitam possidebit æternam.* Ubi loquitur de Fide infusa, & supernaturali.

8 Respondet Vega, ex omnibus prædictis testimoniis colligi Fidei necessitatem, sed vel in re, vel in voto; sicut enim Apost. ait: *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ita *Ioan.* 3. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Et tamen, hoc non obstante asserunt Theologi, Baptismum in voto sufficere interdum, vel quando ejus copia non habetur, vel si invincibiliter ignoretur. Ita dicendum est de Fide; unde si aliquis homo legem naturalem perfectè servaret, & Deum, ut Auctorem supernaturalem invincibiliter ignoraret, haberet Fidem in voto; quia sic esset paratus, & dispositus, ut si illi Euangelium annuntiaretur, statim reipsa crederet.

Sed contra est. Licèt Baptismus in voto interdùm sufficiat ad justificationem, & salutem; non tamen dari potest hæc Fides in voto; Baptismus enim cum supponat Fidem & Charitatem, potest ab illis oriri ejus votum, & desiderium, quod potest supplere vices Sacramenti, si adsit impedimentum ad illud in re suscipiendum: respectu Fidei verò non datur aliquid, in quo ejus votum fundetur, & in quo Fides contineatur; nam

cum

cum ipsa sit primum fundamentum justificationis, & salutis, nihil præsupponitur ad ipsam Fidem in quo possit contineri: non enim potest contineri in ipsa cognitione naturali; cum hæc nullam connexionem habeat cum Fide, sitque inferioris ordinis: neque in dilectione Dei naturali, propter eandem rationem. Neque in actu Charitatis, & dilectionis supernaturalis: quia cum Fides ex Trid. sit initium, & radix justificationis, repugnat infundi Charitatem, nisi præsupponatur Fides: quod etiam ex prima ratione, quam adduximus patet: ergo impossibile est eum, qui legem naturæ servaret, & Deum, ut Auctorem supernaturalem invincibiliter ignoraret habere Fidem in voto. Hinc optimè D. Bern. *Epist.* 77. ponderans illa verba Christi Marci ult. ait; *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur. Cautè igitur, & vigilanter non repetivit: qui verò baptizatus non fuerit, sed tantùm: qui verò non crediderit, condemnabitur: innuens solam interdum sufficere Fidem ad salutem, & sine ipsa sufficere nihil.* Ubi apertè constat differentia inter supplebilitatem Baptismi, & insupplebilitatem Fidei.

9 Objicies 1. cum Vega *Apost.* 1. *ad Rom.* 2. docet, per observantiam solius legis naturæ posse homines justificari: ergo Fides, quæ est de supernaturalibus, non est necessaria necessitate medii ad salutem. Probat ant. ex duabus Propositionibus, quæ loc. cit. continentur, quarum Prima ait: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt faciunt.* Secunda dicit: *Factores legis justificabuntur*: juxta quod congruit id, quod dicitur Matt. 19. *Si vis ad vitam ingredi serva mandata.* Ubi loquitur de mandatis cognitis lumine naturali: ergo ad justificationem, & ad salutem æternam sufficit sola cognitio naturalis, cum observantia mandatorum.

Resp. Quòd illa verba Apost. non excludunt (si intelligantur de omnibus præceptis legis naturæ) neque Gratiam requisitam ad operandum; neque necessitatem Fidei. Unde ly, *naturaliter*, intelligitur de natura reparata per gratiam, in quantùm sine lege scripta implebant ea, quæ sunt legis: ut exponit S. Aug. *lib. de spiritu, & litera cap.* 26. & 27. ubi ait. *Fiunt, quæ legis sunt naturaliter, non quòd per naturam negata sit gra-*

tia,

tia; sed potiùs per gratiam reparata natura. Et eam sequitur S. Th. 1. 2. *q.* 109. *art.* 4. *ad* 1. nec excluditur Fides: sed sensus est: Gentes, quæ legem non habent (ideſt scriptam) naturaliter (ideſt in statu legis naturæ, qui pro reliquis, præter Judęos, duravit usque ad Christum) ea quæ legis sunt faciunt (ideſt præcepta moralia legis naturæ) in quibus juxtà sententiam S. Th. & Cajet. 1. 2. *q.* 100. *art.* 1. includuntur etiam præccpta Fidei, Spei, & Charitatis: ex quo optimè poteſt inferri: factores legis justificabuntur. Unde ad id, quod dicitur *Matt.* 19. respondetur, quòd servantibus legis naturæ mandata conceditur ingressus ad vitam æternam; non tamen, quatenùs servantur illa mandata cum naturali cognitione tantùm; sed quia Deus hujusmodi hominibus Fidem, & gratiam confert, non solùm ad servanda præcepta supernaturalia; sed etiam naturalia. Ita Bann. 2. 2. *q.* 2. *dub.* 1.

Ob. 2. duo testimonia D. Pauli, quorum unum est ad *Rom.* 1. ubi loquens de gentilibus Philosophis, qui solam naturalem cognitionem habuerunt de Deo, ait, aliquos damnari; quia cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt: ergo si glorificassent, ut Deum, quod pertinet ad operationem, cum sola illa cognitione naturali, salvi fuissent. Alterum est ad *Hebr.* 2. ubi ait: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator sit.* Sed hæc duo possunt lumine naturali cognosci de Deo: ergo ad justificationem sufficit naturalis cognitio.

Resp. ad primum, negando consequentiam: nam affirmatio damnationis poteſt cadere supra inobservantiam legis naturæ; quia quodlibet peccatum ad damnationem sufficit: non tamen è converso ex sola observantia legis naturæ sine Fide, inferri poteſt negatio damnationis: nam ad hoc plùs requiritur; ideſt, observantia legis naturalis, & præceptorum supernaturalium. Illud primum asserit Apost. ex quo non benè infertur secundum. Vel dico qui in sensu causali, ideſt, quia si observassent legem naturæ, Deus eos illuminasset per Fidem; ut dicemus in resp. ad 3. non autem in sensu formali; quia suffecisset observantia Juris naturalis sine Fide.

Ad 2. dico ibi Apost. loqui de Deo, ut Auctore supernatu-

rali,

rali, & Remuneratore in ordine supernaturali: unde signanter dixit, oportet credere, credere inquam, non cognoscere. Tùm quia, verba antecedentia intelligenda sunt de accessu, per gratiam, & Charitatem: ut patet ex contextu: ubi ait: *Juxtà Fidem defuncti sunt omnes isti:* & paulò post: *Fide Moyses grandis effectus, &c.* Et etiam constat loqui de remuneratione supernaturali.

Ob. 3. Homo educatus in sylvis, vel apud barbaras nationes qui nihil unquam audivit de Fide, nec audire potuit, ac proinde est infidelis negativè, si sequatur ductum rationis in prosequutione boni, & fuga mali (idem dicendum est de puero perveniente ad usum rationis, & se convertente in Deum, ut auctorem naturæ) justificabitur, & salvabitur, ut docet S. Th. *q.* 14. *de veritate art.* 11. *ad* 1. ergo in aliquo casu Fdes non requiritur ad justificationem, & salutem.

Resp. ex eodem D. Th. *in* 3. *sent. dist.* 28. *q.* 1. *art.* 3. *ad* 5. *&* *dist.* 42. *q.* 1. *ar.* 5. *ad* 7. quòd in tali casu Deus, vel per Angelum, vel per internam illustrationem, vel mittens ei aliquem Prædicatorem, instrueret de mysteriis Fidei: sicut misit Philippum ad Eunuchum Reginæ Candacis. *Act.* 8. Et colligitur ex Dionis. *cap.* 9. *Cœl. Hier.* cit. à D. Th. 2. 2. *q.* 2. *art.* 7. *ad* 3. ubi ait, multos gentilium fuisse assequutos salutem per ministerium Angelorum. Et colligi potest ex D. Aug. *lib.* 4. *ad Simplic. q.* 2. ubi dicit Cornelium, antequam de Fide Christi doceretur à Petro, jam justificatum fuisse, & instructum de Fide Dei, modis quibusdam latentibus.

Nec valet, quod dicit Vega, hunc modum esse miraculosum, ac proindè ad eum non esse recurrendum. Non, inquam, valet; nam licèt possit dici extraordinarius; non tamen miraculosus, ut ait Gonet: quia est connaturalis statui Gratiæ, & pertinet ad universalem Dei Providentiam, ut est Auctor Gratiæ: quod pluribus confirmat Bannes.

10 Pro alia parte asserente, sufficere Fidem ex testimonio creaturarum, similivè motivo, ad justificationem, possunt objici aliqua Scripturæ loca, in quibus probatur aliquorum Fides ex testimonio creaturarum; nam Apost. *ad Rom.* 10. concludit. *Quomodo autem audient sine prædicante?* Ubi ad Prædicato-

catorem reducit Fidem. Petrus *Act.* 1. ait: *Oportet ex viris, qui nobiscum sunt congregati, &c. Testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis.* Joan. 1. dicitur de Joanne Baptista: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.* Item Joan. 4. *Multi Samaritanorum crediderunt in Christum propter verba mulieris.* Et plura alia hujusmodi reperiuntur in S. Scriptura: quę probant, Fidem, ordinariè, ex testimonio creaturarum.

Resp. Tàm ad hęc, quàm ad similia, quę adduci possent; ex iis, tantùm probari, quòd, ut in plurimum, & ordinariè loquendo (potest enim aliquis immediatè à Deo instrui) homines reducuntur ad Fidem per Pręedicatores, qui se habent, tanquam conditio, ut ipsis mediantibus, ea quę sunt Fidei explicentur, & proponantur: sicut etiam Ecclesiæ propositio de credendis se habet, ut medium infallibile: non verò se habent, ut motivum formale credendi, itaut credatur propter hujusmodi dictum; sed debet credi, quia sunt à Deo dicta, & revelata, tanquàm per motivum formale, & Deum revelasse creditur per ipsammet revelationem Divinam, non distinctam ab ea, per quam mysterium revelat; sed per ipsammet, qua revelat credenda, quæ exercitè seipsam revelat, ut optimè exponunt Commentatores D. Th. 2. 2. *q.* 1. *art.* 1. Unde Paulus *ad Thessalonic.* 2. gratias agit Deo sine intermissione, quoniam cum accepissent ab Apostolis verbum Dei, non acceperunt illud, ut verbum hominum, sed sicut verè est Verbum Dei, qui operatur in iis, qui crediderunt.

PROPOSITIO XXI.

Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat simul cum notitia solùm probabili revelationis: immò cum formidine qua quis formidat, nè non sit loquutus Deus.

HAnc Propositionem hìc posuimus, quia ex mox dictis, ejus impugnatio colligitur: nam ex eisdem authoritatibus, quibus probavimus ad justificationem necessariam esse Fidem supernaturalem, probatur, non posse esse utilem assensum illum, quo quis solùm habet notitiam probabilem Divinæ revelationis, vel formidet, nè non sit loquutus Deus: nam talis assensus, licèt foret supernaturalis ex parte objecti, seu rei creditæ, non tamen ex parte modi, seu rationis formalis credendi, ac proindè non esset adequatè Fides supernaturalis, nec Fides Divina, & Theologica, quæ debet esse undequaque, tàm ex parte objecti, quàm ex parte rationis formalis sub qua Divina, & de qua Scriptura asserit, esse ad salutem necessariam.

Tum etiam ratione ibi adducta, quia, scilicet, voluntas non potest elicere actus efficaces Spei, & Charitatis, ut justificetur, nisi præsupponatur objectum certò cognitum: Deus autem non cognoscitur per Fidem, nisi mediante revelatione, quę est ratio formalis sub qua, proxima: unde si dubium, vel probabilitas, non verò certitudo adsit Divinę revelationis, nullatenùs objecto revelato, sine formidine assentiri potest.

Conf. Certitudo Fidei non desumitur ab evidentia objecti convincentis Intellectum; cum sit inevidens, & obscurum; sed ex veracitate dicentis; non quia ille verax dicere potuit; sed quia verax dixit; ut etiam patet in Fide humana; nam quantùmcumque sciamus aliquem esse Fide dignum; si non constet talem Fide dignum dixisse, dubium remanet de veritate dicti: unde proxima resolutio Fidei fit in revelationem, & ipsa est fundamentum firmitatis ex parte credentis. Quare si de hoc probabilis notitia tantùm, vel etiam formido habeatur, certitudo, & fir-

& firmitas Fidei fluctuat; sicut imbecille est ædificium supra debile fundamentum ædificatum.

PROPOSITIO XXII.

Nonnisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii ad salutem, non autem explicita Remuneratoris.

1 NOtandum est, Fidem de aliquo mysterio, aliam esse explicitam, aliam implicitam. Fides explicita est, quando directè terminatur ad illud mysterium, putà, quis credit Deum, ut Trinum. Fides implicita est, quando non directè terminatur ad illud, sed ad aliud, in quo implicitè continetur: ut ex.gr. in hoc, quòd Deus sit Remunerator implicitè continetur Fides Christi, quo mediante præmia æterna acquirimus. Adverte tamen differentiam inter Fidem implicitam & Fidem in confuso: nam Fides implicita, non expresfè terminatur ad aliquod mysterium. Fides verò in confuso alicuju mysterii expresfè terminatur ad illud, non ad aliud, in quo continetur, sed tamen non cognoscitur distinctè: ut ex.gr. in veteri lege apud Doctores habebatur Fides Christi venturi, & & humanum genus reparaturi, non tamen dignitas personæ ejus, & modus, quo esset ipsum reparaturus.

Hoc notato: rectè progredimur post probatam jam Fidei supernaturalis necessitatem, ad explicandum, de quibus mysteriis sit necessaria Fides, sivè implicita, sivè explicita, necessitate medii, tàm tempore legis naturæ, quàm scriptæ, quàm euangelicæ, & aliquid etiam transeunter attingemus de necessitate præcepti, antequam ad impugnationem deveniamus.

2 Præmitto 1. Falsam esse aliquorum sententiam asserentium, necessitate præcepti sufficere hoc tempore legis gratiæ credere totum id, quod credit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, absque eo quòd, aliquid explicitè credatur de articulis Fidei; quam novissimè tenuit Emanuel Sà, verbo Fides, qui, ait, olim hanc sententiam improbasse, nunc non ausim, quam

benigniorem vocat Tambur. *lib. 2. Decal. cap. 1. §. 1. n. 4.* Falsa, inquam est, opponitur namque communi Theologorum consensui, & SS. PP. doctrinę, ut infrà patebit. Insuper in Direct. Inquisitorum *2. p. q.* 10. refertur Gregorium XI post Concilium pluriès habitum per Magistros, coram duobus Cardinalibus, Avenione in Palatio Apost. mandasse per suas patentes litteras Iuquisitori Aragonię & Catalonię Fratri Nicolao Eymerico Ord. Prędic. ut libellum quendam, & ejus articulos, ut hęreticales, & verè erroneos, simul cum Archiep. Tarraconensi, publicè condemnaret. Octavus autem erat hic: *Laicus non tenetur ad aliquem Fidei articulum explicitè credendum; sed sufficit sibi ista conclusio in genere, quòd credat omne illud, quod credit Sancta Mater Ecclesia Dei: & ideò, quòd si Laicus teneat, vel credat oppositum alicujus articuli, ex ignorantia, vel tentatione Diaboli, non peccat*. Videat quam opinionem, benignam appellavit Tambur. quam non audet impugnare Emanuel Sà.

3 Præmitto 2. ex S. Th. 2. *q.* 2. *art.* 5. Omnes fideles in lege gratiæ, teneri sub præcepto ad credendum omnes articulos Fidei positos in symbolo, explicitè: & implicitè totum id, quod continetur in S. Scriptura, cujus rationem assignat. Nam, determinatio virtuosi actus ad proprium, & per se objectum virtutis, est sub necessitate præcepti, sicut, & ipse virtutis actus: actus namque ad objectum dicit relationem: respectu verò eorum, quæ accidentaliter, & secundariò se habent ad objectum virtutis, non est sub præcepto determinatio virtuosi actus, nisi pro loco, & tempore; sed objectum proprium, & per se Fidei est id, per quod homo Beatus efficitur, sivè tanquàm per objectum beatificans, cujusmodi sunt articuli pertinentes ad Divinitatem; sivè tanquàm per medium, quo perducitur ad Beatitudinem, cujusmodi sunt articuli pertinentes ad humanitatem Christi: cætera verò, quæ gesta narrantur in S. Scriptura, accidentaliter se habent ad objectum primarium: ergo de necessitate præcepti, tenentur fideles credere articulo Fidei, qui sunt illi in Symbolo contenti; implicitè verò, & in præparatione animi cætera, quæ continentur in S. Scriptura.

Insuper probatur ex illo Athan. in symbolo: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam Fidem,*

quam

quam nisi quisque, *&c.* & deindè subdit: ***Fides autem catholica hæc est &c.*** Ubi ponit omnes articulos Fidei. Et confirmatur ex eo, quòd Apost. *ad Hebr.* 5. vocat articulos Fidei, elementa exordii sermonis Dei: sed turpissimum est in omni Republica ignorare ea, quæ sunt prima rudimenta: ergo & in Republica Christiana non debent ignorari ea, quæ sunt prima rudimenta: & consequenter omnes discipuli Christi tenentur ea credere.

De singulis autem in particulari probat fusè Bann. 2. 2. *q.* 2. *dub.* 2. ubi etiam probat præter preceptum Divinum, extare preceptum Ecclesiasticum: ut constat ex *cap. Pluribus de consecr. dist.* 4. & ex Conc. Laodic. & Brachar. quorum testimonia citantur *in cap. Ante viginti dies*, *& cap. Baptizati*, *& cap. Non liceat*. Et insuper in Cathechismo Rom. jussu Pii V. edito: ad hoc ut Christi fideles instruantur de iis, quæ eos scire, profiteri, & servare oportet; ut patet ex Privil. Pont. Cathechismi initio inserto: primo loco traditur doctrina de articulis Fidei, ut continetur in Symb. Apost. deindè traditur doctrina de Sacramentis: postremò de preceptis Decal. & Oratione Dominicali.

4 Præmitto tertiò ex D. Th. *loco cit. art.* 6. Majores, cujusmodi sunt Episcopi, Parochi, Confessarii, Predicatores & alii, teneri habere pleniorem notitiam de credendis, & cum majori explicatione, quàm minores; quia ad ipsos pertinet alios instruere. Unde communiter docetur à Scholasticis, & Summistis. Expresè habetur *in tit. de etate*, *& ordine præficiendorum*. Et apud Grat. *dist.* 23. *&* 38. in quibus locis colliguntur plura testimonia S. S. & Conciliorum.

Ex his sequitur in peccato mortali versari fideles, articulos Fidei ignorantes; nisi ob ignorantiam invincibilem excusentur: hæc autem rarò admitti potest, præcipuè de illis mysteriis, que solemniter celebrantur. Et maximè, quia saltem tenentur inquirere, & interrogare suos majores, ut ab ipsis doceantur: magis autem peccant ii, ad quos pertinet eos instruere.

Nec obstat huic corollario, & etiam supradictis id, quod ait S. Th. *in* 3. *dist.* 25. *q.* 2. *art.* 1. *quæstiuncula* 2. non esse de necessitate salutis, ut homo explicitè omnes articulos Fidei cognoscat; quia sine aliquorum explicatione, potest homo habere rectam intentionem in finem.

Non, inquam, obſtat; quia loquitur de neceſſitate medii, non de neceſſitate præcepti; conſtabit autem infrà non omnium articulorum Fidei notitiam eſſe neceſſariam neceſſitate medii ad ſalutem.

5 Quæres hìc: an teneantur fideles memoriter retinere omnes articulos Fidei?

Reſp. quòd ſi ſermo ſit de art. Fidei, quò ad ſubſtantiam, tenetur ſub præcepto peccati mortalis illos memoriter retinere: ut ſcilicèt, interrogati ſaltem ſciant reſpondere: quò ad ordinem verò, quo ponuntur in Symbolo, & ſingula verba, ſub peccato veniali.

Prima pars magis patebit infrà num. 12. & ratio eſt; quia facilè peccat in legem, qui legis non recordatur: in his autem peccare eſt à recto tramite deviare. Tum etiam; quia, qui memoriæ non retinet, perindè eſt, ac ſi eos ignoret: ac proindè eodem modo ſe habet pro tunc, ac ille, qui numquam ſcivit: & eſt ejuſdem conditionis, ac ille, de quo dicemus infrà n. 13. unde poteſt probari aſſertio eiſdem rationibus adductis num. 3.

Secunda pars patet ex Conc. Forojulienſi ſub Carolo, & Pipino; ubi præter pręceptum de retinendis memoriæ articulis Fidei, pręcipitur, ut ſciatur memoriter ſymbolum, &, Oratio Dominica. Idem habetur in Conc. Moguntiaco ſub Leone III. & Carolo Magno. Buchardus de hac re refert duo Decreta, *lib. 2. Decret. cap. 62. & 63.* Idemque docet D. Aug. *lib. 1. de Symb. ad Cathecumenos cap.* 1. Ex quibus omnibus liquet, quòd licèt intentum ſit de articulis Fidei ſciendis, quò ad ſubſtantiam: adminùs, quò ad ordinem, erit præceptum obligans ſub veniali: quamquàm pro Sacerdotibus, & aliis Eccleſiaſticis putem eſſe præceptum obligans ſub mortali: niſi, non acceptatio, excuſet: dicitur enim pro ipſis in Conc. Forojul. *Ita ut ne unus quidem apex intermittatur, vel augeatur, diſtinctè, & ſenſatim diſcendo, memoria retinere*. Ex quo patet vim præcepti, ſpecialiter ad modum tendere. His præmiſſis.

6 Dico primò. In omni ſtatu, etiam legis naturæ, ſaltem neceſſaria eſt neceſſitate medii ad ſalutem Fides explicita unius Dei Auctoris ſupernaturalis, & Remuneratoris, remuneratione ſupernaturali. Eſt S. Th. pluribus in locis, ut conſtabit, &

com-

communis Thomistarum: est tamen contra Arriagam *disp.* 12. *sect.* 5.

Probatur ex illo Apost. *ad Hebr.* 11. *Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quòd inquirentibus se remunerator est.* Ubi loquitur de Fide supernaturali, ut vidimus Propos. 23. suprà impugnata; & insuper patet ex contextu; immediatè enim ante protulerat: *Sine Fide impossibile est placere Deo.* Ubi ex connexione sermonis, & quia protulit sequentia verba ad probandum præcedentia, hoc innuente particula (enim) inquit namque: *Accedentem enim ad Deum, &c.* Apparet eandem necessitatem astruere respectu Fidei absolutè, & respectu illorum duorum, quæ deindè enumerat.

Probatur etiam ratione adducta à S. Th. super ipsum locum Apost. Qui accedit ad Deum per Fidem, quæ est lumen Intellectus, oportet, ut duo intendat, scilicèt, certum terminum, & certam causam, ut etiam apparet in motu naturali; ubi mobile duo intendit, nè motus sit frustrà, scilicet, certum terminum, & causam, quare moveatur: sed terminus est ipse Deus, & causa, propter quam movetur est merces, seù remuneratio, quæ speratur ab ipso, juxtà quod ajebat Psaltes: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas, propter retributionem.* Ergo, & fidelis non solùm debet credere Deum esse, sed etiam Remuneratorem esse. Nec sufficit implicitè credere remuneratorem esse, quia causa finalis movens debet explicitè cognosci.

Confirmatur. Fides saltem implicita Christi, ut mediatoris, omni tempore fuit necessaria ad salutem, ut probabimus conclusione sequenti; sed hęc Fides implicita nequit in alio contineri explicito, nisi in hoc, quòd Deus sit Salvator, & remunerator: ergo omni tempore fuit necessarium necessitate medii, credere explicitè, Deum esse remuneratorem.

7 Dico secundò. In omni statu, etiàm legis naturæ, fuit necessaria post Adæ peccatum Fides implicita Christi necessitate medii, tàm ad justificationem, quàm ad æternam salutem.

Conveniunt Doctores in hoc, quòd fuerit semper necessaria Fides Christi mediatoris post Adæ peccatum, necessitate medii. Colligitur ex illo *ad Gal.* 2. ubi dicitur: *Non justificatur homo, nisi per Fidem Christi*: quod intelligunt SS. PP. de

omni homine, & omni tempore post peccatum. Et *Apoc.* 13. Christus appellatur agnus occisus ab origine mundi; quia propter merita Christi salvi fiebant olim homines, quæ merita non applicantur hominibus, nisi per Fidem. Et omissis aliis S. Scripturæ locis, & egregius est locus ille *ad Rom.* 3. ubi dicitur: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei* idest ut Deus velit glorificari in salute hominum. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit propitiatorem per Fidem in sanguine ipsius ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum*. Unde D. Aug. *epist.* 157. sic ait: *Illa Fides sana est, qua credimus nullum hominem liberari à contagione mortis: nisi per unum mediatorem Dei, & hominum, Jesum Christum; cujus hominis ejusdem Dei saluberrima Fide, etiam illi justi salvi facti sunt, qui priusquam veniret in carne, crediderunt in carne venturum; eadem enim est Fides illorum, & nostra*.

Difficultas tamen est: an ante adventum Christi suffecisset ipsius Fides implicita. Et aliqui, inter quos est Lorca, asserunt fuisse necessariam Fidem explicitam, & presertim ob adductam authoritatem D. Aug. At S. Aug. rectè explicatur de Fide implicita, ut ipsemet se explicat *lib.* 19. *contrà Faustum cap.* 14. Vel dici potest cum Hugone à S. Victore, relato à Gonet, illum loqui de expressa revelatione facta corpori Ecclesiæ, in lege nature, vel scripta: non verò de revelatione singulis personis facta. Unde; sufficiebat pro illo statu, ut Majores explicitam Christi Fidem haberent: Minores verò implicitam: in quo sensu etiam explicandus est S. Th. ajens, omni tempore oportuisse credi aliquo modo explicitè mysterium Incarnationis (ut etiam ipse se explicat) scilicèt tempore legis naturæ, & scriptæ à Majoribus, sivè Doctoribus; non verò à rudioribus. Unde 2.2.*q.*2.*ar.* 6. *ad* 3. ait: *Si qui tamen salvati fuerint; quibus revelatio non fuit facta, non fuerunt salvati absque Fide Mediatoris; quia, etsi non habuerunt Fidem explicitam, habuerunt tamem implicitam in Divina Providentia, credentes Deum esse liberatorem hominum secundùm modos sibi placitos*.

Probari potest etiam ex eo; quia hæc explicita cognitio, non est ex natura rei necessaria ad salutem; cum ad hanc sufficiat conversio in Deum, ut finem ultimum supernaturalem; quod

quod fit per Charitatem , ad quod sufficit cognitio ipsius Dei & remunerationis supernaturalis, ut suprà probavi. Nec requiritur Fides explicita Christi ; licèt enim Fides Christi dilectionem prçcipuè inflammet; absque ipsa tamen cum supradicta cognitione sufficienter potest flamma Charitatis accendi , ac perseverare. Neque hęc Fides explicita est necessaria ex institutione Divina, cum hoc non constet; neque ex traditione, neque ex Scriptura: quia ad Deum pertinuisset ubique prędicari, & tamen non ita factum est: immò etiam ex Judęis pauci Messiam, ut futurum Redemptorem, & Salvatorem expectabant: ergo ex nullo capite colligitur pro tunc tempore necessitas hujusmodi Fidei explicitę.

8 Dico 3. Post Christi adventum, & Euangelii promulgationem Fides explicita Trinitatis, & Incarnationis, tàm ad justificationem, quàm ad ęternam salutem obtinendam necessaria est necessitate medii: Hæc conclusio est contra Suar. & De Lugo , ut citat Gonet *in man.to.*5. Est etiam contra Castr.*to.*1.*tr.*4.*disp.*1. *par.*11.*n.*5. *&* 7. qui ait: mysteria necessitate medii credenda, sufficere implicitè credere, credendo Deum potentem remittere peccata, gratiam, gloriamque dare. Et contra alios cit.à Diana *par.*3 *tr.*5. *resol.*46. inter quos Sotus, quem ipse citat. *in* 4.*dist.* 5. *qu unica ar.*2. *concl.*5. castigatiùs loquitur, ut patet in solut. ad 1. loquitur enim de illis Regionibus, in quibus nullatenus est Euāgelium promulgatum: qui censeri possunt, ac ii, qui fuerunt ante Euangelii promulgationem. Est etiam contra Magistros Ban. & Cano, asserentes prędictam Fidem explicitam, non esse necessariam necessitate medii ad justificationem, benè tamen ad vitam ęternam consequendam: quam opinionem fusè, & efficacissimè impugnat Sot.*loc.cit.*in dubit.quam excitat post 3.concl.

Colligitur tamen expressè ex D. Th. loco nuper. cit. *art.* 7. *&* 8. *& in* 3.*sent. dist.* 25. *q.* 2. *ar.* 2. *quæstiunc.* 2. ubi postquàm distinxit triplicem statum: loquendo de statu post adventum Christi, & prędicatum Euangelium, sic ait; *In tertio autem statu post adventum Christi, quia jam mysterium Incarnationis impletum est, & corporaliter, & visibiliter, & prædicatum, omnes tenentur ad explicitè credendum, & si aliquis instructorem non haberet; Deus ei revelaret; nisi ex sua culpa remaneret.*

Nec valet dicere D. Th. loqui de necessitate præcepti. Non, inquam, valet. Primò quia D. Th. loquitur de illa necessitate, de qua loquutus fuerat in duobus prioribus statibus: nec conveniens fuisset divertere sermonem à necessitate medii, ad necessitatem præcepti; sed in prioribus sermo est de necessitate medii: solùm enim numerat necessaria hujus generis: unde pro secundo statu ante adventum Christi, solùm Fidem implicitam pro minoribus astruit; ergo, & de necessitate medii loquitur in tertio statu.

Secundò, quia dum subdit: *Et si aliquis instructorem non haberet, Deus ei revelaret*; satis ostendit, loqui de necessitate medii; quod patet ex eo, quia si solùm necessitate præcepti esset necessaria Fides explicita Christi, non oporteret Deum revelare ei, qui non habet instructorem; quia sine his (si invincibiliter ignoretur) potest homo justificari, & salvari: ergo D. Th. supponit, ita necessariam illam Fidem explicitam, ut sine ipsa salvari nequeat homo; adeoque, Deum revelare oportere ignoranti, & instructorem non habenti (qui propterea invincibiliter ignoraret), nisi ex sua culpa remaneret. Tùm etiam: quia respectu eorum, quæ non sunt necessaria necessitate medii, non desiderat S. D. dari debere instructorem, ut patet ex eo, quod ait *loco cit.* 2. 2. *art.* 7. *ad* 3. ubi ex eo, quòd ante adventum Christi sufficiebat Fides implicita, non exposcit revelationem à Deo iis, qui explicitam Fidem non habebant: ergo si pro hoc statu id exposcit; signum est Fidem explicitam Christi esse necessariam necessitate medii. Tùm denique patet ex diverso modo loquendi, tàm in titulo, quàm in corpore *art.* 5. ubi loquitur de necessitate præcepti, & *art.* 7. & 8. ubi loquitur de necessitate medii.

Potest etiam probari quò ad Incarnationem, authoritatibus S. Scripturæ. Et primò ex illo Joann. 3. ubi dicitur: *Qui non credit, jam judicatus est; quia non credit in nomine Unigeniti filii Dei.* Qui locus, licèt possit explicari de necessitate præcepti: tamen convenientiùs explicatur de necessitate medii. Secundò ex illo Marci ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ex quo loco probavimus suprà Fidem esse necessariam necessitate me-

te me-

te medii. Quid autem crediderit, aut non crediderit, nisi Euangelium? de quo præmissum fuerat: *Euntes in mundum universum prædicate Euangelium omni creaturæ.* Quid verò aliud est Euangelium Christi, nisi Fides explicita Christi?

Patet etiam ex Trid. *sess.* 4. *decr.* 1. ubi decernitur sine Fide nostra catholica impossibile esse placere Deo; qui modus loquendi satis indicat necessitatem medii; sunt enim eadem verba Apostoli supra relata, quæ omnes explicant de necessitate medii. Quænam autem est Fides nostra catholica, nisi illa, de qua dicit Athan. *Fides autem catholica hæc est*: ubi Trinitatis mysterium, & Incarnationis explicitè traditur.

Secundò probari potest ex hoc, quòd sequeretur Judæum posse his temporibus cum lege Mosaica salvari. Quod est contra Conc. Flor. *sess. ult. in Decreto unionis*. Seq. probatur, quia dari potest Judæus, vel puer, vel rudis, invincibiliter ignorans Fidem explicitam Christi: per legem autem veterem haberet Fidem implicitam ejusdem, ut Mediatoris, vel in Divina Providentia: ergo &c.

Probatur denique optima congruentia, quam affert D. Th. *loc. cit. art.* 7. In statu legis gratiæ debet haberi perfectior cognitio Christi, quàm in lege naturę, vel Mosaica, sed tunc erat necessaria necessitate medii Fides implicita Christi; ut probavi Concluf. præc. Ergo modò exigitur necessitate medii Fides explicita ejusdem. Major patet ex eo, quòd lex euangelica dicitur lex gratię revelatæ. Tùm etiam ratione D. Th. quia lex gratiæ, & perfectior ejus status videtur exigere, ut sicut in lege veteri, quò propinquior fuit Christo, explicatior de eo habita est cognitio, ita in ea, quæ est lex ipsius Christi, plenè explicita de eo habeatur cognitio, & sicut in ipsa velamen, quod positum est super caput Judæorum, sublatum dicitur ab Apost. *ad Gal.* 3. ita non jam implicitè, sed explicitè credatur Christus. Tùm etiam, quia nunc mysterium Incarnationis corporaliter, & visibiliter impletum est; tunc autem solùm sub figuris adumbratum; & nunc non est expectanda major explicatio, quò ad præcipua mysteria nostrę Fidei: ergo nunc perfectior debet esse Christi cognitio, quàm tunc. Et hoc indicavit Apost. *ad Gal.* 3. dicens: *Priùs autem quàm veniret Fides*, nempè, Euangelica,

sub

sub lege custodiebamur , conclusio in eam fidem , quæ revelanda erat; ergo sicut necessitate medii necessaria erat in lege veteri Fides velata, seu implicita Christi: ita nunc Fides revelata , seu explicita ejusdem.

9 Quantùm verò ad opinionem Bann. & Cano, sic impugnatur. Primò, quia Fides non est necessaria ad Visionem Beatificam, ut actualiter perseverans , immò, teste Apostolo , evacuabitur in Patria: unde necessaria est in via, ut dùm sumus in hac vita, per ipsam tendamus ad finem supernaturalem consequendum in Patria: possumus autem tendere ad illum finem , vel per primum actum Contritionis , Charitatis, Conversionis in Deum finem supernaturalem , quo justificamur ; vel per actus sequentes, quibus justificati, actiones meritorias elicimus ; sed non magis requiritur , ut semel justificati (supposito auxilio supernaturali) actiones meritorias elicimus , quàm ad eliciendum eas , quibus justificamur: ergo quod est necessarium ad unum istorum, est necessarium ad reliquum, & quod ad unum eorum non est necessarium, ad neutrum erit necessarium : ergo perperam assignatur illa distinctio .

Confirmatur. Licèt aliquid plus requiratur ad intensiores actus Charitatis, & majus meritum cumulandum: tamen ad perseverandum in sanctitate accepta (supposito Dei dono) non magis requiritur, quàm ad adipiscendam sanctitatem, & gratiam, qua justificamur (maximè ex parte Intellectus, ex parte cujus se tenet Fides) ergo illamet Fides, quæ sufficit ad justificationem , sufficit etiam ad æternam salutem consequendam. Patet consequentia; quia si quis post adeptam justificationem, in ea perseveraverit usque in finem, salvus erit. Et confirmatur, quia per gratiam sanctificantem homo fit hæres vitæ æternæ, & filius Dei: unde supposito, quòd ille justificatus statim moriatur absque Fide explicita Christi, non posset in horum sententia assignari locus, in quo deputabitur: non Paradisus; quia sine Fide explicita Christi, per ipsos, non potest ad vitam æternam pervenire: non Infernus , neque Purgatorii locus: cum supponamus decessisse in gratia, & sine reatu pœnæ.

Neque

Neque valet cum Bann. aſſerere impoſſibilitatem caſus, quia pertinet ad Divinam Providentiam, ut homo ille non moriatur, antequàm habeat Fidem explicitam. Non, inquam, hoc valet; quia voluntariè aſſeritur; & impoſſibilitas caſuum, tunc ſolùm debet admitti, quando ex poſitione caſus ſequitur aliquod inconveniens, quod aliter ſalvari non poteſt: quod tamen ſequitur ex aliqua ſententia, quam de Fide tenemus; ut quòd Prædeſtinatus non moriatur in peccato mortali; non enim eſt admittendus caſus. Attamen quando aliter ſalvari poteſt: vel inconveniens ſequitur ex ſententia aliqua non adeò certa, potiùs deſerenda eſt ſententia, quàm recurri ad impoſſibilitatem caſus.

Tùm denique ex illo Apoſt. *ad Rom.* 8. dicente: *Quos autem vocavit, hos, & juſtificavit; quos autem juſtificavit, hos, & glorificavit.* Ubi, ut idem Bann. advertit 2. 2. *q.* 2. *art.* 8. *dub.* 1. *concluſ.* 1. innuitur neceſſarius ordo inter vocationem, quæ fit per Fidem, & juſtificationem; & inter juſtificationem, & æternam ſalutem: ergo hæc connexio exigit, ut juſtificatus glorificetur, nec juſtificato deneganda ſit gloria, nec aliquid aliud requiratur; niſi quòd ſit juſtificatus actualiter, ut ei pateat ingreſſus ad gloriam. Idem enim ordo debet ſervari pro negativo, ſcilicèt, ut non vocatus per Fidem non juſtificetur, & non juſtificatus non glorificetur; quem admittit Bann. ac pro poſitivo, ut ſcilicèt, juſtificetur vocatus, & juſtificatus glorificetur, qui eſt planior in verbis Apoſt.

Neque obſtat id, quod ait Bann. de Cornelio, qui juſtificatus eſt, antequàm haberet Fidem explicitam Chriſti, & deindè ad eum inſtruendum miſſus eſt Petrus. Non inquam obſtat; nam præter alias reſponſiones, quę optimè à pluribus adhibentur; reſpondetur cum D. Th. 2. 2. *q.* 10. *art.* 4. *ad* 3. quòd juſtificatus eſt cum ſola Fide implicita; quia tunc non erat ſufficienter promulgatum Euangelium: undè Petrus ad eum miſſus eſt, ut pleniùs ille inſtrueretur in Fide. Sed dices quare mittitur Petrus, ut pleniùs eum inſtrueret, ſi Fides implicita tunc erat ſufficiens ad juſtificationem, & cum fuerit jam juſtificatus, nec ad gloriam obtinendam erat neceſſaria Fides explicita? Nec poteſt dici fuiſſe neceſſariam Fidem explicitam neceſſitate pręcepti; cum non poſſet obligare lex non ſufficienter promulgata.

gata. Respondeo, ideò ad eum missum fuisse Petrum, ut pleniùs instrueret; quia postmodùm per Apostolos erat promulgandum Euangelium, & incæpisset obligare; immò esse necessariam necessitate medii Fidem explicitam: at si Cornelius ante hanc promulgationem decessisset absque Fide explicita, salvus fuisset. Vide Sot. loco cit.

10 Quò ad mysterium Trinitatis, probatur ratione S. Th. *loco cit. art*. 8. Mysterium Incarnationis Christi explicitè credi non potest sine Fide Trinitatis; quia in mysterio Incarnationis continetur, quòd filius Dei carnem assumpsit; quòd per gratiam Spiritus Sancti mundum renovavit, & quòd de Spiritu Sancto conceptus fuerit: & ideò eodem modo, quo ante adventum Christi, mysterium Incarnationis fuit explicitè creditum à Majoribus, implicitè autem, & quasi adumbratè à minoribus: ita etiam mysterium Trinitatis. Ergo nunc tempore gratiæ divulgatæ, sicut est necessaria Fides explicita Christi apud omnes; ita etiam apud omnes necessaria est Fides explicita Trinitatis: quapropter Christus *Marci ult.* dixit: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus Sancti*. Est tamen advertendum ex D. Th. *loco sæpè cit. art*. 6. *ad* 2. Simplices non esse examinandos de subtilitatibus Fidei: unde benè Gonet in manuali *tom*. 5. *tract*. 8 *cap*.7. *§*.2. *ad* 5. sufficere Adultis, ut apprehendant mysteria Incarnationis, & Trinitatis quò ad substantiam; nempè, quòd Divinum Verbum sit unitum humanitati: non verò an hæc unio sit facta in supposito, vel natura. Et similiter quòd sit unus Deus, & tres Personæ, quarum una vocatur Pater, alia Filius, alia Spiritus Sanctus: non verò quòd Filius sit Verbum, & procedat per cognitionem, & Spiritus Sanctus sit Amor, & procedat per voluntatem, &c. Hoc autem non est difficile, maximè ex auxilio supernaturali, quod Deus non denegat. Si autem dentur aliqui adeò rudes, ut neque, quò ad substantiã hæc mysteria apprehendere valeant; quod non est tam facilè admittendum, ut aliqui nimis laxè; sed solùm de aliquibus omninò stupidis, & fatuis; hi comparandi sunt pueris, & amentibus & sicut illi salvantur cum Baptismo, & in Fide parentum; ita & isti: & sic non coarctatur salus, nec Dei Misericordia restringitur: non enim debemus existimare

Deum

Deum exigere ab homine, plusquàm ejus conditio valet.

11. Dico ultimò. Fides explicita Christi, quæ est necessaria necessitate medii, debet esse de ejus Incarnatione, morte, & resurrectione. Ita communiter Thomistæ cum D. Th. loco cit. Ratio est; quia Incarnatio est initium, & fundamentum eorum, quę credi possunt de Christo: per mortem autem & resurectionem ejus consumatur nostra salus, juxtà illud, quod dicitur ad Rom. 4. *Traditus est propter delicta nostra, resurrexit propter resurrectionem nostram*; & iterum ad Rom. 10. *Hoc est verbum Fidei; quod prædicamus; quia si confitearis ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quòd Deus suscitavit illum à mortuis, salvus eris.*

12. Est dictis colligitur primò falsitas Propositionis 64. qua dicitur; *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia invincibili mysteriorum Fidei: etiam si per negligentiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri Jesus Christi.*

Falsa inquam est; quia per absolutionem confertur gratia; sed Fides horum mysteriorum, ut probavi, est necessaria necessitate medii ad justificationem; ac proindè, ut sit capax gratiæ, & indispensabiliter requiritur; hoc enim distat inter necessarium necessitate præcepti, & necessitate medii: ergò omninò est incapax absolutionis, qui laborat ignorantia (etiam si illa sit invincibilis) mysteriorum Fidei: inter hæc enim sunt ea, quæ sunt necessaria necessitate medii. Tùm etiam, quia sine Fide actuali impossibile est quemquam justificari, & esse capacem gratiæ, ut probavi Propos. præc. ignorans autem mysteria Fidei, nequit habere Fidem actualem: ergo &c. Tùm denique, quia ad Sacramentum Pœnitentiæ requiruntur actus pœnitentis, scilicèt, dolor de peccatis; qui licèt sit Attritio: tamen ut docet Trid. & communiter Doctores, & probabo Propos. 57. debet esse supernaturalis; sed actus supernaturales nequeunt elici à voluntate sine cognitione finis supernaturalis: ergo nequit elicere hujusmodi actus, qui laborat ignorantia mysteriorum Fidei, per quæ habetur cognitio supernaturalis: & certè quomodò consequetur absolutionis effectum, qui non credit Deum esse Justificatorem, & peccata remitti per merita Christi?

sti? Nesciens enim quid facit, & propter quid facit Confessionem, nonnisi videtur historiam narrare.

Quantùm verò attinet ad postrema verba, quibus dicitur. *Etiam si per negligentiam culpabilem &c.* major additur suprà falsitatem temeritas; dùm etiam negligentia culpabilis apponitur, quæ nullatenùs excusare potest à peccato. Unde præterquam quòd horum cognitio est necessaria necessitate medii, ut modò vidimus, ac proindè sine ipsa obtineri nequit Justificatio; etiam si tantùm necessaria esset necessitate præcepti, absolutionis incapax esset homo, qui per negligentiam culpabilem ea ignoraret: licèt enim præceptum credendi sit positivum, quod non ad semper obligat ad eliciendos actus Fidei; tamen obligat tunc, quando debet confiteri, saltem ratione præcepti Confessionis ritè faciendæ; & cum sit ob prærequisita ad Confessionem, non sufficit in posterùm emendationem proponere, & dolere de præterito; sed prærequiritur positio ipsius antecedenter; unde nequit absolvi, qui hac cognitione caret, sicut absolvendus non est, qui prævium dolorem non habet; licèt proponat in posterùm dolere.

13 Colligitur secundò falsitas Propos. 65. qua dicitur. *Sufficit illa mysteria semel credidisse.* Ubi primò adverte, in quo hęc differat ab illa posita num. 17. in ordine Propositionum, qua dicitur. *Satis est actum Fidei in vita elicere*, illa enim supponit scientiam, & actualem recordationem mysteriorum Fidei; sed negat necessitatem repetendi actus Fidei, & pluries illos eliciendi: hæc verò sensum facit, quòd satis sit semel credidisse; itaut etiàm si deindè mysteriorum Fidei oblitus fuerit, hoc sufficiat, quantùm ad effectum obtinendi absolutionem, sicut loquitur Propositio 64. Dupliciter autem potest intelligi, vel de sufficientia necessitate pręcepti requisita: vel necessitate medii. In priori sensu constat esse falsam ex dictis *Propos. 22. num.* 5. Ubi probavimus præceptum memoriter retinendi, quò ad substantiam mysteria Fidei. Nec debet Confessarius taliter oblitum absolvere, ob rationem num. præc. adductam. Unde Mag. Bann. 2. 2. *q.* 2. *dub.* 2. §. *Est aliud argumentum*, in fine sic ait. *Ex hoc quintò sequitur, quòd debent Confessarii ratione Sacramenti Pœnitentiæ interrogare pœnitentes, an sciant articulos Fidei;*

nisi

nisi probabiliter possit putari, quòd illos sciant: etsi invenirent pœnitentes ignorantes, tenentur illos docere explicitè, aut certè non audire confessionem eorum. Quòd si postquàm Confessor illos docuerit, adhuc pœnitentes rudes nihil percipiunt de doctrina, differatur absolutio, quando est ignorantia, maximè circa ea, quae diximus citra opinionem esse necessaria ex praecepto, ut mysterium Trinitatis &c. Hinc in Diœcesi Messanensi, optimè, in facultate, quę scripto datur Confessariis ad audiendas confessiones, apponitur inter cętera pręceptum non absolvendi nescientes rudimenta Fidei.

14 Quantùm verò ad necessitatem medii, asserit Tambur. *in Meth. Confess. lib. 3. cap. 5. §. 1.* Sufficere semel illa credidisse; itaut per hoc sit capax absolutionis: sic enim ait *: Tria insuper hic adverto: Primò in benè moratis, vel confiteri solitis, supponi posse semel hæc mysteria credidisse; semel inquam; nam ex necessitate medii semel sufficit.* Ubi loquitur de prerequisitis antequàm conferatur absolutio. Eadem verba repetit *lib. 2. in Decal. cap. 1. §. 1. n. 3.* pro cujus impugnatione.

Suppono aliquid, quod est necessarium ad finem intermedium: ut medium, si est per se, & necessariò connexum cum illo, etiam erit necessarium ad ulteriorem finem, ad quem ordinatur finis intermedius, ut patet ex. gr. cum mihi degenti in Sicilia eundum esset Romam, qui esset finis ordinatus ad ulteriorem finem, videlicet, obtinendi causa aliquam dispensationem: tunc quia ad eundum Romam, est mihi necessarium mare transire; hoc erit etiam necessarium ad dispensationem obtinendam: & eodem modo necessitatis erit necessarium ad hoc ultimum, illud primum quo modo secundum est ad ultimum necessarium, cum enim illud sit per se connexum cum secundo, si hoc per se etiam connectitur cum ultimo, etiam illud primum per se, licèt mediatè, connectitur cum ultimo: secùs verò si secundum non per se connectitur cũ ultimo. Quo supposito:

15 Dico primò. Si loquamur in ordine ad confessionem ritè faciendam, ut homo sit capax absolutionis, non sufficit necessitate medii semel credidisse illa mysteria, quæ diximus esse necessaria necessitate medii ad justificationem sed necessitate medii requiritur mediantè illorum recordatio. Est directè contra Tambur.

Probatur: hæc recordatio est per se, & necessariò necessitate medii requisita ad actum attritionis supernaturalis, vel contritionis eliciendum; sed actus attritionis supernaturalis, vel contritionis, non solùm necessitate præcepti, sed necessitate medii (non quidem ex natura rei, sed ex institutione Divina) requiritur ad confessionem ritè faciendam, ut homo sit capax absolutionis: ergo, & recordatio mysteriorum Fidei, eodem modo, scilicet, necessitate medii erit necessaria &c. Major, preterquam constat ex pluribus supradictis, tàm in præsenti, quàm in prec. Propos. adhùc probatur. Ad hoc, ut aliquis actualiter ordinet suos actus in finem, debet necessariò actu cogitare de fine, propter quem actualiter operatur; sed actus attritionis supernaturalis, vel contritionis, actu elicitus, actualiter debet esse ordinatus in finem supernaturalem: ergo actu eliciens talem actum, actualiter debet cogitare de fine supernaturali; quod non potest fieri sine actuali recordatione aliquorum, saltem mysteriorum Fidei. Major hujus syllogismi docetur à Theologis *p.* 2. *q.* 1. Hoc enim est discrimen inter operantem propter finem actualiter, & operantem propter illum virtualiter, vel interpretativè. Minor constat ex ratione ipsius attritionis, quæ debet esse dolor de peccatis propter aliquod motivum supernaturale explicitum, quod includit actualem ordinem in Deum finem supernaturalem; vel punientem gehenna, vel præmiantem Beatitudine &c. Contritio verò in ipsum Deum finem supernaturalem immediatè refertur, & ad ipsum explicitè terminatur. Minor primi discursus est nota; quia materia Sacramentorum à Christo instituta est indispensabiliter, & necessitate medii necessaria ad conficiendum Sacramentum: materia autem proxima Sacramenti Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, scilicèt, dolor de peccatis, qui debet esse, vel attritio supernaturalis, vel contritio.

Nec valet, si dicas: Sufficere ad attritionem, ut cognitio finis præcesserit, non autem ut actu, quis illius recordetur.

Non, inquam, valet; tùm propter rationem adductam; quia iste actus debet esse actualiter, non interpretativè ordinatus in finem supernaturalem. Tum etiam, quia tunc sufficit, quòd præcesserit cognitio finis; & actus interpretativè ordinantur

ad il-

ad illum; etiam si non cogitetur de illo: quando prima intentio finis virtualiter durat in sequentibus actibus, & nunquàm fuit interrupta per contrarium actum, tunc enim non ampliùs perseverat virtualiter prima intentio finis; sed in casu posito de accedente ad Confessionem cum peccato mortali, non potest perseverare prima intentio finis, quo conversus est in Deum, quando illa mysteria credidit: fuit enim interrupta per actum peccati, quo aversus est à Deo: ergo neque interpretativè potest elicere actus, qui virtute illius primæ intentionis ordinentur in finem supernaturalem. Tum denique, quia licèt non requiratur actualis cogitatio de fine, ut virtualiter quis agat propter finem; tamen oblivio finis interrumpit virtualem influxum in actus subsequentes; cum non possit influere id, quod ad minùs prestò non est memoriæ, ut possit quis recordari propter quem finem agit.

Nec valet, si dicas. Cognitionem finis non interrumpi per actus oppositos aliis virtutibus, sicuti est, cum quis peccat contra alias virtutes, & non contra Fidem. Non inquam valet; quia satis interrumpitur per oblivionem, quæ ei opponitur privativè, sicut ignorantia; est enim species ignorantiæ, licèt non interrumpatur per actum positivè oppositum, cujusmodi esset infidelitas positiva: & ex alio capite, nec virtualiter remanet in actibus sequentibus ordinatis ad finem; cum isti per aversionem à fine fuerint interrupti. Et in hoc duplici capite fundatur ratio: nempè, quòd ad actus sequentes eliciendos ab eo, qui peccavit, non sufficit prima cognitio; quia hæc, nec in se perseverat ratione oblivionis; neque in suis effectibus; cum sint jam interrupti per contrarios actus: admisso quòd sufficeret virtualiter agere propter finem.

16 Dico secundò. Respectu Justi, qui nunquam peccavit, sufficit necessitate medii, illa mysteria semel credidisse, ad vitam æternam consequendam; non tamen necessitate præcepti.

Probatur: Justus non tenetur necessitate medii elicere actus Charitatis, Contritionis, vel accedere ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed tantùm necessitate præcepti: sed id, quod est necessarium ad eliciendos hos actus, eodem modo est necessarium ad ulteriorem finem, ad quem ipsi ordinantur, sicut & ipsi

actus: ergo non est necessarium necessitate medii; sed necessitate præcepti: atqui cognitio mysteriorum Fidei est necessaria ad vitam æternam consequendam, & qui semel illa credidit, propter eliciendos illos actus, & similes (nota ly *propter*, non enim ajo: obligare non per se, sed ipsum præceptum speciale fidei ordinatur, tanquam medium ad actus aliarum virtutum supernaturalium) ergo non est necessaria necessitate medii ad vitam æternam consequendam respectu hominis justificati; sed solùm necessitate præcepti. Major patet; quia semel justificatus non indiget illis actibus, ut justificetur, dùm perseverat in adepta justitia, ad quod necessitate medii requirerentur; sed solùm propter implenda præcepta, quæ ad illos eliciendos obligant. Minor constat ex dictis in notabili posito n. 14. & Consequentia sequitur. Minor subsumpta est nota, quia semel justificatus, qui semel credidit illa mysteria, & perseverat in adepta gratia, jam virtute illius primi actus remanet virtualiter ordinatus ad finem supernaturalem, quod sufficit necessitate medii ad vitam æternam consequendam, & ut virtualiter tendat ad finem supernaturalem, & propter illum agat. Unde solùm est ei necessaria cognitio mysteriorum Fidei propter implendum præceptum eliciendi actus Fidei; tùm speciale, & secundùm se, tùm propter implenda præcepta aliarum Virtutum, quarum actus nequeunt sine cognitione expressa misteriorum Fidei elici: & consequenter solùm necessitate præcepti.

Hi nc sequitur, quòd si hujusmodi Justus inculpabiliter oblivisceretur mysteriorum Fidei; vel ob aliquam infirmitatem eum omninò stupidum reddentem, vel ob amentiam: non ideò à consequutione vitæ æternæ excluderetur: Si verò culpabiliter ea obliviscitur; tunc quia peccat contra præceptum de memoriter retinendis illis mysteriis: & jam non perseverat in gratia jam adepta, erit necessaria necessitate medii illorum recordatio, ut se justificet, vel per actum Contritionis; vel per Sacramentum Pœnitentiæ: & quia justificatio est ei necessaria necessitate medii ad vitam æternam consequendam; etiam mediatè, ad vitam æternam consequendam erit ei necessaria necessitate medii illorum recordatio.

PRO-

PROPOSITIO XVIII.

Si à poteſtate publica quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ut Deo, & Fidei glorioſum conſulo, tacere ut peccaminoſum per ſe non damno.

1 EXterior Fidei confeſſio ab habitu Fidei elicitivè procedit; licèt ab aliis virtutibus imperari poſſit, ut colligitur ex D. Th. 2. 2. *q.* 3. *art.* 1. *in corpore*, ubi ait. *Sicut conceptus interior eorum, quæ ſunt Fidei, eſt propriè Fidei actus; ita, & exterior Confeſſio*. Et expreſſiùs idem docet ad 3. dum inquit: *Fides interior mediante dilectione cauſat omnes exteriores actus virtutum, mediantibus aliis virtutibus, imperando non eliciendo, ſed confeſſionem producit, tamquam proprium actum, nulla alia virtute mediante*. Unde 2. *ad Cor.* 4. dicit Apoſt. *Habentes eundem ſpiritum Fidei credimus, propter quod & loquimur*. Per quod innuitur ad finem Fidei ordinari externam confeſſionem; ſed actus elicitur per ſe ab illa virtute, ad cujus finem ordinatur, ut patet in jejunio, qui eſt actus abſtinentiæ, quia ad macerationem carnis, qui eſt finis abſtinentiæ tendit: & aliis exemplis poteſt oſtendi: ergo actus Fidei elicitur ab ipſa Fide. Unde Chryſoſtomus *hom.* 25. *ſuper Matt.* ait: *Radix confeſſionis Fides eſt cordis: confeſſio autem fructus eſt Fidei*: Et Gloſ. ſuper illud 2. ad Theſſal. 1. *Et opus Fidei in virtute*, ait: *Ideſt in Confeſſione, quæ propriè eſt opus Fidei*. Videantur Commentatores D. Th. loco cit.

2 Duplex præceptum externę Confeſſionis Fidei agnoſcunt Theologi; alterum poſitivum de Fide exteriùs profitenda: quod colligitur ex illo ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem Confeſſio fit ad ſalutem*, quæ autem ſunt neceſſaria ad ſalutem cadunt ſub præcepto Divinæ legis. Aliud negativum de fide exteriùs non neganda. Quod colligitur, tùm in prædicto loco, quia præceptum affirmativum includit negativum de actu contrario. Tùm ex illo Chriſti *Matt.* 10. ubi ait: *Omnis ergo, qui me confitebitur coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo, qui in Cœlis eſt; qui autem negaverit me coram hominibus, negabo*

& eum coram Patre meo. Ex quo patet falſitas quorundam hæreticorum, qui vocabantur Elcheſaitæ, aſſerentium, quòd ſi quis voce tenùs negaret Chriſtum in perſequutione, & cruciatibus; dùm tamen corde eum confiteretur, non peccaret. Quo deterius fuit illud Priſcillianiſtarum, ut refert D. Aug. *lib. contrà mendacium cap.* 3. aſſerentium: etiam citrà perſequutionem licere converſanti cum homine alterius ſectæ fingere, & ſimulare, & verbo affirmare, ſe ad illam ſectam pertinere. Patet inquam falſitas, quia præceptum negativum obligat ſemper, & ad ſemper, & in nullo caſu licet contra præceptum negativum operari: Unde, nec licet veram religionem diſſimulare; nec ſimulare falſam; quia omnis ſimulatio in re gravi, peccatum mortale eſt, ſolumque differt à mendacio; quia mentiens verbis ſignificat, quod non eſt: ſimulans verò, idem factis, vel rebus deſignat.

Hinc comuniter Theologi aſſerunt, non licere uti ſignis infidelium; vel ut Fidem noſtram occultemus; vel ut eorum ſectam profiteri videamur, etiam ad evadendum mortis periculum, quandò illa ſigna ex natura ſua, & primaria inſtitutione ad quandam ceremoniam religioſam ordinantur, nec alium uſum habent; ut thus adolere coràm Idolo; aut illi genuflectere; cænam Calviniſticam ſumere; veſtem, in qua depictum eſt, Idolum geſtare; & alia hujuſmodi; hoc enim eſt virtualis idololatriæ, aut hæreſis profeſſio: licet verò eorum veſtibus uti, quandò non ſunt ex primaria inſtitutione ordinatæ ad religionem profitendam; ſed habent alium uſum licitum, & humanum; quamvis lege aliqua politica ſint deſtinata ad diſtinguendos fideles ab infidelibus, ut eſſet more Turcarum veſtimenta gerere, & turbantem geſtare; vel in Anglia anglicanis veſtibus uti; quod etiam Sacerdotibus, & Religioſis occultis rectè permittitur. Ad rem igitur noſtram devenientes.

3 Dicendum: Si à poteſtate publica quis interrogetur Fidem ingenuè confiteri, non ſolùm ex conſilio, ſed ex præcepto tenetur non tacere: undè ſic tacens mortaliter peccat. Eſt contra utrumque Hurt. Palaum, Ovied. Lorc. & alios relatos à Leandro *p.* 1. *Decal, tr.* 2. *diſp.* 2. *q.* 8.

Hanc concluſionem communiter docent Commentatores D. Th. loco. cit. & paſſim omnes Doctores: undè ob receſſum à

comu-

communi ſententia, eſſet oppoſitum temeritatis nota inurendum.Colligunt eam ex D.T.qui docet quòd licèt prçcepta affirmativa non obligent ad ſemper, ſed pro determinato tempore; ſubdit hæc verba. *Sic ergo confiteri Fidem non ſemper, nec in omni loco eſt de neceſſitate ſalutis, ſed in aliquo loco, & tempore, quando, ſcilicèt, per dimiſſionem bujus confeſſionis ſubtraberetur bonor debitus Deo, & etiam utilitas Proximis impendenda: putà ſi aliquis interrogatus de Fide taceret, & ex hoc crederetur, vel quòd non baberet Fidem; vel quòd Fides non eſſet vera; vel alii per ejus taciturnitatem averterentur à Fide: in hujuſmodi enim caſibus Confeſſio Fidei eſt de neceſſitate ſalutis*. Ex quorum primo, ſcilicèt, ne Deo ſubtrahatur debitus honor, colligunt neceſſitatem confeſſionis Fidei, quando, quis interrogatur à publica poteſtate; in hoc enim caſu maximè locum habet; nam cum ille habeat auctoritatem interrogandi, & fidelis ei teneatur reſpondere: ſi taceat, non poteſt hoc tribui interrogationis parvipendio, quaſi ejus interrogationi non teneatur ſatisfacere; ſed potiùs crederetur ipſum erubeſcere Fidem, quam profitetur; & per hoc ſubtraheretur Deo debitus honor. Tum etiam, quia ſi hoc tempore non obligat præceptum confitendæ Fidei, vix ſupereſt tempus, quo obliget ex hoc capite. Unde S. Hieron.*cit.in c.Exiſtimant* ait: Deum negare eum, qui in perſequutione captus Deum confiteri renuit. Idem probat rationibus, & exemplis Chryſoſt *hom.*25.*in Mat.* & D.Th.*ad Rom.*10. *lect.*2. Ubi expreſsè aſſerit obligare hoc præceptum, quandò expoſcitur Fides alicujus à perſequutore Fidei.

Probatur etiam authoritatibus S. Scripturæ. Et primò ex loco jam cit. *Matt.* 10. ubi dicitur. *Qui me confeſſus fuerit &c.* & deindè ſubditur: *Qui autem me negaverit:* quod, ut obſervat Bann. idem valet, ac ſi diceret:qui me non confeſſus fuerit;quia hoc,quod ſubditur eſt quaſi contradictorium ejus, quod dictum eſt. *Qui me confeſſus fuerit*: ſicut *Joann.* 20. dicitur: *Quorum remiſeritis peccata &c.* & deindè dicitur: *& quorum retinueritis* quod idem eſt, ac ſi diceretur: quorum non remiſeritis.

Secundò patet ex illo *Luc.* 9. ubi dicitur: *Qui me erubuerit, & meos ſermones, bunc filius bominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua*. Erubeſcit autem Chriſtum profectò, qui ab habente poteſtatem interrogatus, tacet Fidem Chriſti: ergo, ſi hunc

erubescet Filius hominis cum venerit in majestate sua (quod sanè nil aliud est, nisi condemnabit eum) mortaliter peccare certum est.

4 Ex his patet, quòd si quis à non habente publicam potestatem interrogaretur, non peccat si taceat, quia cum non teneatur huic respondere, taciturnitas non vergit contra honorem Dei, quia per eam non existimatur, quòd non habeat Fidem, vel quòd Fides non sit vera, sed quòd interrogationem illius parvipendat, & nihil curet de interrogantis auctoritate. Unde posset etiam respondere, quid ad te? quid tua interest? Et hæc eadem censetur tacendo respondisse: nisi fortè ex alio capite, quia, scilicet, subtraheretur Proximis impendenda utilitas, teneretur.

PROPOSITIO XIX.

Voluntas non potest facere, ut assensus Fidei in se ipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

1 Assensus Fidei circa duplex objectum ferri potest, vel circa objectum per se, vel circa objectum per accidens. Objectum per se Fidei est illud, quod ita pertinet ad Fidem, ut nonnisi lumine Fidei, & per Divinam revelationem cognosci possit, & hujusmodi sunt veritates ordinis supernaturalis, quæ ita necessariò petunt lumine Fidei cognosci, ut nequeant ratione naturali cognosci, nec demonstrativè probari, nec intueri. Et ratio est, quia veritates supernaturales omninò excedunt naturale lumen, nec habent cum effectibus naturalibus connexionem. Et hujusmodi sunt omnes articuli Fidei, qui per D. Th. pluribus in locis sunt indemonstrabiles, sæpè enim ex hoc, quòd aliquid est articulus Fidei infert, non esse demonstrabile. Et ex hoc, quòd aliquid demonstratur, infert, non esse articulum Fidei, sed præambulum ad illam. Et 2. 2. *q.* 1. *art.* 5. ait; *Id tamen, quod communiter omnibus proponitur hominibus, ut credendum, est communi-*

muniter non ſcitum ; & iſta ſunt , quæ ſimpliciter Fidei ſubſunt .

Objectum Fidei per accidens, ſeù ſecundùm quid eſt illud , quod poteſt lumine naturali cognoſci; cum ſit de veritatibus naturalibus Dei; de quibus dictum eſt ab Apoſt. ad Rom. 1. *Quod enim notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*, ideſt Gentilibus, ut exponit S. Th. *ibid. lect.* 6. ſed tamen poteſt cadere ſub Fide, in quantùm aliquis, qui demonſtrationem naturalem non habet de illa veritate, Fide credit; quia aliàs eſt à Deo revelata: cujuſmodi eſt Deum eſſe; quod non eſt articulus Fidei, ſed præambulum ad Fidem, ut ſæpè docet Angelicus : quod poteſt ratione naturali demonſtrari, & à Philoſophis demonſtratur: attamen Fide creditur à non habentibus demonſtrationem.

2 Colligitur ex hoc: rationes ad aſſenſum impellentes circa ea, quę ſunt Fidei ſimpliciter, vel per ſe, non poſſe eſſe rationes demonſtrativas; ſed tantùm probabiles, & probantes non eſſe impoſſibilia ea, quę credenda proponuntur; vel ſunt rationes probantes myſteria Fidei eſſe credibilia; poteſt namque credibilitas eorum evidenter probari, ut communiter docent Thomiſtę 2. 2. *q.* 1. *ſuper art.* 4. quod expreſsè docuit S. Th. *ibid. ad* 2. dicens. *Ea quæ ſubſunt Fidei dupliciter conſiderari poſſunt ; uno modo in ſpeciali, & ſic non poſſunt eſse ſimul viſa, & credita, ſicut dictum eſt: alio modo in generali, ſcilicet, ſub communi ratione credibilis, & ſic ſunt viſa ab eo, qui credit; non enim crederet , niſi videret ea eſſe credenda ; vel propter evidentiam ſignorum, vel propter aliud hujuſmodi.* Hęc autem motiva credibilitatis non faciunt myſteria ipſa evidentia; ſed ea relinquunt in ſeipſis obſcura: ſicut evidens eſt rem aliquam argumento topico probatam, eſſe probabilem, non tamen ideò ipſa veritas probabilis, eſt evidens, ſed in linea opinabili remanet.

Colligitur etiam: quòd licèt ad ea, quę ſunt Fidei ſecundùm quid, ſivè per accidens poſſint rationes demonſtrativę adduci ; hę tamen non impellunt ad aſſenſum Fidei; ſed ad aſsenſum ſcientificum: quamquàm enim ſub lite ſit: an circa eandem veritatem poſſit eſſe actus ſcientię, & actus Fidei in eodem homine attamen extrà controverſiam eſt, aſsenſum Fidei non

cau-

causari ab eodem, sed ab alio medio, ab eo, à quo causatur assensus scientificus. Undè, nec respectu harum veritatum, ut attinguntur per Fidem, dantur rationes demonstrativæ ad assensum Fidei impellentes.

3 Hinc optimè colligunt Thomistæ, & ferè omnes Theologi, paucis exceptis, ad assensum Fidei eliciendum, requiri piam affectionem voluntatis, & motionem ejusdem: quoniam Intellectus non potest sufficienter moveri; & determinari ab objecto, cum sit inevidens, & obscurum; non in se visum, ut sunt prima principia; nec in alio, ut sunt conclusiones deductæ ex principiis evidenter, unde non remanet, à quo determinetur, nisi à voluntate; quia, scilicet, (verbis D. Th. utor) per quandam electionem voluntariè declinat in unam partem potiùs, quàm in aliam.

Et hoc etiam constat ex S. Script. Conc. & SS. PP. nam ad *Rom.* 10. dicitur: *Corde creditur ad justitiam*, idest voluntate, ut exponit S. Th. *ibid. Joann.* 12. redditur ratio, quare cum Christus tot signa fecisset, non convertebantur ad Fidem, & dicitur: *Quia iterum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & intelligant corde, & convertantur.* Ubi redditur pro causa, cordis induratio. Unde D. Aug. super idem caput, paulò ante, ait: *Credere non poterant, quia nolebant.* Et *tract.* 26. *in Joan.* ait: *Credere non potest, nisi volens.* Ambr. *in cap.* 4. *ad Rom.* ait: *Credere voluntatis est;* constat etiam ex eo, quòd Christo, & Apostolis prædicantibus, & signa facientibus, aliqui convertebantur, alii verò non. Unde *Act.* 28. dicitur: *Cùm audissent resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant; quidam verò dixerunt: Audiemus te de hoc iterum: quidam verò viri adhærentes ei crediderunt.* Conc. Trid. *sess.* 6. *cap.* 6. asserit duo; nempè requiri Divinam gratiam ex parte voluntatis ad credendum, & liberè moveri ad credendum: non requireretur autem gratia ex parte voluntatis, si non requireretur motio voluntatis, ad quam excitandam datur gratia: nec esset liber actus credendi, nisi esset à motione Voluntatis: omnis namque actus Intellectus, qui est liber formaliter, quà liber, dependet à voluntate, quæ est primum liberum formali libertate in homine. Verba Conc.

ba Conc. sunt hæc. *Disponuntur autem ad ipsam Iustitiam, dum excitati Divina gratia, & adjuti, Fidem ex auditu concipientes liberè moventur in Deum, credentes vera esse, quæ Divinitùs revelata, & promissa sunt.* Idem habetur in Conc. Arauxic. *cap.* 5. *can.* 9. ubi dicitur: *Initium Fidei, ipsumque credulitatis affectum &c. haberi per inspirationem Spiritus Sancti, & per gratiæ donum corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad Fidem &c.* His præhabitis.

3 Dicendum, Voluntas facit, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium. Hæc conclusio docetur à D. Th. 2. 2. *q.* 1. *art.* 4. *in corpore*, ubi postquam dixit. *Quòd alicui objecto, quod non sufficienter movet Intellectum, assentit per quandam electionem voluntariè declinans magis in unam partem, quàm in aliam.* Subdit: *Et si quidem hæc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis erit opinio: si autem sit cum certitudine, absque tali formidine erit Fides.* Ubi jam patet, quòd loquendo in casu, quo objectum non potest sufficienter movere Intellectum; sed determinatur ad alteram partem ex motione voluntatis: ac proindè ex se, & ex rationum pondere, non potest Intellectus habere assensum firmum; potest hunc tribuere voluntas, faciendo; ut cum certitudine, & sine formidine adhæreat: & tunc est Fides. Vndè Cajet. *p.* 2. *q.* 65. *art.* 4. ait, quòd aliquis ex sola voluntate potest induci ad credendum omnes stellas esse pares.

Probatur ratione conclusio est præjactis fundamentis. Assensus Fidei, vel est firmus, & sine formidine alterius partis, vel non: non potest dici secundum, aliàs esset opinio: tùm quia credere definitur à D. Aug. quòd sit *cum assensione cogitare*. Ubi per ly, *cogitare*, convenit cum opinione, suspicione, & dubio, quæ non habent evidentiam; per assensionem verò ab istis differt: quia hæc non habent firmam adhæsionem; hanc tamen habet Fidei actus, & per hoc convenit cum sciente, & intelligente. Unde peccaminosum, & nefas existimatur, nedùm positivè credere contrarium Fidei, sed etiàm negativè, scilicet, sentiendo, quòd aliquis articulus Fidei non constet teneri à Fide. Et hoc dupliciter, vel simpliciter non creden-

do:

do : vel ſub dubio vacillando. Et hoc adhuc tripliciter poteſt contingere ſecundùm triplicem modum dubii, ſcilicet, opinionis, ſuſpicionis, & neutralitatis. Et quicumque horum modorum cum conſenſu voluntatis eſt peccatum Infidelitatis; ut optimè ait Cajet. 2. 2. *q.* 10. *art.* 2. ergo adeò firmus debet eſſe, ut nullam patiatur vacillationem.

Si dicatur primum: ergo voluntas poteſt efficere, ut aſſenſus Fidei ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium. Probatur hæc conſequentia: quia illa firmitas non poteſt aliundè haberi, niſi à voluntate imperante Intellectui firmam adhæſionem. Probatur hoc aſſumptum: non enim poteſt haberi à rationibus; cum non ſint evidentes, & conſequenter non poſſint determinare Intellectum, ſed relinquant ipſum liberum, nedùm quò ad exercitium, ſed etiam quò ad ſpecificationem; ergo non poteſt aliundè haberi, niſi à voluntate &c. Unde D. Th. *loc. cit. q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. ait: *Intellectus credentis determinatur ad unum non per rationem, ſed per voluntatem, & ideò aſſenſus hic accipitur pro actu intellectus ſecundùm quod à voluntate determinatur ad unum*. Super quem locum vide Porrectam.

Confirmatur: ſi aliquis fidelis credens dogmata Fidei, taliter eſſet diſpoſitus, ut nihil eſſet crediturus, niſi haberet rationes probabiles, & humana teſtimonia; hic eſſet infidelis; quia cenſetur habere errorem in intellectu, quòd non eſſet credendum, niſi propter tales rationes, & non propter Divinam revelationem; ſed in prædicta Propoſitione, quam impugnamus, virtualiter continetur hoc judicium; ergo ea practicè utens eſſet infidelis. Probatur minor; quia ſicut ille non crederet, niſi &c. ita iſte non firmiter adhæret, niſi &c. ſed firmitas aſſenſus eſt ita eſſentialis actui credendi, ut non ſit credere, ſi deſit firma adhæſio: ergo qui non firmiter adhęreret, niſi propter rationes humanas, idem eſt, ac ſi non crederet, niſi propter eaſdem.

Similiter, qui doceret non eſſe credendum, niſi propter rationes humanas, vel niſi rationes humanæ convincerent Intellectum ad aſſentiendum, hæreſim doceret, vel doctrinam hæreticalem; cum doceat implicitè non eſſe credendum ob ſo-

lam

lam Divinam revelationem; sed qui docet non esse firmiter adhærendum, & asentiendum, nisi propter rationes humanas doceret implicitè non esse credendum, nisi propter easdem; nam de essentiali conceptu actus credendi est firma adhæsio, & assensus; ergo etiam iste doctrinam hæreticalem doceret: At in prędicta Propositione docetur hoc, nam idem est non posse esse firmum assensum, nisi quantùm meretur pondus rationum ac dicere non esse firmiter adhęrendum, nisi &c. immò majus, cum in illo negetur posse, hìc verò actus, & ex negatione potentię optimè arguitur ad negationem actus, & ad negationem debiti: nemo enim tenetur ad id, quod non potest.

5 Probatur ratione secundò directè posita conclusio. Adhęrere, vel non adhærere alicui veritati, quæ non est evidens in se, neque in præmissis, à quibus deducitur, sed tantùm probabilis, vel obscura, est liberum Intellectui, cum non necessitetur ad assensum quò ad specificationem, nisi ab evidentia objecti, sed actus liberi possunt imperari à voluntate, cui omnes hominis potentiæ in hujusmodi actibus subjiciuntur, tanquàm primo libero: ergo potest voluntas imperare Intellectui, ut adhæreat, vel non adhęreat veritatibus Fidei, cum sint obscurę & consequenter ipsum non necessitent ad assensum. Immò necessariò debent à voluntate imperari, ut ad alteram partem determinetur Intellectus, cùm indifferentia, quæ non potest tolli ab objecto, non possit ab alio tolli, nisi ab ipsa: sed non minùs liberum est Intellectui adhærere, & assentire hujusmodi veritatibus, quàm firmiter assentire: cum firmitas sit modus consequens ad illum actum: ergo voluntas non minùs potest imperare assensum, quàm assensum firmum, & consequenter potest facere, ut assensus, qui ex rationum pondere non obtinet firmitatem, evadat firmus. Et hoc est, quod ajebat Apostolus: *Captivantes Intellectum in obsequium Fidei*.

Confirmatur: si prędicta Propositio esset vera, quilibet excusaretur à non prętando asensu firmo mysteriis Fidei, & à dubitatione, & vacillatione in credendo: atqui hoc est absurdum: ergo &c. Probatur seq. quia peccatum non est, nisi sit voluntarium: sed illa dubitatio, & vacillatio non esset voluntaria, quia voluntas non potest illam tollere: non aliter namque posset

illam

illam tollere, nisi faciendo, quòd assensus sit firmus: & ex alio capite excusaretur: quia rationes, utpotè probabiles, neque valent Intellectum determinare ad firmum assensum, ergo &c.

6. Dices prædictam Propositionem, quam impugnamus, posse sic qualificari: scilicèt, quòd loquitur non de rationibus impellentibus ad assensum, in quantùm probant veritates Fidei in seipsis, seù ita esse, sed de rationibus probantibus veritates revelatas esse credendas, seù eis debere assensum præberi per Fidem; & cum mysteria Fidei sint evidenter credibilia, ut suprà dictum est nu. 2. ex hoc evidenter deducitur Intellectum debere eis assentire per Fidem; ac proindè eis firmiter adhærere. Unde idem D. Th. *loco cit. num. 2.* ait: *Non enim crederet, nisi videret ea esse credenda*. Licèt enim non moveatur ad præbendum assensum absolutè ex illa evidentia; sufficienter tamen movetur Intellectus ad præbendum assensum Fidei; unde illa particula (ad assensum impellentium) intelligitur de assensu Fidei: sicut ex hoc, quòd Intellectus cognoscit aliquam opinionem esse probabilem; licèt non convincatur, ut illi adhæreat absolutè, convincitur tamen ad præstandum assensum opinativum.

Attamen licet in hoc sensu minùs falsa sit præfata Propositio non tamen est vera. Nam ex evidentia credibilitatis non convincitur Intellectus ad præstandum assensum veritati revelatæ in seipsa; neque per Fidem, sed remanet indifferens; unde exigitur motio voluntatis, ut ejus indifferentiam determinet, & firmitatem assensus imperet Intellectui.

Quod ut clariùs fiat: notandum est, aliud esse dicere ex. gr. Deum esse trinum, evidenter est credibile: & aliud est dicere: Deus est Trinus. In hac enim importatur connexio extremorum inter Deum, & Trinitatem: in illa verò tota hæc propositio se habet, ut subjectum, & evidentia credibilitatis, ut prædicatum. Unde per hoc, quòd evidenter cognoscatur illa prima propositio, non cognoscitur evidenter, nisi illud prędicatum credibilitatis convenire illi propositioni; non verò ipsa propositio: unde ad asentiendum illi primę propositioni, potest convinci Intellectus; non autem ad asentiendum secundę:

cundę: quandò verò elicit actum Fidei circa mysterium revelatum, non pręstat assensum illi primę, sed huic secundę. Pręrequiritur autem illa prior cognitio ad hoc, ut prudenter, & virtuosè prębeat assensum mysteriis ipsis revelatis, nè ex levitate cordis credat, quia qui citò credit levis est corde. Unde S. Th. ait: non enim crederet, id est, virtuosè, & prudenter, nisi videret ea esse credenda, id est nisi cognosceret evidenter eorum credibilitatem.

An autem hęc evidentia credibilitatis sufficiat, ut convincat Intellectum ad assentiendum per Fidem veritatibus revelatis: dicendum est non sufficere. Quia, ut suprà probavi num. 3. ad assentiendum per Fidem requiritur motio voluntatis: unde idem D. Th. qui ait: mysteria Fidei esse visa sub communi ratione credibilis, asserit deindè *q. 2. art.* 9. quòd credere est meritorium, quia licèt sit actus Intellectus, subjacet tamen libero arbitrio, & est ex imperio voluntatis à Deo motę per gratiam. Et in resp. ad 2. se explicat, in Fide subjacere libero arbitrio, non solùm actum credendi quò ad exercitium, sed etiam quantùm ad assensum, seù quò ad specificationem, in quo differt ab assensu scientifico: si autem ex evidentia credibilitatis convinceretur ad credendum, seù ad assentiendum per Fidem non requireretur ad hoc motio voluntatis, sed tantùm requireretur ad imperandum assensum absolutè.

Immò falsissimum est dicere Intellectum convinci ad pręstandum assensum per Fidem, non verò absolutè: falsum, inquam, quia assensus per Fidem est quid inferius ad assensum in communi, valet autem arguere ab inferiori ad superius affirmativè, ut omnes Dialectici docent: ergo valet dicere: convincitur ad assentiendum per Fidem; ergo convincitur ad assentiendum absolutè: vel è contra: non convincitur ad prębendum assensum absolutè: ergo neque per Fidem: quia valet arguere à superiori ad inferius negativè. Et certè assensus per Fidem est judicium quòd illud ità sit, sicut judicat assensus absolutè. Immò contradictio involvitur in prędicta assertione, nam assensus est per Fidem, vel opinionem, ex motivo, quo inducitur ad assentiendum Intellectus: si autem convincitur ad assentiendum, est actus scientiæ: unde contradictorium est

dice-

dicere: quòd convincitur ad aſsentiendum , & quòd per Fidem. Idem dico de opinione probabili: nam licèt ſit evidens mihi, quòd hæc propoſitio: materia prima habet propriam exiſtentiam: ſit probabilis; non tamen convincor ad aſſentiendum de facto, neque opinativè, prędictæ propoſitioni; ſed ad oppoſitum, aſſenſum præbeo. Et ratio eſt; quia judicium illud evidens reflexum de probabilitate (idem eſt de credibilitate) non facit evidentiam connexionis terminorum illius propoſitionis, ſed ſolùm, quòd ita eſſe ſit probabile: cum quo ſtat, quòd oppoſitum poſſit eſſe verum: & conſequenter non convincitur Intellectus ad aſſentiendum alterutrę parti, ſed ex motione voluntatis inclinabitur potiùs ad unam, quàm ad alteram partem, ut ſuprà dictum eſt.

7 Neque valet dicere, poſſe Intellectum formare hunc diſcurſum: omne quod evidenter conſtat eſſe credibile, debet credi; ſed evidenter conſtat myſteria Fidei eſſe credibilia: ergo debent credi: quæ concluſio continet judicium imperans aſſenſum Fidei, ex ſolo diſcurſu Intellectus, abſque motione voluntatis.

Non, inquam, valet. Nam prædictus diſcurſus non eſt demonſtrativus: major enim, ut includit debitum eſt falſa; quia aliundè Intellectus habet inevidentiam objecti, cui debet aſſentiri, & vacillare an id, quod conſtat evidenter eſſe credibile, ita ſit. Sed ſolùm poteſt hanc propoſitionem formare: omne quod evidenter conſtat eſſe credibile, poteſt credi, & prudenter, ac rectè operatur, qui illud credit: ex quo non determinatur Intellectus ad credendum; ſed ad proponendum voluntati, ut eligat quid faciendum: quæ ex illo diſcurſu ſibi ab Intellectu propoſito eligit alteram partem: nempè quod ſit credendum; & hoc imperat Intellectui: ac proindè ex imperio voluntatis dependet, quòd Intellectus determinetur ad credendum, & quòd eliciat firmum aſſenſum Fidei, quem non meruit rationum pondus extorquere. Undè voluntas poteſt efficere, ut aſſenſus Fidei in ſeipſo ſit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad aſsenſum impellentium; ſivè fuerint rationes ad probanda ipſa Fidei myſteria; ſivè ex ipſa myſteriorum credibilitate procedentia, ad probandum debere Intellectum credere.

PRO-

PROPOSITIO XX.

Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

1 HÆc Propositio, si loquatur de iis, quæ sunt Fidei per se, seu simpliciter, falsum supponit, nempè posse eosdem articulos aliundè cognosci, quàm per lumen supernaturale, ut in præc. diximus: unde inter centum errores Raymundi Lulli damnatos à Greg. XI. de consilio fratrum, ut refertur in 2. *p. Directorii inquis. q.* 9. 96. est hic. *Omnes articuli Fidei, & Ecclesiæ Sacramenta, ac potestas Papæ possunt probari, & probantur per rationes necessarias, & demonstrativas, & evidentes, &* 97. *est. Fides est necessaria hominibus insciis, rusticis, ministralibus, & non habentibus Intellectum elevatum, qui nesciunt cognoscere per rationem, & diligunt cognoscere per Fidem: & quòd homines grossi ingenii, & illiterati, & inscii diligunt cognoscere articulos Fidei per Fidem, & non per rationem: & faciliùs trahuntur ad veritatem Christianam per Fidem, quàm per rationem: sed homo subtilis faciliùs trahitur per rationem, quàm per Fidem.*

Suppositum ergo hujus Propositionis locum habere potest in iis, quę sunt Fidei secundùm quid; quæ ratione naturali probari possunt: an scilicèt ille, qui hæc credebat, quia eorum rationem non habebat, prudenter relinquat assensum supernaturalem Fidei, ob demonstrationem, qua illos probat, & ita asserit prædicta Propositio.

2 Dicendum. Nimis imprudenter se gerit, qui repudiat assensum, quem habebat supernaturalem, propter naturalem demonstrationem circa aliquam veritatem revelatam.

Probatur primò. Majorem certitudinem, licèt obscuram, habet assensus ille supernaturalis, quàm habeat assensus causatus ex demonstratione naturali, licèt sit evidens; sed imprudenter agit, qui majorem certitudinem repudiat propter minorem: ergo &c. Major docetur à D. Th. *p. p. q.* 1. *art.* 1. ubi loquens de veritatibus de Deo cognoscibilibus lumine naturali, asserit:

de his, quoque necessarium fuisse (licèt necessitate secundùm quid, & ad meliùs esse) hominem instrui per Divinam revelationem, & rationem assignat dicens: *Quia veritas de Deo per rationem investigata à paucis, & per longum tempus, & cum admistione multorum errorum homini proveniret*. Et indè concludit. *Ut igitur salus hominibus convenientiùs, & certiùs proveniat, necessarium fuit quòd de Divinis per Divinam revelationem instruantur*; in prima, nota ly, *cum admistione multorum errorum*, in secunda ly, *certiùs*, & etiam ratione patet; quia assensus supernaturalis innititur testimonio Dei, quod est omninò infallibile, & omnem certitudinem superat: ratio verò naturalis subest defectibilitati. Minor cum consequentia constant.

Probatur secundò; quia per assensum supernaturalem meretur, non verò per assensum naturalem; sed imprudens existimandus est, qui repudiat actum meritorium propter non meritorium: ergo &c.

Prob. tertiò. Ideo inferebant hanc Propositionem ex præcedenti, quia per ipsos, assensus supernaturalis haberet minorem firmitatem; cum hæc non habeatur à rationibus, nec à voluntate ad illum assensum impellente: naturalis verò haberet majorem firmitatem propter rationes ad illum impellentes: sed hoc esse falsum jam probatum est, ergo, & consequentia inde illata.

3 Dices: per Thomistas non potest esse simul Fides, & scientia de eadem veritate: ergo cum quis acquirit demonstrationem, V. G. de Dei existentia, quam ante credebat, non solùm potest, sed cogitur repudiare assensum supernaturalem, quem habebat.

Respondebis 1. Quòd illa Propositio damnata intelligitur de voluntaria repudiatione assensus supernaturalis; quod non contingit in doctrina Thomistarum, cum hoc per ipsos proveniat ex naturali imcompossibilitate Fidei, & scientiæ.

Sed contra est. Licèt effectus non sit voluntarius, tamen est voluntaria causa, quia voluntariè quis addiscit scientiam, ex quo provenit imcompossibilitas Fidei circa illam veritatem; sed velle causam mali effectus, est malum in causa; & voluntarium in causa sufficit ad meritum, & demeritum, ut docent Thomistæ in tract. de vitiis, & peccatis: ergo addiscere scientiam esset ma-

malum; & imprudenter taliter addiſcens ageret, volens id, ex quo ſequitur repudiatio aſsenſus ſupernaturalis.

Reſpondebis 2. quòd per aliquos Thomiſtas, habitus ſcientiæ poteſt eſse cum actu Fidei, & habitus Fidei cum actu ſcientiæ: undè, quamvis habens ſcientiam, non poſſit ſimul elicere actum Fidei; poteſt tamen pro alio tempore, cum non recordatur demonſtrationis, elicere actum Fidei: unde per hoc quod addiſcit ſcientiam, non repudiat abſolutè aſsenſum ſupernaturalem.

Sed contra eſt. Sicut eſt malum repudiare abſolutè aſsenſum ſupernaturalem; ita eſt malum, licèt minus, illum repudiare ad tempus; ſed iſte ad tempus repudiaret, nec tam facilè eſt demonſtrationis oblivíſci: quamvis non ſemper actu recordetur, ergo &c.

Reſpondebis 3. per Thomiſtas habens ſcientiam, habet Fidem illius veritatis in præparatione animi, & hoc ſufficit, nè dicatur repudiare aſsenſum ſupernaturalem; quia repudiatio importat etiam animi averſionem.

Sed contra eſt. In præfata Propoſitione damnatur prudenter agere, qui repudiaret aſsenſum ſupernaturalem, & nomine aſsenſus venit actus ſupernaturalis; ſed cum tota illa animi præparatione non remanet actualis aſsenſus: ergo non ſufficit illa animi pręparatio, nè dicatur imprudenter agere.

Reſpondebis denique. Thomiſtas aſserere in Philoſopho Chriſtiano remanere circa illam veritatem ſcitam, Fidem incompletè, utpotè influentem certitudinem, licèt non evidentiam: undè haberet majorem certitudinem, quàm Philoſophus Gentilis, quia ex pluribus motivis eam haberet. In præfata autem Propoſitione damnata aſserebatur, prudenter poſse aliquem repudiare aſsenſum ſupernaturalem; quia hic eſset minùs certus, quàm ſi haberetur per demonſtrationem naturalem.

Sed contra eſt. In præfata Propoſitione damnatur, poſse repudiare aſsenſum ſupernaturalem; ſed licèt in eo caſu Fides influeret certitudinem, non tamen ideò aſsenſus ille eſset ſupernaturalis: ac proindè jam iſte repudiaret aſsenſum ſupernaturalem: ergo per hoc non ſalvatur, doctrinam Thomiſtarum non coincidere cum damnata Propoſitione.

Respondetur ergo meliùs, explicando magis prędictas responsiones. Illam Propositionem non damnari in se pręcisè, sed prout est consequentia illata ex præcedenti, scilicet, quia voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum: ac proindè assensus per demonstrationem esset magis firmus asensu supernaturali, & ideò prudenter posset quis illum repudiare: ex doctrina autem Thomistarum non ideò quis repudiaret, sed hoc proveniret ex incompossibilitate actus Fidei, & actus scientiæ: nec ex doctrina Thomistarum sequitur scientem repudiare assensum supernaturalem; quia repudiatio est, cum quis, vel propter majus bonum deserit voluntariè aliud, vel propter animi aversionem quod videtur asserere damnata Propositio: per Thomistas autem non deseritur propter majus bonum, cum asserant assensum Fidei esse certiorem quocumque assensu naturali: nec propter animi aversionem, cum asserant Fidem remanere in præparatione animi; nec esset directè volita in causa illa cessatio actus supernaturalis, cum non sit per se intenta: nec sequitur ex aliquo illicito, cum licitum sit operam dare scientiis, sed sequitur ex natura rei præter intentionem scientis; nec certitudo Fidei desineret influere in illum actum, ut dictum est in ultima responsione. Undè etiam perseveraret in Philosopho Christiano meritum Fidei, propter animi præparationem, ad credendum ob solam Divinam revelationem, si quæcumque demonstratio circa illam veritatem deficeret. Ex quo patet, quam longè sit à damnata Propositione Thomistarum doctrina ad quàm nemo usquemodò animadvertit posse calumniari, ut coincidens cum ea.

PRO-

PROPOSITIO XXIV.

Vocare Deum in testem mendacii; non est tanta irreverentia; propter quam velit, aut possit damnare hominem.

1 PRæmitto primò. Mendacium communiter definiri, quòd sit falsa vocis significatio, cum voluntate fallendi. Pro cujus explicatione; advertendum est ex S. Th. 2. 2. *q.* 110. *art.* 1. quòd ad mendacium concurrit actus Intellectus, qui est enunciatio, habens pro objecto verum, vel falsum: hęc autem Intellectus enunciatio manifestatur per exteriora signa, vel per voces, vel nutus &c. undè ad mendacium requiritur falsa vocis significatio, idest voce significare falsum, aut contrarium ejus, quod mente concipitur: hinc mendacium nominatur ex eo, quòd contrà mentem dicitur, & mentiri idem est, ac contra mentem ire, & hoc est objectum mendacii. Pręter hoc autem concurrit actus voluntatis, cum quilibet actus *moralis* debeat esse voluntarius, & ex parte hujus habet pro fine, seu objecto (idem enim est objectum, & finis respectu voluntatis) voluntatem fallendi, & in prędicta definitione ponitur utrumque. Intentio autem fallendi dupliciter sumi potest; vel scilicèt pro intentione falsum enunciandi; vel pro intentione falsitatem imprimendi in alio: horum primum pertinet ad essentiam mendacii, & est formale constitutivum illius in ratione actus moralis: secundum autem est effectus ipsius mendacii: undè non pertinet ad essentiam mendacii, sed ad perfectionem ipsius; ac proinde si illa definitio accipitur, ut tantùm explicat essentialia, illa verba (cum voluntate fallendi) accipienda sunt pro voluntate falsum dicendi.

Hinc sequitur, quòd si quis dicat falsum, credens dicerę verum, non mentitur formaliter; nec est mendacium, ob defectum voluntatis dicendi falsum: è contra verò si quis dicat verum, existimans illud esse falsum, & intentione dicendi falsum mentitur; ut dicit D. Aug. *lib. de mendacio cap.* 3. & D. Th. *loc. cit.* quia hujusmodi actus, in quantùm voluntarius, & moralis

habet per se falsitatem, quia eam intendit, & per accidens veritatem, quia est præter intentionem ipsius.

2 Præmitto 2. ex D. Th. *loc. cit. art.* 2. quòd mendacium, licèt aliter dividi possit, vel secundùm ipsam rationem mendacii, in quantùm deficit à veritate, trascendendo in magis, per exagerationem; vel deficiendo in minus; vel per ordinem ad finem, quo pacto à D. Aug. *lib. de mendacio cap.* 14. octupliciter dividitur: tamen loquendo de ipso, in quantùm est actus moralis, & per ordinem ad gravitatem, vel diminutionem culpæ, tripliciter dividitur; scilicèt in mendacium jocosum, quod est illud, quod dicitur causa delectandi, & placendi; in mendacium officiosum, quod dicitur causa utilitatis alterius, vel ipsi juvando, vel nocumentum removendo; & in mendacium perniciosum, quod dicitur causa nocendi. Hoc ultimum est gravius, quàm duo priora; semper enim mendacium malum est ex genere, & natura sua, quod probat D. Th. *loco. cit. art.* 3. tùm ex Philosopho 4. *Ethic.* dicente: *Mendacium est per se pravum, & fugiendum*. Tùm ex D. Aug. *lib. cit. cap.* 1. tùm ex illo Eccl. 7. *Noli velle mentiri omne mendacium*. Tùm ratione, quia est actus cadens suprà indebitam materiam; voces enim naturaliter sunt signa intellectuum, seu conceptuum in mente existentium: ergo uti vocibus ad significandum id, quod non habetur in mente, seù oppositum ejus, quod in mente habetur, est indebitum, & innaturale, seù est eis uti contra earum naturale institutum, quod ex natura sua malum est, pervertit enim naturas rerum.

3 His igitur præmissis: controversia est de Juramento assertorio, ut patet ex ipsa Propositione: in quo tribus prædictis modis potest esse mendacium: & de pernicioso existimo neminem id asserere, cum ex se materia sit gravis, & importet Proximi nocumentum; sed de aliis duabus mendacii speciebus, ob levitatem materiæ, an scilicèt juramentum additum mendacio levi, sivè jocoso, sivè officioso, sit peccatum mortale: hęc enim est justa causa, ob quam Deus vult, & potest damnare hominem.

Circa hoc fuit error aliquorum hæreticorum, qui Apostolici vocabantur, asserentium: omnia alia, exceptis articulis Fidei, & Dei præceptis, posse celari, quantùmcumque quis juret dicere veritatem; ut refert Prateol. & ejus meminit D.Bern.

serm.

serm. 65. *in Cant.* Idem sensere Priscillianistæ asserentes: licere juramentum ad occultandum secretum suæ doctrinæ; propterea dicere soliti: *Jura, perjura, secretum prodere noli*, ut refert D. Aug. *hær.* 70. & alibi: qui errores fuerunt damnati ab Honor. Papa *in extrav. Olim fœl. record.* ut refert Card. Turrecrem. *lib.* 4. *cap.* 37. *p.* 2. *de Ecclesia.*

Est etiam opinio cujusdam Godofredi, quam refert Angelus, verbo Perjurium, asserentis: mendacio jocoso, & officioso adhibitum juramentum, non esse peccatum mortale; quia materia levis est, contra quam puto damnationem prædictæ Propositionis procedere, pro cujus impugnatione.

4 Dicendum. Juramentum, seù invocatio Dei, in testem cujuscumque mendacii, quantumvis levissimi, dummodò non sit ex inadvertentia, vel surreptione, semper est peccatum mortale: ac proindè est tanta irreverentia, propter quam Deus potest damnare hominem.

Hæc conclusio docetur à S. Th. 2. 2. *q.* 98. *art.* 3. *in corpore, & ad* 2. estque communis Theologorum, Canonistarum, & Summistarum. Probatur primò ex argumento: *sed contra.* Omne peccatum, quod contrariatur præcepto Divino, est peccatum mortale; sed perjurium contrariatur præcepto Divino, quo dicitur Levit. 19. *Non perjurabis in nomine meo*: ergo est peccatum mortale.

Dices: multotiès ratione parvitatis materiæ, licèt faciat quis contrà præceptum Divinum, non peccat mortaliter, ut patet in furto, in festorum sanctificatione &c.

Sed contra hoc est probatio adducta in corpore articuli à D. Th. qua prædicta responsio rejicitur; & secundò probatur conclusio. Parvitas materiæ tunc excusat à mortali, quandò pravitas operis ab ipsa dependet, sicuti est in furto, ubi pravitas dependet ex nocumento, quod infertur Proximo ex re accepta: at quandò pravitas actus oritur ex ipso actu, talitèr quòd ipse actus in se, & ex propria ratione habet gravem pravitatem, cuicumque materiæ applicetur, tunc ejus gravitas non minuitur ex parvitate materiæ; sed perjurium ex se, & præscindendo à materia, suprà quam cadit, habet gravem pravitatem, sufficientem ad peccatum mortale: ergo parvitas materiæ non potest à

ratione peccati mortalis ipſum eximere. Major patet. Minor probatur: perjurium ex ſua ratione importat contemptum Dei; ſed contemptus Dei eſt de ſe ſufficiens ad peccatum mortale, præciſa materia, ſuprà quam cadit; quod patet ex hoc, nam aliquid, quod eſt genere ſuo veniale, vel etiam bonum, ſi fiat in contemptum Dei, eſt peccatum mortale: ergo perjurium de ſe, præſcindendo à materia ſupra quam cadit, habet gravem pravitatem, ſufficientem ad peccatum mortale. Major probatur, quia in perjurio invocatur Deus in teſtem falſitatis, quæ eſt maxima irreverentia; per hoc enim dat intelligere; vel quòd Deus veritatem non cognoſcat, quod eſt contra ejus ſummam Sapientiam; vel quòd falſitatem teſtificari velit, quod eſt contra ejus veracitatem, quorum utrumque eſt maxima imperfectio in Deo: ergo ingentem illi injuriam, & irreverentiam irrogat ſic jurans: ac proindè contemptum Dei ex ſe importat perjurium.

5 Sed in gratiam Scholaſticorum, & ut ſubtiliùs expendatur ratio D.Th. firmiùſque roboretur ejus doctrina: Dices: cum dicitur, quòd perjurium ex ſua ratione importat contemptum Dei; vel intelligitur de contemptu generali, qui concomitanter ſe habet in tranſgreſſione cujuſcumque præcepti, nam contemnitur Divina Lex, irrogatur Deo irreverentia cum ratio ultimi finis ab eo tollatur &c. quo pacto dicit D. Aug. 14. de Civit. cap. 28. *Sicut amor Dei uſque ad contemptum ſui ædificat Jeruſalem; ſic amor ſui uſque ad contemptum Dei ædificat Babylonem*, ideſt peccatum: & ſic committitur æquivocatio; nam fit tranſitus à contemptu ſpeciali ad contemptum generalem: qui enim veniale faceret ob contemptum Dei, eſſet contemptus ſpecialis: Si verò intelligatur de contemptu ſpeciali, ſic falſum eſt, perjurium eſſe contemptum Dei; nam contemptus ſpecialis eſt cum animo, & intentione contemnendi Deum; quæ intentio non neceſſariò connectitur cum perjurio: immò regulariter longè eſt à pejerante: ergo malè colligitur ex prædicta ratione, perjurium ex genere ſuo eſſe peccatum mortale.

6 Reſpondetur, quòd ratio D.T. procedit de contemptu ſpeciali, qui eſt in perjurio, & non de generali, qui reperitur in omni peccato; ad probationem, quæ contra hoc inducitur: dico

quòd

quòd contemptus ſpecialis eſt duplex; vel quia fit aliquid, quod in ſe eſt indifferens, ſed fit ex animo, & intentione contemnendi aliquem, & in hoc requiritur expreſsa intentio contemnendi; vel quia fit aliquid, quod de ſe, & ex natura ſua eſt contemptus alterius, & hoc dicitur contemptus ex ipſo facto, ex.gr. aliquis ſpuere poteſt in præſentia Regis, animo ipſum contemnendi, & hic eſt primus modus contemptus: alio modo quis advertenter ipſi terga vertit, & ſic in præſentia ejus ſtat: & hic dicitur facto ipſum contemnere, etiam ſi deſit expreſsa intentio ipſum contemnendi: contemptus enim in irreverentia, quæ eſt præcipua ejus ſpecies, maximè relucet, & ſufficit virtualis intentio contemnendi; quia ad hoc, factum ipſum ordinatur.

In præſenti igitur; perjurium eſt contemptus Dei hoc ſecundo modo, quia facto ipſo, dum invocatur Deus in teſtem mendacii, & in ejus confirmationem, directè, vel ejus ſcientia, vel ejus veracitas negatur, & ponitur maxima imperfectio in ipſo Deo, & hoc non eſt commune cuicumque peccato: nam in cæteris peccatis, utplurimùm intentio fertur in creaturam, quæ eſt objectum actus peccaminoſi, in quo concomitanter reperitur contemptus Dei, in quantùm Divina Lex non ſervatur, & tollitur ab eo practicè ratio ultimi finis, quantùm eſt ex affectu peccantis: actus autem perjurii directè conſiſtit, & phyſicè in illa invocatione Divini teſtimonii, in confirmationem falſi, quod eſt factum ex ſe irreverens, & Deo injurioſum: ex conſequenti deindè ſe habet, & quò ad effectum, quòd fiat cauſa joci, vel decipiendi alium, vel nocendi &c.

Hinc patet rationem D. Th. non eſſe æquivocam, ſed de contemptu ſpeciali ſemper loqui, & licèt tranſeat à contemptu, primo modo ſumpto, ad ipſum ſecundo modo acceptum eſt tamen legitima argumentatio à minori ad majus.

6 Hinc plura dubia ad materiam perjurii concernentia reſolvuntur. Et primò: non ſolùm jurantem rem ita eſſe, quando non eſt, peccare mortaliter: verùm etiam jurantem rem ita eſſe, vel non eſſe, quæ revera ita eſt, vel non eſt, ſi tamen ipſe exiſtimat falſum eſſe, quod dicit: quia in tali caſu ex intentione dicentis mendacium eſt, ut patet ex jam notatis, & conſequenter

ter

ter ab ipso invocatur Deus in testem mendacii, quantùm est ex intentione jurantis. E contrà verò, non peccare, qui juramento confirmat falsum, quod ipse putat verum; ita S. Th. *q.* 89. *art.* 1. *ad* 3.

Petes: quænam certitudo requiritur ad hoc ut ipse prudenter existimet rem esse veram?

Respondeo, non sufficere solùm probabilem notitiam, quia hæc non facit certitudinem, nisi in hoc casu juret non absolutè; sed ita sibi videri: requiritur autem interdùm certitudo moralis; interdùm certitudo evidens, pro diversitate materiæ, & circumstantiarum: nam in Judicio, ubi quis interrogatur à Judice, cum debeat respondere juxta intentionem interrogantis, qui de certa scientia interrogat, non potest jurare, nisi certam scientiam habeat: extra judicium sufficit plerumque certitudo moralis, nisi aliter exigat discursus; si enim inter simul discurrentes sermo sit de certitudine omnimoda alicujus facti, non potest aliquis jurare ex morali certitudine; quia debet jurare juxtà sensum, in quo quæritur certitudo: si autem materia, de qua quis quæritur, aut interrogatur, non potest habere metaphysicam certitudinem, etiam de hac, coram Judice potest ratione moralis certitudinis juramentum adhibere: ut cum quis de vita, & fama alicujus interrogatur.

Ad veritatem etiam dicti sufficit, ut more humano verum sit, ut contingit in hyperbolicis loquutionibus: ubi solet dici infinitas divitias habere Petrum: millies hoc dixi: hæc mulier lacteo candore pollet, & similibus, in quibus verum est dictum more humano, & consueto loquendi modo.

Idem accidit si Parochus testificetur Clericum toto anno frequentasse Ecclesiam: ludimagister, discipulum toto anno frequentasse scholam &c. quia more humano vera est loquutio, etiam si aliquotiès abfuerit.

8 Colligitur secundò: Iurantem falsum per inadvertentiam, quę potest cadere tàm suprà rem, quàm jurat, dùm ex subreptione, illam esse falsam non advertit; quam suprà juramentum, dùm non advertit se jurare; sed lapsu linguæ juramentùm profert, non peccare: inadvertentia enim excusat à peccato, cum peccatum debeat esse voluntarium, & deliberatum. Ita D. T. *loc. cit.*

cit.ad 2. Raphael de la Torre *ibid.* Graffius *lib.* 2. *decis.cap.* 16. *n.* 7. & alii.

9 Sed quæres hìc, an iste, qui ex inadvertentia sic jurat falsum, si hoc ortum duxit ex quadam consuetudine continuò jurandi, peccet mortaliter.

Circa hoc est triplex sententia. Prima est Cajet. *in comment. super art. nuper cit.* S. Th. asserentis, semper esse peccatum mortale, si ortum duxit ex prava consuetudine jurandi, sivè verum, sivè falsum: quia ista inadvertentia non esset antecedens sed concomitans perjurium, ac proindè non excusat à peccato, sicut nec ignorantia concomitans.

Secunda sententia est Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 3. *de juramento cap.* 7. & Joan. Major. *in* 3. *dist.* 39. *q.* 4. asserentium non esse novum, & speciale peccatum, propter solam pejerandi consuetudinem, non retractatam.

Tertia est Raph. de Torre *loc. cit. disp.* 3. quæ explicatur per sequentes Propositiones. Quando perjurium provenit à consuetudine non retractata jurandi, sivè verum, sivè falsum, & talis consuetudo est causa inadvertentiæ, sivè advertat se jurare, sed non jurare falsum; sivè etiam non advertat se jurare, dùm tamen habet attentionem ad verba adjutoria, semper peccat mortaliter.

Discrimen tamen est, si inadvertentia est circa juramentum, & si est circa veritatem, vel falsitatem, cum advertentia tamen juramenti. Primò namque modo est peccatum in causa, & in ipsa voluntarium: secundo modo est peccatum in se, & formaliter; quia licèt desit advertentia ad veritatem, & falsitatem; hæc tamen erat debita, cum actus jurandi fuerit in se voluntarius; ac proindè omissio illius fuit in se, & formaliter voluntaria.

Si verò perjurium inadvertenter prolatum, & ipsa præcipitatio jurandi, non provenit ex ipsa prava consuetudine, sed ex alio capite, putà ex ira, vel alio, non est adscribendum consuetudini, sed illi motivo: & si illud motivum est peccaminosum, etiam ipsum perjurium, juxta qualitatem motivi: si verò proveniat ex impetu naturali, aut oblivione invincibili rapiente linguam, ut juret: tunc non est peccatum adscribendum consue-

ſuetudini : & patet ex hoc , quòd conſuetudo in his caſibus de materiali ſe habet, cum non ſit formale motivum perjurii.

Conſuetudo igitur, ferè ſemper facit, quòd perjurium ſit peccatum mortale : poſſet tamen aliquando contingere ut non ſit peccatum, quia non adſcribitur conſuetudini: vel quòd ſit peccatum , non tamen conſuetudini adſcribatur . Vide Raph. de la Torre, qui diſſertè hæc probat, & contrariæ ſententiæ argumenta ſolvit loc. cit.

Ex quibus infertur : verſantem in conſuetudine jurandi falſum, vel indiſcriminatim jurandi , ſivè verum, ſivè falſum, eſſe in ſtatu peccati mortalis, quia ſemper verſatur in morali periculo pejerandi: verſari autem in periculo eſt ſtatus peccati mortalis ; ſicut periculo ſe exponere , eſt peccatum mortale, ut ferè communiter docent DD. De aliis dubiis videantur DD. ex profeſſo de juramento, & perjurio agentes.

PROPOSITIO XXV.

Cum cauſa licitum eſt jurare, ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſivè gravis.

1 HÆc Propoſitio poteſt intelligi tàm de juramento cadente ſuprà mendacium, quàm de juramento cadente ſuprà veritatem: nam utrumque poteſt juramento confirmari , & animus jurandi deeſſe, & hoc poteſt evenire , tàm in juramento aſſertorio; quàm in promiſſorio . Puto tamen intelligendam eſſe de juramento cadente ſuprà mendacium , ut loquebatur præcedens Propoſitio : tùm quia qui jurat verum , nullam cauſam habere poteſt jurandi , ſine animo jurandi , in juramento aſſertorio : & in hoc ſenſu abſolutè eſſe damnatam ; in quo ſenſu eam docuit Tambur. *lib.* 3. *Decal. cap.* 3. *de jurament.* §. 2. *num.* 1. & Leſſius citatus à Minutolo : pro quo.

2 Dico primò. Jurare falſum ſine animo jurandi, in quacumque materia , ſivè gravi, ſivè levi , peccatum eſt mortale:

tale: ac proindè nulla ex causa licitum est. Ita Cajet. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *§. ad hoc dicitur.* Soto *lib.* 8. *de Justitia, & Jure q.* 1. *art.* 7. Astens. *lib.* 1. *de Juramento art.* 7. Graff. *lib.* 2. *decis. cap.* 17. *n.* 10. & 12. & alii.

Probatur. Actus ille exterior invocationis Divini testimonii applicatur mendacio; sed hoc de se, etiam præciso actu interiori confirmante actum exteriorem est malum, & per hoc irrogatur Deo magna irreverentia: ergo &c. Major supponitur in casu: Minor probatur: per actum exteriorem applicatur Divinum testimonium mendacio, quæ est materia contraria omninò etiam ipsi actui exteriori juramenti: quod est de se malum, sicut malum esset nomen Dei blasphemare solo actu exteriori, etiam cum intentione non blasphemandi, Idolo thus adolere, etiam solo actu exteriori, sine animo colendi Idola, sicut fecit Marcellinus qui nunquàm à peccato excusatus est: ergo &c. Patet consequentia à pari, ideò ille cultus exterior Idoli est peccatum, quia applicatur ei, cui non debetur: sed paritèr actus exterior juramenti, qui est actus latriæ applicaretur materiæ contrariæ; quæ est mendacium; & hoc de se importat contemptum, ut præc. Propos. probavi: ergo &c.

Probatur iterum Minor, & explicatur, probando irreverentiam Dei, quæ in hoc intervenit. Irreverentia irrogata Deo in perjurio, oritur ex hoc præcisè, quòd Deus adducatur in testem mendacii: & si tàm actu exteriori, quàm interiori adducatur in testem, utroque actu irrogatur ei irreverentia; ergo quotiès unus istorum actuum potest sine alio subsistere, per alterum tantùm irrogatur irreverentia: undè in ratione irreverentiæ nulla est diversitas, sed solùm ex parte unius, vel duplicis actus: sed re vera actus exterior potest subsistere sine actu interiori, nam facit totum id, quod ad irreverentiam pertinet; & ut supponimus, procedit à voluntate deliberata; ridiculum autem esset dicere, habere animum non irrogandi injuriam, seù irreverentiam per illum actum exteriorem: sicut ridiculum esset dicere, dùm actu aliquem fustibus cedo, licèt desit interior actus odii; me ipsum non lædere, nec dehonorare, quia habeo animum ipsum non dehonorandi: & ita etiam dicere posset qui exteriùs colit Idola

3. Dico ſecundò: Etiam jurare verum ſine animo jurandi eſt de ſe peccatum mortale; ac proindè ex nulla cauſa licet. Ita Cajet. *loco cit. §. ad evidentiam primi dubii.* Jacobus de Graff. *loco ſupra cit.* cum loquatur indiſcriminatim de vero, ac falſo. Eman. Rodriquez *p. 1. ſummæ cap. 192. concl. 4.* Sotus verò *loco cit. circa reſponſionem ad 4.* Aragon. 2. 2. *q. 89. art. 7. concl. 6.* & alii cit. à Clave Reg. *to. 1. lib. 5. cap. 6. n. 11.* quos ipſe ſequitur; diſtinguunt inter eum, qui tenetur jurare, ut ſi ab habente poteſtatem, vel à privato rationabiliter exigitur juramentum; & de iſto aſſerunt peccare mortaliter, jurando verum ſine animo jurandi; & inter eum, qui cogitur per injuſtitiam jurare: & de iſto dicunt non peccare mortaliter, jurando verum, ſine animo jurandi. Bonac. *diſp. 4. circa 2. Decal. præc. q. 1. punc. 7. n. 6.* idem docet, licèt non ſatis clarè; noſtra tamen concluſio abſolutè oppoſitum docet.

Probatur primò ratione Cajet. In Juramento adeò requiritur veritas, ut ſi materia juramenti ſit mendacium, jurans peccaret mortaliter: ergo à fortiori peccaret mortaliter ſi mendacium eſt in ipſa forma juramenti, ſcilicèt in ipſo jurandi actu. Conſequentia videtur legitima, quia forma principaliùs ſe habet, quàm materia; ſed quando quis jurat ſine animo jurandi, mentitur in ipſo actu jurandi: ergo &c.

At re vera Cajet. hac ratione non uſus eſt in probatione ſui aſſerti, ſed in proponendo rationem dubitandi: quare non eſt tàm efficax; poſſet enim reſponderi aſſignando diſparitatem: nam mendacium circa materiam juramenti, ideò eſt peccatum mortale; quia mendacium juramento firmatur: at jurare ſine animo jurandi, quod eſt mendacium, in ipſo actu juramenti, non firmatur juramento, non enim tunc jurat ſe jurare; ac proindè eſt ſimplex mendacium, quod ex genere ſuo non eſt mortale, ſed poteſt eſſe veniale.

Sed contra hoc, poteſt inſtari ratione adducta à Cajet. in reſp. dubii. Sicut per mendacium juramento firmatum irrogatur Deo irreverentia, dùm in ejus confirmationem adducitur ut teſtis: ita per mendacium in ipſo actu juramenti irrogatur Deo irreverentia, quia exteriùs invocatur in teſtem, & interiùs diſſentit animus illi invocationi, quod eſt illudere Divino teſti-

testimonio: nam sic fingere invocare, cum animo non invocandi est illusio Divini testimonii, directè ipsi Deo illata: ac proindè sicut illa prior irreverentia est peccatum mortale ita, & posterior.

Probatur secundò conclusio. Hoc mendacium in ipso actu jurandi est mendacium perniciosum: ergo est peccatum mortale: prob. antec. tùm quia directè contrariatur fini juramenti, qui est confirmatio veritatis, ideò enim adhibetur juramentum, ut veritas confirmetur: tùm quia iste actus est ita perversus, ut sibi ipsi sit contrarius: nam quantùm est ex specie actus firmat veritatem exteriùs; quia verò mente non jurat, non confirmat veritatem: tùm etiam quia actus iste est perniciosus toti generi humano, utpotè tollens à juramento exteriori finem quare fit, & enervans fidem dandam exteriori juramento. Et profectò, si hoc in praxi poneretur, jam non magis credere possemus juranti quàm simpliciter dicenti; semper enim dubitare possemus, an jurans habuerit animum jurandi.

Nec valet distinctio Bonacinę desumpta ex Raph. de Torre 2. 2. *q.* 96. *art.* 7. *disp.* 2. asserentis, non esse licitum jurare sine animo jurandi, si rationabiliter exigitur juramentum; secus verò, si quis irrationabiliter ipsum extorqueat. Nam licèt, si irrationabiliter exigatur, possit rationabiliter non præstare juramentum, dùm tamen illud præstat, debet eo modo, quo licitè potest præstare, & non illudere Divino testimonio.

4 Excusarem tamen à peccato mortali eum, qui cum sit nimis scrupulosus, quamquàm sciat se verum dicere, tamen ob scrupulos, quibus angitur, dubitat: an possit esse falsum id, quod jurat, & nè se exponat periculo jurandi falsum, invincibiliter ignorans illicitum esse sic jurare, jurat sine animo jurandi.

Ex hoc tamen juramento sine animo jurandi, si juramentum sit promissorium, quantùm est ex vi juramenti, non obligatur ad promissa servanda: benè tamen obligatur ratione scandali vitandi, quod verè oriretur, si juramentum non servaret: & hoc in foro conscientiæ. Ita Graff. *loco. cit.* Covarruvias *tit. de pactis* 1. *p.* §. 5. *num.* 2. & alii. At in foro exteriori cogi potest,

quia

quia Ecclesia potiùs præsumit jurandi animum, nè præsumat mortale peccatum; ut habetur *cap. veniens de jure jurando*.

5 Falsum tamen est id, quod ait Tambur. loco cit. num. 4. scilicèt, quòd si quis juret animo expresso nullo modo promittendi, vel se obligandi; non peccaret mortaliter: falsum inquam est, nam iste talis exteriùs promittit, interiùs à promissione dissentit, ac proindè mendacem promissionem profert, & huic adhibet juramentum, ac proindè invocat Deum in testem falsæ promissionis, sicut qui invocat in testem falsi asserti; ergo peccat mortaliter.

Quòd si dicas hunc taliter jurantem, non jurare interiùs; quia, ut ait Tambur. non potest intelligi juramentum promissorium, nisi ut productivum obligationis: cum ergo aliquis positivè hanc obligationem excludit, & non vult juramentum illam producere, convincitur non jurare (interiùs intellige; jam enim exteriùs jurare supponitur) hoc tamen non obstante, peccarèt mortaliter ex eo capite, quia jurat sine intentione jurandi, ut probatum est.

6 An autem jurans hoc modo teneatur ad promissa servanda? Raph. de la Torre, Cajet. Soto, & alii locis cit. affirmant. Bonac. Sylv. Armilla, Tambur. & alii negant.

Sed quia hæc quæstio dependet ex illa, an hoc sit verum juramentum; & quidèm si est verum juramentum, ex eo nascitur obligatio ex vi juramenti, quantùmcumque habuerit animum non se obligandi, cum obligatio naturaliter oriatur ex juramento, itaut ipso posito, non sit in potestate jurantis ipsam excludere: unde incohærenter loquuntur, qui ex eo capite negant oriri obligationem, quia ille habuit intentionem non se obligandi; sic enim etiam posset dici non teneri ad implendum, qui habuit animum se obligandi, sed non implendi. Si verò dicatur non esse verum juramentum, ut vult Tambur. sic consequenter ex vi juramenti non oritur obligatio, sed ex alio capite, ut diximus de jurante sine animo jurandi. An autem sit verum juramentum, pendet ex intentione jurantis, supponimus namque habuisse animum verè jurandi, sed non se obligandi. Nec ex eo, quia habuit expressè voluntatem non se obligandi, debet dici non fuisse verum juramentum; quia hæc est quid

con-

consequens, prius autem potest subsistere sine suo posteriori. Tum quia; quare voluntas non se obligandi annullat veritatem juramenti, & non potiùs voluntas jurandi annullat voluntatem non se obligandi, ac proindè potiùs inducat obligationem, quàm hujus exclusio annullet illud, maximè cum illud sit prius prioritate saltem naturæ.

Potest tamen contingere, quòd aliquis rusticus pro eodem accipiat nolle se obligare per juramentum, ac nolle jurare, licèt non habeat voluntatem explicitam non jurandi, at si positivè explicitam voluntatem habet jurandi, juramentum est verum, & voluntas sequens non se obligandi, est nulla.

7. Tandem hic, pro complemento, & in gratiam casuistarum, explicandæ sunt quædam jurandi formulæ: pro quo.

Sciendum est primò: aliquoties assumi creaturas in testes ad confirmandum aliquod dictum: quod licitè, & illicitè fieri potest, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 89. *ar.* 6. Licitè quidem fit, quandò creaturæ assumuntur, ut in Deum relatæ, quatenus scilicet in eis relucet Divina veritas, & sic idem est, ac invocare Deum in testem, quod positis comitibus juramenti, nempè, Veritate, Justitia, & Judicio, licitum est. Alio modo illas assumendo per se & non relatè ad Deum, & hoc dupliciter, vel enim assumuntur ut testes fallibiles veritatis, & sic non est illicitum per creaturas jurare, sed juramentum non erit: vel assumuntur ut testes infallibiles veritatis, & hoc modo illicitum est, exhibetur enim eis Divina reverentia, quod est blasphemum, & ad Idololatriam pertinens: & hoc modo *Matt.* 5. vetuit Christus jurare per creaturas, & in *cap Clericum* 2. 2. *q.* 1. & *cap. si quis* acriter reprehenduntur clerici per creaturas jurantes. Similiter illicitum, & blasphemum est jurare per membra Christi, & Sanctorum inhonesta; videntur enim irreverenter assumi, & tanquàm probrosa, & ignominiosa eis objici. Vide D. D. de juramento ex professo agentes.

Similiter, invocare Dæmones in testes, vel animas damnatorum, ut Mahometi, Lutheri, &c. illicitum est, esset enim error in Fide, vel superstitio gravis, dum putatur eos omnia nosse, & mẽtiri non posse, & etiam si in ordine ad Deum assumantur, illicitũ est; quia licèt in eis, in esse naturę reluceat veritas Divina, tamen

nomine invocetur Deus in testem veritatis; & ideò blasphemia judicatur *cap. movet* 22. *q.* 1. nisi fortè juramento execratorio invocetur Dæmon, hoc modo, Diabolus me apprehendat, me torqueat, vel quid simile; in hoc enim non adhibetur ei reverentia, sed assumitur ut instrumentum Divinæ Justitiæ ad torquendos, & cruciandos homines, quod ei convenit, & in opprobrium ejus cedit.

Sed quæris: quomodo cognoscendum est an invocentur creaturæ cum ordine ad Deum?

Dico quòd creaturæ aliquæ habent aliquam insignem dignitatem à Deo, per quam excitatur nobis peculiaris aliqua memoria Dei, ut sunt Sancti Angeli, Beatorum nomina, Beatissima Virgo, Sacramenta, Euangelium, Sancta Crux, & aliæ res sacræ: & per hæc si juretur, intelligitur ordo ad Deum, seù Deum in illis invocari. Idem etiam docent plures, si per Animam juretur, in qua relucet specialiter Deus; cùm sit res spiritualis, capax gratię, & Beatitudinis. Cęteræ verò creaturæ si assumantur, quæ specialem non habent dignitatem, quantùm est de se, non intelliguntur referri ad Deum, nisi aliquod additum apponatur, ut si dicatur, per Cœlum Dei, per hunc ignem Dei. Et aliqui in Sicilia solent jurare aliquando per aliqua comestibilia, dicendo lingua vernacula: *per chista gratia di Diu*: Potest enim gratia latè dici, quia est donum Dei. Vel aliquoties si juramento execratorio adducantur res dilectę, ut dicendo: videam occisum filium meum: quod interpretandum est relatè ad Deum, idest Deus me puniat in occisione filii mei: quo modo legitur *Gen.* 42. Joseph jurasse per salutem Pharaonis.

8 Quędam autem sunt formulę dubię, an sint verba juramentum continentia; & sunt istę; per fidem meam, in fide hominis Christiani, in bona fide, & quidem si sine alio addito proferantur, & nisi intentio proferentis determinet ipsa ad Fidem supernaturalem, ex se non sunt verba juratoria. Ita Cajet. *super art. nuper cit.* D. Th. Sotus, Covarr. Finelus, & alii cit. à Raph. Torre *q.* 89. *art.* 6. *disp.* 3. qui ait esse communem Theologorum, & Summistarum, quamvis multi Jurisperiti contrarium asserant. Ratio est, quia ex communi usu loquendi usurpantur pro fide humana, idest hominis fidelitate, quę etiam esse

potest

potest fides hominis Christiani : secùs verò, si dicatur in fide Christi, vel Christiana. Multò minùs juramentum erit dicendo: in fide boni viri, in fide Equitis; sicut Sacerdos, sicut Religiosus, sicut Christianus, nisi aliter intentio dicentis illa verba determinet.

Similiter in ipsa Divini nominis invocatione contingere potest aliquando non esse juramenta, scilicet, si simpliciter enunciando, non verò invocando in testem proferatur; ut cum dicitur: ò Fides Dei; Deus scit; hoc quod dico est Euangelium; coram Deo ita est, & similia. Pariter in aliquibus nationibus solet invocari Deus, itaut videatur esse juramentum, sed tamen, ob usum usurpari consueverunt, ut emphases loquutionis, undè nisi intentio jurandi adsit, non sunt censenda juramenta: sicut in Sicilia ad omne ferè verbum plebei addere solent: *per Dio*; quod est dicere: per Deum: sicut etiam in Calabria contingere solet, & alia in aliis nationibus.

PROPOSITIO XXVI.

Si quis vel solus, vel coram aliis, sivè interrogatus, sivè propria sponte, sivè recreationis causa, sivè quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intrà se aliquid, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

1 TOta hæc Propositio ex hoc dependet; an licitum sit uti restrictione mentali: nam si licita esset ex se, quocumque fine adhibito: qui ex se non vergeret in detrimentum Proximi, semper esset licita: vel si ex se non esset illicita, nunquàm, nisi ex aliquo illicito fine adjuncto esset illicita. Potest autem multipliciter usurpari, vel subintelligendo mentaliter alium locum, ut si dicat, se non comedisse, subintelligendo in Ecclesia; vel tempus, ut si dicat se non lusisse, intelligendo, nocte; vel subintelligendo in promissionibus aliquam conditionem: pudabo tibi centum aureos, subintelligendo, si dabis mihi

prædium; si Judex me condemnabit ad solvendum; & similia.

Doctores Thomistæ, ut Cajet. Soto, Raph. Torre, Minutulo in *addit. q.* 2. *art.* 4. novissimè Gonet in manuali *tom.* 5. *tract.* 8. *cap.*2. §. 3. & alii semper tenuerunt restrictionem purè mentalem illicitam esse, & juramentum adhibitum non minùs esse perjurium, ac si mendacio sine illa restrictione adhiberetur, vide Baron. *p.* 1. *dis.* 1. *sect.* 5. *art.* 3.

Contrarium tamen docuere Navarr. Tabiena, Bonac. Sanch. Suar. Valent. Lessius, Azor. Clavis Reg. & alii quos novissimè sequutus est Tambur. intolerabiliter tamen excedens, nam *cap.* 2. *de juram.* §. 2. *n.* 4. ait: licere uti hac mentali restrictione, quando verba illam non patiuntur, sed pro libera voluntate, proferendo unum, & intelligendo aliud, putà (verba sunt ejus) *Juro me non dormivisse, intelligendo me non comedisse*, & adeò contagiosus hic morbus inoleverat, ut ferè omnes homines eo essent corrupti: immò & Doctis tàm altè insederat, tàm profundè radices fixerat: ut hodie de hujus damnatione Propositionis, conqueri plures viderim, se valdè implicatos in quibusdam occasionibus reperiri asseverantes: dùm veritatem dicere non expedit, eamque restrictionibus mentalibus tegere non licet.

2 Pro falsitate igitur impugnanda, horumque scrupulis medendis; est sciendum, restrictionem mentalem dupliciter usurpari posse: primò ita ut mente solùm concipiatur additio, quæ ex nullo exteriori indicio, & circumstantia possit deprehendi: & juxtà illam loqui, qui ea utitur, nullo exteriori signo possit cognosci: & hæc appellatur restrictio purè mentalis: alio modo potest restrictio mentalis ita usurpari, ut ex aliqua exteriori circumstantia possit cognosci in eo sensu loquutum fuisse; licèt ad illam circumstantiam non advertant audientes: ut si sermo esset in congressu de aliquibus, qui simul vineam ingressi, uvam indè excerpserint, & ego cum eis fuerim, sed causa transeundi, nec uvæ recemum tetigerim, si in discursus progressu interrogarer; an cum eis fuerim, & respondeam me non interfuisse: quod secundùm circumstantiam discursus intelligi debet non interfuisse ad furandum. Hoc secundo genere restrictionis mentalis licitè quemlibet uti posse asserendũ videtur cum Gonet *loco cit*,

nec

nec in hoc ſenſu mentalem reſtrictionem damnatam eſſe. Hoc ſecundum patet ex Propoſitione adducta, ubi dicitur: *intelligendo intra ſe &c. vel quodvis additum verum*, ubi ſermo eſt de reſtrictione primo modo ſumpta, ut eſt purè mentalis; ſed illa Propoſitio damnatur juxta ſuum ſenſum: ergo non ſe extendit damnatio ad hoc ſecundum genus reſtrictionis mentalis. Tùm quia, re vera hæc non eſt reſtrictio mentalis; unde etiam ſi reſtrictio non adeſſet, benè conſideranti perſpicua foret reſponſio, ut patet in exemplo allato: ſed potiùs dicenda eſt loquutio formalis, reſpondens ad id, quod de formali importatur in interrogatione.

Quòd verò hoc genus mentalis reſtrictionis ſit licitum, patet primò, quia hoc non eſt contra id, quod convictus humanus expoſcat; utpotè fini loquutionis non contrarium, cum verba ipſa in illa circumſtantia ex ſe ipſis faciant ſenſum verum, & ſatis perſpicuum audientibus. Secundò conſtat ex hoc, quòd Chriſtus Dominus hoc genere loquutionis uſus eſt *Joan.* 7. cum dixit. *Ego non aſcendam* cum tamen poſteà aſcenderit; quia ſcilicet ex circumſtantia petitionis eorum, quæ conſiſtebat in hoc ut palam aſcenderet, verum reſponſum dedit, *non aſcendam*, quia poſteà occultè aſcendit. Et etiam *Marc.* 13. cum dixit: *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in Cœlo, neque filius hominis*: ubi gloſ. interlinearis ſuperſcribit, *nobis*, ideſt non ſcit, ad nobis dicendum: quod ex circumſtantia colligi poterat: non enim diſcipuli interrogabant, an ipſe pro ſe ſciret, ſed petebant, ut ipſis manifeſtaret, & ad hunc finem petitionis exhibitæ verum eſt ipſum neſciſſe.

3 Ex quibus patet, quòd ſi aliquis interrogetur de aliquo, quod ſub naturali ſigillo, vel confeſſionis ſcit, poteſt ſine mendacio reſpondere, ſe neſcire; quia interrogatio eò tendit, ut pandat, & manifeſtet interroganti: qui autem taliter ſcit, revera neſcit, ut manifeſtet alteri, & ſi importuniùs interrogaretur, an in confeſſione tale quid audierit, etiam ſine mendacio reſpondere poterit non audiviſſe: quia eò tendit interrogationis ſenſus, ut manifeſtet, quod revera, ut manifeſtet, non audivit ſi enim hoc modo reſtrictionis non eſſet licitum uti, nullus eſſet modus licitè celandi ſecretum, quod ſine gravi damno, vel inco-

modo manifestari nequit: nam sæpè dicendo, non possum tibi dicere, & vel quid ad te? videtur consentire se scire, sed nolle dicere, & interrogans, hoc ipso certioraretur de eo, quod cupit scire: hoc autem humano convictui non minùs esset perniciosum, quàm ipsum mendacium: pro impugnatione tamen prędictæ Propositionis.

4 Dicendum. Uti restrictione purè mentali est illicitum; itaut ipsa non excuset à mendacio, ac proindè nec à perjurio.

Probatur primò. Ideò mendacium est malum, quia cadit suprà materiam indebitam, scilicèt, quia voces, quæ debent explicare id, quod est in mente, cum sint signa conceptuum; ad hoc non assumantur, ac proindè est contra finem loquutionis, & humano convictui nocivum, sed non minùs hæc sequuntur ex falsis vocibus, si nulla mentalis restrictio addatur, quàm illa addita: ergo uti restrictione mentali est æquè illicitum, ac mendacium. Probatur Minor, quia etiam addita illa restrictione mentali, voces externæ non significant id, quod est in mente, quia cùm illa restrictio non sit nota, idem explicant audientibus, ac si illa non esset, sed si illa non esset, jam explicarent contrarium ejus, quod est in mente: ergo &c. ac proindè est contra finem loquutionis, qui est ut homines, per voces, & signa externa, mentis conceptus explicent, seu significent audientibus, qui non explicantur, illa restrictione addita, & consequenter humano convictui est valdè nociva, cum societas humana subsistere nequeat, si unus alterius non percipiat voces, quæ debent mentem patefacere.

Confirmatur. Hominibus non loquimur per signa mentalia, neque per signa mista ex vocalibus, & mentalibus, sed per sola signa vocalia: ergo quando signa vocalia falsum significant etiam quacumque restrictione mentali, falsum significabunt hominibus, ac proindè erit falsa vocis significatio, quod est mendacium, & consequenter, & si juramento firmetur, erit perjurium: prima consequentia probatur, quia si per sola signa externa loquimur hominibus, illa restrictio mentalis non est significativa hominibus, undè perindè est, ac si non esset; nihil enim ampliùs significatur hominibus ea apposita, quàm non apposita: ergo sicuti signa vocalia falsum significant

gnificant, nulla apposita restrictione mentali; ita ea apposita.

Hinc Caramuel licèt aliàs laxitatum promotor, optimè in hoc puncto discurrit: unde *Theol. fundament. num.* 1282. nervosè restrictiones mentales refellit, & ita ait: *Quòd si tales dicantur ut etiam ibi admittendæ sint, ubi desunt circumstantiæ significantes (ignoscant mihi earumdem Authores, & propugnatores) tollunt humanam societatem, & tanquàm pestiferæ damnandæ sunt, quoniam semel admissæ aperiunt omni mendacio, & omni perjurio viam: & tota differentia in eo erit, ut quod heri vocabatur mendacium, naturam, & malitiam non mutet, sed nomen, itaut hodie jubeatur restrictio mentalis nominari, quod est virus condire sacchararo, & scelus specie virtutis.*

Probatur secundo ex inconvenientibus. Si hæc sententia esset vera, innumera enormia juramenta deberent admitti, & hæreses excusari, ex.gr. si quis juraret Christum non fuisse natum: & mente conciperet in Aegypto; non fuisse in Jerusalem, mente subintelligendo, eo tempore quo fuit in terra Ægypti; ipsum non resurrexisse à mortuis; ideſt ante noctem Dominicæ precedentem, & similia.

5 Nec valet id, quod ait Tambur. nullum pactum extare, nè homines utantur vocibus materialiter, & non significativè. Non inquam valet, quia quando quis loquitur homini, ut manifestet conceptus suos, debet illas significativè proferre, hoc exigente fine loquutionis. Tùm etiam quia, etsi licitum foret illas materialiter, & non significativè afferre; attamen non esset licitum illis uti ad aliud diversum significatum eo, quod habent: non quia sit aliquod pactum Reipublicæ, sed quia naturale, & proprium munus vocum est, ut conceptus explicent, ad hoc enim sunt instituta; non explicarent autem conceptus nostros, sed alios, si assumantur ad significandum aliud ab eo quod significare consueverunt, ut vult Tambur. dicendo se non dormivisse, ad significandum se non comedisse. Cui hoc quæso significaret, nisi sibi ipsi? Quomodo possent homines ampliùs convivere, si cuique liceat significare, quacumque voce, quodcumque ei libuerit?

PROPOSITIO XXVII.

Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet virtutis actum, itaut occultatio veritatis censeatur tunc expediens, & studiosa.

1 DOctores citati in præc. Proposit. qui tuebantur illam ferè communiter asserunt jurantem cum illa restrictione mentali, sine causa, peccare venialiter: quia deesset illi juramento discretio, quæ est tertius comes juramenti: si verò aliqua subesset causa justa, neque venialiter peccare: & tunc solùm admittebant peccare mortaliter, cum in judicio justè interrogatus à Judice, ea uteretur, vel in materia præjudiciali Proximo, & gratia ipsum decipiendi, quod intelligit Tambur. de deceptione in re gravi, nam si in re levi, ait esse veniale. Deindè assignantes quænam sit justa causa excusandi etiam à veniali, subdunt ea, quæ continentur in præsenti Propositione: aliqui eorum sparsim, nunc unam, nunc aliam assignantes: quam ferè totam simul, & paucis mutatis verbis tradit Bonac. *disp. 4. in Decal. q. 1. punc. 12. num. 2. in fine*.

2 Ad ejus impugnationem sufficiunt, quæ prec. Proposit. dicta sunt: nam si illa non licet uti restrictione, cum preceptum non pejerandi sit negativum, nulla potest esse causa justa ea utendi, excusans à peccato perjurii; cui aliam rationem addo. Significatio conceptuum humanorum pertinet solùm ad voces, vel externa signa; itaut veritas sit in mente, tanquàm in subjecto, in vocibus autem tanquàm in signo; unde enunciatio vocalis definitur ab Arist. est oratio verum, vel falsum significans ergo quando verba ex se ipsis non significant id, quod est in mente, tunc est falsa vocis significatio, & consequenter mendacium. Nec pura mentalis restrictio, ad quam non pertinet significare, potest ad verum significandum illas voces determinare; quod enim non est significativum, non potest alterius signi

fica-

ficativi significationem coarctare, vel simul cum illo consignificare; veritas autem illius dicti cum mentali restrictione, coalesceret ex utroque tanquàm ex duplici consignificativo; quod non convenit ipsi mentali restrictioni: ipsa aut potest facere, ut veritas objectiva sit in mente dicentis, itaut ipse veritatem intelligat: & in hoc consistit mendacium, dum id, quod habet in mente non exprimit verbis, sed aliud longè diversum: Et ad hoc facit quod Aquilinus obtutus S.P.Aug. qui ita dissertè de mendacio scripsit in libro contrà mendacium, ita nullam justam causam mentiendi agnoscit, ut contra præfigentes regulas: & fines mentiendi *cap.* 18. exclamet: *ò ubi estis fontes lacrymarum? &c.* ita omnem causam excludit, ut neque pro vitanda certa morte Proximi, neque pro Animæ salute, & ad baptizandum hominem, asserat licere, ut ad eum perveniatur, mentiendo decipere custodes. Caligaverunt nè in reperiendo hoc tàm pervio remedio recurrendi ad restrictiones mentales, quo, & mendacium vitaretur, & saluti temporali, vel spirituali Proximi consuleretur? Attendant hi DD. verba Domini Matt. 5. *Sit in ore vestro, est, est, non, non*; ò infœlicia tempora illa, possemus dicere cum istis Doctoribus, in quibus homines recursum ad mentales restrictiones non cognoverunt; undè, ut refert & pro exemplo ad imitandum adducit S.Aug *lib. cit.* Firmus Episcopus Tagastensis, cum ab eo quæreretur homo, jussu Imperatoris tunc Gentilis, quem ad se confugientem quanta poterat diligentia occultabat, respondit quærentibus: nec mentiri se posse, nec hominem prodere: passusque multa corporis tormenta permansit in sententia.

3 Hic tamen est advertendum, quòd præter restrictionem mentalem alia deceptio potest reperiri in ipsa verborum significatione, nempè si verba secundùm se, & quacumque restrictione mentali præcisa, sint ambigua, & plures sensus habeant, malè enim utrumque genus confundunt aliqui. Hoc autem dupliciter contingere potest, ut notat Cajet. vel quia verba sunt æquivoca, & habent plura significata, ut si quis diceret Petrum esse suspensum, quia ejus imago suspensa est: vel dicat: se tangere manibus animam suam, quia tangit idolum quoddam ligneū quod anima nuncupatur, & similia Siculo idiomate plures

effe-

efferuntur hujus generis enunciationes. Alio modo contingit, quando verba ipsa unum significatum habent, sed ita artificiosè componuntur, ut plures sensus faciant, ut est illud vulgatum: *Ajo te Aeacida Romanos vincere posse*: & illud responsum Idoli: *Ibis, redibis, non, morieris in bello*; prior æquivocatio: secunda amphibologia appellatur.

De his quæri potest: an etiam juramentum super has cadens enunciationes, dùm in uno sensu est vera, sed in alio falsa, sed à jurante accipitur in sensu vero, ab audiente autem in sensu falso, sit perjurium; & an hoc comprehendatur etiam in præfatis damnatis Propositionibus.

4 Circa hoc secundum dubium existimo, probabile esse, damnationem præfatæ Propositionis non extendi ad has enunciationes, sivè æquivocas, sivè amphibologicas: nam hæc est quædam limitatio præcedentis, in qua solùm de restrictione mentali fuit sermo, & non de verborum æquivocatione, undè cum hìc dicitur; *Causa justá utendi his amphibologiis*, quia pronomen, *his*, designat eas, de quibus erat sermo præsens, contrahit, & determinat sequentem vocem *amphibologiis* non ad quascumque, sed ad illas, de quibus dictum erat Propos. præc. undè ad solas restrictiones mentales videtur extendenda, sed tamen probabile est etiam ad æquivocationem extendi, cum loquantur isti DD. quorum est Propositio damnata, indiscriminatim de æquivocatione, & restrictione mentali: undè juxtà eorum sensum dùm condemnatur Propositio, etiam ad has enunciationes videtur extendi.

Quid autem sentiendum sit in rei veritate; etiam inter DD. impugnantes mentales restrictiones est controversia; nam aliqui eorum licere in uno sensu accipere, & in eo jurare asserunt; pro ejus tamen explicatione.

5 Dico primò: si Propositiones æquivocæ sumantur juxtà principalius significatum, & communiter accipi consuetum, vel frequentius, nullum est mendacium, nec perjurium illas asserere cum Juramento, si in tali sensu sint veræ.

Probatur, pro principaliori significato acceptæ, sumuntur, ut revera accipi debent, nam proprium est earum pro principaliori significato supponere, & nullus locus deceptioni patet;

cum

cum juxtà illud audientes intelligant: aliàs in hoc ſenſu ſuppo-nimus eſſe veras: ergo ex nullo capite reputanda ſunt menda-cia &c.

6 Dico ſecundò: pro minùs principali ſignificato, & impro-prio, & non conſueto, non licet illas enunciationes accipere: undè ſi in hoc ſenſu aſſerantur cum juramento, ſi in principa-liori ſignificato ſunt falſæ, perjurium erit. Patet ab oppoſito: quia licèt illud ſignificatum habeant; tamen abſolutè, & ſine addito prolatæ, pro principaliori ſupponunt, in quo ſunt falſæ, ac proindè erit falſa vocis ſignificatio, & conſequenter menda-cium &c. Undè non ſolùm non licet eis uti in judicio, & in con-tractibus, ut vult Cajet. ſed etiam in quacumque occaſione.

7 Dico tertiò: poſſunt aſſeri hæ enunciationes in ſenſu mi-nùs conſueto, & improprio, ſi adſint aliquæ exteriores circum-ſtantiæ, ex quibus conſtet, in illo ſenſu accipi à loquente. Pa-tet, tùm ex dictis Propoſ. præc. de reſtrictione mentali, tùm etiam, quia tunc non eſt æquivocatio formalis, cum jam per illas exteriores circumſtantias determinentur ad unum ſen-ſum. Nec requiritur, ut omnes intelligant in eo ſenſu de facto accipi à loquente; ſed ſatis eſt, ut vir prudens facilè hoc agno-ſcere poſſit; licèt aliàs per inconſiderationem circumſtantiæ, aliquis aliter intelligat: hoc enim non eſt mendacium, ſed veri-tas aliqualiter occultata, quod non eſt illicitum, niſi quotiès tenemur apertè veritatem confiteri: undè in Judicio Juridicè interrogatus de eo, quod tenetur confiteri, non poteſt hoc lo-quendi modo uti.

Hinc eſt, quòd ſi aliqua verba ſint adeò æquivoca, ut non ha-beant aliquod ſignificatum principalius, & magis conſuetum: ſed utrumque ſit conſuetum, at pro diverſitate ſermonis in alio & in alio accipi ſolet; non licet eis uti in alio ſenſu, quàm diſcur-ſus, vel interrogans expoſcat; nam pro illa circumſtantia ſermo-nis, non ſignificant, niſi illud determinatè, de quo eſt ſermo, & in alio ſenſu illa aſſerere eſt falſum. E. G. in Sicilia hoc nomen, Sanus, ſolet accipi pro eo, qui benè valet, & pro eo qui eſt Eu-nuchus; & ſolùm pro qualitate diſcurſus aliter, & aliter acci-pitur. Si interrogetur quis: an Titius benè valeat, & ipſe ſit in firmus, ſed Eunuchus, mendax erit reſpondens ſanum eſſe, &

ſi Jura-

si Juramento confirmet, perjurus. Similiter si latina lingua interrogantibus aliquibus, an habeant in facie sordes, respondetur: vos mundi estis, quia videlicet in mundo sunt, cum revera sordes habeant, mendacium erit, & perjurium, si juramentum addatur. Undè Isid. ait, quòd si quis aliter juret, vel respondeat, quàm cui juratur, intelligit, dupliciter reus est, quia, & Dei nomen in vanum assumit, & dolo proximum capit.

De verbis amphibologicis, quæ nullum habent principalius significatum, eodem modo dicendum est. Quòd si nec à discursu coarctari possunt ad aliquem determinatum sensum, in utroque sensu possunt asseri, si uterque est verus, vel in altero vero.

8 Collige ex dictis, quòd si in aliquo hominum congressu, ubi recreationis causa, & ingenii acuendi, ad hoc tendit discursus, ut ænigmata proponantur, verba æquivoca, & metaphoræ, quas spiritus, & sales appellant Itali: hujusmodi verbis quis utatur æquivocis, in sensu improprio, etsi in proprio essent falsa, nullum mendacium erit; tum quia figurata loquutio mendacium non est; ut ait D. Aug. in lib. contra mendacium: tum etiam quia ex illa circumstantia discursus, jam satis determinantur, ut sint accipienda in sensu improprio, & quasi inter colloquentes pactum implicitum intervenit, ut hoc modo intelligantur; esset tamen veniale, Juramentum adhibere; quia deesset discretio, ut ait Cajet. non enim debet Divinum testimonium hujusmodi duplicitatibus immisceri.

Si autem aliqui inter se convenerunt de aliquo modo loquendi sub Cifra, ut ajunt, nè ab aliis intelligantur, & coram aliis unus alteri loquatur verba, quæ præseferunt alium sensum falsum; sed juxta eorum pactum continent verum: tunc non est mendacium, nec perjurium, etiamsi alii decipiantur; sed est occultatio veritatis, iis, quibus scire non expedit.

PROPOSITIO XXVIII.

Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel ad officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare Juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

1 SUppono tanquàm certum ex D. Th. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. & 2. & Cajet. *ibid.* & communiter receptum; quòd si reus secundùm Juris formam legitimè interrogetur à Judice, tenetur ei veritatem fateri: Tunc autem secundùm Juris formam interrogari, cum infamia præcessit delicti, & tunc procedit per Inquisitionem, ut habetur. *Extrà de accusat. Cap. Inquisitionis*, vel quandò manifesta habentur indicia propriè sumpta; eo modo, quo à Juristis accipiuntur: vel cum præcessit semiplena probatio. In his casibus tenetur veritatem fateri, quandò reo constat Judicem legitimè interrogare: unde ipsi debet Judex manifestare, ut sciat se esse in tali articulo constitutum, ut teneatur obedire Judici; alioquin, cum ipse se putet occultum; potest enim ignorare probationem, & indicia, quæ est ignorantia facti, non Juris: excusatur ab obligatione confitendi.

Si verò Judex non legitimè interrogat, putà si prædictæ conditiones non concurrant, non tenetur veritatem fateri; ac proindè crimen occultum fateri non tenetur, ut idem *art.* 1. & 2. *cit.* asserit. Observat tamen S. D. tàm veritatis amator, ut in hoc casu non liceat mentiri, quamquàm liceat veritatem tacere; vel non respondendo ad id, ad quod non tenetur respondere, vel aliter licitè subterfugere.

Verùm quomodo excusatur à perjurio, non solùm si neget se fecisse, quod re vera fecit, vel etiam si ad talem interrogationem non respondeat, cum in principio Judex ab ipso Juramentum exegit de respondendo ad interrogata, & veritate dicen-

cenda? Sivè enim neget, sivè taceat, semper contra præstitum Juramentum operatur.

Sed circa hoc recolenda sunt, quæ suprà diximus; nempè non esse illicitum uti restrictione mentali, cum ex aliqua exteriori circumstantia cognosci potest in eo sensu aliquem loqui. Potest igitur in tali casu, imò, & de facto, in hoc sensu præstatur Juramentum dicendi veritatem, & respondendi ad ea, quæ tenetur; cum enim ipse judicii locus, & auctoritas Judicis, & cæteræ circumstantiæ non faciant sensum, nisi in iis, quæ ad Judicium spectant, & ad quæ habet Judex legitimam potestatem: illud enim Juramentum ad hoc tantùm ex prædictis circumstantiis coarctatur, & etiam ex interrogatione Judicis, qui cùm putetur juxta mentem boni viri, non interrogare, nisi de iis, quæ legitimè potest, implicitè, cum interrogat, an tale quid fecerit, intelligitur, quod fateri teneatur vel quod ipse præcipere potest, ut sibi dicat. Et in hoc sensu, qui revera crimen commisit, sed est occultum, verè respondet, non fecisse, nempè tale, quale tenetur confiteri, quale ipse potest præcipere, ut sibi dicat: eo modo, quo Christus Apostolis dixit. *Neque filius hominis scit*. Et etiam si Judex hanc intentionem non haberet; sed extorquendi secretum, tunc non procedit, ut Judex, & ille Juramento non se obligavit ad respondendum personæ, sed Judicis officium exequenti.

Hoc igitur supposito damnata Propositio similem doctrinam videtur continere: nam Juramentum cum illa restrictione mentali de respondendo ad ea, quæ fateri tenetur, quę ut licita admittitur, & aliàs ex communi sententia reus non teneatur fateri crimen occultum; Cur igitur hoc erit illicitum in casu præsentis Propositionis? Vel cur non erit similiter illicitum reo negare crimen occultum coram Judicę? An igitur etiam ad hoc extendenda est damnatio prædictæ Propositionis? An verò in solo casu in ipsa expresso debeamus sistere? Pro resolutione.

2 Dico primò: prædictæ Propositionis damnatio non est extendenda ad alios casus, quibus reus interrogatur de crimine occulto. Patet primò, quia hæc est communis DD. sententia; & est

& est quid naturam judicii concomitans, & habetur. *Cap. Qualiter, & quando de Accusationibus*. Secundò, quia specialis assumitur, & damnatur Propositio, non generalis, quæ omnes casus particulares comprehendere posset: & aliàs si intentio damnandi cæteras fuisset, non defuissent similes Propositiones apud Bonac. *disp.* 10. *in Decal. q.* 3. *punc.* 2. licèt ipse de Juramento taceat. Apud Tambur. *lib.* 3. *Decal. cap.* 4. *§.* 3. clarè loquentem de adhibito Juramento ipsius rei cum æquivocatione; & alios. Constat etiam ex serie prædictarum Propositionum, in quibus, etiàm si aliqui casus comprehendi potuissent in aliqua Propositione; tamen magis explicitè damnati sunt in sequenti: ut patet in Proposit. 32. & 33. ergo cum non in quadam forma generali tradita sit præfata Propositio, sed de casu speciali loquatur, ad alios casus non est extendenda.

3 Dico secundò: taliter promotum ad Magistratum, non posse licitè Juramentum præstare; etiam si crimen sit occultum.

Probatur. In tali casu restrictio mentalis pura posset intervenire, & non posset ex exterioribus circumstantiis determinari ad alium sensum intentum à Jurante; sed ea uti illicitum est, & perjurii culpam non tollit, ut ex superioribus satis constat: ergo illicitum est tale juramentum præstitum à tali promoto. Major probatur. Circumstantia exterior ea esset, ut Judicis recta intentio, & forma Judicii inquirat de crimine, quod sit semiplenè probatum, & non omninò occultum, ut in aliis criminibus: sed in hoc casu locum non habet prædicta circumstantia; ergo non posset ex exterioribus circumstantiis determinari, sed esset restrictio purè mentalis. Minor probatur: quia in prædicto casu Judex exigit Juramentum de occulta munerum donatione, & leges super hoc latæ, vel mandatum Regis de occulta traditione loquuntur, quod patet ex eo, quia non proceditur per denunciationem, aut accusationem, & per testes, sed statutum est, ut quisque præstet Juramentum, & in eo sistitur. Tum quia, hæc non est actio rigorosè judicialis, quæ tendit ad punitionem rei; sed ad correctionem, & emendationem abusuum, ut forsan timore non pejerandi, dùm

sciunt

sciunt se juraturos, à procuratione officiorum, mediantibus muneribus abstineant; quod ad bonum commune, Reipublicæ conservationem, & rectam gubernationem maximoperè conducit; dum indignorum promotio vitaretur. Frustraretur autem, & Reipublicæ finis, & communis utilitas, si occultam munerum largitionem non teneretur confiteri; cum semper hæc occulta sint. Tum denique, quia, cum promotio ad Magistratum, vel officium publicum sit materia gratuita, potest ei aliquod onus, ut conditio apponi, quod non apponitur in Judicio punitivo: unde potest imponi hoc onus jurandi, & manifestandi occultam munerum largitionem, tanquàm conditio: quòd si alicui grave hoc onus videtur, est in ejus libertate ab eo se eximere, Magistratum non quærendo. Ex quibus patet disparitas ad rationem dubitandi.

4 Ex dictis inferes contra de Lugo *de Just. tom.* 2. *dis.* 39. *sect.* 3. *num.* 15. & Joann. Sanc. in selectis *disp.* 43. *num.* 23. & alios ab ipso cit. falsum esse reum legitimè interrogatum à Judice, ut cum præcessit semiplena probatio, indicia gravia, infamia, ad effugiendam mortem excusari à peccato mortali, si non confiteatur crimen suum; & posse cum æquivocatione, & restrictione mentali Juramentum præstare. Quod Tambur. *lib.* 3. *Decal. cap.* 4. §. 3. extendit etiam si nulla spes effugiendi mortem ex tali negatione criminis eluceat. *num.* 7. & *num.* 9. extendit ad quodcumque malum grave effugiendum, scilicèt exilium, amissionem bonorum, triremes, gravem infamiam, citatque de Lugo. Immò intolerabiliter ampliat *num.* 10. ad malum leve effugiendum; nisi bonum commune Reipublicæ, vel damnum tertii aliter exigat. Contrarium tamen docuit S. Th. 2. 2. *q.* 69. *art.* 1. Sot. Navar. Silv. Sanch. & alii, fuitque communis opinio per sæcula præcedentia hoc Ævum, in quo laxitas cæpit obtinere.

Falsum inquam est: & præscindendo à malitia, quam habet ratione præcepti obedientiæ, dum ei præcipitur ab habente potestatem, & in eo, in quo obedire tenetur, ut discurrit S. T. loco cit. Nec ille concurreret ad se occidendum, vel malum sibi inferendum; quia licèt illa confessio ad hoc concurrat; tamen cum ipsa non sit voluntaria, sed necessaria, dum ei neces-

sitas

sitas respondendi imponitur à justè interrogante, cui obedire tenetur, consequenter non ipse sibi malum infert; sed ille, qui ei necessitatem imponit, ut ex eodem D. Th. *loco cit. ad* 1. colligitur. Prescindendo inquam ab hoc: nullo modo cohonestari potest Juramentum; nam ex illo capite Æquivocationis, & restrictionis mentalis non tollitur fœditas perjurii, ut ex supradictis constat. Neque circumstantia exterior illud honestans adest, dùm Judex interrogat de eo, quod fateri tenetur. Unde esset purè mentalis; quæ non est admittenda. Nec mortis evasio, aut pænarum potest licitum reddere perjurium, cum S. P. Aug. sæpè cit. simplex mendacium neget licitum esse ad mortem Proximi, vel suam vitandam; etiam si injustè mors esset inferenda; vel ad animæ saluti subveniendum; illud inculcans. Non sunt facienda mala, ut mala vitentur: ergo nullo pacto licebit reo in casu posito, ut mortem, vel aliud malum effugiat, mentiri coram Judice; multò magis Juramento mendacium confirmare. O sæcula! O mores! Trepidarunt Sancti Patres ad mendacii aspectum, integris linteis deglutire, non erubescunt perjuria moderni! O Divina Lex, ubi observantiam invenies, si in his, quæ sunt primæ tabulæ, & negativa præcepta, tot reperiuntur effugia.

PROPOSITIO XXIX.

Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

1 SImulatio definitur à S. Th. 2. 2. *q.* 111. *art.* 1. quòd sit per signa rerum, seu factorum significare contrarium ejus, quod in se quisque habet: Seu, ut ait Cajet. ibidem. Est falsa facti significatio, sicut mendacium est falsa vocis significatio: Unde hujusmodi simulatio, ut concludit idem S. D. Est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens. Et ut advertit Cajet. Simulatio materialiter, non formaliter differt à Mendacio. Idem docet S. Ambr. in quodam sermone relatus à D. Th. 2. 2. *q.* 184. *art.* 5. quod etiam refertur in Decr. 22. *q.* 1.

Cap. Cavete, & *Cap. Extimant.* 11. *q.* 3. & *c. Cum Dilecti* 1 *extrà de Appellat.* dicitur. *Et factis appellamus*, & *Cap. sit Rector d.* 43. & *operibus etiam prædicamus*.

Hanc doctrinam præsentis Propositionis amplexus est Joann. Sanc. in selectis *disp.* 35. *num.* 6. loquens de Sacerdote consecraturo omnem panem, qui est in Foro, & de impendente absolutionem; licèt num. 3. id neget de ministraturo Eucharistiam occulto peccatori, porrigendo illi Hostiam non consecratam; quia tunc non supponit incuti metum. Pro resolutione tamen.

2 Dicendum est ob nullam causam, aut metum excusari à peccato simulantem administrationem Sacramentorum.

Probatur ratione fundamentali. Simulatio est mendacium in factis; sed nulla datur causa excusans à peccato mentientem, neque bonum Proximi, neque timor vitæ ut docet D. T. & Aug. & patet ex locis suprà cit. in præcedentibus Propositionibus: tum etiam, quia præceptum de non mentiendo est negativum, & consequenter in nullo casu cessat ejus obligatio. Tùm etiam, quia est de se, & intrinsecè malum; & consequenter in nullo casu est licitum: ergo ob nullam causam, aut metum excusatur a peccato simulans administrationem Sacramentorum.

Quod autem ait Sancius, in casu gravis metus non esse mendacium illam simulationem, cum adsit justa causa utendi Æquivocatione, jam explosum est, Æquivocationem, vel mentalem restrictionem excusare à mendacio.

Probatur etiam ex S. Scriptura. Sap. 1. dicitur: *Spiritus Sanctus disciplinæ effugiet fictum*, idest. Spiritus Sanctus disciplinæ Author, & doctrinæ effugiet hominem aliud efficientem, quàm apparentem efficere, ut explicant Glos. interlin. & Lir. ibidem: ergo simulator administrationis Sacramentorum, cum fictè agat in re tàm gravi, non potest à peccato excusari.

3 Sed quæres: an sit peccatum mortale ex se, vel ratione materię possit esse aliquando veniale, aliquando mortale, sicut mendacium?

Respondetur semper esse mortale. Ratio est, quia est mendacium in materia gravi, qualis est materia Sacramentorum. Tùm etiam quia, ut dictum est, qui jurat sine animo jurandi committit peccatum mortale; quia illudit Divino testimonio, sed

sed iste illudit Divinis signis; Sacramenta enim sunt signa rei sacrę à Deo instituta, & in maxima veneratione à fidelibus, multò magis ab eorum Ministris habenda.

4 Hinc sequitur primò: Confessarium loquentem cum muliere de turpibus in confessionario, etiam extrà confessionem, peccare peccato sacrilegii, si fingit se Confessionem audire, & Sacramentum ministrare: unde optimè meritò inter sollicitantes computatur in Bulla Greg. XV. & ex Decr. Rom. Inquisit. & pœnis sollicitantibus debitis punitur: si verò non fingat Sacramenti administrationem, sed de turpibus, vel de aliquo flagitio perpetrando confabuletur, peccatum quidèm sacrilegii erit; non quia fit injuria Sacramento, cujus administratio non simulatur, dum non fit aliquis actus exterior directè id ostendēs. sed quia fit injuria illi loco ad hoc Sacramentum peragendum, specialiter deputato. Quapropter si de rebus licitis loquantur, dum non adhibetur aliquis exterior actus fictionis indicans Sacramenti administrationem, non erit peccatum mortale; quia neque Sacramento fit injuria, nec loco, nisi venialiter, quia usurpatur ad alium finem ab eo, ad quem institutus est: & ab hoc etiam excusabitur, si urgens causa adsit; vel si de animæ pertinentibus loquatur.

5 Sequitur secundò; nullo pacto licere Sacerdotem proferre verba absolutionis, non intendendo absolvere eum, qui sibi mortem minatus est, ob rationem allatam. Est contra Sanc. & alios ab ipso citatos *loc. cit. n.* 7. multò minus licitum est id, quod asserit *n.* 7. posse ob solatium scrupulosi, verba absolutionis sine intentione proferre, si desit materia, vel ille careat usu rationis.

An autem liceat mulierem fictè absolvere, quę tamen non debet absolvi, quia est indisposita: sed tamen infamia ei oritur propter astantes; immò, & periculum si maritus sit pręsens: quinimmò ex ejus recessu sine absolutione sigillum Confessionis aperitur.

Ad hoc dicendum absolutè, non licere proferre absolutionis verba sine intentione absolvendi; cum enim hoc sit per se malum, & mendacium in nullo casu licet: unde D. Aug. super Gen. q. 42. citat. à D. Th. 3. *p. de Sacramentis q.* 21. *art.* 6. *ad* 2. dicit. *Periculosissimè admittitur hæc compensatio, ut nos faciamus aliquid*

mali, nè alius gravius malum faciat. Posset tamen, si alio modo non potest scandalum vitare (tamen difficilè puto, astantes posse deprehendere mulierem absolutam non fuisse, si prudenter se gerat confessarius) proferre aliquas preces, putà orationem Dominicam voce submissa. Nec hoc esset simulatio administrationis Sacramenti, sed occultatio veritatis, & repulsæ, & quamvis ex illa prolatione fallentur astantes putantes absolutionem proferri, hoc tamen non est intentum à dicente, nec per se ab illa prolatione causatum, sicut stratagemmata sunt licita, quibus veritas occultatur: nec illicitum est aliquid agere, nè alteri, cui non debeo, veritas patefiat, & ex hoc periculo fractionis sigilli satis consulitur.

5 Sequitur tertiò: majus peccatum committere Sacerdotem fingentem celebrare, sed non consecrando, quàm si in mortali celebraret, ut definitur ab Innoc. III. scribente Rectoribus Rom. Fraternitatis. *De Celebrat. Missarum, Cap. De homine*, ratio est, quia in secundo casu soli Deo est obnoxius, in primo verò, Deo, cui per simulationem illudit, ut cit. loco asserit Pontifex, ac etiam Populum decipit, cum expectet fructum Sacrificii, non tamen recipit, & tandem creaturam proponit adorandam, tanquam Creatorem, quod est Idololatriȩ scelus.

7 Sequitur 4. contra Joan. Sanc. nullo pacto licere Sacerdoti ad vitandam mortem fingere consecrare totum panem, qui est in foro, proferendo verba consecrationis sine intentione, ratio est, quia nulla ex causa licet malum agere, nè malum patiatur, vel nè alius malum faciat. Nec ex duobus malis, scilicet, si verè consecraret perirent multæ particulæ consecratæ, si autem non consecraret exponeretur adorationi Creatura, quorum primum existimat majus Sanc. debet eligere secundum quod est minus. Hoc enim licet, ut dixi Prop. 1. n. 6 quando minus includitur in majori, tanquàm pars in toto, non autem quandò sunt duo mala disparata, neutrum enim ex his debet Sacerdos admittere, sed potiùs mortem substinere, etiam si hoc ei non prȩcipiatur in contemptum Fidei. Nam mors non solùm pro Fide est substinenda, sed etiam pro quocumque malo non faciendo: sicut potiùs mortem subire, quàm contra Castitatem agere, deberemus eligere, vel aliud malum, quod est intrinsecè tale face-

facere; ut docet S. Aug. lib. de mendacio, & Dominus dixit Matt. 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*, ubi subdit Aug. *Illa enim mors, quam stulti timent homines, qui peccare non timent, non animam, sed corpus occidit.*

8 Sequitur quintò: non licere Sacerdoti Particulam non consecratam porrigere peccatori occulto, qui est indispositus, nè committat sacrilegium; dùm tamen grave periculum, vel famæ, vel mortis ei imminet, nisi communicaverit. Non inquam hoc licet, ut docet S. Th. 3. *p. de Sacram. q.* 21. *aliàs* 80. *ar.* 6. *ad* 2. & ibid. Cajet. & in hoc consentit Sanc. aliique multi ab eo cit. præter rationem suprà adductam ex parte Simulationis, aliam insinuat S. D. loc. cit. quia Sacerdos quantùm in se est facit idololatrare illos, qui credunt hostiam consecratam. Et etiam si ipse peccator sciret hostiam non esse consecratam, & petiisset ita sibi dari, astantes indistinctè adorarent, vel adorare possent quamlibet hostiam: supponitur namque in prædicto casu aliquos esse præsentes, ut optimè ait Cajet. nam si nullus esset præsens, non fingeret ille se communicare, sed abstineret à communione. Nec valet dicere, posse simul cum aliis particulis consecratis misceri; immò à tergo alterius consecratæ: nam astantes possunt adorare quamlibet hostiam, quæ porrigitur: immò ab ipso suscipiente sciente, dum ei porrigitur, actu exteriori, licèt non interiori latriæ, adoratur, dum flexis genibus, gestuque cultum religionis indicante suscipitur: quod intrinsecè malum est, hoc enim est mendacium facti, & æquivalet juranti exteriùs sine animo jurandi, de quo suprà diximus, mortaliter peccare.

Similiter, nec licitum est Sacerdoti, fingere in os peccatoris occulti Particulam injicere, revera tamen non injicere; hoc enim est mendacium facti, quod in nullo casu licere sæpè dictum est.

9 Denique sequitur Matrimonium contrahentes exterioribus factis, & verbis, sine animo contrahendi, mortaliter peccacare. Tùm quia ipsi contrahentes sunt Ministri hujus Sacramenti; ac proindè simularent administrationem Sacramenti. Tùm quia mentiendo illuderent Sacramento, quod fingunt.

PROPOSITIO XXX.

Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit. Idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, & post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

1 PRęmitto, licere in aliquibus casibus occidere invasorem precipuè ad se defendendum, ut docet S. Th. *2.2.q.64. art.* 7. si enim aliquis sit invasus ab alio, & non possit aliter suam vitam defendere, nisi invasorem occidendo licitè potest ipsum occidere: quia secundùm Jura vim repellere licet cum moderamine inculpatę tutelę. Unde si adhibeat majorem violentiam quàm ad se defendendum oporteat, illicitè agit: si potest minis se defendere, non debet ad facta progredi: si sufficit verberibus, hìc sistendum, si mutilatione, non ultra progrediendum, si hęc non sufficiant, potes licitè occidere. Similiter si potes fugere, & hac via mortem evadere, debes fugere. An autem si fuga redundet in magnum dedecus viri nobilis, fugere teneatur, negant plures apud Tambur. *lib. 6. in Decal. cap.* 1. *n.* 6. ego verò, nec affirmare audeo, nec negare; sed quia non est pręsentis instituti, hanc quęstionem examinare pretermitto.

Aliam conditionem requirit S. Th. ut licitum sit invasorem occidere: ut scilicet invasus non intendat alterius occisionem; sed suam defensionem. Quod negat Tambur. *loco cit. n.* 1. dicens, licere, etiam intendendo illius mortem, ut medium meę vitę. Ratio, quam adducit S. D. est, quia non licet occidere aliquem propria auctoritate privata, sed publica, & propter bonum commune: ergo illicitum est, quòd homo intendat alium occidere, nisi habeat publicam auctoritatem, ut est miles in bello justo, & ministri judicis pugnantes contra latrones. Ideò autem est licitum privatę personę alium occidere se defendendo, non intendens illius occisionem, sed suam defensionem, quia defensio est de jure naturę, & consequenter licita: aliàs mors illius sequuta,

quuta, cum non intendatur, est præter intentionem, & consequenter per accidens: actus autem moralis specificatur ab eo, quod est per se, non ab eo, quod est per accidens, & præter intentionem. Et hac eadem ratione patet illicitum esse intendere mortem invasoris; quia tunc actus specificaretur à morte Proximi, quod est malum, & illicitum non habenti publicā potestatē.

Nec obstat, quòd intendatur, ut medium meę vitę: nam actus specificatur à fine operis, qui in præsenti esset mors Proximi, ut docent cum D. T. ferè omnes Theologi, non à fine operantis, qui esset defensio propriæ vitæ; & hoc concedit Tamb. de actu efficaci, cujusmodi esset iste *lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 3. n. 14.* sic dicens. *Qui actus efficax speciem sumit suam, non à motivo solùm, seu fine*, sic vocat finem operantis, *verùm etiam ab ipso opere externo, quod patrare quis intendit*, qui est finis operis. Nec licet ad finem licitum mediis illicitis uti.

2 Potest hoc confirmari ex D. Aug. *in epist. ad Publicolam* quę est 153. & refertur 23. *q. 5. cap. de occidendis hominibus*, ubi respondens quęstioni, quam proposuerat inter cæteras, epist. pręc. ad eundem: qua quærebatur: an Christianus à Barbaro, vel à Romano videns se velle interfici, debeat illos ipse interficere, nè ab illis interficiatur, quod idem est, ac ob defensionem propriæ vitę, sic respondet: *De occidendis hominibus, nè quisque ab eis occidatur, non mihi placet consilium; nisi fortè sit miles, aut publica functione teneatur, ut non pro se hoc faciat, sed pro aliis, vel pro civitate; ubi etiam ipse est, accepta legitima potestate si ejus congruit personæ*. Et *lib. 1. de liber. arbitrio Cap. 5.* sic ait: *Quomodo apud Divinam providentiam à peccato liberi sunt, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humana cæde polluti sunt?* Inter res autem contemnendas claudit vitam corporalem, quam invitus homo amittere potest. Quomodo quæso salvari possunt hæ authoritates Aug substinendo sententiam Tambur. cum Aug. expressè loquatur in casu defensionis, & ad propriam vitam tuendam, & id expressè neget licere? Optimè autem salvantur in nostra sententia, dicendo quòd loquitur de morte aggressoris per se intenta, non per accidens, & pręter intentionem sequuta; ut explicat ejus fidelissimus discipulus S. Th. *loc. cit. ad 1.* & ut etiam se explicat ipsemet Aug. *loc. cit. in epist. ad Publicolam*, ubi paulò

post, concludit: *Absit, ut ea, quæ propter bonum, ac licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit, nobis imputetur*. De reliquis ad hoc pertinentibus, vide Auctores ex professo de hoc agentibus pro impugnatione enim pręsentis Propositionis hęc pręmisisse sufficit.

Propositionem prędictam quòad primam partem, paucis mutatis verbis, docuit Bonac. *de restit. disp.* 2. *q. ult. punc.* 10. *n.* 5. & dicit esse communem omnium DD. quòad secundam partem examinabitur meliùs infrà.

3 Dico primò. Illicitum est etiam viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hęc ignominia vitari nequit.

Probatur: intantùm permittitur hominem occidere pro conservatione vitę, vel facultatum, quia fit intentione se defendendi, & cum moderamine inculpatę tutelę, sed in casu prędicto non potest hęc ratio militare: ergo illicitum est &c. Major patet ex dictis, & de facultatibus patebit infra Propos. seq. Minor probatur. Intentio se defendendi non potest ultrà metas defensionis extendi, defendere autem se potest quisque verbis; ut dicendo: mentiris, quando quis calumniam infert, vel sua probe facta adducendo, testes suæ famæ exhibendo &c. Tùm etiam, quia ideò defensio occisiva est licita; quia vita semel amissa recuperari nequit, in casu, quo invasor ad occidendum aggreditur: (idem dicam de facultatibus) at ignominia per calumniam illata purgari potest, & fama recuperari, vel apud Judicem, cogendo reum ad se retractandum: vel mediis amicis, virisque probis suæ integritatis prodendo elogia, vel facti, quod ei objicitur, defensiones: unde nec servaretur moderamen inculpatæ tutelæ, quæ exigit, ut si fugiendo possis vitam salvare non percutias; nec occidas si percutiendo poteris id consequi, ut suprà diximus, & cum res sit diuturno tempore purgabilis, modi non deficient ad falsam calumniam elidendam.

4 Dices probatio hæc procedit extrà casum Propositionis, in ipsa enim dicitur (si aliter hęc ignominia vitari nequit) in probatione verò supponitur, aliter vitari posse.

Respondeo, quòd illa verba: *Si aliter hæc ignominia vitari nequit*, referuntur ad actualem illationem; idest si alio modo non

possum

possum impedire, nè ille mihi calumniam inferat, itaut afferat, nè iste, qui nititur (ecce in fieri ponitur) calumniam inferre, possit ad hoc in facto esse pervenire; si aliter à calumnia inferenda impediri nequeat, licitè occidi posse. Ego autem totam hanc suppositionem admitto, & suppono impediri non posse à calumniæ illatione, & ignominiæ, sed ajo hoc non esse sufficiens, ut licitè occidi possit: nam etiam post illatam calumniam locus defensioni patet; cum non sit sicut vita, quam nisi antequam auferatur defendat, nullus ampliùs defensioni locus patet. Et licèt calumniæ facilè seminentur, difficilè colligantur; ideò opus erit remedio, vel ab aliis contrarium asseri, & evulgari faciendo; vel si casus exposcunt, manifesta publicando, & his similia remedia applicando, quæ ad calumniam retundendam sufficiant. Et ex his patet disparitas ad rationem, qua utebantur prædictæ damnatæ Propositionis Auctores.

Quòd si calumnia non solùm ignominiam afferat, sed officii, & lucri jacturam, quæ recuperari non possent alia via, nec aliter vitari possit; in tali casu posset procedi, tanquam contrà latronem, eo modo, quo dicemus Propos. sequenti.

Cæterùm si dicas: infrà illud spatium, quo quis resarciendo honori, & retundendæ calumnię operam dat, jam pati ignominiam, & dedecus; sed etiam ad hoc debet dari defensio; quoniam illud dedecus ad tempus malum est, & ad illud vitandum jus habemus, sicut ad quodlibet aliud malum: ergo non solùm vitare debemus, nè calumnia illata prosequatur, & ut retundatur sed etiam dùm est in fieri, nè ad factum esse perveniat; & si aliter hoc vitari nequit, nisi occidendo invasorem, licitum hoc erit.

Respondeo: non esse tam grave malum, ad tempus illud dedecus substinere, ut morte invasoris possit licitè compensari, ut patet ex authoritate adducta Aug. nec ordo Charitatis id patitur. Tùm etiam, quia lata aperiretur via ad varia crimina, & homicidia impunè perpetranda; magna Reipublicę oriretur perturbatio, & cædibus mundus obrueretur.

5 Secundam Propositionis partem, quantùm ad insequendum fugientem, qui alapam impegit, vel fuste percussit, non ad illum occidendum, sed ad repercutiendum docet cum aliis Bonac. *loc. cit. n.* 8. illam memini insinuari à Caram. in Theolog. fundament.

dament. Et eam probabilem esse amplectitur, & docet Tambur. *lib.* 2. *Decal. cap.* 1. *§.* 3. *n.* 2. uterque autem asserit speculativè, non in praxi. Id tamen in praxi licere asserunt Hurtado, & Diana cit. ab eodem Tambur. n. 3. Contrarium verò docet Bann. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. Soto *lib.* 5. *de Just.* *q.* 1. *art.* 8. Sayrus *in Clavi Reg.* & alii, cum quibus.

6 Dico secundò: illicitum est fugientem, qui alapam impegit, vel vulnus intulit, vel fuste percussit, insequi, & occidere, vel repercutere.

Probatur: in tali casu non esset defensio, sed vindicta, quæ nulli privatæ personæ est licita: ergo illicitum est &c. Prob. antec. quia defensio, tamdiù locum habet, quandiù adversarius certat; cum verò desistit, jam non est, à quo se defendat, cum actualiter nullam vim inferat. Nec est idem de latrone secum deferente rem; nam iste defert rem meam, quam recuperare possum illum insequendo, ab illo tamen qui vulnus intulit, insequendo, vel repercutiendo, nihil recupero: vulnus enim acceptum non cessat ex illius occisione, aut repercussione.

Nec verum est, me recuperare honorem, ut ajunt: hæc enim sunt figmenta à Diabolo mentibus hominum invecta. Et certè à duellistis, accipere rationes, quæ potiùs sunt passionum, & vindictæ tegumenta, & non à verbis Dei, qui non occidere, inimicis parcere, & similia docuit, & præcepit, non verecundari Theologos, quàm inverecundum cogitantibus relinquo. Tùm etiam, quia sequi, & vulnerare fugientem dedecus est, & infamia apud verè nobiles existimatur. Tùm denique quia, ut paulò ante dicebam, excedit limites moderatæ tutelæ, cum alio modo possit resarciri honor; vel illum ad petendam veniam cogendo, vel alio modo.

Nec audiendus est Bonac. dicens: quòd tunc statim cum ille fugit durat congressus: non enim congressus dici potest, quando alter eorum fugit: congressus enim est duorum conflictus.

7 Insuper ratio fundamentalis pro utraque conclusione, est illa, quam præmisi in notandis: nam defensio licita est illa, quæ de se non tendit ad offendendum, licèt offensio esset ordinata ad defensionem: sed ad impediendum adversarium ab injuria, quam infert; licèt per accidens, & præter intentionem sequatur

tur ejus occisio; sed in casu, quo quis fugit, non tendit repercussio ad impediendam injuriam, sivè vulnus, cum ille non inferat actualiter; sed potiùs ad offendēdum eum, qui offendit, qui propriè est actus vindictæ, quantùm ad ejus primarium actum, qui competit Personæ publicæ, non cuicumque privato, quantùm ad exequutionem, ut patet. *Cap. Ea vindicta. q.* 4. 23. aliàs ad nihil deserviret potestas: ergo non licet sequi fugientem &c. Similiter discurre de calumniam inferente.

Pro quo est advertendum, quòd defensio, quæ non debet tendere ad malum inferendum Proximo, sed ad proprium vitandum, non solùm hoc in intentione debet habere, sed etiam in ipso facto exteriori; itaut ipsum exteriùs factum hoc exequatur ex. gr. Quis gladio me aggreditur, ego gladium contra ipsum impugno animo me defendendi, & actu externo in ipsum gladium immitto, qui actus de se est defensivus; nam est aversivus hostis, ut se retrahat, quem ictum si velit potest declinare, discedendo: quòd si persistit, ipsemet vulnus accipit, ipse se occidit, & sic est præter meam intentionem illius vulneratio, & occisio. In casu autem præventionis, cum certò scio hostem mihi parare insidias, ut me interficiat; vel cum nititur calumniam inferre; vel cùm post impactam alapam fugit, licèt intentio possit esse causa meæ defensionis, vel honoris, vel vitæ: tamen actus exterior non est de se propriè defensivus, & ex se tendens ad impediendum adversarii ictum, sivè manus, sivè linguæ ille sit; sed ex se tendit ad nocumentum inferendum; licèt illud ulteriùs ordinetur ad meam defensionem; unde nocumentum Proximi esset per se volitum, & non per accidens; & finis operis esset malum Proximi; licèt finis operantis esset propria defensio: moralis autem actus sumit speciem ab eo, quod per se intenditur, ut docet S. Th. loco cit. & à fine operis, ut habet *p.* 2. *q.* 19. Unde optimè non potest per ipsum aliter excusari à malitia; nisi quia malum sequatur præter intentionem agentis, & ideò conclusit, quòd non licet privatæ personæ intendere occisionem alterius, ut se defendat. Ex quibus colligitur omnes istos prænotatos actus non excusandos à reatu peccati, sed illicitos esse, ex S. Th. doctrina apertè convinci; totamque radicem falsitatis in asseren-

rendis præfatis Propositionibus jam damnatis, vel ex neglectu doctrinæ S. Doctoris, vel ex contrario principio suæ doctrinæ, videlicèt licere intendere directè mortem invasoris ob meam defensionem, processisse.

8 Ex quibus patet reprobatio Propositionum 32. & 33. quarum prima dicitur. *Non solùm licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiàm ad quæ jus incboatum babemus, & quæ nos possessuros speramus.* Secunda verò asseritur. *Licitum est, tàm hæredi, quàm legatario contrà injustè impedientem, vel nè hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere* (ideſt defensione occisiva in præc. Propos. explicata) *sicut* (subaudi, etiam licitum est) *& jus babenti in Cathedram, vel Præbendam contrà eorum possessionem injustè impedientem*: ideſt etiam istis licitum est impedientem occidere. Ambas attribuit Amico Facultas Lovan. eas ut falsas, toti Reip. ac generi humano perniciosas damnans.

Ubi observa primam à secunda non differre formaliter, sed tantùm tanquam communem, & particularem; prima enim est communis ad omnes hujusmodi casus. Secunda verò explicitè ponit aliquos particulares casus sub illa communi contentos. Tambur. non in casibus prædictis, sed in consimilibus, quos adducit *lib.* 6. *in Decal. cap.* 1. *num.* 15. ait: speculativè fieri posse probabile apparere; in praxi tamen nullo modo esse excipienda.

Manent inquam, ex supradictis reprobatæ; quia hic actus occisivus non est ex se defensivus, nempè repulsivus illius injustę actionis, qua quis privat bonis, quę possessuros speramus, sed directè, & per se ordinatus ad occisionem Proximi, & non per accidens sequuta ad actionem defensivam: ac proindè licèt assumatur, ut medium ad propriam defensionem; non tamen ideò erit licita; quia non quocumque medio uti possumus ad rem licitam, sed medio licito.

Insuper ex communi doctrina convincuntur falsę; quia impedientes &c. non sunt proximè auferentes rem, sed remotè, & ita moraliter vix dari potest casus, in quo aliud remedium adhiberi non possit ad damnum illud vitandum: & cùm diuturnitas temporis possit intercedere, novæ semper possunt super-

pervenire circumstantiæ, & via aperiri ad injustitiam illam repellendam, aliter quàm per occisionem injustè impedientis.

9 Sequitur ex his, nec licere prævenire aggressorem, etiam, si moraliter incœperit aggressionis actum; ut si maritus pugionem jam collocavit sub cervicali, vel venenum paravit ad occidendam uxorem adulteram. Vel si quis parat falsos testes in Judicio, aut deponit falsum, quo alter vita plectatur, vel bonis privetur. Similiter si homo accedit ad solvendos canes, ut alium lacerent; nam in talibus casibus exerceretur actus occisivus, non defensivus, ad quem sequeretur per accidens occisio. Et certè in primo casu si tempus suppetit, ut maritus occidatur; Cur non suppetet, ut pugio auferatur, vel alius modus justæ defensionis exerceatur? In ultimo autem casu licitum existimo posse manus actu solventis canes vulnerare, quod de se est impeditivum damni, quod parat, si alius evasioni non restat locus: quòd si ille, nec retineri possit, nec ejus manus impediri, nec precibus contineri, interim ad defensionem se præparare poterit, quò meliùs vitam suam tueatur. Et si hæc dura videantur; nè obliviscaris Aug. verba suprà relata: *De occidendis hominibus, nè ab eis quisque occidatur, non mihi placet consilium*. Et contra Aug. imò & sacros canones, non adversus me irascaris; qui non novas fingo opiniones.

PROPOSITIO XXXI.

Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

1 PRæmitto tanquàm certum: licitum esse aliquando occidere furem actu invadentem bona, dummodò servetur moderamen inculpatæ tutelæ, & defensio bonorum intendatur; & repellere latronem ab illis furandis, adeò ut per accidens in hujusmodi defensionis exercitio furis occisio sequatur, sicut in præc. Proposit. dictum est. Quod primò patet ex il-

ex illud *Exodi* 22. adducto à D. Th. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *in arg.* sed contra, ubi dicitur: *Si effringens fur domum, sivè suffodiens inventus fuerit, & accepto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis* : & licèt ibidem dicatur : *Diurnum furem, etiam infringentem domum, si quis occiderit, reus erit homicidii*. Hoc tamen intelligitur absolutè, non in casu, quo aliter defendi non possit, & in foro judiciali, ubi non potest discerni, an aliter potuerit bona tueri, & an occiderit pro salvandis rebus suis, & intendens salvare, & consequenti, & per accidens sequuta sit occisio. Similiter nec obstat capitulum *Interfecisti extra, de homicidio*. Loquitur enim illa Decretalis, si occidatur fur in casu, quo absque occisione comprehendi poterat; cum pertractet casum oppositum præcedenti; in quo erat sermo, quando comprehendi non poterat, quod colligit Eminent. Cajet. ex illa particula. *Si autem te, tuaque liberando interfecisti*; quæ est adversativa præc. vide Cajet. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7.

Secundò constat ex pluribus Juris textibus. Ita habetur *in l. furem ff. ad legem Corneliam de Sicariis, & l. 4. ff. ad legem Aquiliam*. Unde Cicero pro Milone ait: *Hæc lex non est scripta, sed naturalis, ut latrones, & insidiatores viarum in defensionem bonorum occidere possimus.* Et hoc extendunt communiter Doctores etiam ad Clericos, & Religiosos, ut colligitur ex *cap. Dilecto, de sententia excommunicationis*.

Ratio etiam id suadet (& simul præcluditur objectio de vita Proximi, quæ pluris esset existimanda, quàm res temporales) cuilibet imminet cura rerum suarum, præcipuè in ordine ad virtutem, non autem cura alienæ vitæ, nisi in casu necessitatis; sed quisque tenetur magis providere iis, quorum cura sibi imminet absolutè, quàm iis, quorum cura imminet in casu, quandò non urget casus: ergo magis tenetur quisque providere rebus suis, quàm vitæ Proximi extra casum necessitatis, & consequenter non debet prætermittere defensionem bonorum, & illam postponere vitę Proximi. Sed in casu quęstionis non sumus in casu necessitatis, quia invasor spontè se ponit in tali casu, inferendo talem injuriam Proximo: ergo non debet pretermitti defensio bonorum, etiam si inde

sequa-

sequatur mors invasoris, ex consequenti tamen, & per accidens.

1 Hoc limitandum existimo quandò si Dominus bonorum prætermitteret illam defensionem, quam non posset aliter exequi, nisi morte invasoris, faciliter posset alia via res suas recuperare; putà si furem cognoscit, & habet testes, quibus in Judicio probare posset furtum, & aliàs fur habet unde restitutio fieri posset à Judice; quia in tali casu parvi momenti esset ad modicum tempus privari rebus suis, quod non videtur morte alterius compensandum. Et ideò puto *Ex.* 23. homicidii reum judicari occidentem furem diurnum, quia, cum die cognosci posset, in judicio posset contra eum procedi.

Et quamvis ipse Dominus habeat jus ad defendendas res suas nè illis etiam ad tempus privetur: tamen si hæc dilatio notabile detrimentum ipsi non afferat, & certò moraliter ei constet, posse rem suam aliter recuperare, non videtur servasse moderamen inculpatæ tutelæ, ob defensionem occidendo: secus verò si fur cognoscatur, sed sit ex Sicariis, qui difficulter comprehendi possit, nec habet unde restituat domi, & si aliàs omissa defensione aliud malum timetur personæ.

3 Sequitur ex his: licitum esse ad repellendam violentiam stupri, adulterii, sodomiæ, impudicorum tactuum, amplexuum, & similium honesto juveni, honestæque puellæ, vel matronæ se defendere, etiam si mors invasoris sequatur ex defensione, dum tamen moderamen inculpatę tutelę adhibetur, ut si minis cohiberi possit, prætermittantur verbera, sin minùs, pugni, alapæ, verbera &c. adhiberi possunt, se tuendo; invasoremque repellendo; & demùm si hæc sint inutilia, & ille armis retundat, & aliter pudicitia servari nequit, armis se defendere potest, illumque repellere, etiamsi mors ejus indè sequatur. Ità ferè communiter Doctores cum Cajet. loco cit. Ratio est, quia hoc est majus bonum, quàm facultates temporales, nempè libertas suorum membrorum, quę plùs rebus exterioribus existimantur. Tùm etiam, quia infamia inde oritur. Tum denique periculum magnum consensus in delectationem imminet, qui contrariatur bono virtutis.

tis. Unde Tullius in orat. pro Milone laudabiliter commemorat militem adolescentem, qui nè turpiter pateretur à Tribuno militari, propinquo Caji Marii, ipsum interfecit.

4 Illicitum tamen existimo id, quod ait Tambur. *lib. cit. §. 3. n.* 7. citans de Lugo, asserens, quòd si osculum jam accepit juvenis, vel puella, potest laudabiliter pugnis, alapa, vel fuste statim, non tamen graviter repercutere; illicitum inquam existimo, & parem casum ei, qui post impactam alapam fugit: ac proindè eisdem rationibus in prẹc. Propositionẹ adductis impugnatur. Minis potest terrere, verbis constantiam suam ostendere: quòd si nolit discedere, nec ipsa puella, vel juvenis possit alibi se recipere, ad ipsum expellendum potest fuste uti, cum ejus ibi commoratio esse posset suspecta puellẹ pudicitiẹ, tunc enim actu damnum infert.

5 His igitur suppositis: Difficultas prẹdictẹ Propositionis consistit in hoc, quanti valoris debeant esse bona, ob quẹ tuenda possit quis furem occidere. Sotus asserit debere esse bona magni momenti. Bonac. debere esse bona magni valôris. Mol. non satis esse valorem trium, quatuor, vel quinque ducatorum. Et alii, quos legi, videntur insinuare notabilem summam requiri. Unde optimè prẹdicta Propositio damnatur, quẹ ait *regulariter &c.* quod est generaliter, & extrà casum: cum stabiliat tam parvam quantitatem, qualis est in se unius aurei, ut licitum sit occidere hominem.

6 Dico igitur, regulariter illicitum esse occidere furem pro defensione unius aurei. Probatur: Regulariter aureum, nec est ita necessarium ad vitam, ut sine ipso nedum simpliciter, sed etiam commodè vita substineri nequeat, nec ita prodesse potest acquisitioni virtutis, ut ipsius privatio possit ejus acquisitioni valdè nocere, sed ideò ẹstimanda est pecunia, cum ad hos usus licitè sit ordinata: & immoderata ejus ẹstimatio sit avaritiẹ vitium: ergo non debet ita defendi, ut vitẹ hominis præferatur: si enim ob id licitè æstimatur, ob id quoque licitè defenditur: & immoderata defensio, utpotè à mala radice immoderatẹ ẹstimationis proveniens, illicita erit.

Observa tamen ly *regulariter* nam in aliquo casu licitum potest esse alicui pro defensione unius aurei, cẹteris adhibitis circum-

cum-

cumſtantiis, occidere furem: putà cum alicujus inopis integrum patrimonium in illo aureo conſiſtit. Unde, ut rectè obſervavit Tambur. ſummam, & valorem rei, pro qua licitum ſit furem occidere, illam defendendo, non debere abſolutè præfigi, dicendum eſt, ſed ex circumſtantiis perſonæ, & copiarum ejus penſandam eſſe: unde, vel debet eſſe magni momenti in ſe, vel in ſui æſtimatione, vel ex damno conſequente.

7. Hinc ſententiam Mol. *tom. 4. tract. 3. diſp. 16. n. 7.* receptam à Bonac. & Tambur. aſſerentis, quòd etiam pro valore unius aurei, vel minoris, ſi fur, reſiſtente Domino, vel cuſtode, vellet auferre, ſeu ejus poſſeſſionem occupare, poſſit interfici, quia non ſolùm eſt injuſtus, verùm etiam graviter contumelioſus Domino præſenti, approbare nequeo: nam ſi valor non eſt magni momenti, nec gravis contumelia Domino infertur, ſi fur aliud non tenet, quam rem arripere. Et licèt aliqui magnifaciant actionem propter furis temeritatem, & magnam injuriam ſibi fieri conclament, alii tamen pecuniæ cupidi parvifaciunt hanc injuriam: unde ex immoderato effectu pecuniæ, illi quærimonias evulgant: unde ſæpè aliis inculcantibus, ob temeritatem interficiendum fuiſſe: alii animi liberalis, ob rem tàm parvi momenti, valdè indecorum, hominem occidiſſe fatentur.

Propoſitionem 32. & 33. require ſuprà Propoſitione 30. num. 8.

PROPOSITIO XXXIV.

Licet procurare abortum ante animationem fœtus, nè puella, deprebenſa gravida occidatur, aut infametur.

1 IN nullo caſu licere procurare abortum fœtus animati directè, & per ſe, certum eſt apud omnes. Immò pœna mortis hujuſmodi procurantibus irrogatur, *L. penult. C. ad legem Corneliam*, & etiam pœnam excommunicationis incurrunt latam à Greg. XIII. etiam effectu non ſequuto. Dixi directè,

& per se, itaut etiam si mater gravida sit infirma, non potest pro sua salute sumere potionem directè ordinatam ad interemptionem fœtus; quia sic occideretur directè innocens, quod est intrinsecè malum; Tùm etiam, quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Quod etiam extendendum est ad fœtum inanimatum propter eandem rationem; licèt contrarium asserant aliqui apud Tambur. *lib. 6. in Decal. cap. 2. §. 4. n. 4.* quibus ipse magis adhæret: nec ratio eorum est valida; nam æquè militaret de fœtu animato; non minùs enim aggressor est fœtus animatus, quàm inanimatus. Nec existimandus est instar pravi humoris; quippè ille est homo in via; pravus autem humor est superfluus individuo, nihilque ad conservationem speciei confert.

Tamen indirectè, & per accidens, abortum procurare etiam animatum licet: ut si prægnans sumat pharmacum directè ægritudini expellendæ proportionatum: ex quo per accidens sequatur fœtus occisio, nam mater ex justa causa utitur jure suo quærendi sanitatem: nec facit malum, ut sequatur bonum; sed directè, & per se bonum, ex quo per accidens sequitur malum; & actus morales sumunt speciem ab eo, quod est per se: non verò ab eo, quod est per accidens, ut dixi in simili de licita defensione, ex qua sequitur mors invasoris. Vide infrà in Append.

Quantùm verò attinet ad præsentem Propositionem, eam docuerunt aliqui apud Dian. *p. 3. tract. 5. resol. 11. & p. 6. tract. 8. resol. 37.* contrariam tamen communiter docuere Theologi, & Juristæ. Candidus *tom. 2. disquis. 1. art. 1.* ait; illam priorem esse improbabilem: imò Diana ait, suo tempore audivisse fuisse damnatam Romæ in Congregat. S. Officii.

2 Dicendum: omninò falsam, & à principiis Ethicæ alienam esse præfatam Propositionem.

Probatur primò. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona, vel ut mala vitentur; sed est intrinsecè malum procurare abortum ante animationem; quia contra finem naturæ impeditur generatio: ergo non potest procurari hic abortus, ut vitetur malum infamiæ, vel mortis puellæ prægnantis.

Secundò: quia sic licitum esset reo ad mortem damnando propter delictum, cujus habet testes, occidere testes, ut sic evadat

mor-

mortem: nam fœtus eodem pari modo innocens eſt, nec aliud damnum infert; niſi teſtificando delictum. Tùm etiam, quia eodem modo dici poſſet in pari caſu de fœtu animato; nam etiam hic eſt occaſio infamiæ, aut mortis puellæ; & eadem ratio militat; quia ſi verè eſſet aggreſſor (ut movet dubitando Caram. *in Theolog. fundament.*) non minùs hic, quàm ille eſſet aggreſſor. Nec refert animatio, vel inanimatio: nam non minùs eſt licitum ſe defendendo occidere animal brutum, quàm hominem, ſi alteruter ſit aggreſſor, ut patet: ergo ad rem non facit diſparitas animationis; vel inanimationis. Revera tamen neuter eſt aggreſſor, ſed occaſionem præbens parentibus, ſivè cæteris; & cum ortum ducat à culpa mulieris, ſibimet imputare debet: fœtus namque non eſt culpandus, quia manifeſtat crimen occultum; quia conſequitur naturaliter ad actum antecedentem; nec voluntariè, aut ſua electione hoc præſtat, ſed neceſſaria, & naturali ſequela. Tùm etiam, quia ſi hoc liceret etiam licitum eſſet ſumere venenum ſterilitatis, vel etiam ſeminare extra vas; quia magis licitum eſt impedire aggreſſorem, & impedimenta ei objicere, nè ad aggreſſionis actum perveniat, quàm actu aggredientem occidere. Hæc autem quis unquàm admittet abſurda? Probatur tertiò ex ſupra tradita doctrina. Non licet actione directè ordinata ad alterius mortem uti, etiam propter defenſionem honoris, vel vitæ; ſed in præſenti caſu directè ad interemptionem fœtus ordinaretur potionis ſumptio: ergo.

PROPOSITIO XXXV.

Videtur probabile, omnem fœtum quandiù in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primùm incipere eandem habere cum paritur ac conſequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

1 CAramuel in ſua *Theol. fundam. à n.* 1623. *uſque ad* 1628. duas refert opiniones extremè oppoſitas quorundam medicorum, alteram aſſerentem præſentem Propoſitionem: alteram verò aſſerentem à principio conceptionis fœtum ſtatim

animari anima rationali. Hanc posteriorem mihi quondam ajebat Medicus quidam, cujus ingenium satis novi, se rationibus magni ponderis, tàm philosophicis, quàm ex Medicina desumptis probare, si dubium aliquod contra Ecclesiæ constitutiones non esset, de eaque consuluit Messanæ Adm. R. P. Magistrum Fratrem Thomam Arcuri, doctrina, & moribus eximium, à quo consultus fuit, nè in re tàm gravi, ad quam irregularitas, & Ecclesiasticæ censuræ sequuntur, contra praxim Ecclesiæ aliquid novi evulgaret. Communis tamen opinio ex Arist. animationem tribuit mari potest 40. dies, mulieri post 80. licèt aliter ex Hippocrate *lib. de natura fœtus* alii sentiant. Pro eo autem, quod ad præsens spectat.

2 Dicendum, improbabilem, & contra S. Scripturam esse prçfatam Propositionem. Patet primò ex illo Jerem. 1. *Antequam exires de vulva sanctificavi te*. Sanctitatis autem, quæ fit per gratiam non est capax, nisi anima rationalis. Idem patet de S. Joanne Baptista, quem in utero matris sanctificatum colit Ecclesia ex S. Scriptura. Estque communis praxis Ecclesię, quam SS. PP. Theologi, & communiter fideles amplectuntur: quomodo ergo probabile est quod S. Scripturæ, communi Ecclesię sensui, SS. PP. Scholasticis, & omnium fidelium menti repugnat?

PROPOSITIO XXXVI.

Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

1 PRæmitto primò, necessitatem rerum temporalium trifariam dividi. Alia est extrema, alia gravis, alia communis. Necessitas extrema est illa, qua Proximus, ita auxilio indiget, ut si eo careat, brevi sit moriturus; vel malum morti simile sit incursurus; nempè morbum incurabilem, amissionem membri principalis, vel sensus corporis. Ita Bann. Angelus, Soto, & passim alii, brevi, autem intelligitur in una hieme, in uno vere, immò longius ait Soto, dùm tamen certò constet, ni succurratur, in prędicta mala prolapsurum, taliter quod

peri-

periculum sit præsens, & certum, & dispositiones in actu pro attingendo termino futuro.

Necessitas gravis est; quando quis est constitutus in gravi periculo, at non certò morbi incurabilis, vel gravis, vel abbreviationis vitæ, vel captivitatis injustæ, vel cadendi notabiliter à suo statu. Et hæc necessitas habet plures gradus, sicuti majora, vel minora sunt prædicta mala.

Necessitas communis est, qua quis, non cadendo notabiliter à suo statu, laborat indigentia aliquarum rerum, cui ipsemet cum aliqua morali sollicitudine succurrere potest.

2 Præmitto secundò: certum esse apud omnes licitum esse furari in extrema necessitate, immò veriùs (ut ait Caiet. 2. 2. *q.* 66. *art.* 7.) licitum esse accipere sine furto ad sic indigenti subveniendum sivè ipsummet indigentem, sivè alium; ut probat S. Th. loco mox cit. Nam in tali necessitate, omnia sunt communia, & ita in tali necessitate constitutus, non alienum accipit; sed quod sibi factum est commune. Secundò quia Jus naturale non potest derogari per Jus gentium, vel positivum; de Jure autem naturæ est, ut res inferiores, & temporalia bona deserviant hominum necessitati; ideò enim à Deo sunt instituta: divisio autem hujusmodi est ex Jure gentium, & positivo; ergo non potest per hanc divisionem derogari illi in necessitate constituto, ut ex illis suæ necessitati subveniatur, quod est de Jure naturæ.

Dubium igitur est de gravi necessitate: & de hac ait Tambur. *lib.* 8. *Decal. tract.* 2. *cap.* 6. *§.* 1. *n.* 2. sibi esse certum licere; & alios citat. Contrarium tamen est de mente D. Th. *loc. cit.* Caiet. & Bonn. *ibid.* Turr. Azor. Sot. & aliorum: & nunc jam certum Summi Pontificis declaratione. Pro quo.

3 Dicendum: non est licitum furari in gravi necessitate. Hæc conclusio est expresè D. Th. in loc. cit. ubi in corpore distinguit duplex genus necessitatis: aliud, in quo non licet necessitatem patienti accipere; sed in quo pro arbitrio suo potest necessitatem patientibus distribuere bona sua, qui habet unde subveniat: aliud, in quo licitum est necessitatem patienti accipere res alienas, quorum secundum est extrema necessitas; ac proindè excludit gravem, ut possit quisque accipere. Quòd autem

hoc concedat soli extremæ necessitati, patet ex ejus verbis nam ait: *Si tamen adeò sit evidens* . Ecce periculum certum . *Et urgens necessitas, ut manifestum sit instanti necessitati de rebus occurrentibus esse subveniendum; putà cum imminet personæ periculum, & aliter subveniri non potest.* Ecce signa extremæ necessitatis. *Tunc licitè potest aliquis ex rebus alienis suæ necessitati subvenire, sivè manifestè, sivè occultè sublatis; nec hoc habet propriè rationem furti, vel rapinæ*. Et ad secundum clarè se explicat loqui de extrema necessitate; dùm ait: *Uti re aliena occultè accepta in casu extremæ necessitatis non habet rationem furti &c.*

Probatur primò, ex *Cap. Si quis, extrà de furtis tit.* 18. *in* 5. *Decr.* ubi dicitur: *Si quis per necessitatem famis, aut nuditatis furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus pœniteat hebdomadas tres*. Pœnitentia autem non imponitur, nisi peccanti & quamvis rectè explicetur prædicta Decretalis, quòd non loquatur in casu extremæ necessitatis, ut eam explicat S. Th. *loc. cit. ad* 1. tamen ex ipsis verbis patet, sermonem esse de gravi, in qua quis indiget cibo, vel veste.

Probatur secundò ratione. In gravi necessitate constitutis non tenentur divites ex Justitia dare eleemosynam, ut malè autumat P. Navarr. sed ex Charitate, & Misericordia, ut optimè probat Sayr. & alii communiùs; sed Charitas, & Misericordia relinquunt potestatem cuique distribuendi res suas: ergo si ab alio auferrentur esset rationabiliter invitus Dominus, & læderetur ejus libertas: consequenter sic auferens peccaret mortaliter. Tùm etiam, quia cum multi sint in gravi necessitate constituti, si omnibus liceret aliena accipere, furtis esset repletus mundus. Tùm etiam, quia pro hujusmodi graviter indigentibus, cum sit in potestate Domini; cum non possit omnibus, quibus voluerit subvenire, non potest, nisi illicitè privari hoc jure, cùm accipit ille, cui non erat paratus subvenire; & etiam læditur ille alius, cui dives volebat subvenire; cum tamen sit in pari casu necessitatis. Tùm denique, quia exercitium Beneficentiæ à divitibus, & meritum patientiæ à pauperibus prorsus auferretur; dùm illi non sinerentur dare, & isti desinerent petere, & mendicare; quia isti raperent; ab illis unde eleemosynam facerent auferretur. Vide quæ dixi suprà de Eleemosyna Propos. 12.

PRO-

PROPOSITIO XXXVII.

Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè heris suis surripere, ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

1 PRæmitto primò, ex tract. de Restit. tanquàm certum apud omnes Doctores, licitam esse occultam compensationem, dùm tamen sequentes concurrunt conditiones. Prima est, ut debitum sit liquidum, & certum; quia liquidi ad non liquidum non datur compensatio, & quia in dubiis melior est conditio possidentis. Secunda est, ut res, in qua fit compensatio sit debita ex justitia, non verò ex Charitate, pietate &c. quàmvis contrarium sentiat P. Navarr. Tertia est, nè plus accipiatur, quàm sit debitum; illud enim plus est furatum, & invito Domino acceptum: Quarta est, ut non pateat alia via, ut per Judicem compelli possit debitor ad solvendum; vel quia negat, & convinci non potest; vel quia imminet creditori periculum vitæ; vel magnum incommodum, si coram Judice debitorem conveniat. Quinta conditio est, ut hæc compensatio fiat in rebus ipsius debitoris, non alterius apud debitorem quomodolibet depositis: vel in re ipsius creditoris apud debitorem existente, si nolit eam restituere.

2 Hinc ergo oritur dubium; an famulus: vel quilibet operarius possit sibi compensationem facere à domino, si ei minùs detur, quàm opus mereatur; circa quod existit præsens Propositio damnata, pro cujus explicatione.

Præmitto secundò, quòd hujusmodi famuli; vel serviunt gratis, sperantes ab heri gratitudine remunerari, & in hoc casu certum est, nihil posse accipere titulo compensationis; quia compensatio solùm licita est in rebus debitis ex justitia; vel serviunt pro mercede, de qua convenerunt, & in tali casu si minùs accipiant salario jam pactuito, possunt in reliquo compensationem facere, quia hoc est eis debitum ex justitia, & in hoc non habent minus jus, quàm cæteri creditores, quibus permissa

eſt compenſatio, dùm tamen reliquæ conditiones relatæ ſerventur. Neque hoc intendit damnare Summus Pont. aliàs omnem compenſationem damnaſſet: & meliùs patebit ex ponderatione verborum.

Alio modo poteſt contingere, ut recipiant ſalarium pactuitum, ſed ipſis videatur tenue, & non ſatis operibus ſuis: & in hoc caſu diſtinguendum eſt ſic: vel enim liberè convenerunt de illo pretio, vel coactè. Et rursùs, vel opus quod præſtant eſt illud ad quod ſe obligarunt, vel aliud ultrà quod ſe obligarunt: & iterum vel hoc exhibent liberè, & gratis, ſivè etiam ſpe gratitudinis, vel coactè. Si hoc ſecundum, certum eſt eis à dominis titulo juſtitiæ aliquid ultrà ſalarium deberi, & in hoc poſſe famulos, vel operarios compenſationem ſibi facere, ſicut & cæteri creditores: ſi verò titulo gratitudinis, & ſpontè exhibuerunt, non poſſe. Patet ex ſuprà dictis. Si tamen exhibent opus ad quod ſe obligarunt, ſed coactè, metu illato ab extrinſeco, convenerunt de exiguo pretio, poſſunt etiam in hoc compenſationem facere; quia ab ipſis invitis aufertur quod ex juſtitia debetur. Si autem liberè convenerunt de exiguo pretio, etiamſi adſit involuntarium mixtum, quia ſcilicèt ob indigentiam, & paupertatem ad illud pactum devenerunt, non poſſunt compenſationem facere. Et in hoc ſenſu intelligenda eſt damnatio præſentis Propoſitionis; dicit enim: *ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt*. Ubi obſervanda eſt illa particula *Judicant*, non enim eſt opus non pactuitum; nec quia non ſolvitur ſalarium, de quo convenerunt. Et in hoc ſenſu eam docuit Suar. *de Sacr. diſp.* 86. *ſect.* 4. *§. unde conſequenter*, Pro reſolutione.

3 Dicendum: non licere famulis, & famulabus ſpontè ſe offerentibus, vel non invitis, pro opere pactuito aliquid ſurripere ab heris pro compenſatione, dùm recipiunt ab eis ſalarium conventum. Idem dicendum eſt de operariis.

Probatur, quia ſpontanea conventione ceſſerunt juri ſuo de majori ſalario; ac proindè ad aliquid ultrà ſalarium conventum non habent jus.

Quòd ſi quærimonias audiamus operariorum, & famulorum ita diſcurrunt: ſe ob indigentiam locaſſe opera ſua illo pretio

& ideò

& ideò præter conventionem aliquid aliud surripiunt, ut respondeat salario, vel mercedi, quæ ipsis videtur competens & in hoc volunt servari regulam, quantum solvebatur opus annis retroactis.

Hę autem quærimoniæ audiendę non sunt; quia illud pretium est justum, pro quo plures alii famuli, vel operarii inveniuntur; unde falluntur qui plus sibi deberi existimant, quia annis prętereitis plus locabatur illud opus, dum tamen hodie minùs solet locari; nam pretium pro hoc tempore consuetum, & pro quo alii reperiuntur est justum; unde justum pretium accipiunt, licèt ipsis videatur minus, consequenter non possunt aliquid aliud surripere, & accipere; quia est plus justo. Nec mirum si minùs locentur hodie opera quàm antea, nam sicut cęteræ merces vilescunt tempore magnę copię, ita, & opera famulorum, & operariorum. Tùm etiam, quia quare tempore indigentię operariorum, ut tempore messis, vel vindemię licitum est ipsis pluris se locare, plus petere, & plus accipere quàm si hęc indigentia non esset, cur non est licitum dominis minùs offerre, quandò plures sunt operarii, & non habent ubi operentur? Tandem cur dùm non coguntur illi pacto se subjiciunt? quia non habent quomodo vivant, aut cui inserviant, respondent: ergo sicuti tempore inopiæ emptorum merces vilescunt; ita & modò: consequenter malè judicant operam suam majorem salario, quod recipiunt; quia salarium potest augeri, & minui pro varietate temporum. Contrarium autem esset, quando quis inveniret majus salarium, & ab aliquo cogeretur ad sibi serviendum pro minori.

4 Sed quia rationes adductæ eò videntur maximè tendere, quia scilicet alii operarii, vel famuli invenirentur pro eodem pretio; in quo casu id concedit Tambur. *in meth. celebrandæ missæ lib. 3. cap. 1. §. 3. n. 39.* & rationem adducit, quia in tali casu est causa damni ipsi domino, nè alium conducat, qui minori pretio serviat.

Petes quid dicendum sit in casu, quo dominus non reperiret famulum, vel operarium, qui pro illo stipendio serviat?

Tambur. loco cit. n. 60. respondet: posse famulum in tali casu occultè aliquid surripere ad compensationem, quia in eo casu nul-

nullum damnum dominus pateretur, cum pro minori pretio non invenisset.

Verùm mihi videtur alia distinctione utendum; vel enim famulus, vel operarius quærit cui operam suam locet, & ipse spontè se offert pro illo pretio exiguo, inferiori justo infimo, pro quo alii se locare consueverunt; vel quæsitus à Domino; spontè tamen, & liberè se offert pro illo pretio; vel tandem quæsitus, & renitens convenire pro illo pretio, sed demum gravi metu ductus illi pretio exiguo consentit.

In primo casu, puto falsam esse sententiam Tambur. & etiam in secundo, & ad eam extendendam esse damnationem præsentis Propositionis: in tertio verò casu veram esse, nec sub damnata comprehendi.

5 Ratio primi est; quia etsi illud pretium sit inferius justo; tamen non est debitum aliquid ulterius ex justitia: quia illa spontanea oblatio facit minùs valere rem; nam merces ultroneæ vilescunt, & consequenter famulus non habet jus ad illud, quod salario consueto deest, ut compensatione utatur. Tùm etiam, quia potest esse, quòd si majori pretio fuisset eum dominus conducturus, famulatu se privasset, & alio modo servitia illi commissa peragi curasset.

6 Ratio secundi est; quia in eo casu famulus spontè pro illo pretio se offerens, (quod contingit, quando duobus concurrentibus, alter, ut ipse præferatur, se offert pro minori) cessit juri suo plus habendi, & gratis condonavit; unde illud ex justitia ei non debetur: ac proindè dominus in eo, quod famulus surriperet, esset rationabiliter invitus: invitus quidem; quia adhoc, & non majus salarium se obligavit: rationabiliter autem, quia pacto convenit de illo. Nec valet id, quod ait Tambur. famulum vendidisse suum famulatum dignum tanta mercede, licèt pro minori exhibuisset. Non inquam valet; quia ultrò pro minori se exhibens, reliquum remisisse censetur. Tùm denique, quia contra fidelitatem, & justitiam peccaret famulus, dùm stipendio minori ex promissione, & contractu mutuo se obligavit; & transgredi hanc in materia justitiæ, est contra justitiam, & fidelitatem.

Confirmatur. In casu, quo Sacerdos acceptat stipendium exi-

exiguum pro tot Missis, & illas promisit, nam etiam si illud pro tot missis non sit sufficiens, non posse tamen pauciores celebrare, respondit Sacra Congregatio: at illa responsio non fundatur in aliqua speciali ratione petita ab ipsa ratione missæ, sed in illis generalibus motivis, quibus motus fuit Urbanus VIII. videlicet, nè obstricta benefactoribus fides violetur, &c. ergo in casu, quo eadem ratio militat, etiam id, quod indè infertur, æqualem habet rationem.

7 Ratio tertii est, quia ille non censetur liberè remittere justum pretium, cum coactè, & metu ductus pro minori convenerit, ac proindè non amisit jus ad justum pretium, nec dominus justè illam diminutionem pretii retinet, sicut communiter dicitur de eo, qui necessitate ductus vendit rem suam minori pretio, non enim amittit jus ad justum pretium, nec emens potest sibi illud plus retinere: & hoc sensu intelligenda est objectio, quam adducit pro Suar. de Lugo *de Just. & jure tract.* 1. *dub.* 15. *sect.* 4. §. 2. *n.* 82.

PROPOSITIO XXXVIII.

Non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantùmcumque sit magna summa totalis.

1 DUbium hoc agitabam Castriveterani occasione tractatus de peccatis, ad illam quæstionem: an plura venialia possint efficere unum mortale, & jam peccato mortali obstringi, per pauca furta pervenientem ad summam notabilem, & sub peccato mortali ad restitutionem teneri resolveram, quando ad me pervenerunt Propositiones damnatæ, quas impugnandas statim assumpsi. Est igitur sciendum: certum esse apud omnes DD. illum, qui in primo furtulo rei levis habet intentionem continuandi, & furandi magnam quantitatem, peccare mortaliter: quia aderat advertentia, deliberatio, & materia sufficiens ad peccatum mortale: si verò ille talis non habuit hanc intentionem in principio, sed tamen conti-

nuans

nuans modica furari, ad notabilem pervenit quantitatem; quæ aliquantulum major debet esse, ac si simul raperetur, & cum advertentia ad priora furta; excepto Navarr. *in man. cap.* 17. *num.* 139. communiter docent Doctores, tunc peccare mortaliter ratione acceptionis; licèt Navarr. concedat peccare mortaliter ratione retentionis; & teneri sub mortali ad restitutionem. Ratio est, quia ultima acceptiuncula, licèt in se, & præcisa relatione ad præcedentes sit venialis; tamen, ut dicit ordinem ad præcedentes, complet notabilem quantitatem, & sufficientem ad peccatum mortale; nec minùs illa quantitas continuatur in ratione retentionis, cum possit esse jam consumpta, quam in ratione acceptionis, nec minus est mortale retinere notabilem quantitatem, quàm accipere, ergo peccat mortaliter, non solùm, quia retinet, sed etiam quia accipit. Nihilominus.

2 Dicendum est; teneri sub mortali ad restitutionem, qui per pauca furta pervenit ad materiam notabilem sufficientem ad peccatum mortale, etiam si ratione acceptionis mortaliter non peccaverit.

Hæc Conclusio manet probata ex ratione adducta, quia scilicet summa illa totalis, licèt per pauca furta sit ablata, est tamen in unum collecta, & continuata, & facit notabilem quantitatem, non minùs, quàm si simul sublata fuerit, & affert ejus retentio notabile nocumentum Proximo: ergo obligat ad restitutionem sub mortali. Tùm etiam, quia aliàs per ista pauca furta posset quis omnibus bonis spoliari, sine spe aliquid recuperandi; cum surripiens non teneatur ad restitutionem.

Dixi: etiam si ratione acceptionis mortaliter non peccaverit, quia aliquando potest aliquis furari quantitatem, quę unita cum præcedentibus conflat summam sufficientem ad peccatum mortale, sed non advertendo ad priora furta: in tali enim casu non peccat mortaliter accipiendo, ex defectu advertentię, sed tamen postmodum advertendo, si retineat; peccat mortaliter, & incipit obligari ad restitutionem sub mortali, ratione retentionis rei notabilis nocivę Proximo. Quòd si statim, ac advertit proponit restituere, & incipit idipsum exequi, obligationem sub mortali præcavet; nec peccatum retentionis committit.

3 Petes

3 Petes primò: An idem dicendum sit de furante modica à multis?

Respondetur affirmativè cum Tambur. *lib.* 8. *in Decal. tr.* 2. *cap.* 3. §. 2. *n.* 1. Ratio est quia, licèt leve nocumentum fecerit cuique particulari, fecit tamen notabile detrimentum toti Communitati, & Reipublicæ: nam sic iste talis ditaretur cum gravi Reipublicæ detrimento, & omnes illi, à quibus levia sublata sunt, essent rationabiliter inviti. Quod etiam extendendum, si hæc modica à personis vagis furatus est: omnes enim illi constituunt unam communitatem damnificatam, & faciunt unum moraliter. Adverte tamen majorem, arbitrio prudentis, requiri quantitatem in hoc casu ad constituendum peccatum mortale, & ad onus restitutionis sub mortali.

4 Petes secundò: An iste sic paulatim surripiens teneatur ad restitutionem totius quantitatis ablatæ; vel sufficiat restituere illam quantitatem, quæ complevit summam notabilem, & sufficientem ad peccatum mortale?

Tambur. *loc. cit.* §. 1. *n.* 10. asserit: esse probabilissimum taliter surripientem solum obligari sub mortali ad restituendam illam quantitatem, quę complevit summam notabilem; citatque Rebell. Petr. Navarr. & Molinam. Mihi tamen videtur contrarium asserendum. Ratio est, quia in hujusmodi modicis furtis, illa quantitas complens in ultima acceptione summam notabilem, erit modica; & respectu totius summæ parva: ac proindè iste talis retineret sibi majorem partem E. G. Supponamus ad peccatum mortale sufficere quatuor tarenos; & ultima acceptio sit unius tareni (etiam minor posset esse) posset sibi tres retinere, & unum restituere; & sic majorem partem sibi retineret. Unde non remaneret exigua quantitas, ut vult Tambur. nec est simile de illo, qui debens restituere centum, retineat sibi duos julios, quem posse ait Mol. nam hæc esset modica respectu totius summæ. Tùm etiam, quia qui per modica furta pervenit ad notabilem quantitatem, non peccat, nec tenetur restituere ratione ultimæ acceptionis præcisè, qua illam complet; hæc enim seorsim à præcedentibus, esset parva quantitas; sed tenetur ratione continuationis cum præcedentibus; & ratione totius summæ in unum collectæ: ergo totam summam,

mam, quę est ratio obligandi, tenetur restituere, & solùm permitti posset, ut paucos nummos, qui respectu totius summæ sunt parva quantitas, sibi retineat. Tùm denique, quia iste talis posset ditari aliena pecunia, pluries id faciens cum pluribus, & retinens sibi reliquum, restituens solùm id, quod complet notabilem quantitatem, quod pro inconvenienti adductum est num. pręc. ex ipso Tambur.

Dices: antequàm quis acciperet ultimam quantitatem, non obligabatur priora furtula restituere: ergo nec post acceptam ultimam quantitatem; sed sufficiet restituere id, quod complet notabilem quantitatem.

Respondeo negando consequentiam. Ratio est, quia ante illud complementum erat parva quantitas non sufficiens ad mortale; modò autem est materia gravis non præcisè ratione ultimæ acceptionis; sed ut continuatæ cum præcedentibus, & sic obligatio consurgit ratione totius summæ.

5. Ex dictis collige plures casuum resolutiones. Primò: si plures scienter notabile damnum inferunt tertio, etiamsi unusquisque per se parvam quantitatem furetur, peccant mortaliter, quia simul sumptum illud damnum est notabile: & tenentur sub mortali ad restitutionem. Si tamen postquam plures notabile damnum intulerunt, alius accedat, & parvam quantitatem furetur, iste non est censendus peccare mortaliter, nec sub mortali teneri ad restitutionem, quia iste non fuit causa damni notabilis quod jam erat ab illis illatum, & illa parva quantitas addita damno notabili, non est notabile damnum, sed illud supponit. Ita passim Doctores.

6. Ex hoc oritur dubium: an quando tres ex. gr. intulerunt leve damnum alicui, & deindè superveniens seorsim alius, damnum quoque leve infert, quod tamen conjunctum cum pręcedenti est grave: an iste peccet mortaliter, & teneatur sub mortali ad restitutionem? Ad hoc mihi dicendum videtur, quòd iste talis, vel inscius erat damni pręcedentis, vel conscius, si inscius non videtur peccare mortaliter; quia per se non infert damnum notabile, & licèt ex parte effectus continuetur damnum, & evadat notabile, respectu tamen ipsius est pręter intentionem, si tamen fuit conscius, dicendum est peccare mor-

re mortaliter, quia ex sua actione Proximo resultare videns notabilem læsionem, ab ea non abstinuit. Et respectu ipsius scientis materia damnificationis continuatur cum præcedenti, non solùm in effectu posito, sed etiam in objecto suæ voluntatis, licèt non reduplicativè, quia non intellexit illud leve damnum, ut notabile ratione præcedentium, sed specificativè, quia illud ut notabile junctum cum aliis cognovit, & non abstinuit.

7 Collige secundò in materia Jejunii, cùm quis unica die pluries pauca comedit, ita ut perveniat ad magnam quantitatem, in materia voti, cùm quis omittit per plures dies eleemosynam, vel recitationem, quam vovit per annum, licèt quælibet seorsim fuerit parva quantitas. Similiter in materia officii Divini pro eadem die, ut cum quis omittit parvam quantitatem in matutinis, & etiam parvam ad Primam, ad Vesperas &c. itaut unita fiat notabilis quantitas. Similiter in materia intemperantię, cum quis excedit una die, & in sequentibus, usque dùm ultimus excessus, licèt parvus notabiliter saluti noceat. In omnibus per ultimum actum committi peccatum mortale: quia hæc omnia, quò ad effectum continuantur, & simul sumpta, habent rationem materiæ gravis.

Secùs verò dicendum est in iis, quę non continuantur, ut si quis quolibet die parvam quantitatem officii omittat, pręceptum enim unius diei cum alio non continuatur. Similiter si quis quolibet die jejunii parvam quantitatem comedat: idem si votum est addictum determinatis diebus, & festivitatibus; itaut quodlibet inducat speciale præceptum, si singulis parvam quantitatem omittat. Similiter si quolibet die festo parvam Missę quantitatem omittat; præcepta enim illa alligata diei, cessant transacto illo die, & non continuantur ad invicem.

8 Quæres: si aliquis plura vota emittit pro eadem die, putà recitare plures orationes Angelicas, uno voto unam, alio aliam &c. quę omnes seorsim sint parva quantitas, & non obligent ad mortale, ut probabilis fert sententia (cujus tamen contrarium censeo) at unitę sint magna quantitas. An omnes omittens peccet mortaliter.

Bonac.

Bonac. *tom. de legibus disp.* 2. *q.* 3. *punc.* 5. *num.* 29. & Sanch. *in opere mor. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 16. asserunt mortaliter peccare. Ratio eorum est, quia violat præceptum Religionis in materia gravi per omnes illas omissiones simul sumptas, & illa omnia sunt paris conditionis, & obligant pro eodem tempore ex virtute, & præcepto Religionis, sicuti à pari, qui pluribus vicibus promittit aliquam materiam parvam, itaut omnes simul promissiones efficiant materiam notabilem, sub mortali tenetur stare promissis; quia violat Justitiam in re gravi.

Sed contra hoc est, quòd licèt illa vota sint pro eadem die; tamen pertinent ad diversa præcepta, & duo præcepta etiam numero distincta non continuantur inter se, ut patet de recitatione quotidiana officii. Unde non obstat disparitas, quam assignant inter illum, qui tenetur ad recitationem salutationis Angelicæ in aliquibus diebus festivis, quæ pluries intermissa, non affert peccatum mortale, & inter istum, dicentes, quòd ibi lapsu temporis cessat, & non continuatur illa materia; hic autem pro eadem die continuatur. Non inquam obstat, non enim hæc à tempore continuari possunt, cum ex se sint discontinua, tempus enim est mensura physica, distinctio autem illorum votorum discontinuat illa moraliter.

Quòd si fortè dicas: continuari in ratione honoris, & cultus Deo debiti; nam ad hoc omnia illa tendunt, & per omnium illorum omissionem tollitur, & subtrahitur Deo magnus cultus: ita etiam possem dicere de officio Divino, nam si intermittatur quotidie parva quantitas, in anno subtrahitur Deo magnus cultus.

Potest etiam impugnari ex hoc, quod ipsemet Sanch. admittit, quòd si plura præcepta Ecclesiastica violaret in eodem die, putà si in die Festo parvam quantitatem Missę audire omittat, & parum temporis operi servili incumbat, & si sit Clericus parvam quantitatem officii prætermittat, etiam si simul junctæ faciant magnam quantitatem, non peccaret mortaliter: & tamen per omnia illa violatur virtus Religionis in materia gravi. Unde hanc sententiam tenet Meroll. *tom.* 1. *disp.* 2. *de vitiis & peccatis cap.* 4. *coroll.* 7. *num.* 231. *ubi pro eadem citat*

tat Suar. Lorcam, & Garziam. Et ad paritatem de promisſione, reſpondet quòd ex una virtute non poteſt argui ad aliam illa autem eſt in materia Juſtitiæ : hęc verò in materia Religionis.

9 Ego autem, ſuppoſitione diſp. gratia admiſſa, limitarem hoc modo ſent. Bonac. & Sanch. Primò, ſi Vota ſint de eadem materia, ex.gr. de recitatione plurium orationum dominicalium, vel plurium eleemoſynarum, non autem ſi ſint de diverſis materiis, & ſic poteſt aſſignari diſparitas ad impugnationem factam.

Secundò limitarem hoc modo, vel enim omnia illa vota circa eandem materiam adunantur per ſe in eadem die putà ex intentione voventis, qui pro tali determinato die omnia illa vota ſimul emiſit, videtur enim tunc ejus intentio ultimata fuiſſe de toto illo cultu illa die Deo reddendo, quem tamen deinde in magna quantitate Deo ſubtraheret: & præcipuè ſi ſimul illa emiſit, quia tunc objectum ipſi pręſens, erat tota illa materia collectivè, licèt per partes pluribus votis diviſa. Et in tali caſu cenſeo peccare mortaliter, vel per accidens materia omnium illorum votorum adunatur in illa die, putà ſi quis promiſit ex voto ſalutationem Angelicam quolibet die, alio voto promiſit eandem quolibet die Dominicæ, alio, qualibet prima die menſis: alio, quolibet die quadrageſimæ, & alio, die alicujus Sancti, quæ omnia incidant in eadem die, tunc enim non habuit intentionem circa totam illam materiam collectivè, & circa totum illum cultum, quapropter verè ſunt diſcontinua, & militat ratio ſupra adducta: unde exiſtimo non peccare mortaliter. Similiter ſi diverſo tempore emiſit illa plura vota, etiam pro determinato die; videtur enim tunc non habuiſſe intentionem circa totum illud collectivè, ſed verè fuiſſe omninò diſcontinua, tàm in particulari, quàm in communi, & maximè ſi quando unum emiſit, non advertit ad aliud votum antea emiſſum.

PROPOSITIO XXXIX.

Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

1 PRemitto, aliquem inducere posse alium ad grave damnum vel jussione, vel consilio. Jussio autem seu mandatum, vel potest esse respectu sibi subditi, vel non subditi: prius est verè, & propriè mandatum: at secundum, licèt non habeat verè, & propriè rationem mandati; quia hoc est proprium habentis auctoritatem: nihilominus mandans appellatur, quando ex ejus jussu procedit exequutio. Hoc autem fieri potest precibus, blanditiis, promissionibus, dummodò intuitu illius exequens id prętet. Consilium autem est, quando in gratiam exequentis, aliquid consulitur, quod etiam potest fieri exhortatione, directione, instructione; ut qui consulit homicidium, furtum, rapinam, incendium, destructionem prędii &c. Hoc pręmisso.

2 Dico: qui alium movet, aut inducit, sivè mandato, sivè consilio, ad inferendum grave damnum tertio, si ex hoc mandato, & consilio sequitur illud damnum, tenetur ad restitutionem damni illati. Est communis opinio; quam expresè docuit S. Th. 2. 2. *q.* 62. *art.* 7. distinguens duo genera concurrentium ad damnum inferendum, unum directè, aliud indirectè & de primo genere ait: *Directè quidem, quando inducit aliquis alium ad accipiendum, & hoc quidem tripliciter. Primo quidem modo, movendo ad ipsam acceptionem, quod quidem fit præcipiendo, consulendo; consentiendo expresè, & laudando aliquem, quasi strenuum de hoc, quòd aliena accipit.* Unde infrà subdit illos versus tam vulgatos, & communiter receptos etiam suo tempore, quibus continentur omnes, qui ad restitutionem tenentur:

Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Nescio igitur quomodo contra communem, & antiquatam opi-

opinionem invexerit prædicta Propositio asserens, prædictos ad restitutionem non teneri.

3 Probatur de jubente: nam jubens est principalis causa damni; cum exequens sit ejus minister: & voluntatis ipsius exequutor; sed quicumque est causa injustæ acceptionis, vel damni, tenetur ad restitutionem, cum lædat Justitiam commutativam, ex quo oritur obligatio restituendi: ergo &c. Quod confirmari potest ex illo ad Rom. 1. *Digni sunt morte, non solùm, qui faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus*. Sed jubens magis influit in damnum, quàm consentiens: ergo &c. Huic simile est illud, quod dicitur 2. *q.* 1. *c. Notum sit*. *Facientem, & consentientem par pœna constringit*, & illud aliud: *Cap. si culpa*, §. *sanè*, *de injur. & damno dato*. *Dans occasionem damni, damnum dedisse videtur*.

4 Probatur de consulente; & primò patet authoritatibus jam adductis. Secundò ratione: supponendo, quòd verè ex illo consilio, exhortatione, &c. motus sit alter ad damnum inferendum, ut in Propositione, quam impugnamus, supponitur. Tale consilium est causa efficax damni: ergo consulens tenetur ad restitutionem. Consequ. patet, quia est causa injustę acceptionis; vel damnificationis: Ant. probatur, quia Arist. 2. *phys. cap.* 3. vocat Consiliarium causam efficientem. Et in Jure, consiliarius, & consentiens pari pœna puniuntur, ut constat *ex Cap. Notum sit*; mox cit. sicut ipse delinquens, & *ex Cap. Sicut dignum de homic.* & *ex Cap. Nuper de sentent. excommunic.* & *ex l. Qui servo, ff. de furtis*, & *l. prima de servo corrupto*.

5 Dixi in conclusione: si ex illo mandato, vel consilio sequatur illud damnum; quoniam sivè damnum non sit sequutum, vel ex illo mandato, vel consilio non sequatur, sed aliundè, mandans, & consulens non tenetur ad restitutionem. Tunc autem non sequitur ex mandato, quandò mandans tacitè, vel expressè revocavit mandatum, & hoc mandatario innotuit, vel quando mandatarius excessit, id enim in quo excessit, mandanti non imputatur.

Consulenti autem non imputatur, quando æquè paratus erat alter damnum facere, ac si consilium præstitum non fuisset: secùs verò si alius consilium dedisset, si ipse, non consu-

O 2 luis-

luisset, dum ex consilio sequitur damnum. Idem dicendum est de adulatore, qui palpo dicitur, quando ex sua approbatione alter movetur ad damnum inferendum, sed de his fusiùs in *tract. de Restit.*

PROPOSITIO XXXX.

Contractus mobatra licitus est etiam respectu ejusdem Personæ cum Contractu retrovenditionis prævie inito, cum intentione lucri.

1 PLures contractus licitè fieri posse cum pacto retrovenditionis, ut sunt onera census bullalis; venditiones cum carta gratia redimendi &c. qui videri possunt apud Sot. Mol. Bonac. Tambur. & alios: qui nisi vitientur ex aliqua prava circumstantia, liciti sunt: non enim ex hoc quòd sit pactum retrovenditionis, sivè in favorem emptoris, sivè in favorem venditoris vitiatur contractus.

Contractus igitur Mohatra non est quicumque factus cum pacto retrovenditionis, sed est ille, quo res cariùs venditur credito, ut statim viliùs ematur numerata pecunia: qui teste Tambur. *lib.* 8. *in Decal. tract.* 3. *cap.* 7. §. 8. *n.* 9. alicubi dicitur Porro, alicubi, Pillizza, alicubi, Baratto, & teste Bonac. *de restit. disp.* 3. *q.* 2. *punc.* 3. *n.* 20. lingua Italica appellatur Stocco, lingua Hispana à Mich. Salon. 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. appellatur Mohatra.

2 Casus igitur est, cum Titius vadit ad Mercatorem, & emit ulnam panni credito, triticum, vel quid simile: deindè eidem mercatori eandem rem vendit numerata pecunia, an possit cariùs mercator vendere, & viliùs redimere?

Circa hoc sunt notandæ aliquæ conditiones, quæ possunt adjungi, nam in primis si nullum pactum extet retrovenditionis, nullaque intentio redimendi viliùs præcesserit in mercatore, nec scientia, an Titius panno indigeret, an pecunia, & an illum debeat retrovendere, sed bona fide pannum vendat credito, vendatque justo pretio, sed rigoroso; non intuitu

expe-

expectandæ solutionis (in quo posset esse difficultas) & deindè à Titio, vel tunc statim rogetur, vel post breve spatium redeunte, ut pannum redimat, etiam si Titius ideò emerit, ut retrovendat, dùm hęc intentio mercatori non innotuerit, potest mercator redimere infimo justo pretio numerata pecunia. Patet hoc, quia nulla fraus intercedit, nulla palliatio mutui, nullaque species injustitiæ; quia potest vendere rigoroso, & emere infimo intrà limites justi pretii. Tùm, quia merces ultroneę vilescunt. Tùm; quia mercator iste, quia vendidit credito non evadit deterioris conditionis, quàm quilibet alius, qui pretio infimo posset emere.

3 Alio modo potest esse, ut mercator sciat Titium non indigere panno, sed pecunia, & revenditurum pannum viliori pretio, & ipse vendat rigoroso pretio, cum intentione redimendi viliori, nullo tamen pacto interveniente, nec implicito nec explicito, nec per se, nec per alios. Et in hoc casu, puto licitum esse, redimere viliori: quia istę sunt duæ emptiones, & venditiones distinctæ, & ambæ justæ. Et quamvis illa intentio præcedat in mercatore; dùm tamen pactum non intercedit nullum onus injustum imponitur Titio: nec illa intentio est illicita, licèt tendens ad lucrum; aliàs emere viliùs, ut cariùs vendatur, quod est negotiatorum intentum, illicitum esset. Tùm; quia dùm non præcessit pactum, posset Titius cuicumque vendere illo infimo pretio. Si tamen Titius, si alteri venderet, medio pretio esset venditurus: & mercator illi dicat, ut sibi retrovendat, & offerat infimum pretium, sciens ob verecundiam, quia ab ipso accepit credito, consensurum, videtur illicitè agi, quia intuitu expectatæ solutionis exigi videtur illud, in quo pluris vendidisset Titius, si aliis vendiderit. Unde securius est mittere ad forum, ut vendat, & quantum repererit, sibi potiùs, quàm aliis retrovendat, non in pactum hoc deducendo, nec ante venditionem, sed post, & liberum ipsum relinquendo, si velit sibi potiùs, quàm aliis vendere.

4 Alio modo potest contingere, ut Titius à mercatore petat pecuniam mutuo, sed is se pecuniam non habere respondens, offerat ei merces ad valorem pecuniæ postulatæ, ea intentione, ut vendat rigoroso pretio, & redimat infimo, cum sciat

ipsum propter pecuniæ indigentiam ad hoc deventurum: licèt hoc non deducat in pactum, sed hoc intendat, & in hoc casu puto mercatorem non excusari à labe usuræ: quia revera illud pluris quo vendit, pro mutuo accipit, estque palliata venditio, revera mutuum, vel quasi mutuum. Et quamquàm pactum non præcedat, unde posset alteri vendi; tamen moraliter existimatur, ut Titius non sit dissensurus, si Mercator ab eo petat sibi retrovendi; tum propter indigentiam pecunię; tùm ne quęrat cui vendat, cum difficile sit statim emptorem invenire; tùm in gratiam mercatoris credito vendentis.

5 Denique potest contingere, ut mercator vendat cum pacto retrovenditionis, & vendat credito, rigoroso pretio, ut redimat numerata pecunia, viliori, & cum intentione hujus lucri: & hoc ex se illicitum est, & in pręfata Propositione damnatum. Probatur: in primis hæc est palliata venditio, & emptio, revera in intentione est mutuum: sed illicitum est, & labe usuræ infectum aliquid plus accipere pro mutuo: ergo &c. Secundò, quia illud onus, quod mercator imponit, ut sibi retrovendat, est pretio æstimabile, & aliàs supponimus vendere pretio rigoroso: sed quicquid, ultrà pretium rigorosum, oneris imponitur est injustum: ergo &c. patet hæc minor, quia quicquid imponitur ultrà limites justi pretii, ipsumque excedit, est injustum: at in tali casu venderet mercator pretio rigoroso, quod est summum intrà limites justi pretii, illud onus retrovendendi apponendo, ergo hoc onus est injustum. Quod expressit Angelicus 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 7. ubi inquit. *Si aliquis cariùs velit vendere res suas, quam sit injustum pretium, & de pecunia solvenda emptorem expectet, manifestè usura committitur.* Cariùs autem vendere non solùm importat augmentum pretii ultrà justum, sed quodcumque onus pretio ęstimabile, ut in corpore ejusdem art. docuerat S. D. dicens: *Ita etiam quicumque ex pacto tacito, vel expresso quodcumque aliud acceperit, cujus pretium pecunia mensurari potest, simile peccatum incurrit.* Et ad 3. hoc aliquid plus etiam ad obsequium à manu, vel à lingua extendit: quod certè minus esse potest illo onere sibi retrovendendi, quo privatur jure suo in rem emptam, & commoditate reperiendi majus pretium eo, quod mercator offert. Et hęc locum habent,

etiamsi

etiamsi nullum pactum intercesserit determinati pretii in retrovenditione: si enim etiam hoc intercedat, manifestum mutuum, & usura est censenda.

PROPOSITIO XXXXI.

Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest creditor aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari.

1 PRæmitto usuram, quæ est lucrum immediatè proveniens ex mutuo, esse illicitum, tùm in Jure Ecclesiastico, ut constat ex toto titulo Decret. *de Usuris*. Unde in Conc. Vienn. sub Clem. V. damnantur ut hæretici, qui pertinaciter affirmaverint exercere usuras non esse illicitum, & peccatum, sic enim habetur in Clement. tit. de Usuris, *Cap. Ex gravi. Si quis in illum errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat, exercere usuras non esse peccatum, decernimus eum, velut hæreticum puniendum*. Tum etiam Jure Divino, dicitur enim. *Exod.* 22. *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes*. Ezech. 18. *Qui usuram non acceperit*. Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes*. Et Ps. 14. *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*. Huic scilicet dabitur ingressus in tabernaculum Dei. Tùm denique jure naturali, ut patet ex ratione naturali efficaci adducta à S. Th. 2. 2. *q.* 78. *art.* 1. quia scilicet venditur id, quod non est, vel eadem res bis, quod manifestè injustum est; nam in pecunia, cujus principalis, & proprius usus est consumptio, cum teste Arist. 1. *Polit.* principaliter sit inventa ad commutationes faciendas, & in iis, in quibus usus est ipsarum rerum consumptio, non debet seorsùm computari usus rei à re ipsa: unde cuicumque conceditur talium rerum usus, conceditur eo ipso res ipsa, & ideò in talium mutuo transfertur dominium: sequitur, quòd non potest seorsum vendi usus ab ipsa re; sed hoc esset bis vendere eandem rem, vel vendere id, quod

non est. Accipiens autem lucrum ex mutuo, cum accipiat pro ipsa re, nempè pecunia, æquivalens, illud plus acciperet pro usu pecuniæ, & sic venderet bis eandem rem, vel id, quod non est.

Unde miror Tambur. asseruisse, nondum plenè probatum esse Juri naturali repugnare usuram, & esse secundùm se illicitam; cum tamen Philosophus ratione naturali ductus 1. *Polit. cap.* 7. dixerit, quòd usuraria acquisitio pecuniarum est maximè preter naturam. Hoc premisso.

2 In primis, falsum est numeratam pecuniam pretiosiorem esse numeranda. Nam pretium pecunię non dependet à temporum variatione, & emptorum, vel venditorum copia, vel inopia, ut triticum, vinum, & similia; sed est taxatum, & prefixum immobiliter à Republica, vel Principe; & tanti valent centum Unceę hodie, quàm hinc ad mensem, vel annum: ergo non est pretiosior numerata pecunia, quàm numeranda. Immò etiamsi pretium monetę decresceret jussu Principum, ut si moneta aurea, quę modò valet Tarenos 40. valeret posteà 38. non per hoc, quantùm ad mutuantem pretio decresceret; mutuatarius enim 40. reddere debet, vel in alia moneta, vel si in eadem moneta aurea, cum supplemento pretii, in quo tunc temporis quando reddit, minùs valeat: nisi aliud sit deductum in pactum: ergo ęqualis pretii est numerata pecunia, quæ à mutuante traditur, ac illa quę à mutuatario redditur.

3 Alium valorem considerare possumus in pecunia, scilicet potentiam ad lucrum, in quantùm, vel per negotiationem, vel per emptionem agri, armenti, &c. est apta ad lucrandum & hoc habet pecunia præsens, non futura; & secundùm hoc dici posset numeratam pecuniam esse pretiosiorem numeranda.

Hæc autem potentia, ut observat Eminent. Cajet. 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. §. *Initium autem*, duplex est, altera, quæ est ipsius pecuniæ absolutè, in quantùm potest esse instrumentum ad lucrandum, quæ comitatur ipsam pecuniam absolutè: alia est potentia pecuniæ, ut subest industrię negotiatoris, vel emptoris, tali loco, vel tempore; & commoditate. Vel ut alii dicunt,

cunt, alia est potentia remota pecuniæ ad lucrum, alia proxima. Prima potentia convenit pecuniæ secundùm se, & à quocumque habeatur: secunda verò non convenit ei, nisi prout subest industriæ. Pecunia igitur cum sua potentia primo modo non est pretiosior numerata, quàm numeranda; sivè præsens, sivè futura, quoniam hęc potentia communis est omni pecunię nec diversum judicium faciendum est de ea, & de sua potentia, sed pro eodem computantur. Unde ex hac potentia non potest crescere pretiositas pecunię; sicut (exemplum est Cajet.) triticum habet potentiam sementinam inseparabiliter annexam, in quantùm eo potest quis uti ad serendum: non tamen ideò plus valet propter hanc potentiam. Si verò accipiatur pecunia prout subest industrię, sic habet majorem valorem, & eò plùs, vel minùs, quò magis, vel minùs proxima est lucro, & secundùm qualitatem negotii, & industrię negotiatoris, & hęc non convenit pecunię, nisi per ordinem ad aliquem, nec eam habet, nisi revera esset applicanda: quemadmodum idem triticum potest habere potentiam sementinam proximam, si revera sit paratum; & ordinatum ad serendum, & hæc potest suscipere magis, & minùs, secundùm quòd magis, vel minùs proximum est: scilicet si adhuc eo fine retinetur domi: vel si est jam delatum ad agrum, vel etiam sparsum.

Ex quibus sequitur, quòd sicut si triticum, quod possideretur ab aliquo, ut serendum, & paratum pro semine, si à latronibus esset ablatum non solùm deberet fieri restitutio ad ęqualitatem, quò ad mensuram tritici ablati; sed aliquid plus correspondens illi lucro percipiendo ex ipso si seminaretur, ob damnum, ob id emergens domino tritici: si verò ad hoc non fuisset applicandum, non obstante potentia sementina, quam absolutè, & in se habet triticum, non teneretur fur aliud restituere, nisi ęquale tritico accepto, nec pluris propter hanc potentiam ęstimatur: ita pariter, si pecunia quæ mutuatur habet potentiam proximam ad lucrum, si revera erat applicanda negotiationi, vel emptioni habet majorem valorem, & pluris meritò ęstimatur pręsens, quàm futura, non quia pręsens, sed quia applicanda, & in potentia proxima ad lucrum, quod non habet pecunia futura. Unde propter hoc posset aliquid ul-

trà

trà sortem exigi à mutuatario juxtà qualitatem negotii, deductis periculis, expensis, &c. Sed hoc non esset ratione pecuniæ mutuatæ; sed ratione lucri cessantis, quod omnes concedunt. Secùs verò pretiosior est æstimanda pecunia præsens, si ab aliquo inclusa in arca possideretur, nulli negotiationi, vel emptioni applicanda; non obstante potentia remota, vel quæ competit pecuniæ absolutè, in quantùm potest esse instrumentum ad lucrandum, ut patet de exemplo tritici. Igitur præcisè, quia numerata, vel quia præsens, pretiosior non est numeranda, nec pluris æstimari rectè potest, quàm futura.

4 Dices: pluris æstimari rectè pecuniam præsentem, quàm futuram, etiam si nulli negotiationi applicandam, duplici ex capite. Primò, quia quidam casus possunt contingere inopinati, in quibus maximè deserviret ad evitanda aliqua damna, ad aliquas redimendas vexationes, vel quid simile, quod non potest fieri per pecuniam futuram; benè tamen per præsentem. Secundò ob periculum, & molestias, quas passurus est mutuans ad recuperandum capitale, quod, & quas non pateretur, si non mutuaret.

Resp. ad primum, quòd ratione damni emergentis, vel periculi damni potest licitè mutuator pacisci cum mutuatario, ut damnum emergens solvat, ut se servet indemnem, ut rectè Bonac. *de Contract. disp. 3. q. 3. punct. 4.* citans plures alios: dùm tamen servantur conditiones à DD. assignatæ pro damno emergente.

Ad secundum dicendum, posse evitari illud periculum, si fidejussorem, vel pignus mutuans exposcat pro assecuratione capitalis. Secundò dicendum cum Bonac. & aliis ab ipso citatis loco cit. punc. 5. posse pro hujusmodi periculo aliquid accipi ultrà sortem, quia hujusmodi pericula sunt pretio æstimabilia, & mutuator ea gratis subire non tenetur. Quapropter cum in proverbium transiit: melius hodie ovum, quàm cras gallina, non alia ratione dici consuevit, nisi ratione periculi, cui subest futurum. In neutro autem casu aliquid accipitur: quia plus valet pecunia præsens, quàm futura. Nec prædicta Propositio loquitur ob prædicta damna, vel pericula; sed de pecunia liquida: & solùm majorem valorem refert, quia præsens est, vel futura.

5 Ex

5 Ex quibus omnibus sequitur: quòd si ab aliquibus pluris æstimetur pecunia pręsens, quàm futura, quando nullum cessat lucrum, nullumque damnum emergit; nec periculum amittendi capitale, sed otiosa maneret pecunia in arca, & personę securæ, & cum debitis cautelis mutuo tradatur; hæc major æstimatio non est consona rectę rationi, sed immoderata & ex nimio affectu pecuniæ, & avaritiæ vitia proveniens. Quapropter ob hujusmodi vitiosam aliquorum æstimationem non potest creditor aliquid ultrà sortem exigere à mutuatario, & eo titulo ab usura excusari.

6 Ex dictis colligitur falsitas dictę Propositionis, quæ fundatur in illo principio: numeratam pecuniam esse pretiosiorem numeranda, & pluris æstimari pecuniam pręsentem, quàm futuram, quam docuisse Caram. in *Theol. mor.* refert Gonet.

Insuper probatur ratione jam adducta S. Th. qua probat usuram esse illicitam, falsum esse, posse creditorem aliquid ultrà sortem à mutuatario exigere, etiam admisso numeratam pecuniam esse pretiosiorem numeranda; hoc modo: vel hoc majus pretium, quod habet numerata pecunia, est quid intrinsecum conveniens ipsi absolutè, vel ratione alicujus extrinseci, quia scilicèt subest industriæ, vel quia deservire potest ad aliqua damna vitanda: si hoc secundum, jam concedimus posse aliquid ultrà sortem creditorem accipere, sed hoc reducitur ad damnum emergens, vel lucrum cessans: si primum, malè indè infertur, posse ob id creditorem aliquid accipere ultrà sortem: ergo &c. Probatur minor: quia usus pecuniæ pro eodem computatur cum ipsa, non potest aliquid pro usu accipi, distinctum ab ipsa pecunia (hæc est ratio D. Th.) aliàs eadem res bis venderetur: ergo, quia hæc pretiositas pecuniæ numeratæ est aliquid intrinsecum ipsi, nec ut quid distinctum computari potest ab ipsa pecunia numerata; nec aliquid pro hac pretiositate ultrà sortem accipi potest, aliàs eadem res bis venderetur.

7 Confirmatur 1. Quando post tempus quis solvit mutuum, jam tradit pecuniam numeratam: ergo hæc æquivalet in pretio illi, quę tunc fuit mutuata. Probatur consequentia: hęc non est ampliùs numeranda, nec futura, ratione cujus ęstimabatur minoris pretii, sed pręsens; & cessante ratione, quare aliquid sit tale,

tale, debet cessare id, quod ad ipsam sequitur. Et licèt admittatur, quòd dum erat solvenda, ratione, qua futura, & numeranda, fuisset minoris pretii, quia erat in spe, & non in re; tamen quando fit pręsens, & in re, jam cessat ratio minoris pretiositatis: & per hoc solùm, quòd solvatur, redditur ęquivalens illi pecunię tunc mutuatę: ergo aliquid plus, quod solveretur ultrà sortem, esset indebitum, & contrà ęqualitatem rei ad rem: & consequenter contra Justitiam. Et hoc est, quod dixit S. Th. loco cit. ad 5. *Ille, qui mutuare non tenetur, recompensationem potest accipere ejus quod fecit, sed non ampliùs debet exigere. Recompensatur autem sibi secundùm æqualitatem Justitiæ, si tantùm ei reddatur, quantùm mutuavit*.

Nec quia intrà illud tempus, quo nondùm facta est solutio, erat minoris pretii, poterat aliquid accipi: nam si hoc tunc accipiatur, cum defacto solvit, computandum est cum sorte principali; cum per meram solutionem ęquivalentis pecuniæ jam constituatur æquale.

8 Confirm. 2. nam si ob hoc, quia traditur numerata pecunia pro numeranda, & præsens pro futura, posset aliquid ultrà sortem creditor accipere, jam hoc acciperetur ratione mutuì, & esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo; sed hæc est propriè usura, ut patet ex ejus definitione: ergo ob hanc rationem non posset ab usura excusari.

Probatur seq. De intrinseca ratione mutui est, tradi pecuniam numeratam pro numeranda, immò expectandi solutionem post aliquod tempus, quod est tradi præsentem pro futura formalissimè: ergo quicquid hac ratione accipitur, accipitur formalissimè ratione mutui, & esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo.

9 Confir. 3. Admissa prædicta opinione nulla unquam committeretur usura; & frustrà in Scriptura, & sacris canonibus contra ipsam declamaretur; nam semper, & in omni mutuo impræscindibiliter datur pecunia numerata pro numeranda, & præsens pro futura: ergo si ob hanc rationem licitum esset aliquid ultrà sortem accipere, & à labe usuræ excusaretur accipiens, nulla unquam committeretur usura.

10 Conf. 4. Si hoc esset licitum, etiàm licitum esset aliquid ultrà

ultrà sortem exigere ratione carentiæ pecuniæ; in idem enim redit carentia pecuniæ, & numerata pro numeranda; quod tamen est contra communem sensum DD. & ratio quam adducunt, utrobique æquè militat. Similiter licitum esset res carius vendere ratione expectatæ solutionis, quàm sit justum pretium; quia si venderet numerata pecunia, hæc esset pretiosior illa numeranda. Cujus tamen oppositum docent DD. cum S. Th. 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 7. ubi sic ait: *Si aliquis cariùs velit vendere res suas, quàm sit justum pretium, ut de pecunia solvenda emptorem expectet, manifestè usura committitur; quia hujusmodi expectatio pretii solvendi habet rationem mutui*. Ecce his verbis adductis pro causali quomodo S. Th. redarguit Propositionem, quam impugnamus. Quid namque aliud est aliquid ultrà sortem exigere, quia traditur numerata pecunia pro numeranda; nisi expectatio pecuniæ solvendæ? Et hanc, ut suprà dicebamus, dicit habere rationem mutui; unde esset lucrum immediatè proveniens ex mutuo, quod est propriè usura. Unde concludit S. D. *Quicquid ultrà justum pretium pro hujusmodi expectatione exigitur, est quasi pretium mutui, quod pertinet ad rationem usuræ*. Ubi apponit ly, *quasi*, quia sermo est de venditione, non de propriè mutuo. Hæc satis de præsenti Propositione.

PROPOSITIO XLII.

Usura non est dum aliquid ultrà sortem exigitur tanquàm ex benevolentia, & gratitudine debitum; sed solùm si exigatur tanquàm ex Justitia debitum.

1 Pro hujus resolutione, & intelligentia advertendum est: aliud esse aliquid accipere, aliud verò exigere; accipere enim importat actum, quem exercet aliquis accipiendo sponte datum, & gratuitum, nullo pacto interveniente, nec tacito, nec expresso; nulla petitione facta ab accipiente; nec quia putetur ex obligatione datum, sed tanquàm mera gratuita, & liberalis donatio. Exigere autem importat, vel pactum

taci-

tacitum, vel expressum, vel ex aliqua obligatione datum, vel saltem petitionem aliquo modo ad dandum, veluti impellentem, non solùm intercessivam, vel amicabilem, ex parte accipientis præsupponit.

2 Advertendum est etiam, quid intersit inter debitum ex Justitia, & ex gratitudine, seù benevolentia: nam revera debitum, loquendo de civili obligatione, in ordine ad aliquid dandum, videtur pertinere ad Justitiam; tùm quia intercedit saltem pactum implicitum, aliàs non transiret in civilem obligationem, sed esset liberalis donatio; & materia circa quam versatur est materia Justitiæ: unde S. Th. *loco cit. Propos. præc. art. 2. in corpore*, quicquid cadit sub pacto tacito, vel expresso, dicit esse contra Justitiam, si accipiatur ob mutuum: nec alio modo distinguit gratuitum donum, quod licitè potest accipi, ab eo quod illicitè, & contra Justitiam accipitur; nisi per hoc, quòd non adsit aliqua obligatio, nec tacita, nec expressa. Et certè gratuitum non est, quod debitum est, cum gratis dare, & debere, inter se opponantur, licèt impropriè gratitudo possit dici debitum. Lusus ergo verborum, & palliatio usuræ est id, quod asserit prædicta Propositio: & si dicatur à contrahentibus hoc exigi, non ut debitum ex Justitia, sed ex gratitudine, frustrà apponitur illa limitatio; nam eo ipso, quòd solvitur, ut debitum, & exigitur, ut debitum, non potest esse ex gratitudine.

3 Accipere igitur aliquid ex mutuatarii benevolentia, & gratitudine, non tanquàm debitum, sed tanquàm gratuitum donum, nec intuitu mutui, seù tanquam mutui pretium licitè potest mutuator; ut docet S. Th. loco proximè cit. dicens: *Si verò accipiat aliquid hujusmodi, non quasi exigens, nec quasi ex aliqua obligatione tacita, vel expressa, sed sicut gratuitum donum, non peccat*. Cujus rationem assignat dicens: *Quia etiam antequàm pecuniam mutuasset, licitè poterat aliquod donum gratis accipere, nec pejoris conditionis efficitur per hoc quod mutuavit*. Divum Thomam sequuti sunt Mol. Less. uterque Navarr. Rebell. Arragon. Salon. Ban. Salàs, Bonac. & alii; licitè aliqui magis extenderint assertum D. Th. ut mox dicam.

Aliqui Doctores extendunt hanc Propositionem, ut afferant non peccare, nec obligationem contrahere restituendi (verba

sunt

sunt Tambur. *lib.* 9. *de Contract. tract.* 1. *cap.* 3. §. 1. & similia habet Bonac. & alii) si mutuet quis intendendo, immò, & habendo aliquid ex mutuatarii benevolentia, gratitudine, liberalitate, amicitia, quamvis intentionem habeat non mutuandi si re sperata careat. Ratio eorum est, quia non intenditur, tanquàm pretium mutui, sed tanquàm gratuitum donum, nec ut debitum. Hæc opinio est probabilis, nec in damnata continetur: attamen mihi videtur inesse periculum usurę mentalis, dùm ita aliquis afficitur, ut non esset mutuaturus si re sperata careat; per hoc enim videtur illud donum intendere ob mutuum, & quasi debitum: undè cautè incedendum est.

4 Igitur sensus in quo est damnata prædicta Propositio, est quando ultrà sortem aliquid exigitur; (non quandò spontè oblatum accipitur) & tanquam debitum, licèt ex gratitudine, non ex Justitia, sumpto debito propriè pro civili obligatione: unde excluditur quodcumque debitum. In hoc sensu videntur eam tenuisse Covarruv. *l.* 1. *var. cap.* 77. *num.* 4. qui refert Major. & alios ut tradit Bonac. *de Contract. disp.* 3. *q.* 3. *punct.* 11. *num.* 8.

5 Falsitas hujus Propositionis patet primò ex dictis in secundo notabili; eamque rejectam esse à D. Th. constat ex verbis cit. num. 3. ubi negat aliquid accipere posse mutuatorem, quasi exigens, vel quasi ex aliqua obligatione tacita, vel expressa. Item patet ex eo, quod ait in resp. ad 2. ubi inquit: *Debito ex amicitia non competit civilis obligatio, per quam inducitur quædam necessitas, ut non spontanea recompensatio fiat*. Item in resp. ad 4. ait: *Licet mutuanti unum, aliquid aliud mutuum recipere; non autem licet eum obligare ad mutuum in posterum faciendum*. In quibus locis patet D. S. nil prorsùs velle exigi posse, ut debitum, neque id, quod ex benevolentia, & gratitudine potest accipi.

6 Probatur ratione deducta ex eodem D. Th. locis cit. quoniam non licet aliquid exigere in mutuo ultrà sortem, quod sit pretio æstimabile; sed obligatio, & debitum additum gratuitæ compensationi est aliquid pecunia æstimabile, ut docet idem S. D. ergo &c. Major patet; quia aliàs plùs exigeretur eo, quod mutuatur. Minor etiam constat, quia obligatio, & debitum est onus quoddam, maximè si sit tradendi aliquid pretio æstimabile.

Unde

Unde Cajet. *in comm. loco cit.* advertit, quòd neque potest obligari mutuatarius ex pacto ad remutuandum tunc, quandò naturali jure teneretur; idque deducit ex textu, quia illi naturali obligationi adjicere civilem obligationem est pecunia æstimabile: ac proindè plùs exigitur eo, quod mutuatur, quod est manifesta usura. Concedit tamen Cajet. posse mutuatorem respicere ad gratitudinem, vel ingratitudinem mutuatarii: sed hæc sine pacto ex affectu animi expectantur, tanquam ex naturali jure.

Confirmatur. Ex eodem D.Th. ex dictis ad 2. exigens aliquid, ut debitum ex gratitudine ut plurimùm est causa, ut mutuatarius coactè & involuntariè præstet, vel promittat donum, sed hoc est aliquid extorquere per injuriam: ergo injustè agit sic exigens.

7 Pro complemento nota, non solùm damnari in hac Propositione posse adjici initio mutui pactum de aliquo præstando, ut debito ex gratitudine, sivè expressum, sivè tacitum, sed etiam postmodum, etiam si nullum intercesserit pactum, posse aliquid peti, ut debitum ex gratitudine, ut cum quis pluries instat, & mutuatarium interpellat, ut sibi aliquid tradat, inculcans hoc sibi ex gratitudine deberi: hoc enim importat illud verbum *exigitur* positum in præfata Propositione, utroque enim modo videtur aliquid exigi.

PROPOSITIO XLIII.

Quidni nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

1 DEtractio definitur à S. Th. 2. 2. *q.* 73. *art.* 1. est denigratio alienæ famæ per occulta verba, in quo differt à Contumelia, quæ est per verba manifesta, seu in faciem ejus, cui infertur. Fama autem, ut tradit Sot. *lib.* 4. *de Just. & Jure q.* 6. *art.* 3. *ad* 4. est communis, clara opinio, & æstimatio bonæ, & inculpatæ vitæ, voce manifestata, quam de aliquo habent homines.

2 Octo

2. Octo modis potest exerceri detractio. 1. Imponendo alicui falsum crimen. 2. Augendo, & amplificando verum crimen. 3. Manifestando crimen occultum. 4. Interpretando, & explicando factum honestum alicujus in sinistram partem; ut si dicat prava intentione factum, & his quatuor modis dicitur directè quis detrahere: qui hoc versu continentur.

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Aliis quatuor modis indirectè dicitur quis detrahere; quorum Primus est negare rectè facta, & bona alterius. Secundus diminuere rectè facta. Tertius malitiosè reticere bona alterius loco, & tempore, quo ejus reticentia vergit in vituperationem illius, ut si cæteri ex ejus taciturnitate falsam esse laudem concipiunt; vel aliter in ejus opprobrium redundat. Quartus est ita remissè, & frigidè laudare, ut cedat in vituperationem laudati. Hunc quartum modum non explicavit D. T. quoniam ad secundum vel tertium reducitur, & hi quatuor modi hoc alio versu explicantur.

Qui negat, aut minuit, reticet, laudatque remissè,

3 Detractio formalis de se est peccatum mortale, nisi ob parvitatem materiæ excusetur, ut ait D. T. *loco cit. art.* 2. quem sequuntur communiter DD. & patet primò ex sacris litteris; nam 1. *Machab.* 7. detractores Judæ Machabæi apud Regem Demetrium, vocantur impii, & iniqui. Ibid. *cap.* 10. illi, qui voluerunt detrahere Jonathę apud Regem Alexandrum, vocantur viri pestilentes. Et 2. *Machab.* 3. & 4. Simon, qui detraxit Onię Pontifici apud Regem Antiochum vocatus est impius. Ad *Rom.* 1. dicuntur detractores Deo odibiles. *Jacaobi* 4. dicitur: *Nolite detrahere alterutrum fratres mei, qui detrahit fratri, detrahit legi*, idest; ut exponit S. Th. 2. 2. *q.* 74 *art.* 2. *ad* 3. Contemnit præceptum de dilectione proximi. Et Ps. 100. dicitur: *Detrahentem secretò Proximo suo hunc persequebar.*

Probatur etiam ratione D. T. læsio Proximi in re gravi est peccatum mortale: utpotè contra præceptum dilectionis Proximi; sed per detractionem læditur Proximus in re gravi, nempè in fama, quę est pretiosior inter res temporales, ut dicitur Eccl. 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit*

 tibi,

tibi, quàm mille thesauri magni, & pretiosi; ergo detractio secundùm se est peccatum mortale.

Confirmatur: furtum ex se est peccatum mortale, quia aufertur Proximo res temporalis, nisi parvitas materię excuset: ergo multò magis est peccatum mortale detractio, cum per ipsam auferatur fama, quæ est pretiosior divitiis, ut dicitur in Parabolis Salom. cap. 22. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ*. His igitur præmissis ad Propositionem positam descendamus.

4 Casus, in quo loquitur pręfata Propositio est, cum quis aliquem in gradu sublimi constitutum adversarium habet, cujus auctoritas est ipsi noxia, & ipse potest se liberare à nocumento, quod sibi inferendum timet, si ipsi detrahat, falsum crimen ei imponendo, an hoc faciendo peccet mortaliter, & respondet, tantùm peccare venialiter, interrogatio enim illa affirmationi æquivalet. Non habeo prę manibus, qui illam doceat, sed.

5 Dicendum omninò falsam, & meritò damnatam prędictam Propositionem.

Probatur primò ex dictis. Detractio ex se est peccatum mortale, ut probatum est, at impositio falsi criminis est potissimus & pessimus modus detractionis: ergo &c.

Secundò: impositio falsi criminis est prohibita 8. Decalogi præcepto, estque contra Charitatem: ergo est peccatum mortale.

6 Dices: licèt absolutè, & in se esset peccatum mortale, tamen in casu posito, quia sumitur ut medium ad propriam defensionem, ut effugiat damna, quæ possunt ei obvenire, non est peccatum mortale, sicut qui alium occidit ob sui defensionem, mortaliter non peccat: quamvis homicidium absolutè sit peccatum mortale.

7 Sed contra primò, quia, ut sępè dictum est ex D. Aug. mendacium officiosum, etiam ad defensionem propriæ vitę, vel ad consulendum saluti Proximi non est licitum, & quia ex genere suo est veniale, etiam eo fine dictum veniale est: ergo mendacium perniciosum, quale est imponere falsum crimen alicui, etiam ob propriam defensionem non est licitum, & quia

quia ex genere suo est mortale, etiam eo fine dictum, mortale erit.

Secundò: pręcepta negativa obligant semper, & ad semper, & in nullo casu cessat eorum obligatio, nec excusat eorum transgressio; sed octavum Decalogi praeceptum est negativum, & obligans sub mortali in re gravi: ergo non excusatur quisquam ab ejus transgressione, etiam ob propriam defensionem.

Ideò autem occidens hominem ob suam defensionem non peccat, quia ut diximus Propos. 30. exercet suam defensionem & hanc intendit, non ejus mortem, & praeter intentionem sequitur homicidium. Unde si intenderet homicidium, etiam ut medium ordinatum ad propriam defensionem, esset peccati mortalis reus, ut ibi ex D. T. diximus, fusèque probavimus. Ex qua doctrina radicitùs evertitur praedicta responsio, & fundamentum, cui inniti videtur prędicta Propositio, sicut ex opposita doctrina omnes hę falsitates eruperunt. Unde patet, quàm solidè illud S. Th. principium sit tenendum, ac verè venerandum ut basis totius Ethicae.

PROPOSITIO XLIV.

Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam Justitiam, & honorem defendat, & si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

1 PRaemitto hanc Propositionem esse modalem, non de inesse, ut loquuntur Dialectici, in moralibus enim ac Theologicis, modi sunt, probabile, improbabile, erronea, errori proxima, & similes: unde, quia afficitur illo signo, probabile, est modalis. Unde cum generaliter in Decreto Sanctissimi caeterae damnentur, ut scandalosę, & in praxi perniciosę, hęc ex speciali sua damnatione etiam improbabilis censenda est, oppositum namque ejus, quod asserebat, tenendum est. Unde non solùm dictum est falsum, sed etiam tale dictum esse probabile speculativè, falsum est. Duo igitur hìc pręstanda, & falsitas dicti, & improbabilitas ejus breviter ostendenda.

2 Quò ad primum proponam casum in particulari, qui proponitur à de Lugo, Tambur. Diana, & aliis, ut faciliùs explanetur sensus ejus. Sit ex.gr. testis aliquis, qui in judicio falsum crimen contra Titium testatus est, ob quod damnandus esset ad triremes, ad mortem, pellendus in exilium, vel gravis infamia ei redundat: an Titius, ut hæc mala effugiat, ut Justitiam suam, & honorem defendat, possit imponere falsum crimen testi, quo habeatur, ut infamis, & impotens ad testificandum in Judicio, ut sic ejus falsum testimonium retundat.

Circa hoc Diana 3. *p. tra.* 5. *resol.* 4. refert opinionem Joann. de la Crux, Bann. Orellanæ, Ledesmæ asserentium, tantùm Titium in hoc casu peccare venialiter: at revera hi auctores non negant absolutè Titium peccare mortaliter, sed asserunt non peccare mortaliter contra Justitiam, quod etiam docet de Lugo *tom.* 2. *de Just. disp.* 40. *sect.* 6. *n.* 26. & sic explicat cit. auctores. Idem docet esse certum Tambur. *lib.* 9. *Decal. cap.* 2. *§.* 2. *n.* 5. & alii cum quo tamen stat posse peccare mortaliter, vel contra Charitatem, vel contra Relig. Unde de Lugo sustinet peccare mortaliter, sed nonnisi peccato perjurii, ut colligitur ex ratione, quam adducit *loc. cit. n.* 25. dicens: *Hoc falsum crimen testis erit probandum per alios testes, qui cum debeant jurare, committent peccatum mortale, & per consequens eos ad hoc hortari erit mortale*. Malderus cit. à Diana, & alii dicunt peccare mortaliter ratione mendacii. Tambur. autem loc. cit. *n.* 6. & sequentibus dicit incertum sibi esse, an peccet mortaliter, etiam ratione perjurii, cum per Castropal. etiam in Judicio possit adhiberi æquivocatio in juramento. Et tandem concludit nodum hunc in aliud tempus reservare: tamen.

3 Dicendum tale crimen falsum imponentem peccare mortaliter, etiam præciso perjurio. Patet ex dictis Propos. præc. & ampliùs.

Probatur; imponens falsum crimen alicui directè, & ex intentione exercet actum offensivum Proximi in re gravi, licèt hoc ordinet ad sui defensionem, sed actus humani specificantur ab intentione, nec possunt actus mali de se, reddi liciti (nisi sint præter intentionem, & sequantur per accidens ex exercitio actus honesti; cujusmodi est homicidium per accidens

sequu-

ſequutum ex actu defenſivo) per hoc quòd ad bonum finem ordinentur, aliàs etiam furtum ob faciendam eleemoſynam eſſet licitum: ergo &c.

Ubi inſuper obſerva, quòd in tali caſu finis operis eſſet offenſa Proximi, ejus nempè infamatio, ſicut ſi quis directè intenderet homicidium & defenſio ad quam prędicti actus ordinantur, eſſet finis operantis: actus autem humani ſumunt ſpeciem eſſentialem à fine operis, non à fine operantis, ut ſępè dictum eſt, & docent cum D. Th. 1. 2. *q.* 18. *art.* 2. ſanior, & communior Theologorum pars.

4 Hinc patet falſitas modalis; nam repugnat evidenter principiis Ethicæ; unde miror audaciam Caramuelis in poſtremis verbis, ut tàm probabilis viſa ſit ei, ut ſi non ſit probabilis, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia; cum tamen à principiis Ethicæ tàm ſit aliena, tàm in ſe fœda, ut planè ſit evidenter falſa; cum non ſint facienda mala, vel ut veniant bona, vel ut mala vitentur. Nemini reddendum eſſe malum pro malo doceat Apoſt. Inimicis benefaciendum prædicet Chriſtus: Nec habeat locum ut probatum eſt illa excuſatio, quòd ſit ob propriam defenſionem. Unde Arragon. 2. 2. *q.* 72. *art. ult.* notat, ob propriam defenſionem objicienti in faciem crimen falſum non licere aliud crimen objicere, ſed ſolùm poſſe dicere, mentiris, quod eſt directa defenſio, licèt per accidens ſit contumelia, innixus doctrinæ jam traditæ S. Th. quòd ſcilicèt, licet ſe defendendo, & defenſionem intendendo invaſorem occidere; non tamen licet occiſionem intendere ob ſui defenſionem, quam doctrinam animadverſione dignam exiſtimavit Cajet. à qua recedentes, & à S. Th. aberrantes, de ipſis impletum eſt illud Innoc. VI. dictum, ut qui eam impugnaverit, ſemper fuerit de veritate ſuſpectus; altero Innocentio nunc fęliciter regnante, id comprobante.

PROPOSITIO XLV.

Dare temporale pro spirituale non est Simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale: vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituale, aut è contra.

1 MAteria Simoniæ adeò est difficultatibus implicata, ob quotidianas inventiones effugiorum ad palliandum hoc teterrimum vitium; ut quamvis in Jure Canonico integer extet titulus de Simonia, totque gravissimi Auctores latè de ea disseruerint, nova semper superveniant dubia. Breviter igitur aliqua præmittendo, ad puncta in Propositione contenta descendam.

2 Simoniæ nomen à Simone Mago in novo Testamento acceptum est, qui, ut legitur Act. 8. obtulit pecuniam Apostolis ad spiritualem potestatem emendam, ut scilicet, quibuscumque manus imponeret reciperent Spiritum Sanctum, ut deindè ex venditione signorum, quæ per eum fierent, multiplicatam pecuniam lucraretur, ut dicitur 1. *q.* 3. *Cap. Salvator.* Definitur; Studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquod spirituale, vel spirituali annexum. Quam definitionem optimè explicat S. Th. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. ejusque Commentatores ibidem.

Est prohibita tùm Jure Divino, ut patet ex illo Matth. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* Est etiam prohibita Jure humano positivo, ut patet, ex *Decret. toto tit. de Simonia*, & etiam contra Jus naturæ pessimum vitium esse constat duplici ratione adducta à D. T. loco cit. (tertia enim de Jure Divino positivo procedit) quarum prima est, quia res spiritualis ex se est materia indebita emptionis, & venditionis. Nam non potest aliquo terreno pretio compensari: unde D. Petrus Simoni Mago respondit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.* Secundò, quia non potest esse debita venditionis materia, cujus venditor non est Dominus;

unde

unde loquendo de Simoniacis dicitur: 1. *q.* 1. *cap. Eos*, *qui per pecuniam. Isti verò eundem Spiritum Sanctum efficiunt servum suum omnis enim Dominus, quod habet si vult vendit, sivè servum, sivè aliquid aliud eorum, quæ possidet.* Prælati autem Ecclesiæ, & quicumque alii non sunt Domini spiritualium rerum, sed dispensatores, ut dicitur 1. ad Cor. 4. *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei.*

3 Sciendum quoque spiritualia, quæ sunt materia Simonię esse in multiplici differentia, quædam enim sunt spiritualia secundùm essentiam, ut Gratia gratum faciens, Charitas, &c. & de his nemo dubitat emi, aut vendi nequaquam posse. Alia sunt spiritualia; quia sunt causa rerum spiritualium, ut Sacramenta, alia sunt spiritualia, quæ sunt effectus rerum spiritualium, seu usus donorum, & gratiarum, quę dicuntur gratis datæ, ut gratia sanitatum, prophetię donum, &c. tandem alia sunt annexa rebus spiritualibus, ut Beneficia Ecclesiastica, officia, Prælaturæ &c. de quibus omnibus duo quærenda sunt, quę in prædicta Propositione proponuntur. Primò, an liceat dare temporale pro spirituali, quando temporale non datur tanquam pretium, sed dumtaxat tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale. Secundò, an sit Simonia dare temporale pro spirituale, tanquàm gratuitam compensationem, vel è contra. Reliqua ad hanc materiam pertinentia vide apud Cajet. Sotum, Bann. Raph. de la Torre. Passer. *tom. de elect. canon.*. Arragon. Suar. Ugol. Bonac. & alios.

4 Pro primi quæsiti explicatione premitto primò: stipendia licitè accipi posse pro Missa, pro Capellania, pro funeribus, & aliis hujusmodi consuetis, quia non accipiuntur, ut pretium spiritualis actus, sed pro substentatione ministrorum Ecclesię, juxta illud 1. ad Cor. 9. *Nescitis quoniam, qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt edunt, & qui altari deserviunt cum altari participant?* Ut tradit S. Th. loco cit. art. 2. in corpore, & ad 2. Nec benè sentiunt, qui hujusmodi stipendia asserunt, accipi posse pro labore corporali annexo talibus operibus; nam ut inter cęteros novissimè tradidit Passer. Vir nostro ęvo celeberrimus, in *lib. de statibus, & officiis hominum tract. de stipendio Missæ*, non potest licitè accipi aliquid pro corporali

laborare necessario, & inseparabiliter annexo exercitio rerum spiritualium.

5 Præmitto secundò, quòd licèt causa motiva possit se tenere ex parte efficientis, vel propriæ, vel dispositivæ; ut jussio, consilium, preces, & alia extrinseca: vel concupiscentia, affectus, suggestio Diaboli, &c. nihilominùs etiam se tenere potest ex parte causæ finalis, ut sanitatis amore, scientię comparandę gratia, & similium plura fiunt, & hęc se habent, ut causa movens; inter quæ hęc est differentia, quòd omnis causa finalis, est causa motiva; non tamen è converso. Vel etiam motivum potest esse occasio, in quantùm ex aliquo extrinseco sumit occasionem Intellectus discurrendi, & proponendi voluntati quid sit agendum. Attamen respectu causæ liberę motivum extrinsecum, & inanimatum non potest pertinere ad genus causæ efficientis, utpotè nullam exercens causalitatem in voluntate, vel Intellectu, sed tantùm objectivè possit movere, unde vel potest habere rationem causę finalis, vel occasionis. Igitur in præsenti, vel illud temporale est motivum occasionale vel finale ex parte accipientis, ut conferat ex.gr. Ordines, Beneficium, ut ministret Sacramenta &c. nam motivum non potest esse mera conditio: at, ut asseritur in prædicta Propositione motivum finale potiùs videtur, nam dicitur: *Tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale*: quod non competit propriè motivo occasionali: unde cum non possit movere efficiendo, sed alliciendo, quę est motio finis, ad causam finalem pertinebit, sivè sit finis adęquatus, sive partialis conferendi, vel efficiendi spirituale. Ex parte tamen dantis adhibetur, ut medium ut ille faciat, vel conferat, & eo utitur directè ad finem consequendi spirituale; licèt non tanquam pretio. His pręmissis.

6 Dico primò: Dare temporale pro spirituale, ut motivum conferendi, vel efficiendi spirituale est Simonia.

Probatur primò ex D.T. *loc.cit.art.* 2. *ad* 5. ubi docet, quòd antequam alicui acquiratur jus in Episcopatum, vel quamcumque Dignitatem, vel Præbendam per electionem, vel provisionem seù collationem, simoniacum esset adversantium obstacula pecunia redimere; sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Et tenent communiter DD.

& habetur expresſè : *Cap. Matthæus de ſimonia*, *& Cap. Sicut. eodem tit.* Ubi dicitur, quòd dare pecuniam ad redimendam vexationem electoris, qui denegat Beneficium digno, vel Confirmatoris, qui non vult confirmare eum, qui jure electus eſt, eſt Simonia. Ratio eſt, quia per pecuniam parat ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam; ſed magis eſt dare temporale pro ſpirituali, tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, & eadem ratio militat, quia per temporale parat ſibi viam ad rem ſpiritualem obtinendam: ergo etiam hęc eſt Simonia. Minor probatur; quia vel temporale eſt motivum occaſionale, ut collator v. g. recedat à propenſione, quam habebat erga indignum, vel ut deponat averſionem, quam habebat erga ipſum, adhunc tamen effectum conferendi ſpirituale, & ſic coincidit cum caſu poſito in majori: vel datur temporale, ut ſit motivum finale; ut gratia temporalis fiat, vel conferatur ſpirituale, & hoc eſt magis, quia hìc directè tendit ad comparandam rem ſpiritualem mediante temporali; ibi verò ad tollenda impedimenta.

Probatur ſecundò. Si conferens alicui Beneficium ad preces alterius, intendat ex hoc ſibi comparare favorem humanum eſt ſimoniacus, ut docet D. Th. *loco cit. art.* 5. *ad* 3. ergo multò magis ſi id conferat motivo rei temporalis traditæ. Patet conſequentia; nam magis eſt pretio æſtimabilis res temporalis, quàm favor humanus; illa enim re, pretio æſtimatur: hic verò ęquivalenter ad rem, quæ ab ipſo provenire poteſt. Nec minùs eſt interdictum munus à manu, quàm à lingua, vel ab obſequio: ergo etiam tradens temporale propter motivum conſequendi ſpirituale eſt ſimoniacus. Patet hæc conſequ. quoniam ſicut accipere, ita & tradere ad vitium Simonię ſpectat.

Probatur tertiò. Id quod datur pro re non habita, ſed motivo habendi illam, dùm non datur alio juſto titulo, licèt non detur, ut pretium formale, datur tamen virtualiter, ut pretium illius, ut patet primò ex dictis in prima probatione: Secundò ratione, nam id, quod datur, in ſe eſt pretium, & exercet totum id, quod pretium formale, cum vi illius obtineatur res ſpiritualis: ut motivum obtinendi datur, dùm alio juſto titulo non datur, & ſit intuitu commutationis rei ſpiritualis cũ temporali

dum

dum est motivum consequendi spirituale in dante, conferendi in accipiente: quæ omnia, & nihil aliud desideratur ad veram, & realem emptionem; solùmque deficit intentio dandi ut pretium, quo constitueretur pretium formale: ergo est virtuale pretium, & interpretativa emptio, & venditio rei spiritualis dare temporale, ut motivum conferendi, vel efficiendi spirituale; quod sufficit ad Simoniam; committitur enim per quodcumque æquivalens emptioni, & venditioni. Patet hęc conseq. nam esse interpretativè, & virtualiter tale consequitur ad naturam, & munus rei, ita quòd idem, quod accedente intentione expressa, formaliter V. G. ordinatur, & refertur in Deum, deficiente hac intentione, ex se, & interpretativè refertur in illum; ut constat de Eleemosyna, &c.

Confirm. nam Bonac. *q.* 1. *de Simon. prop.* 2. *num.* 2. Suar. Valent. Regin. Azor. & alii ab ipso citati, asserunt, Simoniam esse, etiam si formaliter non detur res temporalis pro spirituali; quia deest directa intentio dandi temporale pro spirituali, solùm per hoc, quòd sit virtualis intentio dandi temporale pro spirituali; quod colligitur quando non dat alio motivo honesto, scilicèt titulo gratitudinis, vel debitæ substentationis: quantò magis ergo in pręsenti casu est censenda Simonia, cum adsit directa intentio dandi temporale pro spirituale, & tanquàm motivum, solùmque deficiat intentio dandi, ut pretium?

Conf. ampliùs. Peccans mortaliter, licèt non intendat expresè constituere suum ultimum finem in creatura; tamen facto ipso illam habet pro ultimo fine, quia facto se, & omnia sua refert in creaturam: ergo similiter, qui dat temporale pro spirituali, licèt non intendat illud dare, ut pretium; tamen facto ipso dat, ut pretium; quia mediante temporale intendit consequi spirituale, cum enim dat, ut motivum, ordinat illud, ut medium ad spirituale acquirendum, quod est proprium pretii, & emptionis, sicut est proprium ultimi finis, ut omnia ordinentur ad ipsum.

Probatur denique. Si admitteretur in prædicto casu Simoniam non committi, in nullo fere casu, in quo pactum non intervenit, committeretur Simonia, & sic non daretur Simonia realis, sed sola conventionalis; ampla aperiretur via dandi pro

Bene-

Beneficiis, & Prælaturis pecuniam, omniaque per pecuniam fierent; sed hæc videntur absurda: ergo. Prob. seq. nam neminem puto rectè sentientem de spiritualibus, dare temporale, ut pretium, maximè cum ei sufficiat ad consequendum finem dare, ut motivum; sed in hoc non committeretur Simonia: ergo in nullo casu. Similiter si hoc à Simoniæ labe excusaret, nemo esset, qui hoc medio non uteretur, sicque omnia per pecuniam fierent, frustrarenturque sacrorum canonum sanctiones, quæ, ut pecuniam propulsarent ab Ecclesiæ limine, tàm salubria ediderunt statuta.

Alia ratione posset impugnari; quia, ut notavimus, illud temporale se habens ut motivum respectu conferentis, se haberet, ut finis; ac proindè transiret in pretium: at hanc sequenti Propos. expendemus.

7 Pro secundi quæsiti explicatione, valdè notanda sunt verba in Propositione posita; dicitur enim: *Quando temporale fit solùm gratuita compensatio pro spirituale, aut è contra*. Ubi notanda est differentia inter gratuitum donum, & gratuitam compensationem; per gratuitum enim donum, vel non intenditur aliquid aliud accipere, & sine intentione lucri: unde qui hac intentione dant, ut accipiant, potiùs mercenarii, quàm liberales, & grati censentur: vel si fiat post acceptum beneficium, non fit intentione remunerandi conferentem pro re collata; sed pro affectu quo, id fecit: ut ait S. Th. 2. 2. *q.* 78. *art.* 2. *ad* 2. & hoc donum gratuitum non reprobatur dùm damnatur prædicta Propositio; per hoc enim Simoniam non committi tenent omnes D D. & probat usus Ecclesiæ, dùm à petentibus Sacramenta aliquid gratìs datum accipitur. Gratuita autem compensatio supponit rem jam acceptam, & pro ea satisfacere intendit: undè non respicit affectum dantis, ut ipsum recognoscat; sed rem collatam, pro qua ex æquo intendit aliquid dare. Recompensatio enim teste Calepino, idem est, ac rependere pari pondere, & ex æquo: & à Berchorio dicitur idem esse, ac retributio, quæ supponit rem acceptam, pro qua aliquid tribuitur, & idem, ac satisfactio. Unde licèt dicatur gratuita, quia nullum initum est pactum, nec aliqua civilis obligatio contracta est, sed spontè tribuitur aliquid; tamen

men non est omninò gratuita donatio, cum intendatur, ut satisfactio.

Hæc autem gratuita compensatio, vel potest esse rei temporalis pro spirituali, ut cum post acceptum aliquod spirituale, vel spirituali annexum, aliquid tribuitur spontè, sed animo compensandi illud acceptum: vel è contra, quando, quis post acceptum ab alio aliquod temporale emolumentum; vel obsequium, tribuit illi aliquod spirituale, ut compenset, & satisfaciat pro illo temporali, intendens se exonerare ab illa obligatione. Ut si Episcopus, ut compenset obsequium, vel famulatum, ei ab aliquo exhibitum, vel aliquid aliud temporale, confert ei Beneficium, ut illa compenset, ut se exoneret ab illa obligatione, ut illi satisfaciat: his præmissis.

8 Dico secundò. Dare temporale pro spirituali tanquàm gratuitam compensationem, vel è contra, Simoniæ crimen censendum est. Est expresè S.Th. *q.* 13 *de malo art.* 4 *ad* 13 ubi postquam de mutuante concessit posse sperare aliquam amicabilem compensationem absque obligatione tacita, vel expressa, sed solùm gratuitam: hoc ipsum denegat conferenti spiritualia, scilicèt sperare gratuitam compensationem, & disparitatem assignant inter usurarium, & Simoniacum sic dicens: *Alia tamen ratio est de simoniaco, & de usurario, quia simoniacus non dat id, quod est suum, sed id, quod est Christi. Et ideò non debet sperare aliquam recompensationem sibi fiendam, sed solùm honorem Christi, & utilitatem Ecclesiæ. Sed usurarius nihil alteri præstat, nisi quod suum est: unde potest aliquam amicabilem recompensationem sperare, per modum prædictum.*

Probatur: Utrobique, nempè tàm dando temporale pro spirituali, tàm è contra, tanquàm gratuitam compensationem, existimatur res spiritualis pretio æstimabilis, dùm, vel temporale exibetur, ut proportionata merces, & æqua satisfactio spiritualis; vel res spiritualis, ut merces, & proportionata retributio pro temporali, quod æquivalet emptioni, & venditioni, & facto ipso est commutatio rei spiritualis cum temporali, sed hoc labe Simoniæ non caret; cum in hoc radix Simoniæ consistat, ut expressit D. Petrus *donum Dei existimasti pecunia possidere*, in quibus verbis, ait S. Th. simonicam labem in sua radice con-

condemnasse: ergo dare temporale pro spirituale, vel è contra, Simoniæ crimen est censendum. Unde S. Th. 2. 2. *loc. cit art.* 5. *ad* 1. ait de clerico, qui remuneratur spirituali Beneficio ab Episcopo, quia ipsi præstitit obsequium ad carnalia ordinatum, putà, quia servivit Prælato ad utilitatem consanguineorum suorum, vel patrimonii sui, vel aliquid hujusmodi, erit munus ab obsequio, & est simoniacum.

Hìc advertere oportet: quòd cum temporale tribuitur, ut compensatio pro spirituali, vel spirituale pro temporali, dependeat à voluntate, & intentione dantis, ut detur tanquam donum gratuitum, vel tanquàm compensatio; potest tribuens committere Simoniam hac intentione præstando, non tamen accipiens, putans sibi, ut gratuitum donum præstari: nisi aliundè ei constet, vel valdè probabilia indicia habeat, hac intentione ei tradi: similiter dicendum est de accipiente, dùm hac intentione accipit, quam potest non habere tradens.

9 Hinc patet ad casum, quem adducit Bonac. de Simon. *q.* 1. §. 1. *n.* 12: nempè si Cardinalis, vel Episcopus aulicum nobiliorem conduxit, tradito victu solito, quam partem vocant consistentem in moderata quadam panis, & vini mensura, & julio, aut moneta, non longè minutiori, vel aliquantò majori, pro rata singulorum dierum: tunc Prælatus, non tenetur quidem ex Justitia huic majorem mercedem tribuere; nihilominus ex gratitudine, seu obligatione antidorali procurare ei solet pensionem, vel Beneficium, ut expensas, quas aulicus in decenti habitu, & vestitu fecit, aliqua ratione compenset (hæc sunt verba Bonac.) in quo casu à labe Simoniæ eum excusat.

Patet inquam Simoniam esse, nam non solùm committitur, quandò tribuitur spirituale loco mercedis ex Justitia debitæ, sed etiam quando præstatur ex gratuita compensatione, quod accidit in præsenti casu. Tùm quia, procuratur Beneficium, ut compensentur expensæ &c. quod est respicere ad rem, non ex simplici benevolentia, & sic æstimatur tanquàm merces expensarum, facto ipso, & saltem virtualiter, posset tamen à Simonia excusari, si non ad expensas compensandas, vel obsequium, sed gratitudine quadam, & habendo respectum ad aulici affectum, id præstet.

10 Ex

10 Ex quo explicandum est quomodo, & quando non sit Simonia tradere Beneficium, vel Prębendam, ut exoneret se ab obligatione antidorali, in quo Doctores moderni Simoniam non committi asserunt, contrarium sentientibus Innoc. Sylv. Ang. Jas. & Auctore Direct. Inquis. Ord. Pręd. Pro quo: sciendum est, quòd obligatio antidoralis est illa, qua natura obligamur, ut benefacienti benefaciamus, ut tradit Ugol *tab.* 1. *de Simon. cap.* 58. *§.* 4. *n.* 2. unde qui ab alio accepit aliquod gratuitum donum, vel ab ejus parentibus, vel obsequia, vel Ecclesiasticam dignitatem, ex obligatione antidorali tenetur, vel ei, vel suis benefacere. Quęritur ergo: an si, ut exoneret se ab hac antidorali obligatione, conferat aliquod spirituale, Simoniam committat.

Pro quo: distinguendum est, an talis intendat satisfacere benefacienti pro dono accepto, vel obsequio, vel intendat animi gratitudinem ostendere: si primum intendat, Simoniam committit, ut patet ex præcedentibus, & in hoc casu valet ratio Innoc. qui ait; quoniam ex hoc tollitur ea obligatio, & remittitur (quò ad rem scilicèt acceptam) & ob id videtur dari, ideò Simoniam committi: si secundum intendat, Simoniam non committit, quia per gratitudinem animi respicientis benefacientis affectum, non æstimatur pretio res spiritualis, nec benefacientis affectus est pretio æstimabilis, ex quo ad debitum pręstandum obligatus non tenetur, ut dixit S. Th. 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. Et in hoc sensu intelligendi sunt DD. contrarii.

Adverti tamen volo, aliter computandos esse benemeritos de Ecclesia, rebusvè publicis, alter benemeritos de nobis, ut notavit S. Th. *loc. cit. q.* 100. *art.* 5. *ad* 1. illis enim si conferantur Ecclesiastica Beneficia, & officia, non titulo antidoralis obligationis, sed titulo meriti, nam ex obsequio Ecclesiæ præstito, & ministris ejus, in ordine ad spiritualia, redditur, sicut & propter alia bona opera, Ecclesiastico Beneficio dignus, ut dixit S. Th. secùs verò de iis, qui sunt benemeriti de nobis, unde in istis, si habeatur respectus ad obsequium compensandum, Simonia committitur, ut patet ex rationibus suprà adductis, & verbis D. Th. in probatione allatis. Hoc autem notare volui, quia Ugol. *cap. cit.* in eadem linea ponit utrosque, & be-

& benemeritis de Ecclesia, & Prelatis ejus in ordine ad ministeria spiritualia servientibus, putat ex antidorali obligatione deberi Beneficia Ecclesiastica, pariformiter ac iis, qui deserviunt Episcopis in ministerio temporali: unde jure optimo, non ex obligatione antidorali, sed quia inserviendo Ecclesię in arduis ejus negotiis, benemeriti sunt de illa, & ob rerum peritiam, supremę Ecclesię Dignitates, nempè Cardinalatus, Nuntiis Apostolicis, Auditoribus, & similibus à Summis Pontificibus conferuntur.

11 Ex his infertur: non posse deduci in pactum antidoralem obligationem, vel gratuitam: est contra Cœlestinum *in comp. Theol. mor. tract. 7. cap. 4. num. 3.* Ghilinum *in practic. resolut. casuum consc. verb. Beneficium num.* 7. qui ait in obtinendis Beneficiis licèt pacisci de aliquo temporali retribuendo, tanquàm motivo, seù compensatione gratuita, & in hoc non committitur Simonia, citatque Valent. & Tanner. quos sequutus Diana *p. 2. tract. 2. miscell. resolut.* 39. deindè *p. 6. tract. 7. miscell. resol.* 42. se explicat existimasse hanc sententiam speculativè probabilem, at putare in praxi non esse amplectendam. His adde Covarr. *lib.* 1. *var. cap.* 20. *num.* 4. & Major. *in* 4. *dist.* 15 *q.* 29. cit. à Raph. de la Torre 2. 2. *q.* 100. *art.* 6. *disp.* 3. *conclus.* 3. Oppositum tamen docuere Raph. *loc. cit.* Cajet. loquens de usura *q.* 78. *art.* 2. *§. in resp. ad* 2. Soto *lib.* 5. *de Just. q.* 1. *art.* 2. quos sequitur Navarr. *in man. cap.* 23. *n.* 1006. *ad* 4. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 45. *cap.* 10. *n.* 24. Franciscus Sylvius *in resolut. variis verb. Simon. conclus.* 2. Bonac. *disp.* 1. *de Simon. q.* 6. *punc.* 1. *num.* 7. qui ait esse communem.

Patet ex supradictis de usura Prop. 42. Constat ex verbis relatis ibid. D. Th. *num.* 2. & 5. & etiam ex *q.* 13. *de malo art.* 4. *ad* 5. ubi ait: *Obligare autem ex certo pacto ad beneficium recompensandum, non competit amicitiæ honesti, quia in tali amicitia amicus benefaciens, affectum amici inclinat, ut sibi gratis, & liberaliter recompenset, cum opportunitas fuerit*; lege si libet totam prędictam responsionem.

12 Probatur Primò. In Jure Canon. reprobantur omnia pacta, & conventiones in materia spirituali: *Cap. fin. de pactis cap. Quam pio, & cap. Quæsitum de rerum permutatione*. Nec dicas

repro-

reprobari conventiones , quæ ex genere suo sunt illicitæ, non autem illæ , quę ex natura sua non sunt tales , cujusmodi est istud. Nam contra est: etiam admisso, quòd hoc non sit pactum ex genere suo illicitum, potest tamen Ecclesia illud prohibere, sicut vetuit permutationem Beneficiorum, renunciationem cum retentione pensionis, quę tantùm jure positivo Ecclesiastico sunt simoniacæ : cum factę auctoritate Summi Pontificis sint validæ: ergo similiter hoc pactum, etiam si aliàs esset illicitum, potest Ecclesia illud prohibere: ergo cum omnia improbet, hoc etiam improbasse dicendum est, cum ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debeamus.

Probatur secundò ratione. Pactum illud inducit novam obligationem distinctam ab obligatione naturali, nempè, vel ex Justitia, vel ex fidelitate; sed utrumque est pretio ęstimabile: ergo exigens hoc pactum , exigit aliquid pretio ęstimabile , & consequenter committitur Simonia . Et quamvis dicatur , hoc promitti ex gratitudine , facto ipso destruit seipsam illa promissio , quia dùm initur pactum , jam initur contractus non gratuitus : nec est verum, quòd ibi tantùm exprimitur , quod de jure inest, quia dùm deducitur in pactum , jam inducitur nova obligatio, consequenter additur aliquid naturali obligationi.

Prob. tertiò, quia sic lata via aperiretur Simonię, nam famuli possent promittere Pręlatis tot annorum famulatum gratis exhibendum, si liberaliter conferet beneficium: alii pecuniam gratis se daturos , &c. similiter Pręlatus posset dicere confero tibi Beneficium, ut gratis meum affinem sustentes , in recognitionem antidoralis obligationis; quę omnia sunt absurda.

Dices cum Cœlestino. Si finis est licitus, etiam media ad finem sunt licita, sed obligatio antidoralis, & donum gratuitum potest intendi pro spirituali collato: vel è contra, pro temporali obsequio, potest intendi gratis conferendum Beneficium spirituale: ergo etiam potest apponi pactum ad id consequendum.

Resp. primò, quòd si finis est licitus , etiam media ad finem sunt licita , si aliquo Jure positivo non sunt vetita ,

quia

quia etiam aliqua licita, ratione periculi, vel alia justa causa potest vetare: in præsenti autem casu conventiones, & pacta sunt prohibita Jure positivo, ut patet ex supradictis.

Resp. secundò: quòd media sunt licita pro fine licito, quando non variant naturam finis; in præsenti autem, per illud pactum variaretur ex gratuito in debitum alio titulo, ut constat ex secunda probatione. Quam veritatem habeat minor prædicti argumenti, mox in sequenti Propositione examinabimus.

PROPOSITIO XLVI.

Et id quoque locum habet, etiam si temporale sit principale motivum dandi spirituale; immò etiam, si sit finis ipsius rei spiritualis; sic ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

1 HÆc Propositio est extensio præcedentis; cum enim in precedenti dictum sit, quòd dare temporale pro spirituali, tanquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale non est Simonia, in ista extenditur ad motivum principale, & etiam, si sit finis &c. pro quo.

Notandum: quòd motivum potest esse principale, & primarium, vel minùs principale, & secundarium. Tunc est minus principale, quandò illud temporale respicit, & tendit ad aliud, ex consequenti verò, & secundariò, ad spirituale, ex. gr. quis præstat obsequium Prelato, ut suam benevolentiam, & amicitiam comparet, vel quodcumque aliud motivum honestum intendens, & secundariò alicujus Beneficii provisionem. Ubi tamen adverte, quòd ly *primariò*, non sumitur primitate ordinis, sed finis, itaut i neo sistat intentio per se, si enim hoc ordinet ad ulteriorem finem Beneficii, illud erit medium ad hoc, & hoc erit ultimus finis, ac proindè principaliter intentum; unde ly, *secundariò*, idem est, ac ex consequenti & veluti per accidens, hoc enim modo est motivum minus principale. Similiter potest è converso tribui spirituale pro tempora-

 li,

li, non primariò, & principaliter intento, sed secundariò, & ex consequenti: ut Canonicus surgens ad matutinas preces, animo laudandi Deum, & satisfaciendi suę obligationi: & secundariò, ut distributiones consequatur: similiter Clericus frequentans Ecclesiam, ut Deo prętet obsequium, & ex consequenti, ut ad Dignitates ascendat. Et in his, & similibus casibus non committitur Simonia, ut constat *Ex Cap. si officia dist.* 59. *ex cap. Quid proderit*, *ex Gloss. cap. Cum esset de Simon. & cap. Cum ad nostram de electione*. Et ratio est, quia rectus ordo servatur; nam temporalia non ordinantur ad spiritualia; itaut existimentur illis commensurata.

Tunc autem est motivum principale, quandò per se primò intenditur spirituale mediante temporali, itaut temporale se habeat ut medium ad spirituale, tanquam ad finem ultimatum, & è contra, spirituale ordinetur ad temporale.

Ad cognoscendum autem in foro exteriori (nam in interiori dependet ab intentione operantis, quando nam sit principale motivum, vel non; sit regula, quando nullum aliud motivum honestum adest: undè cum in praecedenti Propositione dicatur: temporale tanquam motivum conferendi spirituale, & cum afferatur directè ad id tendens, & non ad aliud motivum honestum, optimè ibi dixi, illud motivum se habere tanquam finem.

2. Tota hæc doctrina est S. Th. 2. 2. *q*. 100. *art*. 5. *ad*. 3. ubi loquens de favore humano intento à conferente spirituale, sic distinguit, *& ideò si aliquis principaliter ad hoc intendat, Simoniam committit*. Ecce oppositum Propositionis damnatę. Subdit deindè regulam, quam modo tradidi, ad cognoscendum, si sit principale motivum, dicens: *Videtur autem principaliter ad hoc intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit: unde ipsum factum est simoniacum*. Quia videlicet tunc non adest alius titulus honestus, quo moveatur, quod declarat S. Th. ab opposito, subdens. *Si autem preces pro digno porrigantur, ipsum factum non est simoniacum*: audi rationem, & perpende, quod dixi. *Quia subest debita causa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, spirituale aliquid conferatur*: quod est idem ac dicere, quia adest aliud motivum honestum; à quo moveri possit, ex quo potest cognosci

favo-

favorem humanum non esse principale motivum. Quòd si non obstante justo titulo, tamen, non ab illo moveatur conferens sed à favore humano principaliter intento, Simoniam committi docet, & hoc quantùm ad forum interiorem. *Tamen potest esse Simonia in intentione, si non attendatur ad dignitatem personæ, sed ad favorem humanum.* En præclaris verbis confutata prædicta Propositio.

Ex his intelliges: neque compensationem gratuitam pro re spirituali, latè dictam, prout scilicet affectum dantis respicit, posse intendi à conferente spirituale, principaliter: quod patet ex verbis relatis D. Th. Propos. præc. num. 8. ubi id denegat conferenti spirituale, quod concedit mutuanti: mutuanti autem non permittitur accipere, & sperare aliquid pro mutuo, sed pro affectu, quo id fecit, quæ tamen limitanda est secundùm præsentem doctrinam, ut scilicèt illa recompensatio sit principaliter intenta, & finis à quo movetur conferens spirituale, vel è contra. Pro majori tamen præsentis Propositionis impugnatione.

3 Dicendum est. Simonia committitur ab eo, qui in conferendo spirituali habet pro principali motivo, seu fine (cum enim est principale motivum, est etiam finis, ut diximus) aliquod temporale, sivè traditum, sivè tradendum; nam illa prior est Simonia realis, hæc posterior est Simonia mentalis. Hanc conclus. docuere antiqui Doctores. Major, Alensis, Dur. Altisiodor. Corduba, Cajet. & ex Canonistis *Glos. in c. unico de Cleric. non resident. in 6. Navarr. in man. cap. 23. num. 100. §. 4. & sequentibus*. Constat etiam ex Capitibus paulò ante cit. quæ utrumque docent.

Ipsam expressè doceri in *Cap. Tua nos de Simon.* patet, ubi de quodam, qui bona sua conferebat Ecclesiæ, eo animo, ut admitteretur ad Canonicatum, & permitteretur habere bona sua pro præbenda, & de Canonicis illum admittentibus ait Pont. *Si tamen is, qui talem donationem facit, ea intentione ducatur, ut per temporalia bona, spiritualia valeat adipisci, & Clerici, qui eum in fratrem admittunt, non essent eum, nisi commoda temporalia perciperent, admissuri, sine dubio tàm iste, quàm illi*

apud strictum Judicem culpabiles judicantur. Quid clarius? Quis dicet hujusmodi damnari, quia intendebant temporalia tanquam pretium, non tanquam motivum?

4 Idipsum, prꝑter loca supra adducta, docuit S. Th. *quodlib.* 8. *ar.* 1. ubi quærens: an Canonicus Ecclesiam frequentans, ob quotidianas distributiones, sit simoniacus, respondet in corpore, sic: *In prædicto casu distinguendum est: si enim hujusmodi distributiones respicit quasi finem sui operis, principaliter intentum, Simoniam committit, & ita mortaliter peccat: si autem habet principalem finem Deum in tali actu, ad hujusmodi autem distributiones respicit secundariò, non quasi finem, sed sicut id quod est necessarium ad suam sustentationem, constat quod non vendit actum spiritualem, & ita simoniam non committit, nec peccat*. Nec valet id, quod ait Raph. de la Torre D. Th. intelligendum, quando Canonicus intendit distributiones, tanquàm pretium; cum immediatè ante cit. verba dixerit: *Simoniam committit, qui hujusmodi actus*, scilicet spirituales, *vendere intendit, in qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis*.

Non inquam valet, nam eo ipso, quòd est finis principaliter intentus ipsum temporale, habet rationem pretii virtualis, vel æquivalentis, ut probavi Propos. præc num. 3. prob. 3. & hoc sufficit ad Simoniam, ut Raph. ipse concedit: unde D.Th. hoc ipsum probat, & hoc modo procedit ejus discursus. Quicumque vendere intendit actus spirituales committit Simoniam; sed qui habet pro fine principaliter intento temporale, in ipsis actibus spiritualibus, vendit res spirituales: ergo Simoniam committit: Hanc Minorem probat in illis verbis, *in qualibet enim venditione pretium accipitur quasi finis*. Quod est dicere, qui habet temporale pro fine, intendit ipsum tanquam pretium, quia pretium est finis cujuscumque venditionis, sed qui intendit tanquàm pretium ipsum temporale, vendit actus spirituales: ergo &c. & quia in his verbis mentionem fecit de fine, sine addito, per quod probaretur quemcumque habentem pro fine ipsas distributiones, vendere actus spirituales, subdit illam distinctionem, de fine principaliter intento, & de fine secundario, quæ non esset ad rem, si intelligendus esset de pretio formali, & de explicita intentione vendendi

res

res spirituales. Et certè D. Th. loquitur de pretio æquivalente, quod habetur, quandò temporale est finis principaliter intentus; quia proposita difficultas erat, an habens pro fine distributiones sit simoniacus, in quo non poterat intelligi de voluntate formali vendendi spiritualia: quis enim de hoc dubitare posset? unde respondens affirmativè, assumpsit ad probandum, illam Propositionem apud omnes certam: *Quicumque vendere intendit, &c.* Ubi de venditione virtuali intelligendus est. Et similiter, in eo quod subdit de pretio: aliàs nihil probaret, & ad aliam solvendam difficultatem, quæ non indigebat discussione, diverteret. Ponderentur quæso hæc.

5 Probatur ratione. Ratio, quare res spiritualis non sit vendibilis, & illicitè vendatur, est, quia non est pretio æstimabilis; sed qui eam ordinat ad temporale, ut ad principale motivum, seù finem; ipso facto, licèt non habeat hanc formalem intentionem, ipsam æstimat, vel parem, vel inferiorem re spirituali, quia finis melior est iis, quæ sunt ad finem; & commutabilem cum re temporali, quod est virtualiter pretio illam æstimare. Similiter, qui dat temporale pro spirituali, æstimat, facto ipso, rem spiritualem esse acquisibilem mediante re temporali, quod, licèt non sit pretium, dum tamen est principale motivum, est medium, quo utitur ad illam adipiscendam: ergo pari modo est Simonia, ac si ut venalis existimetur. Unde, ut dixi Propos. præc. D. Th. *q. cit. 2. 2. art.* 1. dicit, quòd D. Petrus simoniacam pravitatem in sua radice condemnavit, cum dixit Simoni: *pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia possidere.* Ex quo colligitur radicem Simoniæ in hoc consistere, quòd existimetur acquisibilis medio temporali res spiritualis.

6 Ex quo patet, quàm sit abominabilis ultima pars prædictæ Propositionis, qua dicitur: *sicut illud* (nempè temporale) *pluris æstimetur, quàm res spiritualis;* quod si speculativè assereretur hæresis esset: hæretica namque est hæc Propositio: pluris valet res temporalis, quàm spiritualis. Dùm tamen practicè, & in affectu sic existimatur, licèt hæresis labe careat; gravi tamen peccato, & irreverentia Deo, & rebus sacris non vacat; sicut, si quis speculativè assereret creaturam esse ultimum

finem hominis, hæreticus esset: hoc tamen practicè exequens in creatura suum ultimum finem constituendo, hæreticus non est, sed mortaliter peccat quoniam sicut perversionem ordinis continet speculativè, id asserere, ita eandem continet practicè id facere.

PROPOSITIO XLVII.

Cùm dixit Conc. Trid. eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent. Concilium vel primò videtur per hoc, digniores, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo: vel secundò loquutione minùs propria ponit digniores, ut excludat indignos; non verò dignos: vel tandem loquitur tertiò quando fit concursus.

1. DE electione dignioris latè disputat Passer. *in lib. de elect. canon. cap.* 30. ex quo nonnulla summariè præsupponenda utile censeo. Et primò mortaliter peccare eos, qui digniorem ex iis, qui possunt haberi non eligunt ad Beneficia curam Animarum habentia, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. & *quodlib.* 4. *art.* 15. *quodlib.* 6. *art.* 9. & *quodlib.* 8. *art.* 6. D. Anton. Turrecrem. Cajet. Bann. & alii innumeri cit. à Passer. *loco cit. num.* 1. licèt in foro externo electio, seu provisio digni, excluso digniore, valida sit; nec possit in eo foro impugnari; ut post Angelicum 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. communiter asserunt Doctores. Hoc autem peccatum est contra Jus Divinum, & naturale, ut cùm D. Th. locis cit. ex 2. 2. pluresalii docent; quod esse peccatum contra Relig. seu Justitiam Christi, contra fidelitatem, contra Justitiam legalem, & contra Justitiam distributivam probat Passer. *n.* 57.

2. Premitto quoque, quòd dignus, vel dignior in præsenti non censetur ille, qui coram Deo, & in ordine ad se dignus est sed in ordine ad alios, cum oves Christi pascere debeat: unde non solùm debet esse in gratia constitutus: & Charitate ornatus,

natus, sed etiam scientia, prudentia, & diligentia in agendis præditus, ut aptus sit ad docendum, & corrigendum alios. Dignus itaque simpliciter esset, quem descripsit Apost. 1. *ad Timoth. cap.* 3. scilicet in omnibus prudens, in doctrina fidei magister, ornatus omnibus virtutibus, & coram populo in omnibus irrepræhensibilis; qui si reperiretur dignissimus esset. Dignus autem in aliquo genere est, qui licèt non habeat in gradu excellenti omnes virtutes, tamen habet omnia requisita à jure positivo, nempè, quòd sit legitimus, in ætate debita constitutus, nullaque censura, aut irregularitate, sivè inhabilitate impeditus, & in gradu mediocri habeat saltem conditiones requisitas ex Jure Divino, scilicèt scientiam, prudentiam, & morum bonitatem, quantùm sufficiat ad alios regendos.

3. In hoc igitur genere quæritur dignior principaliter, quia licèt in illo priori genere possit dari latitudo & inter optimos unus posset esse alio melior: nihilominus, hi paucissimi sunt, de quibus dicere possit Deus: inveni hominem secundùm cor meum. Unde dignior, non tàm importat intentionem perfectę dignitatis, quàm accessum majorem ad dignitatem, & perfectionem, quæ necesse esset haberi, & majorem recessum ab imperfectione, scilicèt in quantùm magis elevatur ab infimo gradu dignitatis omninò necessario, & magis accedit ad illum gradum dignitatis optimi Pastoris ovium Christi: unde dignior potest dici quis comparativè ad cæteros minus dignos, & secundùm quid.

4. Hinc deducitur, quòd inter hujusmodi dignos, nisi provideat dispensator de digniore, qui reperiri potest, non satisfacit Juri naturali officii sui, quod debet esse ordinatum ad utilitatem Ecclesię, quoniam inter hos dignos, cum nemo sit simpliciter dignus, sed quia meliores non reperiuntur, & respectivè, non potest reperire omninò dignum, & aptum simpliciter, & talem qualem indigentia Ecclesiæ exposcit; cum ut dicit Trid. *sess*. 6. in Decr. de reformat. *Tam difficile est regimen Ecclesiæ, ut sit onus etiam Angelicis humeris formidandum, nec in terris inveniatur, qui pro meritis, & quantùm Ecclesiæ necessitas requireret, illud exercere valeat*; solùm poterit reperire dignum, qui sit talis ob defectum dignioris, & aptioris, ergo elector,

provisor, &c. inter istos tenetur ex vi officii sui eligere digniorem. Probatur Conseq. primò: quia aliter non eligit dignum, cum non sit talis simpliciter, & in se, neque respectivè, cum reperiatur aptior, & dignior; licèt non sit positivè indignus. Secundò, quia non potest per hujusmodi dignum providere Ecclesiæ quantùm ejus necessitas exigit; cum non sit simpliciter dignus; ergo tenetur saltem quantò magis poterit, ejus necessitati providere, & per majorem accessum ad dignum simpliciter, quod fit per digniorem. His præmissis.

5 Dicendum est, Conc. Trid. per illa verba adducta, intelligendum esse de digniori, qui reperiri potest inter dignos, etiam quandò non sit concursus. Est contra Filliuc. *tom.* 3. *tr.* 41. *cap.* 4. *q.* 9. qui probabilem judicavit Propositionem, quam impugnamus; quando non sit concursus. Regin. *tom.* 2. *lib.* 30. *tract.* 3. *cap.* 41. *num.* 107. qui hoc concedit habentibus jus providendi Beneficia per provisionem liberam. Idem probabile judicavit Diana, Trullench, & alii à Passer. cit. *cap.* 30. *q.* 4. *num.* 58.

Probatur. Quoniam per illa verba Conc. Trid. non imponit novum præceptum, sed reducit ad memoriam, quod jam erat, nempè Divinum, & naturale, ut observat Card. de Lugo super ipsa verba Trid. *num.* 12. & constat ex verbis ipsis, nam *sess.* 24. *in Decr. de reform. cap.* 1. (ubi habentur cit. verba) loquens cum habentibus jus promovendi ad Dignitates Ecclesiasticas, ait: *Hortatur, & monet, ut in primis meminerint nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quàm si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, &c.* Ubi non præcipit, sed, meminerint, ait; atqui de Jure Divino, & naturali, ut omnium ferè Doctorum consensu constat (nam licèt aliqui Canonistæ contrarium videantur sensisse, eos explicat Soto *lib.* 3. *de Just. quæst.* 6. *art.* 2. loquutos fuisse de electione, ut valida, & quæ non possit impugnari in foro externo) est, ut dignior eligatur, ut etiam probavimus: ergo in hoc sensu loquitur Trid. nec sumit comparativum pro positivo, nec ut excludat indignos.

Et

Et cum loquatur habentibus jus promovendi, qui solent hoc facere sine concursu, etiam quandò non fit concursus, intelligenda sunt illa verba.

Et quantum ad hanc ultimam partem confirmatur. Quoniam in eodem cap. Conc. subdit de Cardinalibus, qui sine concursu fiunt, & Pastoribus, quos Ecclesiæ Summ. Pont. solet preficere. *Postremò eadem S. Synodus tot gravissimis Ecclesiæ incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium quàm ut Beatissimus Rom. Pont. quam solicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debeat, eam hic potissimùm impendat, ut lectissimos tantùm sibi Cardinales asciscat, & bonos maximè, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat.* Ubi notat, *lectissimos tantùm*, pro Cardinalibus, *& bonos maximè*, pro Pastoribus poni.

Confirm. secundò ex aliis verbis Conc. *sess.* 6. *cap.* 1. *de reform.* ubi habetur. *Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri Misericordiam, providamque ipsius Dei in terris Vicarii solertiam, omninò futurum, ut ad Ecclesiarum regimen, onus quippè, Angelicis humeris formidandum, qui maximè digni fuerint &c. assumantur*: Ubi nota ly, *maximè digni*, & ut constat ex contextu antec. ubi sermo est de Patriarchis, Metropolitanis, Primatibus &c. patet Conc. loqui de iis officiis, ac Dignitatibus, quę sinę concursu conferri solent.

6 Quòd verò non possit sumi comparativum pro positivo, nec ad excludendos indignos, patet ex alio loco Conc. *sess.* 24. *cap.* 18. ubi pluries repetitur, nam primò loquendo de omnibus idoneis ab examinatoribus approbatis, ait: *Ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicaverit; atque illi, & non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre*, & parum infrà; loquens de Ecclesia jurispatronatus dicitur: *Is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab eo instituatur. Si verè institutio ab alio, quàm ab Episcopo est facienda; tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei præsentet, ad quem institutio spectat;* quid clarius ad repellendam primam, & secundam expositionem, quæ minùs aptè Concilii verbis tribuitur? En quomodo digniorem sumit comparativè ad dignos, &

magis

magis idoneò comparativè ad idoneos, non pro positivo, aut ad excludendos indignos.

7 Dices in favorem primæ, & secundæ expositionis. Conc. Trident. *sess.* 7. *cap.* 3. solùm dignitatem exigit, dùm ait: *Inferiora Beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus &c.* Tùm etiam quia in eisdem locis à nobis allegatis: & primò in iis *sess.* 24. *cap.* 1. dicitur. *Nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quàm si bonos Pastores, & Ecclesiæ gubernandæ indoneos promoveri studeant.* In quo loco solùm positivum requiritur; & solùm indigni excluduntur: ergo in eodem sensu sumenda sunt verba sequentia, cum subditur: *nisi quos digniores*. Similiter in loco allegato ex eodem cap. loquens de Cardinalibus, ante verba à nobis citata dicitur: *quos Sanctissimus Rom. Pont. ex omnibus christianis nationibus, quantùm commodè fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet.*

Pro tertia verò explicatione objicitur locus ex *sess.* 24. *cap.* 18. ubi post verba à nobis adducta, dicitur: *quòd si juspatronatus laicornm fuerit, debeat qui à Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, ut suprà examinati, & nonnisi idoneus repertus fuerit, admitti.* Cujus discriminis ratio, quare scilicèt in antecedentibus verbis posuerit, digniorem, in his verò posuerit, idoneum, alia reddi non potest, nisi quia anteà erat sermo, quandò fiebat concursus, in his verò loquitur de præsentato sine concursu aliorum: ergo similiter sic intelligenda sunt verba Conc. ex *cap.* 1. *sess.* 24. allata.

Ad loca adducta pro prima, & secunda expositione resp. illa magis nostram sententiam confirmare; nam cum priùs dicat, idoneos, deindè digniores, potiùs dicendum est illa priora debere sumi in sensu sequentium, ubi in primo loco fit mentio præcepti, & peccati mortalis; in secundò loco necessitatis Ecclesiæ. Et ratio, quòd sic debeat intelligi, est, quam adduximus n. 3. & 4. quia scilicèt idoneus, vel dignus non est ad præsentiam dignioris, & quando dignior pro gubernanda Ecclesia reperitur. Ita Passer. *loc. cit. q.* 4. *n.* 62. Ille verò locus *sess.* 7. intelligendus est de electione valida in foro exteriori, & non cassanda, ad quod sufficit, quòd electus seù præsentatus sit di-

gnus.

gnus. Et in hoc etiam sensu intelligenda sunt, quæ habentur *Cap Monasterium 16. q. 7. & cap. Cum dilectus de elect.*

Ad locum pro tertia expositione adductum dico: In verbis à nobis allegatis poni digniorem, quod etiam ponitur à Conc. cum loquitur de obligatione conferentium, quia loquitur de institutione, seu electione; in institutione autem debet seligi dignior: in loco autem allegato in objectione, sermo est de confirmatione, ut patet, ad quem effectum sufficit, si confirmandus sit dignus, ut tradit D. Th. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 1. & post eum Scholastici, & Canonistæ communiter; unde ibi dicitur, *& nonnisi idoneus repertus fuerit, admitti*. Præsentatio enim, quam facit, habens jus Patronatus ęquivalet electioni, & Episcopus, vel Summ. Pont. in iis approbandis solùm de dignitate inquirunt. Patet autem ex aliis locis à nobis adductis, quòd hujusmodi præsentantes monet, ut digniores eligant, & promovere studeant.

8 Ad uberiorem doctrinam, & multorum desiderio satisfaciendum, nonnulla summariè ex Passer. perstringam ad discernendum quinam sit dignior reputandus.

Primò igitur notandę sunt aliquæ regulæ generales: prima regula, & basis sit, quòd cum dignior quò ad regimen Ecclesiæ non debeat esse ad seipsum, ut scilicet sanctitate polleat, sed in ordine ad alterum, ut scilicet habilis sit ad alios regendos, scilicet diligentior, prudentior, aptior ad docendum, & corrigendum; hinc fit, quòd dignior non est; qui est simpliciter sanctior, vel doctior; sed qui in extrinseco Ecclesiæ regimine est utilior. Ita D. Th. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *in corp. q.* 183. *art.* 3. Cajet. *in summ. v. electio*, & cęteri DD. communiter.

Hinc solvitur quæstio; an pœnitens postponendus sit innocenti? Cui respondetur, cæteris paribus, pręponendum esse innocentem: nam maxima dignitas est innocentiam immaculatam custodisse, paucis concessa, qui supponi potest à passionum affectu solutus, in suis affectibus temperatus, & prudens, cum sciverit mundi, carnis, hostisque vitia, & tentationes effugere. Ita habetur *Cap. Nos consuetudinem dist.* 12. ibid. Turrecrem. & Anchar. Lavor. *cap.* 21. Peyr. *tom.* 3. *cap.* 10. *num.* 31.

num. 13. & alii cit. à Passer. *cap.* 30. *q.* 1. *num.* 8. Si autem pœnitens sit aptior ad regimen, quia sit oculatior, & magis expertus, ut discolorum astutias cognoscat, & infirmitatibus subditorum magis compatiens, potest innocenti prçponi, ut habetur *Cap. Considerandum*, & *cap.* Fidelior, Gloss. *ver. gratiam dist.* 50. Panormit. *Cap. Et si clerici*, §. *de adulteriis num.* 21. & alii quos affert Passer. *loco cit.* Tamen pęnitentia debet esse talis, ut deterserit coram hominibus infamiam ex pravis pręteritis actibus ortam, quia non debet eligi, qui causam scandali in populo est prębiturus. Ita *Cap. Omnipotens* 4. *de accus.* Panormit. in *cap.* 1. *num.* 6. *de Simon.* Eminentiss. Ottobonus decis. 202. & alii apud Passer. loco cit.

9 Considerandum autem est, quòd regimen Ecclesiæ in tribus actibus præcipuè consistit, ut advertit Cajet. 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. nempè docere, defendere, & pacificè gubernare. Docere quippè verbo, & exemplo; defendere à lupis, sivè sint hæretici, sivè alii ad quodcumque malum inducentes sicque dirigere, justa decernendo, ut inter se fideles pacificè vivant. Ex quo patet regimen Ecclesię principaliter esse spirituale, & ad sanctificandas animas, & in sanctitate conservandas ordinatum. Sed nihilominùs etiam ad temporale commodum ordinatur, videlicet redditus Ecclesiæ conservandos, & augendos, pupillis, orphanis, viduis, & desolatis corporaliter subveniendum: unde qui in utroque pollet dignior est censendus; sed qui in regimine spirituali alteri præeminet, licet eo, quò ad temporale sit inferior, dignior censeri debet, illa enim aptitudo circa spiritualia est principalior.

10 Ulteriùs considerandum est hanc aptitudinem non debere attendi metaphysicè, & in actu signato, sed practicè, & in actu exercito: unde si sit aliquis sanctior, doctior, & prudentior, qui aliundè sit impeditus, ut gubernio exercitè attendat, est postponendus minùs docto, qui tamen sedulò invigilabit gregi pascendo, diligentiori cura, industriori charitate, nullis parcendo incommodis, suarum ovium bonum procurando ita Soto *lib.* 3. *de Just. q.* 6. *art.* 2. post conclus. 9. Sanch. *lib.* 2. *opusc. cap.* 1. *dub.* 2. *num.* 5. Unde qui in sua Ecclesia residebit, semper pręsens indigentiis sui gregis; licèt minùs bonus, & minùs do-

ctus,

ctus, dignior est censendus. Ita præter mox cit. Ledesma *tract.* 7. *cap.* 2. *conclus.* 7. *dub.* 9. Salon Arragon. & Passer. *loco cit. num.* 14.

11 Circa scientiam est sciendum, quòd ad Episcopandum sufficit laurea Doctoratus suscepta in aliqua Universitate; sivè in Jure Canonico, sivè in Theologia; vel in altera ex his facultatibus suscipienda, præsentatus: vel alicujus Universitatis testimonio, sufficientis doctrinæ ad alios docendos comprobatus, Ita Conc. Trid. *sess.* 22. *cap.* 2. *de reformat.* Attamen in Canonista aliqua materiarum Theologicarum, & sacræ scripturæ notitia; & in Theologo aliqua Canonum notitia est necessaria; ut habetur in Conc. Tolet. 4. *cap.* 24. & habetur *cap.* 1. *dist.* 38. & ex Cœlestino Papa *Cap. Nulli* 4. *ex* 7. *Synodo cap. Omnes* 6. *dist.* 6. *& dist.* 23. *&* 24. *sæpè.*

Difficultas tamen est: an excellens Theologus sit præferendus excellenti Canonistæ? Cui resp. affirmativè cum Passer. *loc. cit. n.* 16. *&* 17. De Lugo *tom.* 2. *de Justit. disp.* 55. *n.* 4. Cajet. *q.* 185. *cit. art.* 3. Sot. *lib.* 3. *de. Just. q.* 6. *art.* 2. *conclus.* 10. Bannes 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *dub.* 2. Lavor. *cap.* 21. *n.* 67. & alii, apud Barbos. *in cap. Cum in cunctis* 7. *de elect. n.* 21. Ratio est quia objectum scientiæ ejus, qui habet curam animarum est objectum fidei, lex Divina, & naturalis; & lex positiva in sacris Canonibus contenta; ex quibus objectum fidei est totum fundamentum salutis; Lex Divina, & naturalis, quæ indispensabiliter obligat, nulla consuetudine adversus eam prævalente, & raro ejus ignorantia excusat: unde hæc sunt magis necessaria tàm populo, quàm eorum curam habenti, quàm Lex positiva, cujus ignorantia excusat, contra quam consuetudo prævalet, & majus periculum imminet ex ignorantia illorum, quæ subvertere potest omnia fundamenta Religionis; quàm istius, quæ accessoriè se habet. Tùm etiam quia: excellens Theologus, qui principia sciendi callet, & principia Legis Divinæ, & naturalis penetrat, ex quibus Lex positiva descendit, faciliter Canones intelligit, & eorum sensum intimè attingit. Et quamvis Episcopus habeat regimen externi fori; nihilominus, cùm principaliùs ei conveniant esse fidei magistrum, & morum instructorem, quàm Judicem foren-

forensem; & magis decens sit, quòd per ministros judicet causas forenses; potiùs debet esse excellens Theologus, ad quem illa duo prima pertinent, quàm excellens Canonista. Ex quo sequitur à fortiori de Parocho, potiùs debere esse Theologum, quàm Canonistam; hic enim non habet regimen externi fori; sed ad eum pertinet verbum Dei prædicare; fidei mysteria docere, & suorum confessiones audire, quæ omnia sunt Theologi munera. Lege per otium de Lugo loco cit.

12 Similiter, qui lauream Doctoratus in aliqua Universitate accepit, dignior censetur non Doctore. Ita Riccius, Barbosa, ad *cap.* 18. *seß.* 24. *Concil. Trid. num.* 131. inter Doctores, præfertur Doctor in Jure Pontificio Doctori in Jure Civili. Valenzuel. *conf.* 24. *num.* 64. Baccalaureus censetur dignior non Baccalaureo: ut constat ex pluribus Rotæ decisionibus, sicut etiam, & duo præcedentia dicta. Vide Passer. *loco cit. num.* 18. qui ta men addit verè doctum, & qui majori scientia pollet, etsi non laureatum, Doctori præferri debere; non enim laurea, sed scientia idoneum ministrum facit, & hanc requirunt sacri Canones in ministro habente curam animarum.

13 Sunt etiam aliæ conditiones extrinsecæ, ob quas aliquis dignior censetur altero. Prima est Ordinis prærogativa, cæteris enim paribus, præferendus est Sacerdos non Sacerdoti, quia censetur instructior circa Divina. Ita Roland. *conf.* 47. *num.* 75. Decian. *conf.* 542. *num.* 13. Perez. de Lara, quem refert, & sequitur Barbosa *loco cit. num.* 132. immò in pari casu prævalet, qui priùs sacros Ordines est assequutus, ut idem Barbos. ex Io: de Platea, & Natta, Pax Jordan. *lib.* 10. *tit.* 8. *num.* 216. & 217. Passer. *loco cit. num.* 18. apud quem vide plurimas Rotæ decis.

Secunda est indigentia alicujus dispensationis, nam qui nulla indiget, præferendus est ei, qui aliqua indiget. Ita Decian. *conf.* 542. *num.* 14. Rota *decis.* 767. *coram Seraph. num.* 2. Passer. *loco cit. num.* 20. Similiter Beneficium nullum habens præferendus est habenti. Ita *cap. Is cui de Præbend. in* 6. Hostien. *in cap. Tuam*. Et ibi Butr. Barbos. *loco cit. num.* 134. Pax Jordan. *num.* 215. Passer. *num.* 21. & apud eundem plures Rotæ decis.

Ter-

Tertia est ætas, quæ multum conferre potest, unde senior dignior censendus, quàm juvenis. Barbat. *volum.* 1. *consf.* 23. *post num.* 13. Lambertin. *de jure Patronatus p.* 2. *lib.* 1. *q.* 2. *art.* 26. *num.* 4. Rodericus à Cumba in *cap. Consuluit* 9. *num.* 2. *dist.* 74. Pax Jordan. *num.* 210. Passer. *num.* 24. asserens plures Rotæ decis. qui tamen addit seniorem dici potiùs à sapientia, & moribus, quàm ab ætate ex Rota *decis.* 61. *n.* 1. *p.* 1. *in posthum.* Farinac. Valenzuel. *conf.* 34. *num.* 59.

Quarta est origo, seu locus; nam cęteris paribus, qui est ejusdem loci originarius præferendus est extraneo, quia regulariter magis diligit Ecclesiam, faciliùs residet, civium experientiam, & morum habet. Ita D. Th. 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 4. Soto *lib.* 2. *de Just. q.* 6. *art.* 2. *ante* 10. *conclus.* Donatus *p.* 3. *tract.* 4. *q.* 27. *num.* 10. & innumeri alii relati à Passer. *num.* 26. & à Barbos. *de Off. Episcop. alleg.* 60. *num.* 102. Eadem ratione, qui est de Diœcesi, non Diœcesano præfertur, & etiam qui callet idioma Patriæ; ut sacramenta ministrando, & alia sui muneris exercendo, intelligere, & à suis ovibus intelligi queat.

Quinta est consanguinitas cum dispensante Beneficia; quæ si cætera sint paria, potest præponderare, cum consanguinei soleant esse magis fideles, diligentiùs sibi commissa exequantur, & cum majori amore inserviant. Ita D. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. *ad* 1. Sylv. V. *acceptio personarum num.* 3. Tabien. *num. ult.* Passer. *num.* 27. Duo autem scopuli in hoc sunt cavendi, ut monet idem S. Th. primus est, scandalum, & species mali, quam posset afferre hujusmodi electio: secundus, nè affectus judicium obnubilans, inducat deceptionem, dum æque idoneus existimetur, qui longè inferior est.

14 Denique considerandæ veniunt divitiæ, nobilitas, ac potentia consanguineorum; an pauper in pari causa sit præferendus diviti, nobili, ac potenti. Et quidem utrinque scopuli; hinc Scyllam, hinc Caribdim prospicio: nam de paupere avaritiam, & rapacitatem in damnum Ecclesiæ timeo; divitis verò potentiam formido, nè nimia gravitas, diligentiæ, & sedulitati, ac pauperum charitati, & pietati obsit nè item malorum consanguineorum affectus, vel famulorum,

&ad-

& adherentium, in perniciem Ecclesię vergat, Ex una parte pauperis indigentię, ut habeat undè commodè vivere possit consulendum videtur, ut habet Cæsar de Grassis *decis.* 1. *num.* 10. *de jure patron.* Pax Jordan. *lib.* 10. *tit.* 8. *num.* 205. Rota *in Calagurit. Beneficii* 28. *Junii* 1652. *coram Rojas*, *& coram Eminentiss. Ottobono decis.* 248. *num.* 8. & alii quos citat Passer. *num.* 22. Ex alia verò parte divitiæ, potentia, & nobilitas, multùm prodesse possunt ad jura Ecclesiæ tuenda, ad scandala extirpanda, & disciplinam promovendam, si tamen aliàs persona sit doctrina, prudentia, & moribus commendabilis. Sylv. *V. acceptio personarum num.* 3. *&* 6. Fernandez *in exam. Theol. mor. par.* 4. *cap.* 4. §. 1. *num* 5. Barbosa in *cap.* 18. *sess.* 24. *Conc. Trid. num.* 135. Pax Jordan. *loco cit.* & alii. Summoperè tamen curandum, nè dives præponatur pauperi digniori, ut monet D. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 3. *in corp.* debet tamen pluris fieri ille de cujus bonis fundata est Ecclesia; ut probat Glos. *Cap. Neminem V. sine possessionis dist.* 70. & alii quos citat. Passer. *num* 25. & Barbosa *de offic. Episc. alleg.* 60. *num.* 101. quapropter sunt etiam preferendi, qui sunt de familia fundatoris. Passer. *loco cit.* Pax Jordan. *num.* 218.

15 Pro hujus igitur, & precedentium conditionum advertentia, est sciendum, quòd istę extrinsecę conditiones tunc pręponderant, & ad eas promotor debet respicere ex lege, & fidelitate sui officii, qnando concurrunt ad augendam utilitatem Ecclesię, tunc enim faciunt subjectum dignius, quia utilius, ut rectè Passer. *n.* 28. ex D. Th. *loc. cit.* 2. 2. unde arbitrio prudentis electoris, attentis circumstantiis, potest dives pauperi, vel pauper diviti pręferri, cęteris paribus. Si verò pręductę conditiones non concurrunt ad augendam spiritualem, vel temporalem Ecclesię utilitatem, sed respiciunt interesse subjecti, possunt ad quandam ęquitatem pertinere, & hujusmodi sunt laurea, origo, sacerdotium, &c. ubi verò plures ęqualiter sunt digni, vel digniores, & utiles Ecclesię, debet prudens dispensator alias attendere qualitates, prout sibi attentis circumstantiis benè visum fuerit. Videatur Garzias *par.* 9. *cap.* 2. *n.* 250. *&* 213. Pax Jordan. *lib.* 10. *tit.* 8. *n.* 222. afferentes duas Rotę decis. & multa in speciali de hoc differentes.

16 Alia

16. Alia etiam est servanda regula: ut scilicet certitudo moralis dignitatis alicujus personę præponderet probabili dignitati alterius, non enim debet promoveri ignotus, nec est in conscientia tutus, qui ignotum promovet ad curam animarum. Sylv. *V. electio* 1. *q.* 16. *num.* 18. Tabien. *num.* 15. Sanch. *lib.* 2. *opusc. cap.* 1. *dub.* 12. *num.* 1. unde idoneus, & dignus, cujus mores sunt probati, & morali certitudine noti, præferendus est doctiori, cujus vita ignoratur, & hoc tanquàm decisum à Sac. Congreg. Conc. tenent Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. glos.* 4. *num.* 112. Garz. *p.* 9. *cap.* 2. *num.* 111. & apud eum Genuen. Ugol. & Leo. Barbosa *ad dictum cap. Conc. Trid. & de offic. Episc. alleg.* 60. *num.* 202. & apud eum alii, & alii quos citat Passer. *num.* 29. unde Episcopum, familiarem suum, aut consanguineum, aut amicum, sibi benè notum, ut idoneum, posse præferre incertę majori alterius idoneitati docuit Ledesma *tract.* 1. *cap.* 2. *concl.* 7. Lavor. *cap.* 21. *num.* 72. & hoc intellige de conditionibus omninò necessariis ad idoneum ministrum: sivè incertitudo sit singularum, sivè unius omninò necessarię; nempè doctrinę, vel vitę. Similiter nota, quòd si aliquem esse æquè dignum certò constat, probabiliter autem esse digniorem, pręferendus est æquè digno, ut rectè de Lugo apud Passer. *num.* 29. ratio est quia cum sint paris conditionis quò ad merita certa, iste pręeminet quò ad majorem dignitatem saltem probabiliter.

17 Summariè igitur recole, digniorem quò ad curam animarum esse illum, qui cum sit bonus, & vita commendabilis alteri pręeminet in virtutibus, quę sunt ad alterum, nempè doctrina, Charitate erga proximum, zelo salutis animarum compassione, sobrietate, benignitate, mansuetudine, patientia, liberalitate, pacis cultu, prudentia, sagacitate, justitia, diligentia, & similibus.

PROPOSITIO XLVIII.

Tàm clarum videtur Fornicationem ſecundùm ſe nullam involvere malitiam, & ſolùm eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omninò diſſonum videatur.

1 PRæmitto primò ex D. Th. 1. 2. *q.* 71. *art.* 6. *ad* 4. quòd licèt peccata alia ſint mala, quia prohibita, alia verò ſint prohibita, quia mala, comparativè ad Jus poſitivum, omnia tamen ſunt mala, quia prohibita comparativè ad Legem æternam, & Jus naturale, quod primò continetur in Lege ęterna, & ſecundariò in naturali judicatorio rationis humanæ, unde formaliter nihil eſſet peccatum, & malum, niſi per aliquam Legem, ſivè ęternam, & naturalem, ſivè poſitivam prohiberetur. Differentia tamen eſt inter ea, quæ ſunt intrinſecè mala, & ea, quę in ſe mala non ſunt, ſed ſolùm mala, quia prohibita, quòd illa, etiam ſi nulla Lege prohiberentur, quamvis non eſſent mala formaliter, & peccata, eſſent tamen mala fundamentaliter, in quantùm involvunt aliquid contrarium Divinis perfectionibus, & petunt ex ſe prohiberi per Legem æternam, & naturalem, quę in illa continetur. Iſta verò ſi nulla Lege prohiberentur, nullam involverent ex natura ſua malitiam: unde datur malum ex genere ſuo tale; & licèt antecedenter ad prohibitionem Legis æternæ (antecedentia quidem naturæ ſeu conceptionis) illud agere non eſſet formaliter peccatum, quia peccatum formaliter ſupponit aliquam Legem, cui contrarietur, eſſet tamen malum, & fundamentaliter peccatum. Et datur aliquod, quod ex genere ſuo non eſt malum, ſed eſt tale, quia Lege aliqua poſitiva, ſivè Divina, ſivè humana eſt interdictum. Propoſitio ergo prędicta, non intendit Fornicationem non fore malam niſi Lege ęterna, & naturali eſſet interdicta; adeò ut in ſe eſſet mala fundamentaliter: ſed intendit quòd in ſe, & ex genere ſuo nullam involvit malitiam, nec fundamentalem; unde non eſt Lege æterna, & naturali prohibita, ſed in ſe mala non exiſtente, mala eſt, quia interdicta, Jure ſcilicèt poſitivo.

2 Prę-

2 Præmitto secundò: certum esse, de fide, Fornicationem esse peccatum mortale, saltem, quia Jure Divino est prohibita: ut habetur. *In Clem. ad nostram de hæreticis, & ex Sacra Script.* Deuteron. 23. *non erit meretrix de filiabus Israel.* Tob. 4. *attende tibi à fornicatione, & præter uxorem tuam non patiaris, crimen scire.* Ad Hebr. 13. *fornicatores, & adulteros judicabit Deus.* Id-est condemnabit, & *ad Gal.* 5. postquàm præmisit Apost. fornicationem, & alia vitia, subdit: *Quoniam qui talia agunt Regnum Dei non consequentur.* Matt. 15. *de corde exeunt fornicationes, adulteria, &c. & hæc coinquinant hominem*, in Decr. 22. q. 1. cap. Prædicandum. *Nosse debent talem de perjurio pœnitentiam imponi debere, qualem de adulterio, & fornicatione, & de homicidio spontè commisso, & de cæteris criminalibus vitiis.* Ubi Fornicatio ponitur inter vitia criminalia, seu mortalia.

3 His præmissis restat dubium: an sit peccatum ex genere suo, itaut Lege æterna sit prohibita; an verò quia Jure positivo est interdicta. Martinus de Magistris *q.* 3. *de luxuria*, & Dur. *in* 4. (licèt aliquibus conditionibus adhibitis) docuerunt solùm esse contra Jus positivum. Caramueli verò (cujus est hæc damnata Propositio) in *Theol. mor.* à *n.* 603. tàm clarum visum est fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, ut contrarium omninò dissonum visum fuerit. S. Th. tamen 2. 2. *q.* 154. *art.* 2. & 3. *contra gent. cap.* 122. tàm claram adducit pro opposita sententia rationem, ut Eminentiss. Cajet. tàm solidam, & demonstrativam in suo ordine existimarit, ut ex ipsa absque aliis adminiculis omnes difficultates accidentes solvisse confiteatur; quia ut dicitur 4. *Phys.* quod quid est solvit omnes difficultates. Unde D. Th. sequuntur communiter D.D. illis paucis exceptis: immò Soto *lib.* 5. *de Justit. q.* 3. *art.* 2. contendit contrarium esse errorem in fide. Et in *Director. Inquis. p.* 2. *q.* 4. inter cęteros errores Rabbi Moysis n. 11. ponitur iste, quòd simplex fornicatio nullo modo est peccatum de Jure naturali; sed solùm ex prohibitione legis, unde ante legem datam fuisset licitum fornicari. Pro resolutione.

4 Dicendum: fornicationem ex se, & ex genere suo esse malam, & contra Jus naturæ, & non solùm malam, quia interdicta Jure positivo.

Probatur ratione D.Th. ſub hac forma. In ſimplici fornicatione habetur emiſſio ſeminis voluntaria contra rectum ordinem, & finem intentum à natura, quantùm eſt ex ſe, & ex fornicario actu; ſed omnis actio voluntaria ex ſe procedens contra rectum ordinem, & finem intentum à natura eſt ex ſe mala, quia bonum uniuſcujuſque, tàm ſcilicèt totius, quàm cujuslibet partis eſt, ut debitum finem ſortiatur; & malum ejus eſt, ut à debito fine divertat; & contra proprium finem tendat: ergo ſimplex fornicatio ex ſe, & ex ſuo genere eſt mala, & contra Jus naturæ: ſed actus ex ſe malus in re gravi non eſt veniale, ſed mortale peccatum, & actus fornicarius eſt contra finem intentum à natura in re gravi: ergo eſt peccatum mortale ex genere ſuo, non ſolùm veniale. Minor primi ſyllogiſmi patet ex probatione ibi ſubjuncta, & exemplis inductivè in omnibus actibus, qui ſunt intrinſecè mali; non enim aliundè eorum malitia colligitur; niſi ex hoc, quòd ſunt contra debitum ordinem, & finem ad quem ipſos natura ordinavit.

Major, in qua eſt difficultas, probatur, & explicatur. Ex ſe, & ex natura ſua ſemen humanum eſt ordinatum à natura ad propagationem ſpeciei; cum ſit inſtrumentum ad generationem deſerviens, & neceſſarium: ac proindè ejus emiſſio ex ſe (quicquid ſit, an per accidens non ſortiatur effectum, ratio enim petenda eſt ab eo, quod eſt per ſe, non ab eo, quod eſt per accidens) debet eſſe ordinata ad generationem, ſi eſt voluntaria: & quia fruſtra eſſet generatio hominis, niſi ſequeretur nutritio debita, quia genitum non remaneret, debita nutritione ſubtracta, & ſimiliter ad bonum hominis geniti pertinet conveniens educatio, hinc eſt quòd ſeminis emiſſio taliter ad generationem debet eſſe ordinata, ut ex ea quantùm eſt ex ſe; poſſit ſequi debita geniti nutritio, & educatio, & quoties ſeminis emiſſio ex ſe talis eſt, ut ex ea ſequi non poſſit generatio, ut evenit in mollitie, vel maſculorum concubitu (ex quo patet impugnatio ſequentis Propoſitionis) vel ut non poſſit ſequi debita nutritio, & educatio geniti, contra debitum finem intentum à natura divertitur. Atqui in ſimplici fornicatione, quantùm eſt ex ſe, illa ſeminis emiſſio eſt cōtra debitam hominis nutritionem, & educationem (quicquid ſit, an per accidens non impediatur, vel aliundè ſuc-

succurratur, in quo sensu procedunt objectiones contra hanc rationem adduci solitæ) ergo in simplici fornicatione habetur emissio seminis voluntaria contra rectum ordinem, & finem intentum à natura quantùm est ex se, & ex fornicario actu. Probatur hæc minor; quoniam major declarata est. Ad debitam nutritionem, & educationem hominis geniti, quantùm est ex se, necessaria est, & natura id dictante, requisita commanentia non ad modicum tempus, sed ad longum tempus, viri cum muliere; sed quantùm est ex se hæc commanentia non convenit fornicariis; quoniam de eorum ratione est accessus ad quamcumque, & quemcumque: nam quantùm est ex vi fornicarii actus, & quatenùs fornicator est formaliter; non prohibetur vir ad aliam; nec mulier ad alium accedere; quia actui fornicario secundùm se, & formaliter; non convenit, ut homo teneatur fœminæ commanere, ut optimè notat Ferrar. super locum cit. D. Th. contra gent. & ratio ulteriùs est, quia est coitus solutorum, & nullum vinculum, & obligationem inducit ad commanendum; hæc enim inducitur per matrimonium. Unde per accidens est, quòd commaneant, ut concubinarii, vel quòd superveniat promissio commanendi, quæ obligat ex fidelitate: ergo quantùm est ex se in simplici fornicatione illa seminis emissio, seù ille actus fornicarius est contra debitam hominis nutritionem, & educationem: nempè prolis, quæ quantùm est ex se, ex illo actu est nascitura; quicquid sit si per accidens non nascatur; ad hoc enim semen est à natura institutum.

Major hujus ultimi syllogismi continet duas partes, nempè: quòd requiratur commanentia, & quòd natura id dictet. Quò ad primam probatur: quoniam sola fœmina per se loquendo non est sufficiens ad prolis humanæ nutritionem, ad quam multa requiruntur, quæ per unum parari non possunt; licèt per accidens mater sit, quæ posset sufficere, vel quòd vir ei tribuisset ad hoc sufficientes opes: rectitudo autem, vel obliquitas actus consideranda est ex iis, quæ sunt per se, & ordinariè, ac ut in plurimùm contingunt. Similiter quantùm ad educationem; cum prudentia non sit indita homini, sed experimento comparetur, oportet, ut filii à parentibus tanquàm ab expertis instruantur, cujus instructionis non sunt capaces mox geniti,

sed post longum tempus; & ad hoc non solùm requiritur instructio; sed etiam repressio impetus passionis, quæ corrumpit æstimationem prudentiæ: & ad hoc per se loquendo, non sufficit sola fæmina; sed requiritur opus viri, qui est ipsa prudentior ad instruendum, & virtute potentior ad castigandum: quicquid sit de eo, quod per accidens evenire potest; ut scilicèt fæmina dives suis opibus magistros aptos ad docendam, & corrigendam prolem inducat: vel si pauper, quòd in aliquibus civitatibus reperiantur loca publica, in quibus spurii recipiuntur, nutriuntur, & instruuntur. Immò, ut acutè observavit Eminent. Cajet. hoc ipsum testatur fornicarium concubitum esse inordinatum in se; nam si inordinatus non esset, non oporteret hujusmodi provisiones adinvenire, ut proles sine nocumento evadat: remedium enim supponit malum. Unde licèt per hujusmodi loca pia tollatur in hujusmodi spuriis nocumentum nutritionis, & instructionis actuale, non tollitur tamen, quin ex se fornicarius concubitus sit privatus naturali ordine ad debitam nutritionem, & educationem: ergo quantùm est ex se ad nutritionem, & educationem debitam prolis humanæ requiritur commanentia ad longum tempus viri cum fæmina; commanentia quidem aliquo vinculo naturali debita, quod habetur per matrimonium: unde omnis concubitus extrà matrimonium est ex se, & genere suo inordinatus.

Quò ad secundam partem, scilicèt, quòd hanc commanentiam natura dictet, probatur: nam experimur in animalibus, quæ naturæ instinctu ducuntur, in illis, in quibus sola fæmina est sufficiens ad prolis nutritionem (nam educatio in eis non est necessaria, cum naturaliter habeant suas prudentias insitas, quibus sibi providere possunt) mas, & fæmina post coitum non commanent, ut patet in canibus, & similibus: in iis verò, in quibus sola fæmina non est sufficiens, ut in avibus, in quibus pulli non possunt sibi statim quærere cibum, ac nascuntur; & aliàs avis non nutriat lacte pullos, quod esset statim à natura præparatum; sed aliundè oporteat illis cibum quærere, & interim oporteat eos fovere; unde altero parente eunte ad cibum quærendum, alium necessè sit remanere, ex Divina Providentia est naturaliter inditum mari, ut fæmellæ commaneat,

quo-

quousque prolis necessitas exigit: ergo cum in homine, ut probatum est, pro nutritione, & educatione prolis sit necessaria commanentia maris, & fæminę, per se loquendo, erit hujusmodi commanentia naturaliter exigita, quousque necessitas exposcit, quod in homine per longum tempus requiritur, ac proindè concubitus fornicarius, qui quantùm est ex se non inducit vinculum naturale ad commanendum, est contra finem à natura pręscriptum, & consequenter secundùm se, & intrinsecè malus.

Minorem subsumptam principali syllogismo adjeci, nè aliquis concedendo fornicationem esse intrinsecè malam, contendat ex genere suo leve malum esse, sicut mendacium jocosum. Sic autem probatur: privatio debitæ nutritionis, & educationis est grave malum prolis, sine nutritione enim vivere nequit: sine educatione verò benè vivere non potest: unde proles, cui hęc debentur, remanet notabiliter damnificata: ergo actus fornicarius ex se est contra finem intentum à natura in re gravi; ac proindè ex suo genere est peccatum mortale. Hinc à D. Th. ponitur hoc peccatum post homicidium, quo natura humana jam existens destruitur, quoniam privatio debitę nutritionis est per se connexa cum morte prolis: educationis verò debitę privatio magis nocet, quàm ablatio rerum externarum; cum sint majus bonum hominis interiora bona, quę per educationem comparantur.

5 Possent alię rationes adduci ex eodem S. Th. *loco cit. contra gent. cap.* 123. ubi probat indissolubilitatem matrimonii, eisdem enim malitia fornicationis probari potest: at quia hęc ratio sufficiens est, & efficax si rectè perpendatur, nam, ut ait Ferrar. procedit ex propositionibus, quę formaliter, & per se sunt verę, ex quibus rationes efficaciam habent, licèt aliquandò per accidens falsę esse videantur, & ut acutè observat Cajet. quod multos in hac, & aliis materiis moralibus decipit est, quia non penetrant, quòd rectitudo naturalis in humanis actibus, non est secundùm ea, quę per accidens contingunt, & quòd certitudo mathematica non est expetenda in moralibus, sed demonstrationes morales tunc sunt certæ, cum ostendunt id, quod per se, & ut in pluribus rectum, aut non rectum est, & hęc ad constructionem

universalis in moralibus sufficiunt, nisi apud disciplinæ incapaces: hæc Cajet.

6 Falsum est ergo, quod ait Tambur. *lib. 7. in. Decal. cap. 1. §. 2. num. 1.* nempè, quòd licèt hæc sententia communis sit vera, tamen ad eam probandam, nondùm rationem naturalem à priori esse compertam. Patet namque esse falsum, cum hæc S. Th. ratio, & naturalis, & à priori, nempè per causam finalem procedat. Unde Cajet. ait: nos gratias agemus D. Thomæ, qui nos hæc docuit. Immò Tambur. sibi contradicit, dùm in *tom. de Sacram. lib. 8. tract. 5. cap. 5.* agens de indissolubilitate matrimonii. *§. 1. num. 3.* assignans præcipuam rationem, quam vocat à priori, utitur summariè ratione D. Th. immò ipsis verbis, quibus utitur S. D. 2. 2. dùm assumit pro antec. *Certum est concubitum vagum, & communicationem uxorum, & virorum indifferenter, esse illicitum*; quod deinde probat his verbis: *Probatur ex causa finali matrimonii, quæ est suscipere, & educare, beneque instruere prolem, ad quod omninò requiritur, ut certum ineatur matrimonium.*

Ex quo infer hanc consequentiam: ergo ille actus fornicarius qui est extrà certum matrimonium, est contra educationem, & bonam instructionem prolis, si ad hoc omninò requiritur, ut certum ineatur matrimonium, & certè D. Th. ex eadem ratione, qua probat malitiam fornicationis, procedit loco cit. contra gent. ad probandam matrimonii indissolubilitatem, & 2. 2. obiter infert, matrimonium esse de jure naturali.

Confer quęso verba adducta Tambur. cum his, quę protulit D. Th. 2. 2. cit. in fine corporis, recapitulando rationem adductam. *Unde cum fornicatio sit concubitus vagus, utpotè præter matrimonium existens, est contra bonum prolis educandæ, & ideò est peccatum mortale.* Vide igitur quàm inconsideratè, nè rationem S.Th. approbaret, protulerit illa verba Tambur. *loc. cit. in Decal.*

7 Ex doctrina Eminentiss. Cajet. alias rationes Theologicas habemus ad probandum efficaciter fornicationem ex suo genere esse malam, & mortale peccatum. Illas legat studiosus *loc. cit.* sunt enim revera ejus ingenio dignę; & apud eundem fusiùs inveniet solutiones argumentorum, quę tamen ex benè ponderata nostra probatione diluta remanent.

PRO-

PROPOSITIO XLIX.

Mollities jure naturæ probibita non est. Unde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub mortali.

1 HÆc Propositio docetur à Caram. *in Theol. mor. n.* 1603 *ut citat.* Gonet. *in man. tom.* 4. *cap.* 3. *§.* 4. *in resp. ad* 3 manetque impugnata ex dictis Propos. prec. quoniam est effusio seminis contra primarium finem intentum à natura, qui est generatio, unde magis, quàm simplex fornicatio habet deformitatem, cum illa solùm sit contra secundarios fines, nempè nutritionem, & educationem prolis, qui sunt necessariò consequentes ad generationem. Hinc à D. Th. 2. 2. *q.* 154. *art.* 11. & communiter inter vitia contra naturam computatur: addunt namque hæc vitia suprà alias species luxuriæ, ut rectè docet Angelicus, quòd ubi cæteræ luxurie species habent deformitatem, quia repugnant recte rationi: ista repugnant etiam naturali ordini venerei actus, qui convenit humane speciei, & propter hoc dicuntur contra naturam. Unde Gonet. *loc. cit.* contra hanc falsam opinionem adducit versus Martialis in Ponticum se polluentem, notatu dignos.

Hoc nihil esse putas? scelus est, mihi crede, sed ingens,
Quantùm vix animo concipis esse tuo.
Ipsam crede tibi naturam dicere rerum.
Istud, quod digitis Pontice perdis, homo est.

PRO-

PROPOSITIO L.

Copula cum conjugata consentiente marito, non est adulterium, adeoque sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum.

1 ADulterium ex D. Th. 2. 2. *q.* 154. *art.* 8. est accessus ad alienum thorum: unde tàm ex parte viri, quàm ex parte mulieris, vel etiam ex parte utriusque committitur adulterium, putà si solutus habeat copulam cum conjugata, vel conjugatus cum soluta, vel si uterque sit conjugatus. Certum est autem adulterium esse speciale peccatum distinctum à fornicatione, & speciem determinatam luxuriæ, cum habeat specialem deformitatem: dubium ergo est: an ista copula cum conjugata, consentiente marito (utinam non esset, in praxi hoc scelus) habeat deformitatem hanc specialem adulterii, vel potiùs retineat malitiam simplicis fornicationis.

2 Ratio dubii oritur ex hoc, quia specialis deformitas, quam addit adulterium ad fornicationem, consistit in injustitia, ut dicit S. Th. *q. cit. art.* 1. *ad* 2. in quantùm fit injuria marito, vel quia facit contra certitudinem prolis ejus, vel quia mulier adultera statuit sibi filios ex alio viro, quod est contra bonum proprię prolis: vel ex parte viri conjugati, quia agit contra fidem matrimonii, & contra jus in corpus suum, quod ex matrimonio uxor acquisivit. Constat autem, quòd nemini volenti fit injustitia, cum ut probat S. Th 2. 2. *q.* 59. *art.* 3. & docet Arist. 5. *Ethic. & sequentibus*, nemo patiatur injustum formaliter, nisi nolens. Quod etiam approbatur *de reg. juris in* 6. *reg.* 27. ubi dicitur. *Volenti, & consentienti non fit injuria, nec dolus*. Igitur cum in casu de quo loquimur, supponatur consensus mariti, nulla ei fit injuria, & injustitia non committitur, ac proindè cum non habeatur specialis illa deformitas constitutiva adulterii, solùm illa culpa haberet malitiam simplicis fornicationis.

3 To-

3 Totus ergo conatus in impugnanda prædicta Propositione, & vindicando D. Th. ab hoc, quòd ex ejus doctrina, immò ex regulis juris prædicta Propositio videatur sequi, debet esse in enodanda prædicta ratione dubitandi, in qua fundatus Bonac. *de restit. in communi disp.* 1. *q.* 2. *punc.* 5. asserit: in prædicto casu non committi injustitiam, nec injuriam fieri marito consentienti; licèt expressè non asserat adulterium non committi; nam hoc enodato nihil dubii remanet, & ex se clarum est copulam cum conjugata esse adulterium; & adverte, quòd sermo est de consensu mariti simpliciter voluntario, non de mixto.

4 Sciendum est igitur ex Cajet. 2. 2. *q.* 154. *art.* 6. §. *ad primum igitur dubium*: quòd consensus alicujus potest præstari, vel super his, quorum absolutè sumus Domini, & pro libito nostræ voluntatis possumus de illis ordinare: & hujusmodi sunt bona fortunæ: vel super his, quorum absolutè non sumus Domini, ut sunt bona naturalia; quæ ab altiori principio sunt nobis data, ut illis certo ordine, & quò ad aliquid, intrà certos limites utamur.

5 Hinc fit quòd illa doctrina D. Th. & Juris, non est intelligenda de his postremò enumeratis, sed de prioribus: unde licet (inquit Cajet.) manus tua sit tua, non tamen propterea potest de consensu tuo à te tolli sine injuria tua; esset enim mutilationis tuæ reus, qui hoc facinus patraret. Et eodem modo explicat D. Th. Arragon. *q.* 59. *art.* 3. *cit. conclus.* 2. & tàm Cajet. quàm Arrag. in speciali mentionem faciunt de marito consentiente copulæ uxoris cum alio, & ratio est, quia uxoris non est Dominus absolutè, ut pro libito possit illam prostituere, vel ea abuti, sed ut certo ordine ea utatur; ac proinde etiam ipso consentiente restat locus injurię, & injustitiæ, præterquàm quòd injuria propriæ prolis non potest à marito remitti, dùm ob incertitudinem alienę, bonis paternis privaretur quò ad illam portionem, quam aliena proles consequeretur, & licèt ex alieno concubitu uxoris proles non nascatur, vel aliundè huic malo succurratur, hæc sunt per accidens, per se enim ille concubitus est ordinatus ad prolis generationem, quæ per se proli legitimę debet in bonis communicare, obliquitas

autem

autem, vel rectitudo actus sumenda est ab eo; quod est per se, non ab eo, quod est per accidens, ut Propos. 48. dictum est.

6 Ita similiter dicendum est de consentiente in suam occisionem, vel in sui mutilationem: sic quoque stuprum committitur, etiam consentiente puella, ejusque patre propter eandem rationem, ut rectè Cajet. Arrag. *loc. cit.* Sayr. *lib.* 8. *in Decal. cap.* 4. *n.* 11. & alii, quicquid in contrarium dicant alii. Unde tantùm abest, ut adulterii, ac stupri malitia, ex mariti, vel patris consensu minuatur, ut potiùs nova lenocinii malitia cumuletur.

7 Verum tamen est, quòd in his casibus à restitutionis obligatione pro injuria illata eximendus est adulter, vel stuprator, pro ea parte, quæ spectare posset ad consentientem, cum enim restitutio debeat fieri de bonis, quorum absolutè sumus Domini quò ad usum: nempè de exterioribus bonis; volens autem talem injuriam pati censetur illa condonasse, nisi aliud intercesserit pactum. Ita Arrag. *loc. cit.* & in hoc sensu locum habere potest sententia Bonac. & aliorum, quos ipse citat.

PROPOSITIO LI.

Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum virginem, & multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter si id faciat metu notabilis detrimenti, putà nè à domino malè tractetur nè torvis oculis aspiciatur, nè domo expellatur.

1 TAmbur. *lib.* 5. *in Decal.* §. 4. *à num.* 15. & infrà plures casus consimiles agitat, & pro regula generali statuit, quòd ex rationabili causa, justa nimirùm, & proportionata, non committit peccatum, nec consequenter onus restitutionis contrahit is, qui scienter participat, seu scienter cooperatur cum aliquo in actione, quæ non est intrinsecè mala, sed in se considerata indifferens est, si ipse illam actionem ordinet ad fi-

ad finem bonum (audi qualis sit finis bonus) ideſt, vel ad ſuam neceſſitatem avertendam, vel ad ſuam utilitatem conſequendam, quamvis alius ea abutatur ad peccandum: hæc Tambur. n. 16. ubi citat plures alios, & loquitur de ſciente, ut ex poſtremis verbis n. 15. patet, & deinde n. 19. pro cauſa juſta adducit hęc eadem verba prædictę Propoſitionis, ſcilicet nè à Domino malè tractetur, nè torvis oculis aſpiciatur, nè à domo expellatur, & inter cęteros caſus, in quibus ſit licitum, adducit hunc, nempè ſi dominum adjuvet ad aſcendendum per feneſtram, quo ingrediatur in locum, ubi peccaturus ſit.

2 In hoc igitur puncto exiſtimo non ſolùm damnari Propoſitionem in caſu expreſſo, ſed in cæteris ſimilibus, videlicet non ſolùm quando ad ſtuprandam virginem accedat, quotieſcumque adjuvat ipſum famulus, nec ſolùm ex parte cooperationis reſtringi ad illas actiones enumeratas, ſed etiam ad conſimiles extendi, ut patet ex eo, quod dicitur *aut quid ſimile cooperando*. Ratio eſt, quia ſtuprum non habet quid ſpeciale, ratione cujus cooperatio ad ipſum ſit mala, non autem cooperatio ad cætera peccata, & ſimiliter omnes aliæ actiones adjuvativę, vel cooperativę in hoc poſſunt differre, quòd ſint magis, vel minùs remotę, ſi autem loquamur de conſimilibus etiam in proximitate, & conjunctione cum fine, eadem debet eſſe ratio. Ea propter omnem cooperationem in communi ad quodcumque malum, dummodò ſcienter fiat, oportet excludere, & deindè caſus particulares deducemus.

3 Prædictæ regulæ quaſdam limitationes addit Tambur. n. 17. volens materiam debere attendi, an ſit contra Juſtitiam, vel contra alias virtutes, & quò majus eſt peccatum, eò majorem cauſam requiri, ut excuſetur famulus à cooperatione, & ſimiliter cooperationi proximiori excuſandę majorem cauſam requiri, quàm remotiori, nihilominùs.

4 Dicendum, nullam cauſam, nullum, ſcilicèt metum temporalis damni eſſe ſufficientem, ut famulus, vel quilibet alius excuſetur à cooperatione ad aliquod peccatum alterius; quamvis non directè in peccatum influendo; ſed in ea, quę pręviè concurrunt ad actum peccati, & ſunt media ad illum, niſi ignorantia invincibilis finis intenti à peccaturo excuſet.

Pro-

Probatur primò ratione fundamentali opposita rationi adversariorum, quæ est, quia actio illa exercita à famulo non est intrinsecè mala: Actio illa prævia ad peccandum, vel necessaria, vel valdè utilis, & adjuvans (non enim est sermo de illa, quæ per accidens est conjuncta cum peccato) est intrinsecè mala in talibus circumstantiis: ergo nulla ex causa, nulloque metu temporalis damni excusari potest. Patet hęc consequ.ex eo quòd sæpè dixi: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona, vel ut mala vitentur, & quodcumque temporale damnum non est præferendum damno spirituali. Antec. probari potest, primò ex doctr. D. Th. 1.2.*q.* 18. *art.* 9. ubi docet, non posse dari actum indifferentem in individuo: ergo vel est bona, vel mala; non bona quia est ordinata ad malum: ergo &c. Sed ut adversarios suis laqueis capiamus. Prob. secundò. Illa actio per ipsos est indifferens in individuo, quæ caret fine bono, vel malo, itaut tota basis adversariorum, quare possit dari actus indifferens in individuo est, quia possunt dari actus ad nullum finem ordinati: nec tenetur homo omnes suos actus *dirigere in* finem bonum: vel ut vult Scotus, *tunc* actus est indifferens in individuo, quandò nulla bona, vel mala circumstantia afficit objectum, sed in præsenti casu illa actio cooperativa non caret fine, cum ordinetur præviè ad peccandum, nec caret circumstantiis, cum sit malis circumstantiis saltem malis finis vestita cum assumatur ut medium ad peccandum: ergo non est indifferens hìc, & nunc, & in talibus circumstantiis: at non est bona, cum ordinetur ad malum, ergo hìc, & nunc, & in talibus circumstantiis est mala.

5 Dices: licèt ex parte domini illa actio sit mala; quia est ordinata ad malum finem (hoc est effugium Tambur.) non tamen ex parte famuli, qui eam ordinat ad bonum finem, nempè ad suum commodum.

Sed contra est, nam supponimus famulum scienter operari: ergo quantùm est ex se, & ex parte operis ad malum finem ordinat illa media, nam ex parte operis ordinat illa, ut deserviant fini intento à domino suo: ergo etiam ex parte famuli illa actio in talibus circumstantiis est mala: unde solùm potest esse ordinata ad bonum finem ex parte operantis, quod non tollit ratio-

rationem culpæ; quia ut sæpè dixi, actus exterior, seù imperatus à voluntate sumit speciem essentialem ab objecto, seù fine operis; non autem à fine operantis. Tùm etiam, quia non potest dari actus malus ex objecto, & bonus ex fine. Tum quia actus indifferentes ex genere suo, in individuo sumunt speciem à prima circumstantia, quæ in individuo transit in rationem objecti. Tùm denique, quia media participant bonitatem, vel malitiam finis (quicquid sit, an etiam gaudeant bonitate propria distincta à bonitate finis) ut ex Tract. de malitia, & bonitate humanorum actuum, ex D. Th. *loc. cit.* suppono. Ex hac igitur radice, scilicèt prętermissione regularum universalium moralitatis, dum ajunt praxi se intendere, non speculationi, tot Moralistarum errores irrepsere, cum parvus error in principio fiat maximus in fine.

6 Probatur secundò ex ipsis Adversariorum dictis: nam si illa actio est indifferens: ergo etiam fine metu alicujus damni, & absque ulla justa causa non esset illicita: nam actiones indifferentes facere, etiam si nulla subsit causa, nullum malum est. Cur ergo quærunt causam, ut excusent à peccato? Signum est ergo esse in se malam (malam inquam, in individuo; concedo namque esse indifferentem ex objecto) quòd si ipsi idipsum intelligant, advertere debuissent sermonem esse de actione individua hìc, & nunc, & in talibus circumstantiis; ac proinde non de actione indifferente. Hoc Tambur. agnovit, nam *num.* 20. proponit hunc casum. *An si amicus meus velit, ut ego feram munuscula, & similia, turpis scilicet amoris incitamenta, quæ ipse mittit ad concubinam, possim ego sinè peccato deferre.* Respondet absolutè negativè dicens: *Quia ex una parte hæc actio, licèt aliàs indifferens, est conjuncta cum peccato amici ejusque concubinæ.* Quantò magis sit conjuncta actio deferentis, & admoventis scalam, vel suis humeris subservientis, ut ascendat per fenestram, cogita prudens lector, *& ex alia parte non adest causa excusans ducta à famulatu, vel ex alio detrimento, ut supponimus.* Hæc Tambur. Ecce quomodo cognoscunt malitiam actus ex conjunctione cum peccato alterius: solùm ergo ad causam excusantem recurrunt; quod esse nefas probavi.

Con-

Confirmatur, nam illa actio, ex quo fit scienter, est voluntaria, voluntarium enim est à principio intrinseco cum cognitione finis. Est aliàs mala, quia est via, & medium ad malum finem; tum quia est cooperatio, ut ipsimet loquuntur, ad malum; & consequenter ad illud concurrens, cooperari enim, est cum alio operari. Non excusatur ex metu, quia hic non facit simpliciter involuntarium, sed voluntarium mistum quod potiùs est voluntarium simpliciter, & involuntarium secundùm quid, ut docet D. Th. 1. 2. *q.* 6. ergo nihil amplius desideratur ad peccatum.

7 Ex quo patet, quàm falsa sint principia illa adversariorum relata à Tambur. *num.* 16. nempè, quòd illa urgens necessitas aufert potentiam moralem, consequenter non debet ab illa actione cooperativa abstinere, quia ad impossibile nemo tenetur: unde concludit solùm censeri negativè permittere. Quis non videt manifestam falsitatem? Quomodo aufertur potentia moralis; cum ex impotentia solùm omissio actus, non ejus positio sequi possit? Et si illa positio est simpliciter voluntaria, quomodo aufertur potentia moralis? Porrò si metus sufficeret ad inducendam impotentiam moralem; & ad faciendum impossibile, posset etiam quis metu ductus, propria manu occidere hominem, stuprare virginem &c. quodnam impossibile reperitur in non præstando illo adjutorio? quomodo solùm negativè permittit, dum actu positivo cooperatur? Heu quot inaudita, quod absurda!

8 Dixi in conclusione, si influat in ea, quę prævię concurrunt ad actum peccati, & quæ sunt media ad illum actum; per quod excluditur simplex comitatus causa obsequii, ex officio famulo incumbens, non tamen, ut dominum animosiorem reddat ad homicidium, vel adulterium, vel quodvis aliud crimen patrandum; hìc enim nulla intervenit cooperatio. Idem dicendum de eo, qui ex officio sternit equum, cum non sit determinata actio ad malum finem, sed valdè remota. Similiter dicendum non peccare, qui numerat pecuniam usurarii, refert in libros, defert, vel recipit cum redditur à mutuatario, hæc enim non concurrunt, nec adjuvant actum usuræ, qui consistit in illo pacto iniquo, ad quem hæc non coope-

ran-

rantur, sed ad actum mutuandi, qui præciso illo pacto est actus honestus: secùs verò dicendum esset de eo, qui deservit usurario, ut mediator ad dandam pecuniam ad usuram, si autem aliquis deserviret, ut mediator ex parte mutuatarii, ut ipsi rem gratam faciat, quærens usurarium, qui pecuniam mutuet, nec peccat, quoniam non cooperatur usurario, sed amico, & sicut iste sine peccato accipit ab usurario parato ad dandam pecuniam; ita ille sine peccato huic cooperatur.

9 Sequitur ex dictis, primò: in casu posito, & similibus, peccare famulos deferendo scalam, aperiendo januam, vel quid simile cooperando, sivè suis humeris subserviendo, & adjuvando herum suum scienter ad fornicandum stuprandam virginem adulterandum, committendum incestum; vel sacrilegium, vel furtum, vel homicidium, & peccare eadem peccati specie, ac principalis, quia causa, & concausa ad idem concurrunt, & influunt: nec metu alicujus damni excusantur.

10. Sequitur 2. contra Tambur. *n.* 18. peccare famulum, qui sternit lectum, associat concubinam, ducendo ad locum, ubi dominus peccaturus est, januamque aperiat eidem ingressuræ, dum scienter (quod semper subintelligi volo) hoc faciat, non verò eum, qui pro munere officii sui cibos condiat, ministratque in mensa concubinæ, & similia, quæ non sunt media ad peccandum, ob rationem oppositam: peccaret tamen si cibos excitantes libidinem pararet scienter jussu domini.

11 Sequitur 3. *contra Castropal. tom.* 1. *tract.* 6. *dub.* 6. *p.* 11. *n.* 7. citantem Rebell. non licere famulo deferre internuncia turpia, & amatoria, vel epistolas ad peccatum provocantia, ex nulla causa, etiam urgentissima: similiter eidem non licere, referre adulteræ, ut in tali hora accedat ad domum heri, vel alterius ubi scit herum eam expectare ut peccet, etiam metu notabilis detrimenti: est contra Tambur. *n.* 19.

12 Sequitur 4. contra Sanch. quem citat, & sequitur Tambur. *n.* 20. non licere amico accomodare lectum alteri, in quo scit eum fornicaturum multò magis, nec accomodare cubiculum, in quo securiùs, & confidentiùs peccet; etiam si gravis necessitas, & amissio amicitię, quæ est ei valdè proficua urgeat.

13 Sequitur 5. contra Castropal. *loc. cit.* & Rebell. nec ex urgen-

tiſſima cauſa, etiam mortis, licere deferre, juſſu domini, epiſtolam continentem claram provocationem inimici ad duellum: idem dicendum eſt ſi famulus ſit certus de turpitudine amoris domini, & ex aliis capitibus ſunt ei valdè ſuſpectæ epiſtolæ, quas deferendas accipit; etiam ſi certò neſciat; an verba amatoria contineant, non licere eas deferre.

14 Sequitur 6. non licere accomodare alteri gladium, ſclopulum, vel quid ſimile inſtrumentum; nec pulverem tormentarium, & ſimilia, ſi ſcias illis uſurum ad homicidium.

15 Denique has regulas habeto: Primò, nullas actiones licere, quæ tendant ad peccatum tanquàm media, & adjutoria; licere tamen illas, quæ tantùm concomitanter ſe habent; nec aliquid cooperationis, & adjutorii habent ad peccatum; vel nimis remotè conducunt ad finem.

16 Secundò, illas actiones, quæ cooperantur ad illa genera peccatorum, quæ ſunt intrinſecè mala, in nullo caſu, nec ratione officii, nec ratione metus licere; quia ipſę etiam ſunt intrinſecè malæ in individuo, ex malitia actus ad quem concurrunt, & cum quo ſunt conjunctæ: & ideò in præcedentibus, cum ſermo eſſet de ſimilibus, dixi, illam cooperationem eſſe intrinſecè malam: & ob nullam cauſam excuſationem admiſi: illas verò actiones, quæ cooperantur ad illa genera peccatorum, quæ ſunt de jure poſitivo, & non ſunt intrinſecè mala, ut ad fractionem jejunii, & ſimilia, poſſe excuſari ob notabile detrimentum (& unico verbo) in illis caſibus, in quibus ſi cooperans eſſet principaliter operans excuſaretur à peccato. Ratio eſt, quia hæc præcepta in multis caſibus excuſationem admittunt, nec obligant cum tanto diſpendio: illa verò nequaquàm diſpenſationem admittunt, ut docet D. Th. 1. 2. *q.* 100. *art.* 8. ubi ait: quòd præcepta Decal. diſpenſationem non admittunt; quia *ar.* 1. *ejuſdem quæſt.* dixerat omnia pręcepta moralia, cujuſmodi ſunt omnia Decal. præcepta eſſe de Jure naturæ.

17 Hinc ſequitur elucidatio cujuſdam caſus allati à Bonac. *de reſtit. diſp.* 1. *q.* 2. *punct* 10. *n.* 8. qui aſſerit excuſari à peccato, & ab obligatione reſtituendi, eum, qui metu coactus, præbet furi claves, vel inſtrumenta, quibus effringit arcas, vel ſcalam tenet, dùm fur murum aſcendit.

In hoc

In hoc casu distinguendum est de metu; an scilicèt sit metus mortis, vel notabilis detrimenti pręponderantis rei per furtum sublatæ: aut levis mali: si namque illi mortem aliàs, vel notabile detrimentum inferret fur; quod aliter, neque fugiendo posset evitare, nec alia via, posse claves, vel instrumenta præbere, aut scalam tenere, existimo: secùs verò, si leve malum immineret. Ratio est quia ille debèt potiùs suæ indemnitati consulere, quàm alterius, quàndò malum sibi imminet gravius malo imminente Proximo: hoc exposcente Charitatis ordine: qui tamen è contra urget, si leve damnum immineat.

18 Dices: eadem ratio militat in pręsenti casu, ac in adductis, nam sicut est in individuo mala cooperatio ad stuprum, ita, & ista, sicut finis ad quem illa ordinatur est intrinsecè malus, ita, & furtum est intrinsecè malum: & sicut nequit illa cohonestari ex hoc, quòd famulus non intendat stuprum, sed suum commodum, ita in pręsenti: ergo vel utrobique debet admitti excusatio, vel in neutro casu.

Resp. esse disparem rationem inter furtum, & stuprum, vel alia peccata, in materia venerea: disparitas est, quia ratio essentialis constitutiva furti, non est sola acceptio rei alienę, sed ut sit invito Domino, ad hoc ut sit injusta acceptio rei alienę: in pręsenti autem casu, respectu hujus cooperantis ob metum mortis, vel alterius mali gravis pręponderantis rei per furtum sublatę, dominus non deberet esse invitus, & si est invitus, irrationabiliter esset invitus, omnes enim ita sentirent non debuisse illum pro alienæ rei indemnitati consulendo; jacturam vitę facere: unde illius cooperatio esset ad materiale furti, nempè ad acceptionem rei alienę, non autem, ad furtum formale, prout est injusta acceptio: quare non cooperatur ad aliquod intrinsecè malum; omnibus circumstantiis inspectis, & in individuo illa actio esset honesta, utpotè habens pro fine intrinseco acceptionem rei alienę, quę est mala si sit invito Domino, secùs verò si hoc ei non annectatur, sed aliud motivum honestum quod in præsenti esset mortis evasio, vel alterius notabilis damni: in materia autem venerea, cum actio ipsa libidinosa, ad quam cooperatur, sit in se mala, absque relatione ad aliud: &

ab hac ſpecificetur cooperatio, etiam ſi hæc ad proprium commodum ordinetur, nequit à malitia ſpoliari.

PROPOSITIO LII.

Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.

1 PRæmitto primò ex D. Th 1. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 2. quòd præceptum ſervandi feſta duo continet, primum eſt in quantùm præcipitur, quòd aliquo tempore homo vacet rebus Divinis, ſecundùm illud Pſ. *Vacate, & videte quoniam ſuavis eſt Dominus*, & ſecundùm hoc eſt præceptum morale, & ponitur in Decal. Secundùm eſt taxatio temporis, ſcilicèt diei ſabbati in veteri lege, & diei Dominicæ in nova lege, & quantùm ad hoc eſt præceptum ceremoniale.

2 Præmitto ſecundò ex Cajet. *in ſumm. verbo Feſtorum violatio* hujuſmodi obſervationes in tribus conſiſtere, ſcilicet in Miſſæ auditione, in abſtinentia ab operibus ſervilibus, & in abſtinentia quorundam operum forenſium; ut ſunt Mercatus, Placitum, ſeu Judicium forenſe &c. de quibus ſtandum eſt conſuetudini: his præmiſſis.

3 Dicendum: præceptum ſervandi feſta ex ſe obligare ſub mortali, etiam ſepoſito ſcandalo, & etiam ſi abſit contemptus, Probatur: quò ad id ſecundùm quod eſt morale eſt de Jure naturæ, & contentum in pręceptis Decal. quæ omnia, ut patet inductivè, obligant ſub mortali: quantùm verò ad taxationem temporis, in lege veteri fuit à Deo, & in nova ab Eccleſia, quę habet poteſtatem condendi leges, & aliàs eſt rationabilis lex, & ex juſta cauſa, quæ requiruntur, ut lex ſit juſta, & obligans in conſcientia, etiam ſi ſit Principum ſæcularium: ergo hæc lex obligat in conſcientia.

4 Confir. 1. Ex eo, quòd Eccleſiæ præceptum ſuccedit pręcepto veteris legis quantùm ad taxationem temporis, nempè diei Dominicæ, ut ait D. Th. 2. 2. *q.* 122. *art.* 3. *ad* 4. ergo ſicut in veteri lege, ut patet ex S. Script. obligabat ſub mortali, ita, & in nova,

nova, aliàs non successisset loco illius, sed illud abrogatum fuisset.

5 Confir. 2. Ab antiqua traditione tenetur communiter tàm à doctis, quàm indoctis, obligare sub mortali, itaut Doctores laborent in quęrendo, quænam opera exerceri possint, quænam verò non: quænam necessitas excuset, quęnam verò non ergo &c.

6 Probatur secundò de singulis: nam de auditione Missæ habetur *Cap. Missas*, & *cap. Omnes fideles de consecr. d.* 1. estque communis omnium fidelium sensus ad missam audiendam teneri sub mortali. De abstinentia ab opere servili patet in *Cap. Licet extrà de feriis*, & de forensibus actibus habetur *Cap. Omnes*, & *Cap. Conquestus eodem tit.* ergo hęc Propositio est contra communem omnium fidelium sensum, Ecclesiæ Canones, & praxim.

PROPOSITIO LIII.

Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

1 HAnc opinionem refert Diana *p.* 1. *tract.* 17. *miscell. resol.* 18. quam probabilem putat Molfes citatus ab eodem, veram existimat Bonac. *de Sacram. disp.* 4. *q. ult. punc.* 11. *n.* 13. qui tamen asserit tutiùs contrariam consulendam esse, contrariam tamen docet Regin. cit. à Diana, Nugno, 3. *p. tom.* 1. *q.* 83. *dub.* 2. *art.* 6. *in resp. ad* 3. *ante* 4. *conclus.* Suar. *de Euchar. disp.* 88. *sect.* 2. Tambur. *lib.* 4. *Decal. cap.* 2. §. 1. *num.* 10. cum quibus.

2 Dicendum est, non satisfacere præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, immò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

Probatur primò ex inconvenientibus: nam si posset satisfacere audiendo quatuor partes, etiam audiendo octo partes simul:

mul: nam posset unus incipere Introitum, alter esse ad Epist. alter ad Euang. alter ad Offert. alter ad Sanctus, alter ad Consecrationem, alter ad Pater noster, & alter ad Communionem; itaut antequàm iste perveniat ad finem Missæ, unusquisque eorum pervenerit ad locum alterius, videlicet ille, qui erat ad Introitum perveniat ad Epist. & sic de singulis, itaut toti Missæ interfuerit, nec præsentia moralis defuisset, sicut enim potest esse moraliter præsens quatuor simul celebrantibus, ita & octo, si omnes in uno latere Ecclesiæ celebrent; non enim interveniret magna distantia: similiter posset quis audire novem lectiones matutinales à diversis recitantibus, postquàm recitaverit Psalmos, & satisfacere obligationi recitandi; nam id, quod posset dici hìc de defectu attentionis, etiam ibi: nam etiam in auditione Missæ requiritur attentio; sed hæc sunt absurda: ergo, & illud unde sequuntur.

3 Probatur 2. ratione, quam adducit Nugno *loco cit.* Neque in esse physico, neque in esse morali illæ duæ, vel quatuor partes Missæ in eodem tempore, conflant unam Missam integram; sed præceptum audiendi Missam obligat ad audiendam integram Missam, ut patet *Cap. Missas de consecr. d.* 1. ergò audiendo illo modo Missam non satisfacit præcepto. Major probatur: in esse physico, & naturali ea, quæ sunt in diversis subjectis non possunt unum conflare: neque in esse morali, quia est contra rationem alicujus successivi habere partes simul, vel etiam aliquas de quarum ratione sit successio: licèt enim ad continuitatem moralem non obstet aliqua modica interruptio: tamen ei, quod etiam in esse morali requirit successionem obstat habere partes simul; & nemo existimabit successiva ea, quæ sunt simul; cum hoc sit contra rationem successivi; sed de ratione Missæ est, quòd sit res successiva, & similiter de ratione auditionis ejus, quòd sit actio successiva: ergo missa non potest coalescere ex illis partibus simul, cujusmodi sunt illæ partes Missæ à diversis celebrantibus, & consequenter non est una integra Missa; nec audiens potest dici audivisse unam integram Missam.

Confirmatur: aliàs sequeretur, quòd illi, qui tenentur persolvere Officium in Choro, satisfacerent suæ obligationi, si duo eorum recitarent matutinum; & alii duo, vel quatuor per

solve-

solverent horas: immò dùm aliqui recitant Psalmos, alii recitarent lectiones, quod est absurdum.

4 Denique: cum consuetudo sit optima legum interpres, & consuetudo de adimplendo pręcepto audiendi Missam, in Ecclesia continuata, sit audire integram Missam successivè quò ad singulas partes, & non simul, ita dicendum est obligare hoc pręceptum: sicut quia consuetudo Ecclesiæ est, ut singulis diebus integrum officium recitetur ab iis, qui ad horas canonicas tenentur, non potest una matutinali recitatione satisfieri duobus præceptis, etiam si simul concurrant, & sint ejusdem speciei, sicut unica auditione Missę satisfit duobus præceptis, si concurrat dies Dominicæ, & festum alicujus Sancti.

5 Petes, an ex hac Propositione jam expuncta sequatur expunctio illius, quæ docet satisfacere præcepto audiendi sacrum qui duas medietates, non simul, sed successivè à diversis celebrantibus audit, ut si ab uno à consecratione usque ad finem, & ab altero à principio usque ad consecrationem audiat?

Resp. quòd non obstante damnatione prioris Propositionis, hæc de qua quęritur, remanet in sua probabilitate, licèt illas duas opiniones, ita connexas existimaverit Azor. *p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *q.* 3. ut ex hac posteriori intulerit priorem, asserens, quòd si hæc est vera, etiam illa: & idem inferendum putet Tambur *loco cit.* Ratio est, quia in hoc casu servatur vera successio, cum in diverso tempore audiat unam, & alteram medietatem. Nec obstat diversitas, celebrantium, quin in esse morali conflent illæ medietates unum sacrificium, cum etiam unum reputetur, si moriente Sacerdote post consecrationem, alter sacrificium prosequatur, nec etiam ordo requisitus, ut priùs audiat priores partes Missæ, & deindè posteriores, obstat, quia variatio hujus ordinis non potest esse, nisi veniale, ut patet de recitante horas canonicas si priùs recitaret completorium & deindè vesperas.

Quòd si dicas: si Sacerdos variaret hunc ordinem celebrando, peccaret mortaliter: ergo pariter audiens, quia tenetur audire eo modo, quo tenetur Sacerdos celebrare. Resp. cum

majori obligatione teneri Sacerdotem ad ſervandum ordinem; quàm audiens, quia ipſe eſt principaliter offerens, & in ordine ad celebrantem non ſine gravi, & matura diſcuſſione præſcriptus eſt ille ordo ab Eccleſia: qui in ordine ad audientem, cùm nõ ſit peragens ſacrificium, non eſt cum tanto rigore requiſitus, & mutatio ex parte audientis eſt extrinſeca Sacrificio, eſſet autem intrinſeca ſi eſſet ex parte celebrantis: igitur hæc ſententia in ſua probabilitate remanet; quam etiam probabilem putavit Tambur. tutior tamen eſt oppoſita.

6 Falſam tamen exiſtimo (& ex adducta ratione facilè dignoſci poteſt) illam ſententiam Sanch. *in Decal. lib.* 1. *cap.* 14. *n.* 12. & aliorum aſſerentium, eùm, qui duplicem Miſſam audire tenetur, poſſe eas ſimul audire, dum eæ ſimul in duplici Altari celebrantur, ſimiliter dicerem de recitante horas canonicas dum audit Miſſam, quam ex præcepto tenetur audire: non tamen in præfata Propoſ. damnata, hanc poſteriorem comprehendi. Ratio diſparitatis inter has, & illam poſſet eſſe, quia licèt totum ſucceſſivum non poſſit ſimul ſecundùm omnes ſuas partes exiſtere, poſſunt tamen duo ſucceſſiva ſibi coexiſtere, attentio tamen debita, neſcio an poſſit utrique haberi.

PROPOSITIO LIV.

Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

CUm hac opinione coincidit id, quod docet Diana *tract. de horis canonicis reſol.* 29. ex Garzia, & Rodriq. nempè quòd qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, ad nihil tenetur; quia licèt hæc non ſit major officii pars, nihilominus eſt pars illius præcipua, & prima, ſed contra eam.

1 Dicendum, teneri recitare non ſolùm reliquas horas, qui non poteſt Matutinum, & Laudes: ſed etiam eum, qui non poteſt reliquum officii, poteſt tamen veſperas, & completorium ad id teneri.

Pro-

Probatur: licèt admittatur esse unicum preceptum de tota recitatione officii; tamen materia ejus est divisibilis, itaut possit pars esse sine altera, & non consistit in indivisibili morali, ut aut totum, aut nihil debeat poni, ut est sacrificium respectu celebrantis: ergo illud preceptum ita potest extendi ad unam partem, ut non ad aliam, & obligare quò ad unam partem; licèt non quò ad aliam. Patet conseq. Tum quia hoc est rei divisibili proportionatum, tum etiam ex eo, quod communiter asseritur, etiam ab Adversariis, quòd, qui posset recitare majorem partem Officii ad eam teneretur. Tunc sic; sed pars minor, dummodò secundùm se sit apta cadere sub præcepto, independenter à majori potest esse materia ad quam precisè extenditur præceptum, ut patet de omittente solùm completorium ergo hanc minorem partem potens recitare, tenetur.

2 Confirmatur primò: qui tenetur restituere 100. aureos, & non potest restituere, nisi 10. licèt hæc sit minima pars respectu totius summæ debite, tenetur illos restituere: ergo similiter, qui tenetur recitare totum officium, & si non possit majorem partem, potest tamen minorem, tenetur ad illam.

Nec quia illud est in materia Justitiæ, & hoc in materia Religionis, est sufficiens discrimen: nam hoc peto, quare in materia Justitiæ hoc verificatur, non verò in materia Religionis; quandò materia, supra quam cadit utriusque præceptum, est divisibilis, & una pars potest separari ab alia, & cadere sub præcepto seorsim ab alia? Hoc est assignandum discrimen.

3 Confirmatur secundò: qui recitat totum officium preter completorium, ex communi sententia peccat mortaliter, non obstante quòd hec sit minor pars, ergo qui potest recitare partem, licèt non possit majorem partem, ad illam tenetur. Probatur consequ. 1. Quia quò ad illam partem, quam non potest recitare, non potest melioris esse conditionis, ac ille, qui de facto recitavit, & ad altiùs potest censeri illi æqualis, & existimari, ac si illam recitasset: ergo si ille ex omissione completorii peccat mortaliter, etiam iste si potest illud recitare. 2. Non est major ratio, quare solutio majoris partis debiti non trahat ad se minorem, itaut censeatur hanc solvisse, & excusa-

cuſatio ab obligatione ſolvendi majorem partem trahat ad ſe minorem, ut non teneatur illam ſolvere; eò vel magis, quia excuſatio ab obligatione ſolvendi ad altiùs moraliter æquivalet ſolutioni.

4 Confirmatur tertiò: non poteſt aſſignari ratio, quare non teneatur recitare minorem partem, quam poteſt: ergo præceptum obligat ad illam. Probatur antecedens, non poteſt aſſignari impotentia, cum ſupponatur poſſe hanc partem, nec indiviſibilitas præcepti, quia cadit ſuprà materiam diviſibilem: nec quia major pars trahit ad ſe minorem, cum non ſint inter ſe connexæ, ut una pars non poſſit eſſe ſine alia, ergo ex nullo capite.

5 Ex dictis ſequitur primò: eum, qui non habet Breviarium ſed tamen memoriter ſcit horas, ſed non matutinum, teneri ad illas recitandas.

6 Sequitur ſecundò, eundem ſi memoriter ſciat Pſalmos matutinales, vel habet diurnale, in quo reperiuntur, licèt non habeat lectiones, & reliqua ad matutinum pertinentia, teneri illos recitare, & ſimiliter eum, qui ſcit Pſalmos horarum ſed non habet orationem, & capitula, teneri ad Pſalmos recitandos. Eſt contra Filliuc. *tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 9. *num.* 287. Ratio eſt, quia non minùs cadit ſub præcepto, & eſt materia ejus hora integra, quàm materia notabilis horæ, ut ſunt Pſalmi; undè, qui eos voluntariè omitteret, peccaret mortaliter: ergo quandò poteſt, tenetur illos recitare; eadem enim eſt materia tranſgreſſionis, & obligationis, & quæ ſufficit ad unum, ſufficiens eſt ad aliud. Addit Villalobos in ſumma, quòd in tali caſu poteſt recitare capitula, & orationes, quæ ei memoriter occurrunt, & lectiones vel B. Virginis; vel defunctorum, quod pium exiſtimo, non tamen neceſſarium.

Sequitur tertiò: eum, qui in die feſto fuit legitimè impeditus ab audiendo ſacro, & tandem accedit ad Eccleſiam quandò poſtrema Miſſa celebratur, & invenit eam ad Præfationem, teneri eam audire, licèt oppoſitum ſenſerit Joan. Sanc. *in ſelectis diſp.* 25. *num.* 5. Immò etiam ſi poſt conſecrationem eam reperit, dùm tamen notabilis Miſſæ quantitas eſt dicenda, reliquum tenetur audire. Eſt contra Tambur. *lib.* 4. *Decal.*

cap.

cap. 2. §. 1. *num.* 6. Ratio est, quia illa pars sufficit ad inducendam obligationem, quæ sufficit ad culpam si omittatur, sed illam etiam à post consecrationem usque ad finem omittere peccatum est: ergo &c. & etiam aliis rationibus supra adductis patet. Nec obstat ratio Tambur. quia scilicet deficit pars substantialis principalis. Non inquam obstat, quia reliquę partes, dùm non sunt parva quantitas, etiam sunt substantiales, nec major trahit ad se minorem ut probavimus, & licèt respectu celebrantis sint indivisibiles, & respectu sacrificii, ita sit essentialis consecratio ut sine ea subsistere nequeat: respectu tamen audientis non sunt indivisibiles partes Missę, potest enim ipse unam partem audire non audiendo aliam, quod non potest Sacerdos celebrando. Non tenemur tamen feria 6. hebdomadæ sanctæ audire sacrum, etiam si in ea incidat dies festus, quia revera non celebratur illo die sacrificium, in hoc autem, de quo loquimur, celebratur, & iste impeditus censetur moraliter satisfecisse illi priori parti, pro qua extitit impedimentum; reliquum autem sine causa, & voluntariè omitteret; ac proindè non debet esse melioris conditionis, ac ille, qui priori parti usque ad consecrationem inclusivè interfuit, qui si tunc discederet, peccaret mortaliter: transacto enim impedimento ambo sunt paris conditionis quò ad obligationem audiendi sacrum.

PROPOSITIO LV.

Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

1 DAri pręceptum Divinum sumendi Eucharistiam probat S. Th. 3. *p. q.* 80. *art.* 11. tum ex verbis Christi Domini Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Tùm etiam quia ejus votum est necessarium, ut probaverat *q.* 73. *art.* 3. & patet ex illis verbis: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.* ergo etiam realis susceptio, licèt non sit eodem modo necessaria, erit tamen quò ad substantiam necessaria; quia deside-

rium

rium ordinatur ad rem desideratam. Videatur Nugno *loc. cit.* Passer. *q.* 73. *art.* 3. *conclus.* 3. & alii Comm. D. Th.

Ex quo infert S. D. *q.* 80. *cit.* quòd præceptum Ecclesiæ de sumenda Eucharistia est determinatio præcepti Divini: unde in primis hoc Divinum præceptum obligat in articulo mortis, ut docent omnes Scholastici; & constat ex communi sensu fidelium, & praxi Ecclesiæ: & propter hoc dicitur viaticum: secundò obligat semel in anno, in Paschate, ut habetur expressè. *Cap. Omnis utrjusque sexus fidelis, in Conc. Later.*

2 Certum est apud omnes, sumentem Eucharistiam in peccato mortali gravissimè peccare peccato sacrilegii, ut docuit Angelicus 3. *p. q.* 80. *art.* 3. & colligitur ex pluribus S. Script. locis, & SS. PP. & in Conc. Trid. *sess.* 13. *cap.* 7. & 8. *Can.* 11. damnatur error Lutheri asserentis: solam Fidem sufficere, ut homo rectè accedat ad communicandum. Quapropter sacrilega Domini manducatio dicitur illa, qua quis cum peccato mortali sacram Synaxim sumit. Hoc supposito quæritur; an sic suscipiens hoc Sacramentum satisfaciat præcepto communionis annuæ, quæ debet fieri in Paschate; itaut sic suscipiens non teneatur ampliùs ad illud præceptum adimplendum; & transacto præfixo tempore pro illius impletione, non peccet peccato omissionis istius pręcepti. Non defuerunt, qui hoc asseruere; inter quos novissimè Tamb. in Meth. SS. Comun. *cap.* 4. §. 3. *num.* 34. ubi in responsione approbat hanc sententiam, & adducit disparitatem inter sacrilegam communionem, & confessionem. Et deinde *cap.* 5. §. 8. *num.* 11. id extendit ad pręceptum communionis in art. mortis; & refert se ante citatum. Meritò autem oppositum docuere omnes antiqui, & plures ex modernis; cum quibus.

3 Dicendum est: pręcepto communionis annuę non satisfieri per sacrilegam Domini manducationem.

Probatur primò ex *Cap. Omnis utrjusque sexus*, ubi dicitur: *Suscipiens reverenter, ad minùs in Paschate Eucharistiæ Sacramentum*; sed non suscipitur reverenter ab indignè sumente: ergo ab isto non satisfit annuę communionis pręcepto.

4 Neque dicas ly *reverenter*, intelligi de externa reverentia, quoniam Ecclesia non potest pręcipere, nisi actus externos.

Nam

Nam contra est (& pręcipuum adversariorum fundamentum convellitur) quia illa reverentia ponitur ab Ecclesia, ut dispositio ad sumendā Eucharistiam, sed dispositio est interna animi præparatio: ergo hanc pręcipit. Major patet ex verbis pręmissis dicto cap. de confessione pręmittenda.

Nec verum est, Ecclesiam non posse pręcipere actus internos quandò isti sunt necessariò conjuncti cum actibus exterioribus, qui pręcipiuntur; quoniam ut probat Gonet *in man. tom. 4. tract. de legibus cap. 4. §. 2.* habens potestatem pręcipiendi aliquid, habet potestatem pręcipiendi id, quod est necessariò connexum cum illo, ut debito modo fiat; & docetur à D. T. Commentatoribus 1. 2. *q.* 100. *art.* 9. ubi docent, quòd lex pręcipiens aliquem actum, tantùm pręcipit substantiam illius, non modum, nisi modus sit essentialis actui secundùm se, saltem ut cadit sub lege: sicut attentio est essentialis orationi, & formalis integritas confessioni; sed digna susceptio Sacramenti est modus essentialis in esse moris, & formaliter ipsius susceptionis, ergo &c. Probatur hęc minor, quoniam susceptio Sacramenti formaliter, est susceptio ipsius, ut est cibus animæ, & hoc modo cadit sub lege, sed de essentia cibi animę est talis modus, ut scilicèt ita suscipiatur, ut possit prodesse non ut possit obesse, sicut Judę (teste D. Aug.) buccella Dominica venenum fuit. Patet etiam exemplo cibi corporalis; in casu enim, quo præceptum sumendi cibum obligaret, obligaret etiam ad ita sumendum, ut corpori prodesse posset, non ita, ut certò sciatur esse nocumento: ergo similiter dicendum est de cibo animæ.

5 Unde disparitas, quam assignat Tambur. inter hoc Sacramentum, & Pœnitentiæ, quia scilicet per confessionem invalidam non habetur verum Sacramentum; per sacrilegam verò communionem verum suscipitur Sacramentum, nulla est: quoniam licèt verum sit Sacramentum; non tamen vera est susceptio moralis Sacramenti formaliter; & hæc actio præcipitur, non merè physica: unde etiam ipse in auditione Missæ, & recitatione Officii attentionem requirit, ne dùm actionem externam.

6 Ex his infertur à fortiori contra Tambur. non satisfacere

præ-

præcepto ſumendi Euchariſtiam in art. mortis eum; qui in peccato mortali illam ſuſcipit: nam præter rationes adductas, alia ratione id improbatur: præceptum ſumendi Euchariſtiam in art. mortis eſt Divinum, ut omnes DD. concedunt; ſed de præcepto Divino non poteſt dubitari, quin poſſit omnes actus internos præcipere: ergo &c.

PROPOSITIO LVI.

Frequens confeſſio, & communio etiam in his, qui gentiliter vivunt eſt nota Prædeſtinationis.

1 CErtum eſt de Fide, ſecluſa ſpeciali Dei revelatione, neminem poſſe certò, & infallibiliter cognoſcere ſe vel alium de Prędeſtinatorum numero eſſe, nam *Eccleſiaſtes* 9. dicitur: *Nemo ſcit utrum odio, an amore dignus habeatur, ſed omnia in futurum ſervantur incerta, &* Prov.27. *nè glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperventura pariat dies*. Unde in Conc. Trid. *ſeſſ. 6. Can.* 15. *&* 16. proſcribitur error Martini Buzeri, qui in colloquio Ratisbonenſi, aſſerere auſus eſt, non eſſe verum Chriſtianum, qui non credit ea certitudine Fidei ſe habiturum vitam æternam, qua credit Chriſtum hominem, vel Deum eſſe; quam hęreſim ſequuti ſunt Calvinus, & Chemnitius. Immò non ſolùm ex certitudine Fidei, ſed neque certitudine morali infallibili, cui non poſſit ſubeſſe falſum (ſecluſa ſpeciali revelatione) poteſt quiſquam eſſe certus, an ſit Prædeſtinatus, ut docent communiter Doctores.

2 Attamen poſſunt dari aliqua ſigna Prædeſtinationis, quæ faciant aliquam moralem certitudinem, licèt non infallibilem ſed cum formidine partis oppoſitæ; ut docuit D. Bern. *ſerm. 2. in Oct. Paſchæ*: in quo ſenſu dixit Apoſt. ad Rom. 8. *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quoniam filii Dei ſumus*. Hujuſmodi ſignorum plura recenſent Andr. Vega *lib.* 12. *de juſtificat. cap.* 19. Medina *lib.* 3. *de recta in Deum fide cap.* 3. Soto *lib.* 3. *de natura, & Gratia cap.* 11. 12. *&* 13. & de horum numero pu-

ro puto existimari signum relatum in Propositione à suis Auctoribus. Quatuor tamen pręcipua à Gonz. & Lao afferuntur, aliisque S. Th. Commentatoribus 1. *p. q.* 23.

3. 1. Signum est: Frequentes in hoc sæculo adversitates, & tribulationes patienter toleratę. Habetur ex D. Chrysostomo super illa verba Luc. 16. *Fili recordare quod recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Et ex D. Greg. *lib.* 5. *Mor. cap.* 1. & 2. in illa verba *quare misero data est lux.*

4. 2. Misericordia, qua ex corde miseriis aliorum, ut propriis condolens, eas affectu Charitatis quis sublevare studet. Habetur est D. August. *tract.* 5. *in epist.* 1. *Joan. & tom.* 10. *serm.* 14. ad fratres in eremo in princ. & ex pluribus S. Scrip. locis colligitur.

5. 3. Libenter audire verbum Dei, & quadam interiori dulcedine, & suavitate illud gustare, quod colligit D. Greg. ex illo Joann. 8. *Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Et ex aliis Script. locis etiam patet.

6. 4. Sanctus vitæ discursus; hoc assignat D. Aug. *lib. de dono perseverantiæ cap.* 22. & D. Bern. *serm.* 22. *in Cant.* explicans illud Numer. 23. *Moriatur anima mea morte Justorum, & fiant similia eorum novissima mea;* quia regulariter loquendo sancta vita bonam mortem; perversa verò pessimam mortem parit. Videatur Alvar. *lib. de auxiliis disp.* 42.

7 Signum autem in præfata Propositione adductum nescio, à quo ponatur: sed à quocumque sit, valdè perniciosam continet doctrinam. Primò namque datur ansa peccantibus, sine ulla emendatione fidendi de sua salute. 2. Est contra hoc quartum signum à SS. Bern. & Aug. adductum. 3. Quia frequentia Sacramentorum sine vitę emendatione potiùs pænam, quàm pręmium promeretur; indurationem cordis in malo arguit, cum remedia frequentia non prosint, & certè de ęgroti salute diffideret, immò desperaret Medicus, si post tot adhibita valida medicamina; morbus non deperdat vires, sed in suo robore sistat. Quare ergo frequens Confessio, & Communio est nota Prædestinationis in his, qui gentiliter vivunt. Tùm tandem, quia ex hoc asserto præberetur motivum gentiliter viven-

viventibus, ob hypocrisim, frequentandi Sacramenta, ut inter Prædestinatos habeantur.

PROPOSITIO LVII.

Probabile est, sufficere Attritionem naturalem modo honestam.

1 PLuribus omissis, quæ de Attritione, & Contritione dici possent, apud Commentatores D. Th. in 3. p. videndis. Præmitto ad Sacramentum Pœnitentię sufficere Attritionem ex motivo aliquo supernaturali conceptam, vel ex metu gehennæ, vel turpitudinis peccati. Quod olim docuisse omnes antiquos Theologos testatur Gerson. Idem docuit S. Th. loquens de baptismo adulti: ac proindè idem judicium faciendum est de Sacramento Pœnitentiæ: dixit enim *in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. ad 5. Ad hoc, ut homo se præparet ad Gratiam in baptismo percipiendam præexigitur Fides, sed non Charitas, quia sufficit Attritio præcedens, etsi non sit Contritio*. Idem habetur *in Conc. Trid. sess. 14. cap. 4.* ubi dicitur. *Contritionem imperfectam quæ Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ, declarat non solùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus, viam sibi ad justitiam parat, & quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam disponit*. Unde post Conc. Trid. magis communis est hæc sententia inter Scholasticos, quàm asserens requiri Contritionem, teste Alexandro VII. in Decreto, quo vetuit alterutram sententiam aliqua censura notare; edito die 5. Maii 1667.

2 Præmitto secundò: Attritionem, quę importat displicentiam de peccatis imperfectam, ad differentiam Contritionem

quæ

quæ est dolor perfectus, dividi in Attritionem naturalem, & supernaturalem. Attritio supernaturalis est illa, quæ procedit ex aliquo motivo supernaturali putà ex metu gehennæ, qui per Fidem nobis innotescit, ut condigna pœna à Deo infligenda pro peccatis, non excludendo quidem relationem ad Deum, ut finem ultimum: licèt finis proximus sit gehenna: vel ex turpitudine peccati. Quapropter advertendum est, quòd turpitudo peccati duplex est, altera naturalis, quæ scilicèt opponitur actui virtutis naturalis, in quantùm est contra bonum rationis præcisè, quo pacto dicitur malum philosophicum, & hoc pacto cognitum fuit à Philosophis: unde dicebat Seneca: *Etiam si scirem homines nescituros, Deum ignosciturum, adhùc non peccarem*. Altera turpitudo peccati est supernaturalis, prout scilicet opponitur alicui bono virtutis supernaturalis, & infusę; & hoc dicitur peccatum theologicum. Dolor igitur procedens ex consideratione turpitudinis peccati primo modo est attritio naturalis, ille verò, qui procedit ex consideratione turpitudinis peccati secundo modo est attritio supernaturalis.

Hæc quoque Attritio naturalis duo motiva naturalia potest habere, à quibus excitetur, alterum est bonum virtutis, nempè naturalis, quam quis dolet neglexisse, vel quia rectum tramitem rationis deseruit, vel quia tot virtutes naturales, quibus animus hominis ornatur acquirere omisit, dùm vitiis se implicuit, & hæc potest dici Attritio naturalis modo honesta: alterum est bonum temporale, quod amisit, vel ob infamiam ex peccato ortam, divitiarum jacturam, pœnas, & damna temporalia indè sequuta.

3 Præmitto ulteriùs Patrem Suar. *disp.* 5. *de Attritione sect.* 1. imponere Magistris Soto *in* 4. *dist.* 17. *q.* 2. *art.* 5. *& lib. de natura, & grat. cap.* 14. *&* 15. *&* Cano relectione *de Pœnit.* prædictam sententiam, sed revera Sotus loquitur de Attritione ob metum gehennæ; id tamen videtur concedere, quod procedat ex viribus naturæ, quod explicandum est, non quia excludat auxilium actuale, & movens, sed ad hoc ut excludat habitum supernaturalem, à quo procedat, & Gratiam sanctificantem, quod exprimitur in Trid. & patet ex hoc, quòd Sotus id denegat Attritioni, quod sufficit ad distinguendam ipsam à Contritione, quã

dicit procedere ab habitu infuso Pœnitentiæ, & esse simul cum Gratia: nunquam tamen mentionem fecit de motivo naturali, ob quod eliciatur talis Attritio. Vide Nugno *tom. 2. in 3. p. q. 1. art. 2. dubio 2.* aliter explicantem prædictos Auctores, in quo sensu est probabilis opinio, attamen quicquid sit de hoc.

4 Dicendum est: omninò improbabile esse, sufficere Attritionem naturalem quocumque modo honestam ad obtinendam Gratiam in Sacramento Pœnitentiæ. Hæc conclusio docetur à *D. Th. 3. p. q. 85. art. 5. ad 3.* ubi illam Pœnitentiam, quæ est ex timore admittit, quæ est actus Dei convertentis cor: de qua nempè dixit Trid. esse donum Dei; quæ non potest esse, nisi Attritio supernaturalis, & *q.* 86. *art.* 6. habet quòd remissio peccatorum secundariò fit ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem Pœnitentiæ: hi autem actus, vel sunt Contritio, quæ est actus virtutis Pœnitentiæ per D. Th. vel Attritio supernaturalis, quæ per aliquos Thomistas est elicita à Virtute Pœnitentiæ; vel secundùm alios saltem ab ipsa imperata, quod non competit Attritioni naturali: & in prędicto loco loquitur de illis actibus pœnitentis, qui sunt materia Sacramenti, de quibus dicit secundariò remittere culpam, quia principaliùs remittitur à forma virtute clavium: non de remissione culpæ, quæ fit extrà Sacramentum, ut dicit Gonet in manuali *tom. 6. tract. 5. c. 4. §. 2.*

5 Constat etiam ex *Conc. Arauxic. 2. can.* 6 ubi habetur: *Hæretico falli spiritu eum, qui dicit per naturæ vigorem, bonum aliquod, quod ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut elicere posse absque illuminatione, & spiratione Spiritus Sancti;* sed illa Attritio naturalis quocumque modo honesta non est, ex illuminatione, & spiratione Spiritus Sancti, prout Conc. loquebatur, scilicèt ex Gratia Christi propriè dicta, de qua erat controversia cum Semipelagianis, quos ibi damnat, sed potest haberi per naturæ vigorem, ut patet ex dicto Senecæ supradducto: ergo illa Attritio naturalis non potest sufficere ad gratiam obtinendam, quod esset pertinere ad salutem vitæ æternæ.

Idem constat ex *Conc. Millevit.* quod ad gratiam requirit dispositionem supernaturalem ortam ab auxilio gratiæ. Patet etiam ex verbis adductis *num.* 1. ex Conc. Trid. ubi illam Attritionem, quæ disponit peccatorem ad gratiam impetrandam in

Sacra-

Sacramento Pœnitentiæ appellat donum Dei, & Spiritus Sancti impulsum, quod non convenit Attritioni naturali. Idem docet *D. Aug.* & PP. qui hanc regulam statuunt: illum actum, qui non fit ex gratia, sed ex mera natura, per se nihil conferre ad Gratiam.

6 Probatur ratione: dispositio debet esse proportionata formæ, & si non arithmeticè, saltem geometricè, ut scilicèt sit ejusdem ordinis; sed ille dolor debet esse dispositio ad Gratiam, quæ est ordinis supernaturalis: ergo debet esse supernaturalis.

Tum etiam, quia peccatum in statu naturæ elevatæ ad ordinem supernaturalem, non solùm est contra Deum Auctorem naturæ, sed etiam contra Deum Auctorem supernaturalem; & ejus turpitudo avertit non solùm à bono naturali virtutis; sed etiam à bono supernaturali: ergo dolor debet esse non solùm ex motivo naturali; sed ex motivo supernaturali. Probatur consequ. tùm quia aliàs non esset proportionatus cum objecto. Tùm etiam quia peccator per dolorem debet retractare omnem aversionem, quam per peccatum contraxit: ergo si contraxit aversionem à fine supernaturali, hanc debet retractare, & consequenter dolere ex motivo supernaturali: ac proindè non sufficit Attritio naturalis.

7 Ex dictis inferes primò: non sufficere Attritionem existimatam, nec Attritionem naturalem existimatam supernaturalem. Ratio est quia hæc est materia Sacramenti Pœnitentiæ materia autem Sacramentorum debet esse vera, non apparens, ut patet in Baptismo, Euchar. &c. ergo similiter hæc debet esse vera, non existimata, & cum, ut probatum est, materia hujus Sacramenti sit Attritio supernaturalis, non sufficiet Attritio naturalis, quæ existimetur supernaturalis. Hæc autem sufficit si præcedat absolutionem, etiam si confessionem sequatur; quia retrotrahitur ad illa peccata confessa, & mediantibus illis evadit sensibilis, & ex alio capite jam est simul cum forma sacramentali, quod sufficit ad veritatem Sacramenti. Ita ferè communiter.

8 Inferes 2. Etsi probabile sit dolorem de peccato, in quantùm inducit mala temporalia, non utcumque, sed quia procedunt à Deo justè nos puniente, quia ipsum offendimus, ut Auctorem supernaturalem, quia sic dolor refertur ad aliquid super-

fitendam consuetudinem alicujus peccati, putà dicere, se ante hanc confessionem consuevisse committere similia peccata, quæ jam confessus est, præcipuè quando illius consuetudinis occasio ablata est. Ita Suar. Regin. Zerola, Sotus, apud Bonac. *de Sacramentis disp.* 5. *q.* 5. *sect.* 2. *punc.* 2. §. 3. *num.* 22. quos ipse sequitur. Item. Vasq. Diana, apud Tambur. *in Meth. Confess. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 21. quos etiam ipse sequitur.

3 Dubium ergo est: an in casu, quo interrogaretur à Confessario de consuetudine alicujus peccati, teneatur illam fateri. Affirmativam sententiam docuerunt omnes DD. *num. præc. cit. item Graff. p.* 1. *decis. lib.* 1, *cap.* 20. *num.* 24. Sayrus *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Toletus, Bannes, Delrius, Villalobos, Sà, Sanchez, Ledesma, & alii apud Dianam *p.* 1. *tract.* 7. *de circumstantiis resol.* 55. negativam tamen docuit Joann. Sanc. *in selectis disp.* 9. qui distinguit inter occasionem peccandi, quę est in potestate pœnitentis ut vitetur, & inter consuetudinem peccandi: de prima dicit Confessarium habere jus interrogandi, negat verò de secunda.

4 Advertendum est tamen aliud esse inquirere: an Sacerdos possit habentem hujusmodi consuetudinem absolvere; & aliud an possit interrogare, & pœnitens teneatur respondere; licèt utrumque pertractet *eadem disp.* Sanc. de primo enim infrà Propos. 60. agemus: hoc secundum verò spectat in præsenti. Pro quo.

5 Dicendum: Pœnitentem teneri Confessario interroganti fateri alicujus peccati consuetudinem, si adhùc perseveret, secùs verò si cessavit; putà si quis per mensem, vel diuturnius tempus antequàm accederet ad Confessionem, extirpandæ consuetudini dedit operam: vel occasionem reincidentiæ abstulit; itaut consuetudo jam non perseveret: & ita intelligendam puto Propositionem adductam, quia consuetudo, quæ non existit, consuetudo non est, licèt fuerit.

6 Probatur primò ratione, qua utitur D. Th. *in addit. ad* 3. *p. q.* 9. *art.* 2. ad probandam necessitatem integritatis Confessionis. Confessarius est non solùm Judex in Sacramento Pœnitentiæ, qui debet judicare de pertinentibus ad præsens judicium; sed etiam se habet instar medici, qui debet dare medicinam ægroto salutarem, ut passim loquuntur PP. & DD. atqui ad hoc requiritur cognitio integra morbi, non solùm quò ad substan-

tiam;sed etiam, quò ad conditiones, & præcipuè quò ad consuetudinem:ergo de hac potest legitimè Confessarius interrogare,& pœnitens, qui salutem quærit tenetur respondere. Minor probatur exemplo Medici corporalis; nam iste, & si cognoscat morbi præsentis qualitates, si nesciat morbi antiquationem, non potest ægrota conveniens præbere remedium; nam alia remedia efficaciora,& magis eradicantia eidem morbo inveterato conveniunt, quàm recenti: ergo similiter,& Medicus spiritualis Animæ.

7 Corroboratur hæc ratio ex Innoc. in *cap. Omnis utriusque sexus* (vide sacros canones doctrinæ D. Th. conformes) ubi sic ait: *Sacerdos sit discretus, & cautus, ut more periti Medici super infundat vinum, & oleum vulneribus sauciati; diligenter inquirens peccata, & circumstantias peccatorum, quibus prudenter inquisitis, intelligat quale ei debeat præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum ægrotum*. Ubi observa illa verba, *& cujusmodi remedium adhibere*: quæ non referuntur ad remedium absolutè, sed ad modum ejus; ad quod pertinet respicere non solùm morbum; sed etiam conditiones morbi antiquati, vel recentis.

8 Respondet Sanc. *disp. cit.num.*17. concedendo munus Confessarii esse munus Medici, & pœnitentem debere ab infirmitate curare, sed à present i, non à jam sanata, scilicèt ex peccatis jam confessis orta. Consuetudo igitur, vel importat peccata jam confessa, vel proclivitatem ad peccandum, quę est effectus peccati, non peccatum: ad Confessarium autem in rigore non pertinet curare effectus peccati sed solùm peccata.

Sed contra est. Licèt consuetudo non sit peccatum, & infirmitas, est tamen talis conditio peccati, & infirmitatis, quę indiget speciali remedio distincto ab eo, quod exigit infirmitas hac conditione carens; & quamvis ipse non debeat curare, nisi infirmitatem pręsentem, illa consuetudo, quę adhuc perseverat est pręsens, & est infirmitatis pręsentis conditio cognitu necessaria, ut necessarium remedium applicetur, ut patet exemplo Medici corporalis. Nec importat pręcisè peccata jam confessa, sed habitum ex illis relictum, qui viget, ex quo provęnit proclivitas ad peccandum, cui medetur Confessarius, non ut est effectus peccati, sed ut est causa, quam prudens Medicus extir-

extirpare debet, Pro quo non dat duplicem pœnitentiam, unam pro peccato, aliam pro consuetudine, sed unam tantùm validiorem, nempè salutarem, non purè satisfactoriam.

9 Confirmatur iterùm Conclusio. Confessarius non solùm debet cognoscere peccata; sed etiam dispositionem pœnitentis circa propositum non peccandi, quod est de necessitate doloris requisiti ad Confessionem; atqui consuetudinis cognitio maximè conducit ad hoc, cum ex ea debile emendationis propositum percipiat, quod totum pertinet ad statum præsentis morbi, & ejus remedium: ergo cognitio consuetudinis pertinet ad Confessarium, eamque fateri tenetur pœnitens.

10. Quò ad secundam partem, scilicèt si consuetudo jam est ablata, non teneri pœnitentem eam fateri, patet ex ratione opposita; quia scilicèt hæc consuetudo non pertinet ad conditionem morbi præsentis, nec remedio indiget; eamque negando non mentitur pœnitens; quia revera eam actu non habet, de eaque, quæ perseverat legitimè interrogat Confessarius.

11 Ex his patet responsio ad rationem Sanc. scilicèt quòd Confessarius non habet jus, ut faciat aliquem bis eadem peccata confiteri; nec afficiendi pœnitentem dedecore, & pudore, cognoscendo peccandi consuetudinem: patet inquam responsio, quia non facit, ut ille bis eadem peccata confiteatur; sed solùm præsentis peccati conditionem, indigentem speciali remedio: & consequenter habet jus circa hoc afficiendi ipsum dedecore, & pudore; si enim Medicus habet jus interrogandi de antiquitate morbi, quantò magis Confessarius? Ad quod possunt accomodari præclara illa verba Divi Aug. in regula. *Si enim frater tuus vulnus habet in corpore, quod velit occultari dùm timet secari, nõnè crudeliter à te sileretur, & misericorditer indicaretur? Quantò ergo potiùs debes manifestare, ne deteriùs putrescat in corde?*

12 Inferes ex his falsitatem primi, & secundi Coroll. ejusdem Sanc. disp. citata (nam cætera Propos. 60. & 61. examinabimus) in quorum primo asserit posse pœnitentem negare Confessario interroganti alicujus peccati consuetudinem, si ob hoc probabiliter credat Confessarium ei non impensurum absolutionem: & posse uti restrictione mentali, intelligendo se carere consuetudine, non absolutè, sed ad confitendam in præsenti.

In secundo magis id ampliat, etiam si credat absolutionem se nacturum, quia (ait ipse) non tenetur bis eadem peccata confiteri, nec pati pudorem, & dedecus ex consuetudinis cognitione oriundum. Quæ omnia ex dictis manent satis explosa, nec illa restrictio mentalis excusat à mendacio, ut Propos. 26. vidimus, ac proindè mentiretur in confessione, nec est vera illa restrictio, quam affert Sanc. quia ut probavimus, tenetur illam consuetudinem confiteri.

PROPOSITIO LIX.

Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus Pœnitentium, qualis V. G. potest contingere in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.

1 PRæmitto ex D. Th. *in addit. ad 3. p. q. 9. art. 2.* integritatem Confessionis esse de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ, ut patet ex ratione adducta in præc. Propos. estque communis sententia Scholasticorum: est etiam necessaria necessitate præcepti Divini, & hoc ita certum est, ut oppositum sit heresis manifesta; in Conc. namque Later. *Cap. Omnis utriusque sexus*, præcipitur, ut homo fideliter, & integrè confiteatur omnia peccata, & licèt sit præceptum Ecclesiasticum, presupponit tamen præceptum Divinum, quod solùm determinat quò ad tempus, ut communiter DD. interpretantur. Item in Conc. Flor. expressè determinatur in Decr. super unionem in tract de Sacram. ubi decernitur; materiam hujus Sacramenti esse Confessionem, ad quam pertinet, quòd homo confiteatur integrè omnia peccata, quorum habet memoriam. Idem sancitur in Conc. Trid. *sess. 14. cap. 5.* his verbis: *Ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ universa Ecclesia semper intellexit institutam etiam esse à Domino integram peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure Divino necessariam existere*, & expressè definitur *can. 7.* his verbis. *Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessariam non esse jure Divino confiteri omnia, & singula*

pec-

peccata mortalia, quorum cum debita, & diligenti præmeditatione habetur memoria, etiam occulta, & *circumstantias, &c. anathema sit*. Idemque colligitur ex communi sensu SS.PP. explicantium illa verba Joan.2. *Quorum remiseritis peccata*: omniumque Scholasticorum, & ex antiquissima omnium fidelium intelligentia.

2 Pro qua integritate est advertendum, duplicem distingui à Theologis, aliam mathematicam, aliam moralem. Mathematica est, quando nulla ex causa, neque oblivione, neque ex ignorantia omitteretur aliquod peccatum mortale. Moralis est, quando sufficienti adhibita diligentia confitetur homo omnia peccata, quæ occurrunt memoriæ, licèt aliqua, vel ex oblivione, vel ex ignorantia prætermittat.

Communis est sententia, non requiri integritatem mathematicam, sed sufficere moralem. Ratio est, quia cum sit actus humanus, humano modo debet præcipi, & expressè habetur in Trid. *cap.cit.* ubi dicitur: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quam ut postquam quisque diligentiùs se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in universum, eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus, ab occultis meis munda me Domine*.

3 Ab hac etiam morali integritate certum est excusari ob duplicem causam, ut communiter docetur, quarum prima est impotentia physica, ut si pœnitens loquelam amittat, vel in phrenesim incidat, vel si plures in navi periclitentur, & naufragio imminente, nequeat Sacerdos singulorum peccata audire: vel si Sacerdos se morte præveniendum sentiat; antequam pœnitens, qui est in articulo mortis integrè confiteatur, & alia hujusmodi videnda apud casuistas *in tract. de Pœnitentia*. Alia est impotentia moralis, casu scilicèt, quo ex integritate Confessionis, pœnitenti, vel confessario, vel tertio mors, vel grave damnum imminet. Inter quæ noli numerare infamiam sequuturam personę complicis voluntarię concurrentis ad peccatum, ut benè tradit Gonet *in man. tom. 6. tract. 5. §. 4. vers. Secunda difficultas*. Casus particulares vide apud casuistas. His prẹmissis.

4 Di-

4 Dicendum eſt: non licere abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos, ratione magni concurſus pœnitentium, qualis poteſt contingere in die magnæ alicujus ſolemnitatis, aut Indulgentiæ.

Probatur. Præceptum de integritate Confeſſionis, licèt ſit poſitivum, & aliquandò excuſet, non tamen excuſat, niſi in caſu neceſſitatis; ſed in caſu poſito nulla eſt neceſſitas: ergo non excuſat, & conſequenter non licet abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos. Major patet inductivè in omnibus præceptis poſitivis. Minor probatur, quoniam neceſſitas confitendi, vel communicandi in die magnę ſolennitatis non provenit ex aliquo pręcepto obligante ad confeſſionem, vel communionem, nec ex alio capite; ſed ſolùm eſt devotionis cauſa velle illa die confiteri, vel communicare: ergo nulla adeſt neceſſitas.

5 Dices: ſuppoſito, quòd omnes illi velint confiteri, & aliàs impoſſibile eſt à paucis Confeſſariis omnium integram confeſſionem audiri, neceſſitas urget dimidiandi confeſſionem, licèt non ſit neceſſitas confitendi.

Sed contra 1. Neceſſitas iſta ex ſuppoſitione non eſt ſufficiens cauſa excuſans ab impletione pręcepti, ſed potiùs debet quis abſtinere ab illo priori, ad quod ſequitur talis neceſſitas: tum quia neceſſitas ex ſuppoſitione eſt libera abſolutè, ſi id, ad quod ſequitur liberum eſt: unde potiùs debet prætermitti opus abſolutè, quàm fieri ſine conditionibus neceſſariò, & ex præcepto ei annexis.

2. Quia ſi admittantur pro cauſis excuſantibus ab impletione præcepti neceſſitates ex ſuppoſitione; poſſet dici quòd excuſaretur Sacerdos ab impletione præcepti jejunii naturalis, ſuppoſito quòd aliqui velint audire Miſſam, & ipſe ſolus ſit, & non jejunus, ſimiliter excuſaretur quis ab auditione ſacri in die feſto, ſuppoſito quòd voluerit vigilare uſque ad Auroram, ex quo ſequitur neceſſitas dormiendi uſque ad meridiem. Et idem in cæteris: quæ omnia communiter reputantur abſurda: immò ſi occurrat præceptum audiendi ſacrum, & Sacerdos non poſſit aliter ſatisfacere, niſi celebrando, potiùs debet abſtinere à celebratione, quàm non jejunus celebrare: quantò ergo potiùs non debet prætermitti præceptum Divinum de integritate confeſſionis, quando nullum extat præceptum de confeſſio-

fessione, sed solùm devotionis causa ad id impelluntur fideles?

6 Ex quibus intelliges, quòd casus, in quibus excusamur à præcepto integritatis confessionis, debent supponere necessitatem Confessionis absolutè, vel ex prȩcepto Divino faciendȩ, ut est in articulo mortis, & similibus; vel necessitatem mo.alem, ad vitandum scandalum, vel aliud grave damnum, qua supposita necessitate, fit rationabilis causa, vel ex impotentia physica, vel morali orta, excusans ab integritate confessionis.

7 Ex dictis inferes 1. Contra Suar. & Granados apud summam Dianȩ, verbo Celebrare Missam *n*. 4. falsum esse, Sacerdotem, vel alium habentem reservata, & copiam Superioris non habentem, posse inferiori confiteri, subticendo reservata, ob id solùm, nè multum differat Confessionem, vel Communionem, cum longa mora (ajunt) sit gravissima necessitas: tùm quia est periculum moriendi in peccato: tum quia diù privari amicitia Dei est inextimabile detrimentum: addunt tamen non sufficere, si solùm per unum, aut alterum diem differri oporteat.

Patet inquam esse falsum, & prȩcedenti affine, idem enim possent dicere illi, qui in die magnȩ solemnitatis volunt confiteri. Tùm etiam, quia si ipsa mora esset necessitas, liceret propter moram, quȩ intercedit, ut hispanus E. G. accedat ad Urbem, ad hoc, ut petat absolutionem reservatorum Summo Pont. absolvi à quolibet Sacerdote. Et si periculum remotum moriendi esset sufficiens, cum hoc non solùm in magna mora, sed etiàm in parva subsit, posset etiam si mora sit unius diei, ut concedit Mendoza 2. 2. *disp*. 48. *sect*. 7. §. 190. immò etiam si mora sit unius horȩ, quia etiam in una hora est tale periculum, ut infert Tambur. tanquàm inconveniens ex sententia Mendozȩ, quȩ sibi non placet. Attamen si hoc est inconveniens, & etiam sequitur ex illa priori opinione, quam ipse tacitè approbat *in Meth. S. Com. lib*. 2. *cap*. 1. §. 6. *n*. 24. etiam, & illa sibi placere non debet. Illud detrimentum privationis amicitiæ Dei potest per Contritionem vitari absque recursu ad Confessionem dimidiatam. Si ergo nullum adsit scandalum propter illam moram, nec alia subsit causa, non est mora præcisè, ratio excusans ab integritate Confessionis, quoniam nulla est necessitas Confessionis absolutè.

8 Infe-

8 Inferes 2. Non posse Sacerdotem absolvere dimidiatè tantùm confessos, die quo spirat tempus communionis in Paschate, & aliàs est magnus concursus, itaut plures remanerent ab impletione præcepti. Ratio est, quia taxatio temporis pro communione est de Jure Ecclesiastico, integritas verò Confessionis est de Jure Divino: unde potiùs hoc, quàm illud debet præponderare, & meliùs est dilatare communionis tempus, quàm confessionem dimidiare.

9 Sed quid dicendum, si Sacerdos transiens per Regiones infidelium, ubi non possit immorari, & multi sint Christiani, qui implere debent præceptum annuæ communionis, nec alium Sacerdotem habeant transacta illa opportunitate; itaut non possit omnium integrè confessionem audire, an possit dimidiatè tantùm confessos absolvere?

Respondeo, quòd si solùm urgeat præceptum Ecclesiasticum jam expositum, non potest. Ratio est, quia præponderat Divinum de integritate confessionis, Ecclesiastico, immò in tali inopia, nec eos obligat præceptum Ecclesiasticum: secus verò dicendum est, si per plures annos non habuerint Sacerdotem, cui confiterentur, nec sit spes probabilis ampliùs opportunitatem Sacerdotis nacturos. Ratio est, quia in tot annis probabilissimum est obligare (secluso præcepto Ecclesiastico) præceptum Divinum sacramentalis confessionis, licèt secundùm se sit indeterminatum, sicut licet præceptum Charitatis sit indeterminatum, & etiam Contritionis, certum est obligare infrà quinquennium. Tum etiam quia probabilissima sententia est Marsil. *in 4. q. 12. Major. dist. 17. q. 2.* Adriani *q. 5. de confess.* Navar. *super cap. Placuit. de Pœnit. dist. 6.* Nugn. *in 3. p. tom. 2. q. 6. art. 4. conclus. 4.* asserentium præceptum Divinum Confessionis obligare, quando est speciale, & grave periculum, quòd obliviscetur homo multorum peccatorum mortalium: at in casu posito, dum per plures annos non habuerint confessarium, nec per plures sint habituri, est grave periculum, ut obliviscantur plurium peccatorum mortalium: ergo tenentur ex præcepto Divino confiteri. At hoc supposito est necessitas confessionis, & impotentia moralis excusans ab integritate, ergo &c. Tum etiam quia concurrentibus ambobus præceptis Divinis, potius est illud

Con-

Confeſſionis, quod eſt de principali, quàm illud integritatis; quod eſt de acceſsorio.

PROPOSITIO LX.

Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra Legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ; etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt deneganda, nec differenda abſolutio, dummodò ore proferat ſe dolere, & proponere emendationem.

1 PRęmitto primò: conſuetudinem diſtingui ab occaſione peccandi, conſuetudo namque importat habitum ſæpè exeuntem in actum, vel actuum frequentiam, etſi non dùm genuerint qualitatem habitualem; non dependentem ab aliquo extrinſeco; ut habens conſuetudinem blaſphemandi, ſolvendi jejunium &c. quod non ſolet ei accidere ex converſatione cum aliis, vel ex occaſione ludi, vel amicorum frequentatione; ſed ex ſeipſo: occaſio verò peccandi importat extrinſecas quaſdam circumſtantias, vel perſonarum, vel loci, vel alicujus exercitii, ex quibus provocatur quis ad peccandum: ut ludus, ſęminę contubernium, ebriorum converſatio, & perditorum hominum, & ſimilia. Ex frequentia autem occaſionis, ſępè labendo in peccata, poteſt comparare conſuetudinem peccandi, & ſimul verſari in occaſione peccandi. In pręſenti ſolùm eſt ſermo de conſuetudine ſejuncta ab occaſione, in ſequenti de occaſione.

2. 2. Emendationis ſpem non poſſe concipi; niſi ex aliquibus ſignis ipſius pœnitentis, & obſerva aliud eſſe ſpem emendationis apparere, & aliud eſt ſpem illam exequutioni mandari, illud enim importat probabilitatem de pręſenti; hoc verò de futuro, unde poteſt contingere aliquem habere verum propoſitum non peccandi de cętero, quod ſit firmum, & efficax, & tamen dubitare, immò probabiliùs ſibi perſuadere peccaturum; quia ille eſt actus voluntatis, hic verò Intellectus. Unde Confeſſarius poteſt ſpem concipere emendationis, & certò cognoſcere firmum propoſitum, & animi pręparationem, & tamen dubita-

bitare, vel ex aliis conjecturis probabiliùs judicare exequutioni minimè mandatum iri: objectum namque emendationis licèt sit futurum, actus tamen propositi est præsens, ut respiciens actum futurum; exequutio verò non solùm est circa objectum futurum, sed est actus futurus.

3 Adverte igitur id, quod in prędicta Propositione damnatur, & primò quæ non damnantur, ut à negativo ad positivum procedamus. Nota ergo non damnari hoc, quod deneganda non sit absolutio pœnitenti, de quo dubitatur exequutioni non mandaturum emendationem, dum actualiter constat de ejus emendatione in proposito voluntatis, ut habente pro objecto futuram exequutionem: nam verba Propositionis non loquuntur in hoc casu, cum dicant: *etsi emendationis spes nulla appareat*: in hoc enim casu habetur vera actualis emendatio, non tantùm vocetenùs prolata, in proposito voluntatis, & spes exequutionis ipsius, si velis illa verba referri debere ad emendationem exequendam. Itaque non debet requirere Confessarius emendationem in re, seù in exequutione jam positam, sed in præparatione animi, ut spes sit, & probabilitas de ejus exequutione.

Probari potest hoc, exemplo ex communi Theologorum doctrina, distinguentium dilectionem Dei perfectam, & efficacem, in affectivam, quę consistit in simplici actu voluntatis transeunte, quo homo proponit firmiter Deum diligere, ita ut omnia, quæ ipsi placent, admittat, omniaque ipsi displicentia excludat, & effectivam, seu habitualem, quæ consistit in exequutione, & duratione prędicti propositi in exercitio: ita possumus dicere de emendatione, & illam distinguere in affectivam, & effectivam, & sicut sufficit ad justificandum hominem dilectio affectiva; ita sufficit ad disponendum ad justificationem in Sacramento obtinendam emendatio affectiva; quæ quidem si procedit ex dilectione Dei, vel Contritione, jam justificat ante absolutionem, cur ergo homini justo deneganda est absolutio? Si verò ex Attritione, jam habetur totum id, quod requiritur à Conc. Trid. dicente. *Si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ &c.* esse actum, quo se pœnitens ad Dei Gratiam in Sacramento obtinendam disponit. Cur ergo sufficienter disposito deneganda est absolutio?

4 Quòd

4 Quòd si quęras: quando habetur hujusmodi emendatio efficax affectiva?

Respondeo: tunc haberi quando quis detestando peccatum, totaliter detestatur omnia media ducentia ad illud, nec remanet affectus ad aliquod ex iis, eligitque amplecti omnia media ad illud vitandum necessaria. E converso verò, inefficax propositum emendationis est, quando non odit omnia media, nec omnia curat, & proponit tollere, quę conducunt ad peccatum nec omnia ad illud vitandum necessaria proponit amplecti: A Confessario verò perscrutante de istis mediis, dignosci potest efficacia, vel inefficacia propositi. Et insuper, ut sit vera spes emendationis, requiritur efficax voluntas exequendi illa media.

Alia signa addit Layman *lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 10. quę sunt: rariùs peccare, vel aliquis major dolor ex vero animo conceptus, vel spontè confiteri, in iis, qui non urgentur à pręceptore, Patre, Pędagogo, consuetudine congregatorum ad confitendum, vel aliquo usu, propter aliquam festivitatem, ut accidit in mulieribus, &c. tunc enim habetur signum emendationis, secùs non item: quæ pro habente consuetudinem intelligenda sunt; non pro versante in occasione; occasio enim potest tolli de præsenti.

5 Sensus igitur damnatæ Propositionis est, quando pænitens habens consuetudinem peccandi, non habet hoc efficax propositum; nec vult abstinere à mediis ducentibus ad peccatum; nec habet intentionem efficacem ponendi omnia media necessaria ad vitandum peccatum; quod potest experiri prudens Confessarius, ei proponendo talia media, si libenter, vel toto corde ea amplectitur, vel si refutat, vel si durum videtur ei illa apponere; vel vitare; signa enim hæc sunt interioris affectus ad peccatum nondùm eradicati, & consequenter in tali casu nulla est spes emendationis, etiam si ipse ore proferat, se dolere, & emendationem proponere.

6 Dicendum est: denegandam esse absolutionem pœnitenti habenti consuetudinem peccandi, si nulla spes emendationis appareat; etiam si ore proferat, se dolere, & emendationem proponere.

Pro-

Probatur: Iſte talis non habet propoſitum efficax non peccandi de cætero; ac proindè non excludit voluntatem peccandi, quæ requiruntur à Trid. ut pœnitens ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam ſe diſponat: ergo non eſt ei impartienda ſacramentalis abſolutio. Conſequ. ſequitur, quia niſi ex parte pœnitentis adſit vera materia requiſita ad hoc Sacramentum, quæ eſt actus pœnitentis, non conficitur Sacramentum. Antec. quò ad primam partem conſtat ex dictis, quoniam hoc intereſt inter propoſitum efficax, & inefficax, & ex hoc colligitur efficacia doloris, & conſequenter non eſſe verum dolorem, qui enim verè dolet, non remanet affectus ad id de quo dolet, nec ad media ducentia ad illud; immò omnia media ad illud vitandum adhibet.

Nec quia dicit, ſe dolere, & emendationem proponere, eſt ei credendum, licèt enim in confeſſione pœnitens ſit teſtis, & reus, & ei credendum ſit tàm pro ſe, quàm contra ſe, dùm contrarium non apparet, non tamen ei credendum eſt, quando contrarium apparet, ut eſt in caſu præſenti, in quo ſupponitur nullam apparere ſpem emendationis, ac proindè non eſſe verum dolorem, qui eſt de eſſentia hujus Sacramenti.

9 In his autem conſuetudinem peccandi habentibus, quos expertus eſt Confeſſarius ſæpè recidivos, magis cavere debet, præcipuè quando confitentur propter aliquam ſolemnitatem, vel aliam occaſionem, quæ non eſt omninò ſpontanea ex affectu relinquendi peccatum, ſed vel ob ſcandalum vitandum, vel ex mera conſuetudine, quam habent confitendi in ſimilibus feſtivitatibus. Advertant ſe periculo nullitatis Sacramentum exponere, & proprias conſcientias peccatis illaqueare, dùm alienas nimis laxè conantur à peccatis liberare: recogitent, eum, qui ſæpè promiſſionem emendationis non ſervavit, ſępè non accedere ad confeſſionem cum vero, & efficaci propoſito non peccandi, & ſi afferret efficax propoſitum, ad ejus majorem firmitatem experiendam poteſt, ſi expediens videbitur per aliquot dies differri abſolutio, quamvis Sanc. *diſp.*9. *num.* 11. putet non eſſe ſaluberrimum conſilium abſolutionem denegare. Ego tamen in praxi ſeverior fui circa hoc, quàm nunc ſpeculativè proceſſi.

PROPOSITIO LXI.

Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

1 Occasio communiter à Doctoribus dividitur in proximam, & remotam: occasio proxima dicitur illa, quę vel ex suo genere talis est, ut frequenter homines similis conditionis ad peccatum mortale inducat, vel experientia constat in hoc homine talem effectum habere: remota verò, quæ talis non est. Omnes DD. conveniunt in hoc, quòd, qui in occasione remota versatur, possit legitimè absolvi; occasiones enim remotas ubique obviam habemus; & sic juxtà Apost. 1. ad Cor. 6. Debueramus omnes exire de mundo: nec satis esset in Eremum secedere.

2 De occasione verò proxima communis est DD. sententia teste Joann. Sanc. & Tambur. absolvi non posse eum, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, & non vult omittere: unde in primis prædicta damnata Propositio temeraria esset; quia est expresè contra communem sensum Doctorum, nec aliqua ratione fulcitur. Secundò, quia ut docet S. Th. 1. 2. & cum eo cæteri DD. qui vult causam, ex qua regulariter sequitur effectus, virtualiter vult effectum, sed qui versatur in proxima occasione peccandi, quam potest, & non vult ommittere, vult causam, ex qua regulariter, & frequenter sequitur peccatum: ergo virtualiter vult peccatum: atqui habens affectum virtualem ad peccatum voluntariè, non habet dolorem de peccato, & propositum non peccandi de cætero: cùm hæc debeant excludere voluntatem peccandi, sivè formalem, sivè virtualem, & aliàs hoc est de necessitate Sacramenti Pœnitentiæ, cum sit ejus materia, ut patet ex Trid. suprà cit. ergo iste talis non est capax absolutionis.

3 Hinc patet, quàm sit abominabilis secunda pars prædictę

V Pro-

Propositionis, qua dicitur: *quinimmò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit*: per priorem enim partem solùm habetur omissio tollendi occasionem, per hanc autem actus positivus quærendi occasionem. His igitur certis, & indubitatis omissis, ad aliqua particularia circa hanc materiam discutienda transeamus.

4 Sequitur primò: eum, qui sæpiùs admonitus de ejicienda concubina, quam retinet domi (quam omnes concedunt esse occasionem proximam) & id neglexit, non fore absolvendum nisi priùs ejiciat, quamvis afferat propositum ipsam ejiciendi. Ita teste Joanne Sanc. universitas Doctorum. Ratio est, quia nondùm expulsa concubina est in periculo peccandi, & cum possit hoc facere ante confessionem, voluntarium est ei illud periculum, licèt afferat se ejecturum, & habeat hoc propositum, & hęc est differentia inter hunc, & habentem consuetudinem peccandi; quòd iste dùm retractat consuetudinem, non est ei ampliùs voluntaria, cum non sit in sua potestate statim à se consuetudinem propellere, quia habitus vitiosus, vel virtuosus acquisitus, sicut non per unum actum generatur, ita nec per unum actum corrumpitur: remanet tamen in ratione involuntarii, cum retractatur.

Constat etiam hoc Corollarium ex *Cap. Legatur* 24. *q.* 2. ubi Gelasius Papa admonet Faustum, absolvendos non fore, qui in errore, & occasione peccandi sua culpa immersi sunt, & ex *Cap. Satisfactio de Pœnit. dist.* 3. *desumpto ex D. Aug. lib. de dogmatibus Ecclesiæ cap.* 54. ubi dicitur; *Satisfactio Pœnitentiæ est peccatorum causas excidere, neque earum suggestionibus aditum indulgere*, & ibi Glos. verbo *Causas* ait: *Vitiorum radicem, nec sufficit ramos incidere, & opportunitates, vel occasiones peccandi*, & dist. 81. Cap. *Valet* dicitur: *Valet interdùm conversis, pro animæ salute mutati looci; plerùmque enim dum mutatur locus, mutatur, & mentis affectus: congruum est enim indè etiam corporaliter avelli, ubi quisque illecebris deservivit; nam locus ubi quisque pravè vixit, hoc in aspectu mentis apponit, quod sæpè ibi, vel cogitavit, vel gessit.*

5 Sequitur secundò contra de Lugo, quem citat, & sequitur Tambur. in Meth. Confess. *lib.* 3. *cap.* 3. *§.* 3. *n.* 6. nec posse absolvi eum, qui non dùm ejecerit concubinam, etsi habeat extra-

extraordinarium dolorem, & propositum. Ratio est jam adducta, quia cum potest, versatur voluntariè in periculo peccandi: potest autem ante confessionem illam ejicere. Unde fallitur Tambur. dicens, quia ab hoc sic armato possumus sperare victoriam; cum victoria in hujusmodi non sit speranda à pugna, sed à fuga, ut docuere SS. PP. & dictis, & factis: ut eorum exempla, & scripta testantur. Excipe tamen si iste talis dùm accedit ad confessionem cum tali dolore incæperit ponere media, & dare opportuna remedia ad eam ejiciendam, itaut ex his,& animi sui præparatione, moraliter certum sit statim finita confessione(quæ ad suum levamen finitur præcedere)ejecturum concubinam; quia moraliter judicatur ejecta, juxta illud axioma:quod parum distat,nihil distare videtur.Hæc tamen fixceptio in Diœcesi Messanensi locum non habet,ubi ex Synodalibus, in licentia,quæ Confessariis scripto datur, præcipitur,ut cõcubinarios non absolvant, nisi post duos menses à separatione.

6 Petes, an hucusque dicta debeant extendi ad eum, qui prima vice accedit ad Confessionem, licèt multo tempore antecedenti versatus fuerit in occasione peccandi, dùm promittat se occasionem ablaturum.

Respondeo: aliquos, quos sequitur Sanc. *disp.* 10. *num.* 4. asserere hoc permitti posse, etiam si ter, aut quater promissionem non servaverit; tamen probabiliùs existimo cum Navar. Rodr. Ant. Fernandez cit. ab eodem Sanc. etiam pro prima vice non fore absolvendum, nisi de facto ejiciat. Hoc in primis locum habet in Diœc.Messan.ubi absolutè præcipitur sine ulla exceptione. Constat ex verbis Gelas. adductis, qui non excipit aliquid, sed loquitur absolutè de versante in occasione peccandi: & ubi lex non distinguit,nec nos distinguere debemus. Patet etiam ratione supra adducta, quia potest ante Confessionem hoc præstare, consequenter tunc est ei voluntaria expositio periculi. Nec hoc periculum consistit, ut deindè non ejiciat, ut putat Sanc. sed consistit in occasione, quam affert cohabitatio, quæ præsens est, dum non est ablata, cum possit auferri.

7 Excipe primò: si iste talis antequam ad Confessionem accederet,ex vero proposito non peccandi ductus,à copula cum tali fœmina, quam domi habet per diuturnum tempus abstinuit,

licet non ejecerit illam ob aliquam rationabilem causam, vel quia est ei loco famulæ, vel quia disponit, quomodo eam collocet, ne ad Lupanar abeat; iste enim est absolvendus, etiam non ejecta priùs concubina; quia talis non censetur versari in proxima occasione peccandi; cùm sola cohabitatio præcisè, quæ experientia comperta est, non inducere ad peccandum, non sit proxima occasio, ut patet ex *Cap. A nobis de cohabitat. Cleric. & mulier.* & aliàs iste sic expertus multò magis confidere potest auxiliis Divinæ Gratiæ in posterùm non lapsurum.

8 Excipe secundò: si fæmina, quæ ut famula detinetur, semel, aut bis copulę consenserit, sed pluriès deindè restiterit, & victoriam reportarit: non enim cogi debet ad domum deserendam; non enim ex parte sua versatur in proxima occasione peccandi: & multò magis sperari potest in posterum non consensuram, præcipuè quando non solus cum sola cohabitant: nisi aliter exposcat occasio scandali, quam ejus cohabitatio affert viro. Regulis de scandalo utere in tali casu.

9 Excipe tertiò: quando adeò effecta est concubina deformis propter aliquam infirmitatem, vel aliud accidens, ut non sit ampliùs periculum peccandi; vel supervenerit aliqua affinitas, vel cognatio spiritualis, quæ existimetur ab ipsis non facilè contemnenda, hocque aliqua experientia constet. In his enim circumstantiis non censentur versari in occasione proxima. Ita Graff. *lib.* 1. *decis.* 1. *p. cap* 28. *num.* 9. Lopes 1. *p. instruct cap.* 21. Anton. Fern. *in Instr. Confess. docum.* 6. Sanc. *loco cit. num.* 12.

10 Sequitur tertiò: nec fore absolvendum eum, qui licèt non habeat ampliùs copulam cum concubina; tamen ex ejus cohabitatione, vel quia sæpè ad eam invisendam vadit, oritur scandalum, dùm præsumitur à concubinatu non destitisse; tenetur enim hoc scandalum vitare, & non solùm à malo, sed etiam ab omni specie mali cavere secundùm Apost. 1. ad Thessalon. 5. & propter hoc est in occasione proxima peccandi; licèt non peccato luxuriæ, peccato scandali. Ita Sylv. v. *Concubinarius* q. 2. & alii, quos citat, & sequitur Sanc. *loco cit. num.* 15.

11 Sequitur quartò nec absolvendum eum, qui ex cohabitatione cum fæmina prolabitur frequenter in lasciva desideria ex præsentia ipsius ortũ ducentia; donec ipsam expellat; quia hujusmodi

modi desideria sunt peccata mortalia, & consequenter iste talis versatur in proxima occasione peccandi.

12. Quæres pro complemento, quid facere debet Confessarius, quando pœnitens est filius familias, vel alter, qui non est sui juris, & concubina est famula, vel ancilla: nec per eum stat, ut à domo expellatur; habet tamen firmum propositum de cætero non peccandi: debet nè eum absolvere?

Respondeo, quòd respectu retentionis domi iste talis non dicitur occasionem habere peccandi, sed potiùs illam pati, & solùm potest dici peccator habens consuetudinem peccandi: unde servanda est regula tradita Propos. præc. de habentibus consuetudinem peccandi, & quandò non apparet emendationis spes est rejiciendus. Contra id, quod asserunt Vivaldus, & Maldonatus cit. à Sanc. n. 16. dicentes absolvendum totiès quotiès, etiam si nullus appareat profectus, & ipse Sanc. in fine dicti num. sic concludit: *At si de pœnitente concipiat adducere illum verum propositum, non intererit Confessarium non concipere spem emendationis*: quòd ni rectiùs explicetur, & limitetur de judicio speculativo, est damnatum in præcedenti Propositione.

13 Est tamen advertendum, quòd iste talis potest dici versari in occasione peccandi ob aliud motivum, quàm ob cohabitationem, nempè, quia ubi ancilla moratur, sæpè se intromittit, ut solus cum ipsa reperiatur occasionem quærit, quæ sunt ei voluntaria, & potest declinare. Has igitur occasiones debet vitare, nempè, nè solus cum sola reperiatur, ut ejus præsentiam declinet quantum potest, nisi ubi simul cum aliis ejus famulatu indiget: ut cubiculum mutare studeat, alias adducens causas, si hoc est contiguum cubiculo famulę, & alibi ubi non adsit opportunitas ad eam noctu accedendi se recipiat; vel simul cum alio dormire satagat; & alia hujusmodi. Quòd si hæc facere nolit, censendus est versari in proxima occasione peccandi voluntariè, & consequenter non est absolvendus.

Aliam quoque occasionem interiorem vitare tenetur, cum non potest exterioris præsentiæ occasionem; nempè aliqua salubri cogitatione Dei, deformitatis peccati, pœnarum Inferni, & similium se muniendo.

PROPOSITIO LXII.

Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

1 ADeò laxitas, & libido relaxandi conſcientias aliquorum Doctorum animos invaſerat, ut cum non poſſent abſolutè concedere aliquam falſam doctrinam, conarentur ad minùs illam limitare, & in aliquibus caſibus eam admittere. Ita planè evenit in præſenti; multi namque falſitatem præc. Propoſ. cognoſcentes, & abnegantes, aliquos particulares caſus, & circumſtantias adinvenerunt, in quibus non eſſet fugienda proxima occaſio peccandi: quæ ad hanc duplicem cauſam in communi, vel utilem, vel honeſtam reducuntur. Cauſa utilis eſt illa, quæ aliquod temporale commodum affert; honeſta verò quæ aliquam pietatis, vel virtutis alicujus ſpeciem habet, ut eleemoſyna, infirmorum viſitatio, & hujuſmodi.

2 Dicendum eſt, proximam occaſionem peccandi ſemper fugiendam eſſe; nec cauſam aliquam utilem, aut honeſtam ab hoc excuſare.

Probatur primò ratione univerſali ſæpè adducta quò ad utramque partem. Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona; ſed non fugere occaſionem proximam peccandi eſt malum, cum ſit exponere ſe periculo proximo peccandi, & exponere ſe periculo proximo peccandi ſit peccatum, juxta illud: *Qui amat periculum in illo peribit*. Ergo non eſt prætermittenda fuga occaſionis proximę propter quodcumque bonum, ſivè utile, ſivè honeſtum.

3 Probatur ſecundò; ſpecialiter de bono temporali ex illo Matt. 16. Marc. 8. Luc. 9. *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Quaſi dicat, etiam maximum bonum temporale, quale eſſet univerſum mundum poſſidere non eſt præferendum detrimento animæ,

me, quod incurritur per peccatum. Tum etiam ex doctrina D. Th. 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. ubi docet temporalia bona nostra, quæ ut domini possidemus dimittenda esse, quando sequitur scandalum Proximi ob infirmitatem, quod vocat scandalum pusillorum: ergo multò magis nè seipsum exponat periculo peccandi; magis enim tenetur propriam, quàm aliorum salutem curare.

4 Probatur tertiò: specialiter de bono honesto, ex eodem S. Th. *q. cit. art.* 7. ubi docet propter scandalum pusillorum (& loquitur de scandalo passivo) differenda esse bona spiritualia, quæ non sunt de necessitate salutis: ergo multò magis fugienda est occasio peccandi; etiam si indè aliquod bonum honestum proveniat, & antea dixerat ibidem: *quæstio ista* quæ erat utrum bona spiritualia sint propter scandalum dimittenda, *non habet locum de scandalo activo* nota quare. *Quia cum scandalum activum sit factum, vel dictum minùs rectum, nihil est cum scandalo activo faciendum.*

Insignis locus D. Th. & ex professo de hac materia est ille quodlib. 10. *art.* 9. ubi loquens de filio, cujus Pater est indigens ejus auxilio, ut sustentetur, an debeat Religionem ingredi: respondet cum distinctione, cujus primum membrum est nostra conclusio; sic dicens: *aut iste, qui habet propositum intrandi Religionem videt in sæculo non posse vivere sine peccato mortali, vel non de facili*: certè propter occasiones proximas peccandi. *Si timet sibi periculum peccati mortalis, cum magis teneatur saluti animæ suæ providere, quam corporali necessitati parentum, non tenetur in sæculo remanere.* Hęc ille. Quid clarius pro hac conclusione? Quænam quęso honestior causa, quàm pietas parentibus debita; quæ est in præcepto? Quod obligat quando parentes indigent, ut dixerat idem S. D. in arg. sed contra cit. art. & tamen per ipsum non est causa sufficiens non fugiendi occasionem proximam peccandi.

5 Hinc sapientissimus Magister Soto S. Th. vestigiis inhęrens *lib.* 10. *de Just. q.* 2. *art.* 2. (licèt ei non esse credendum dicat Sanc. *loco cit. num.* 9.) asserit quòd, qui scit periculum evidens se esse subiturum damni spiritualis, dignitatem Episcopalem acceptando, non tenetur illi se subjicere, etiam si necessarium

eſſet bono communi: idque etiam in alio caſu docuit Bann. 2. 2. *q.* 43. *art.* 8. *concluſ.* 2.

6 Miror tamen Sanc. adducere S. Thomam pro ſua ſententia; quia 2. 2. *q.* 10. *art.* 9. *in fine corp.* dixit fideles poſſe cum Infidelibus communicare, etiam cum periculo ſubverſionis, ſi neceſſitas urgeat. At in primis hic caſus eſt alius ab eo, qui ponitur in Propoſitione, quam impugnamus: aliud namque eſt neceſſitas; aliud cauſa utilis, vel honeſta, ſed certè neque in caſu neceſſitatis concedit S. D. poſſe aliquem ſe exponere periculo peccandi; unde verba Angelici Præceptoris ſubtiliùs expendenda ſunt. Ipſe igitur loquens priùs de fidelibus in fide firmis, de quibus potiùs poſſit ſperari converſio infidelium, quàm eorum averſio à Fide, ait: poſſe infidelibus communicare, præcipuè ſi neceſſitas urgeat. Deindè ſubdit: *Si autem ſint ſimplices, & infirmi in Fide, de quorum ſubverſione probabiliter timeri poſſit*. Nec iſta eſt occaſio proxima, qua ſtante eſt moraliter certus, & ut in plurimùm lapſus, *Probibendi ſunt ab infidelium communione, & præcipuè, nè magnam familiaritatem cum eis habeant; vel abſque neceſſitate cum eis communicent*. Ubi advertendum, quòd cum neceſſitate eis communicare, ut dicit in poſtremis verbis, non permittit cum periculo ſubverſionis: ſed quia periculum ſubverſionis poteſt oriri ex diuturna familiaritate; quia requiritur de Religione diſcurſus, & inſtructio, quæ tempus requirunt, prohibet D. T. magnam familiaritatem; conceditque communicationem ex neceſſitate, quæ non inducat magnam familiaritatem, cujuſmodi eſſet emere cibaria ab infideli; unde non adducit caſum neceſſitatis, ut in ipſo liceat etiam cum periculo ſubverſionis communicare cum infidelibus; ſed tanquam caſum, in quo ob parvam moram non eſt periculum ſubverſionis: & ſenſus eſt: illi de quorum ſubverſione probabiliter timeri poteſt, prohibendi ſunt ab infidelium communione; & præcipuè nè magnam familiaritatem (ex qua periculum, quod eſt ex parte ſubjecti tantùm, ponitur ex parte circumſtantiæ, & appropinquat actui) cum eis habeant; immò nec parvam familiaritatem (quæ eſt remota occaſio ex parte circumſtantiæ, & quam videbatur permiſiſſe in præcedentibus verbis, quæ correxit) niſi in neceſſitate, Ubi particula

ticula, *vel*, quæ est disiunctiva, requirit alium casum; casus autem antecedens erat magna familiaritas, subsequens debebat esse altera pars disiunctivæ, quæ est parva familiaritas, quasi dixerit, vel parvam familiaritatem, absque necessitate; quam omisit solito suę summę brevi, & profundo stylo. Et hoc confirmatur ex iis, quę habet ad 3. art. cit. dicens: *Si tamen domino:* nempè fideli. *Periculum immineret ex communione talis servi*: scilicèt infidelis: *deberet eum à se abjicere*, & tamen servus nequit non esse necessarius domino. *Secundùm illud mandatum Domini Matt.* 18. *si pes tuus scandalizat te abscinde eum*, *& projice abs te*. Ecce usquequò se extendit, ut necessaria abjicienda adducat.

7 Nota quoque falsò allegare Sanc. pro se Bann. 2. 2. q. 26. art. 5. §. *& si quæras*: ibi enim Mag. Bann. clarè loquitur de eripiendo Proximo à periculo damnationis, ut si simplex fidelis ab hæreticis seducitur, aut in art. mortis non est, qui conferat baptismum, aut Sacramentum Pœnitentię ei, qui sine istis Sacramentis vix potest salvari: & in istis casibus asserit Bann. debere hominem justum vitam, aut fortunas suas exponere periculo pro salute spirituali Proximi; non tamen se exponere periculo peccandi: quod probat ex illo 1. Jo. 3. *Nos debemus pro fratribus animas ponere*. Quod docuerat S. Thom. *loco cit. ad* 3. *& q.* 44. *art. ult. ad* 2.

8 Nec est verum id, quod ajunt Sanc. & alii, ratione urgentis necessitatis, non dici illum se exponere voluntariè periculo peccandi, sed involuntariè pati: non inquam verum est, nam ad altius involuntarium mixtum potest causare necessitas, quod est voluntarium simpliciter, ut cum D. Th. *p.* 2. *q.* 6. docent communiter Thomistę, & alii. Potest tamen evenire, ut aliquando quis patiatur occasiones peccandi; quia sine pręvisione periculi, ipso inscio, ex aliquo accidente reperiatur in tali occasione: non tamen dicitur pati quandò necessitas solùm est motivum, quare ipse spontè se ingerat occasioni peccandi: nec verba D. Basil. quæ *Sanc. num.* 8. pro se adducit, sunt intelligenda de periculo peccandi, sed de periculo vitæ, vel alio corporali, quod subire tenemur propter bonum spirituale Proximi in casu necessitatis. Casus autem particulares, quos ipse dicto n.

addu-

adducit, cum non omnes ſint ſimiles, examini prudentum relinquo, ex doctrina tradita facilè ſolvendos.

9 Sequitur primò ex dictis: falſum eſſe id, quod ait Tambur. *in Meth. Confeſſ. lib. 3. cap. 3. num. 8.* quantùm ad id, quod excuſat, quando occaſio relinqui non poteſt abſque magno detrimento temporali, aut ſpirituali (de ſcandalo namque, & infamia inferiùs agam) immò hoc ipſum eſt in prędicta Propoſitione damnatum. Similiter falſas eſſe exceptiones adductas à Layman, nè fugiatur occaſio peccandi. Referam ejus verba, ut brevi plures caſus reſolvantur, oppoſitum in omnibus referendis tenendo. Ipſe itaque *lib. 5. tract. 6. cap. 4. num. 9.* ſic ait: *Occaſiones proximas evitare obligamur: excipe tamen, niſi proxima occaſio mortaliter, ſine gravi incommodo corporis, famæ, vel fortunarum tolli non poſſit; tunc enim conſilium eſt, ſed non præceptum; quare abſolvendi ſunt, qui officio, negotiatione, domo, in qua periculum imminet peccandi diſcedere nolunt, quia ſine maxima difficultate non poſſunt; parati adhibere remedia peccatorum, præſertim, quæ affert Confeſſarius.* Hæc ille: in quibus poſtremis verbis aliquo modo limitat antecedentia verba; ſed in hoc conſiderandum eſt, an illa remedia revera iſte talis apponat, & per ea experiatur ſe liberari à peccato, ut diximus de remediis filii familias: ſi enim hoc experiatur, tunc non verſatur in proxima occaſione peccandi, quia pro iſto tali hìc, & nunc non eſt illa proxima occaſio peccandi: ſi verò per ea non experiatur ſe liberari à peccato, debet occaſionem fugere, nullo habito reſpectu ad quodcumque detrimentum, juxtà illud Matt. 18. *Si oculus tuus ſcandalizat te erue eum.*

10 Sequitur ſecundò duorum caſuum reſolutio, quos affert Sanc. *n.* 9. quorum primus eſt de muliere alicubi incluſa, quam ſolus Joannes ex. gr. ſciat, cujus ſubveniendæ neceſſitati tenetur, ſed tamen experitur, dùm defert ei cibum, verſari in proxima occaſione peccandi. Dicendum enim eſt, quòd ut opus Charitatis exerceat, debet ſe munire piis cogitationibus, vitando occaſiones internas, in quo caſu externa occaſio non dicetur proxima occaſio peccandi, vel per alium, ſi commodè fieri poteſt, mittere cibum, vel illi afferendo cibum, ponat aliquantulum diſtantem, nè eam videat curando, & ſtatim diſce-

discedat. Quòd si hæc minimè fieri queunt, potiùs abstinere debet à ferculo ministrando, quàm occasionem peccandi subire. Patet ex ordine Charitatis, quo tenemur plus animę salutem diligere, quàm vitam corporalem nostram, vel Proximi, ut docet S. Th. 2. 2. *q.* 26. *art.* 4. & *q.* 44. *art. ult.* ubi docet magis debere diligere salutem spiritualem Proximi, quàm corpus proprium: ergo multò magis salutem spiritualem nostram quàm corpus alienum, cum magis teneamur diligere nosmetipsos, quàm Proximum. Idem dicendum est de secundo casu: videlicèt de Patre, qui habet filios ex concubina, etiam si aliter filii non possint ali, si ipse deserat concubinam (qui est casus metaphysicus) ut patet ex tradita doctrina, & ex consimili casu allato supra de filio volente Religionem ingredi. Unde immeritò in utroque casu asserit Sanc. non esse fugiendam proximam occasionem peccandi. Videbuntur hæc aspera, & tirannica, sed iis, qui affectu carnis ducti, nil supra carnem sapiunt, & Legem Dei propriis commodis collimare conantur: cum tamen Salvator dicat. *Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare nurum à socru, &c.*

11 Sequitur tertiò contra eundem Sanc. *n.* 20. debere ejicere concubinam à domo eum, qui mutuò dedit illi 100. aureos, etiam si nulla spes adsit eos recuperandi post ejectionem. Idemque dicendum de concubina, quæ mutuavit viro.

12 Sequitur quartò: contra Tamb. *loc. cit.* si occasio peccandi sit cum fratre, aut sorore, quorum convictu nequit sine detrimento sejungi, etiam teneri ad separationem, non obstante illo detrimento, si remedia illa suprà recensita pro filio familias non prodesse experitur. Sed quid dicendum si scandalum adsit? Dico scandalum vitari posse si Religionem ingrediatur, & quamvis ingressus in Religionem non sit de præcepto, sed de consilio, tamen huic in istis circumstantiis est in præcepto, pręcipitur enim ei eodem pręcepto, quo tenetur vitare peccatum, eligere media ad illud vitandum: in præsenti autem non adest aliud medium vitandi peccatum simul, & scandalum, nisi ingressus in Religionem, si aliud enim adsit ad utrumque vitandum, illud eligat.

13 Quid dicendum tamen in hoc, & aliis casibus, quando non potest vitari occasio peccandi sine scandalo?

Respondeo in primis: teneri adhibere omnia Prudentiæ media, ut quantùm fieri potest, scandalum vitetur; quibus adhibitis rarò scandalum vitari nequit. Si verò nequaquam vitari potest, debet fugi occasio peccati etiam cum scandalo; quia hoc est scandalum passivum, occasione accepta ab aliis, non data; in quo casu non debent prætermitti ea, quæ sunt de necessitate salutis, ut docet S. Th. vitare autem occasionem peccandi est de necessitate salutis: & hoc etiam dicendum contra Tambur. & Sanc. & alios, si infamia sequatur in quocumque prædictorum casuum; nam ordo Charitatis exposcit, ut plùs sit diligenda anima, quàm corpus, & quæcumque temporalia bona, ut ex D. Th. constat. Unde omnes isti D. D. huic falso principio innituntur, scilicèt, grave detrimentum, infamiam, & similia pluris esse facienda, quàm salus animæ, quod quis non videt rationi naturali dissonum? Consequenter ab opposito principio vero, & lumini naturali conforme veræ consequentiæ sunt deducendæ: & eo posito statim prædictorum veritas elucescit iis, qui non ea, quæ carnis sunt, sapiunt.

14 Sequitur quintò contra Azor. cit. à Sanc. abstinere debere à colloquio cum mulieribus eum, qui ex hoc experitur mollitie se pollui, etiam si illam non intendat, est enim ei voluntaria in causa, dum est prævisa, quod sufficit ad peccatum. Nec excusatur, quia experitur se ineptum effici in aliis loquutionibus, si ab illis abstineat conversationibus; nulla enim causa temporalis commodi excusari potest ab incommodo spirituali. Concedo nihilominùs cum Toleto ab eodem Sanc. ibidem cit. posse quemlibet uti cibo, à quo expertus est pollutionem involuntariam sibi induci, dùm non habet alium, quo vescatur vel sit ei omninò necessarium ad aliquem gravem morbum expellendum, dùm ab ipso non intendatur pollutio. Ratio est, quia iste utitur jure suo, & re necessaria sibi, ad quam per accidens sequitur pollutio, si eam non intendat, & consequenter præter intentionem, sicut vacans suæ defensioni, eamque intendens, non occisionem alterius, sine peccato

aggres-

aggressorem occidit, quia mors ejus sequitur per accidens, & præter intentionem ex causa justa, & necessaria. Ex quo patet discrimen inter hunc casum, & præcedentem Azor. Unde malè Sanc. loco cit. num. 8. diversos casus confundit. Generaliter utere hac regula; an quis det operam rei illicitæ, vel non simpliciter necessarię, & debitę, quę enim ad hanc sequuntur imputantur ad culpam, si sint pręvisa: vel an det operam rei licitę omninò necessarię, vel debitę; quæ enim ad hanc sequuntur licita, vel saltem non illicita sunt.

5 Pro complemento notandum est, quòd proxima occasio peccandi potest esse, vel circa pręcepta positiva; vel circa pręcepta negativa. Illa, quę versatur circa pręcepta negativa, cum reducatur ad ipsa, induit rationem ipsorum: & quia hęc obligans semper, & ad semper, & in nullo casu licitum est ea facere, quæ sunt contra hęc pręcepta; licèt aliquando non sit illicitum ea pati: ita etiam in nullo casu, neque ob metum, neque detrimentum, neque infamiam, neque ex causa utili, vel honesta licitum est non fugere occasionem proximam peccandi in hoc peccatorum genere: illa verò occasio peccandi, quę versatur circa pręcepta positiva, ut circa festorum sanctificationem, jejunia, recitationem horarum, & similia; sæpè licitè non est fugienda; quandò scilicet adest necessitas aliqua, notabile detrimentum, infamia, concursus alterius præcepti majoris ponderis, & similia, & generaliter in omnibus illis casibus, in quibus excusat observantia pręcepti positivi, excusat etiam occasio proxima illa transgrediendi, quapropter habens officium, vel negotiationi incumbēs, ex quibus sibi victum quærit, quę sunt ei occasio proxima omittendi sacrum in die festo, non tenetur illud officium, & negotium deserere. Similiter conversatio aliqua, quę alicui est occasio omittendi recitationem horarum, quam non potest deserere sine notabili detrimento, non est fugienda. Ratio hujus est, quia istę occasiones in talibus circumstantiis non sunt occasio proxima peccandi, nam in illis non obligat pręceptum positivum, cum obliget pro loco, & tempore; consequenter omissio actus pręcepti tunc non est peccaminosa; ac proindè iste non versatur in proxima occasione peccandi, licèt omittat, vel sit in occasio-

casio-

casione omittendi actum, qui absolutè est in præcepto, & hoc benè notandum est etiam pro sequenti Propositione.

PROPOSITIO LXIII.

Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel Proximi.

1 HUjus Propositionis impugnatio, quamvis ex præcedenti satis pateat, eam tamen breviter expugnabimus. Pro quo notandum est ipsam esse laxiorem præcedenti; in illa enim asserebatur non esse fugiendam, supposito quòd in ea, quis reperiretur, in hac verò asseritur posse directè quæri: ubi nota ly, *quærere*, ut contra distinctum à reperiri, non enim dicitur quærere, qui ad aliquod bonum opus vadens, putà ad ministrandum infirmo Sacramentum, reperiretur præter intentionem in occasione proxima peccandi: in tali casu teneretur juxta dicta fugere occasionem quantùm potest, & peccaret eam non fugiendo, non tamen peccavit ibi eundo.

2 Hinc sequitur, Parochum, qui pro munere officii sui, ad quod tenetur, advocaretur ad ministrandum Sacramentum: vel alius Sacerdos in casu extremę necessitatis, in quo etiam tenetur, & sciret ibi esse occasionem sibi proximam peccandi, non diceretur illam quærere. An autem teneatur uterque hanc occasionem fugere? Dico, quod simplex Sacerdos, qui teneretur ex Charitate, cum ordo Charitatis sit prius ad seipsum, quàm ad Proximum in eadem linea, tenetur occasionem illam peccandi fugere, si non potest per interiorem animi præparationem ita se præmunire, ut occasio ipsi sic armato non sit proxima ad peccandum. Parochus verò, qui tenetur ex officio, non potest fugere illam occasionem, sed est moraliter impotens ad eam fugiendam; unde potiùs dicitur pati, quàm illi se committere.

3 An autem iste Parochus, qui experitur se ex administratione officii sui, vel ratione auditionis confessionis, vel alterius exer-

exercitii muneris sui frequenter versari in proxima occasione peccandi, teneatur officium deserere? Respondeo, quòd si non potest per interiores præparationes animi, & exteriores macerationes corporis, illas declinare occasiones, itaut per hęc nequeat adversus occasiones prævalere, sed frequenter labatur, tenetur officium deserere, ut constat ex supradictis, quia bonum spirituale propriç salutis cuicumque alteri est præferendum.

4 Nota quoque ly, *directè*, dupliciter sumi posse: uno modo, ut contra distinguitur à secundariò intento, ut si quis vadens ad Ecclesiam ad audiendum sacrum, & secundariò, ut audiat musicam, non diceretur directè ire ad audiendum cantum, & hoc modo idem significat, ac principaliter. Alio modo sumitur prout contra distinguitur ab eo, quod est per accidens, & nullo modo intentum, quo pacto comprehendit etiam secundariò intentum; quia etiam hoc non est per accidens, & præter intentionem. In prædicta Propositione sumitur hoc secundo modo, non primo, cum certum sit occasionem proximam peccandi non esse primariò intentam ab eo, qui habet pro fine bonum spirituale, vel temporale proprium, vel alterius, & sic frustrà poneretur, ly *directè*, sensus ergo est illum directè quęrere occasionem proximam peccandi, qui licèt primariò intendat bonum spirituale, vel temporale, tamen prævidet in illo loco, ubi ad hoc exequendum est iturus, ad futuram proximam peccandi occasionem, & nihilominùs ire vult. His notatis.

5 Dicendum est: licitum non esse pro quocumque bono spirituali nostro, vel Proximi accedere ad locum, vel circumstantias, ubi prævidetur fore occasio proxima peccandi. Hæc est directè opposita damnatę Propositioni, docetur tamen ab Angelico Præceptore 2. 2. *q* 26. *art.* 5. ubi in fine corp. sic concludit: *Homo non debet subire aliquod malum peccati, quod contrariatur participationi Beatitudinis, ut Proximum liberet à peccato*. Sed exponere se occasioni proximæ peccandi est peccatum, ut patet ex supradictis, & concedunt omnes DD. & liberare proximum à peccato est maximum bonum spirituale ejus: ergo non est licitum per D. Th. exponere se occasioni proximę peccan-

candi, seu (quod idem est) accedere ad locum ubi prævidetur fore proxima occasio peccandi, etiam pro bono spirituali Proximi: ergo à fortiori, nec pro bono temporali. Posset probari ratione ejusdem S. D. ibidem. Videatur Bann. in eodem loco.

6 Probatur tamen ex illo principio lumine naturali noto: non sunt facienda mala ut eveniant bona: unde D. Paulus ajebat: *Non sicut blasphemamur, & sicut ajunt quidam nos dicere, faciamus mala, ut veniant bona, quorum damnatio justa est*. Sed quęrere directè occasionem proximam peccandi est malum: ergo non est faciendum, ut eveniant bona, sivè spiritualia, sivè temporalia nostra, vel Proximi.

7 Probatur specialiter de bonis spiritualibus, sivè temporalibus nostris, ex quo à fortiori patebit de illis Proximi. Bonum majoris ordinis non est postponendum bono inferioris ordinis, sed salus animæ est bonum majus quocumque bono spirituali, sivè temporali nostro: ergo non est ipsi postponendum: atqui de facto postponeretur ab eo, qui propter aliud bonum spirituale nostrum, vel temporale quæreret directè occasionem peccandi: ergo, &c. Major patet, & est consequentia evidenter illata ex illo principio: non sunt facienda mala, ut veniant bona, malum enim esset, minùs præferre majori. Minor probatur ex doctr. S. T. loco cit: quia salus animæ nostræ est id, quod primò participatur à bono Divino in nobis, est enim participatio Beatitudinis, quo nil majus habere possumus: ergo est majus bonum quocumque alio bono spirituali. Patet etiam ex hoc, quòd omnia alia bona spiritualia à nobis ad salutem animæ debent ordinari, aliàs perversus esset ordo, & bona non essent, si è converso fieret. Minor subsumpta constat, quia quęrens directè occasionem peccandi, negligeret salutem animę, & minoris faceret, quàm alia bona, sivè spiritualia, sive corporalia: potestque confirmari ex illo dicto Salvatoris: *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

8 Contra hanc conclusionem videtur militare exemplum Moysis, qui Exod. 32. orabat Dominum dicens: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, quem scripsisti*, & exemplum

quoque D. Pauli qui ad Rom. 9. ait: *Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo Jesu pro fratribus meis.*

Sed de his videatur Bibliotheca sacra lib. 2. lit. V. ubi duodecim refert expositiones SS. & DD. Solùm afferam illam D. Chrysostomi *lib. de compunctione cordis*, *& lib. 3. de Provid. Dei*, *& hom. 16. ad Rom.* ubi ait Moysen, & Paulum pro Deo, & gloria ejus, quem magis, quàm seipsos diligebant, petivisse, & optasse ex magno affectu Charitatis carere Divina fruitione (non peccata committere) nè Deus irrideretur ab impiis Infidelibus, quòd non posset populum suum eductum ab Ægypto introducere in terram Promissionis: & intelligenda est petitio conditionaliter, idest si opus esset, ut ego delerer de libro tuo. Vide D. Aug. *q.* 14. *Exodi*, *& Bern. serm.* 12. *in Cant.*

9 Ex dictis sequitur: non posse aliquem se exponere proximę occasioni peccandi, ut convertat meretricem, seù ire ad ejus domum, ut exhortetur ad Pœnitentiam, si pręvidet esse ipsi occasionem proximam lapsus: similiter dicito de eundo ad Infidelium conversionem, & similibus.

10 Dubitabis: an qui die festo dùm vult ire ad audiendum sacrum; cum aliam Ecclesiam adire non possit, nisi ubi pręvidet adesse sibi proximam occasionem peccandi; quia scilicèt ibi ejus inimicus adest, vel mulier, quàm nimio fervore concupiscit; teneatur potiùs ire ad Ecclesiam, ut pręceptum impleat, vel non adire, ut occasionem peccandi vitet: & an propter hoc, ab obligatione audiendi sacrum sit exemptus?

Respondeo, quòd in tali casu, non dicitur quęrere occasionem peccandi, dùm à pręcepto cogitur ibi intervenire, non spontè vadit: vadens autem ibi insurgit difficultas: an teneatur fugere occasionem peccandi: & dico teneri fugere, se actibus internis muniendo, visum ab inimico, & muliere cohibendo, quod potest; ac proindè non deobligatur ab auditione sacri, cum volenti nil difficile, & facienti quantùm in se est Deus non deneget gratiam: unde in ejus potestate est præcepto satisfacere, & occasionem peccandi declinare; ex ejusque pravitate provenit visum in mulierem figere. Quòd si nihilominus, his non obstantibus; motibus interioribus (casus est valdè

difficilis, si omnia prædicta præmittantur) adeò concutitur, ut in proximo sit consensus, & aliter nequeat victoriam reportare, tenetur fugere occasionem, & ab obligatione sacri erit liber, cum præceptum Ecclesiasticum in concursu Divini cesset, quando cum eo est incompossibile.

PROPOSITIO LXIV.

Absolutionis capax est homo, quamtumvis laboret ignorantia mysteriorum Fidei, & etiam si per negligentiam culpabilem nesciat mysterium Sanctissimæ Trinitatis, & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

HAnc Propositionem verbis generalibus docuit Sanc. *disp.* 9. *num.* 18. dicens, *Ignoranti doctrinam Christianam &c.* citatque Sanch. in summa *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 21. require supra Propos. 22. *num.* 12. *fol.* 111.

PROPOSITIO LXV.

Sufficit illa mysteria semel credidisse.

HAnc propositionem, licèt cum addito, docuit Tambur. in Meth. Confess. *lib.* 3. *cap.* 5. §. 1. dicens: *Tria insuper hic adverto, primò in benè moratis, seu confiteri solitis supponi posse semel hæc mysteria credidisse, semel inquam, nam ex necessitate medii semel sufficit.* Require supra Propos. 22. *n.* 13. *fol.* 112.

Expliciunt Propositiones à Sanctissimo Domino Innoc. XI. damnatæ.

Aliqua circa ipsum Decretum explicanda supersunt, & primò quid importet illa particula, *disputativè* ut condistincta ab illa, *defenderit*, nam si non defendit, videtur non alio modo disputare, nisi impugnando; quod licitum est. Breviter ad hoc dicitur, disputativè tractare, idem esse, ac de aliqua istarum Propositionum ita disserere, ut rationes pro utraque parte pro-

te proponantur, non defendendo aſſertivè, nec impugnando vel tantùm rationes in favorem ipſarum proponendo, licèt cum proteſtatione hoc faciendi diſputationis gratia; vel hoc fiat in colloquio privato, & cauſa diſcurſus, vel contra defendentem oppoſitum harum Propoſitionum arguendo: defendere verò importat eas aſſertivè propugnare, rationes probativas adducere, animo, vel modo ipſas confirmandi, non merè referendo; argumentis in contrarium occurrendo, & ſimilia. Uterquè actus ſub excommunicationis ſententia inhibetur.

Hinc ſolvitur aliud dubium, an ſcilicèt proponens argumenta in favorem earum, & referendo rationes, quę à ſuis Auctoribus pro eis afferebantur, eaque ſolvendo in prædicto Decreto vetitum intelligatur.

Cui reſpondeo nullatenus vetitum, ſed permiſſum in illis verbis: *Niſi forſan impugnando*. Species enim eſt impugnationis argumenta contraria diluere: dirutis enim fundamentis, ædificium ruere oportet.

Alia difficultas eſt circa pręceptum abſtinendi à cenſura contra eas Propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc indè controvertuntur: an in hoc præcepto comprehendantur, qui unam ſententiam defendentes, alteram eſſe falſam aſſerant.

Huic negativè reſpondeo. Ratio eſt, quia hoc dicens, non aliud intendit, niſi oppoſitum ſe tenere, cum enim teſte Ariſtotele, ab eo, quod res eſt, vel non eſt propoſitio dicatur vera, vel falſa, dicens illam opinionem eſſe falſam, non aliud aſſerit, niſi ita non eſſe, quod etiam implicitè dicit, dum oppoſitum aſſerit, & hoc intelligitur, in ſua ſententia. Tùm etiam quia, cum frequenter Scholaſtici, nè replicent totam propoſitionem, brevitatis cauſa in præmiſſis utantur hoc vocabulo, hoc eſt falſum, & proindè in conſequentia ita inferunt, hoc æquivalet negativæ propoſitioni.

Cenſurę igitur, & notæ communiter cenſentur iſtę: temeraria, erronea, errori proxima, hæreticalis, hæreſis, error in Fide, offendens pias aures, omninò improbabilis, ſcandaloſa, & ſimilia, quę pręcipi in prędicto Decreto intelliguntur

 ut ab

ut ab eis quisque abstineat, cum ad S. Sedem Apostolicam judicium de his proferre pertineat.

Quæcumque igitur in hoc opere, ope Doctoris Angelici, non ex meo protuli, ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, Beatæ semper Virginis sub Rosarii titulo, à qua in horto Dominicano flores doctrinæ erumpunt; ac Divi Thomæ Aquinatis, ad fidelium profectum, studiosorum utilitatem, Ecclesiæque munimen, omnia ejusdem Sanctæ Sedis Judicio, correctioni, ac censuræ submitto, pro qua paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire, ut Principis Apostolorum verbis utar. Et cum Petro Damiano addo: *Nos si quid erravimus ad Petri magisterium corrigendi libenter accedimus, & retractationis opprobrium non veremur. Hæc est enim illa officina fabrilis, cui nimirum is, qui fabri filius dicebatur, Dei filius præsidet; ad cujus regulam omnis meritò moneta reducitur, ad cujus rectitudinis lineam, quicquid uspiam depravatum fuerit reformatur*.

Gedeonis Gladii Finis.

AD GEDEONIS GLADIUM APPENDIX

In quo iterum nonnullæ dirimuntur controversiæ circa Observationes, supra Propositiones damnatas à SS. D. N. Innoc. XI. editas à Rever. P. Mag. Raymundo Lumbier Ord. Carmelitarum.

Auctore Reverendo Patre Sacræ Theologiæ Lectore

FR. LAURENTIO MARIA PISANI

ORDINIS PRÆDICATORUM.

Fidelissimæ Civitatis Mylarum.

VENETIIS, M.DCCIV.

Apud Aloysium Pavinum.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

APPENDIX
AD
GEDEONIS GLADIUM.

1 DUm hoc opus sub prælo sisteret, Observationes circa easdem damnatas Propositiones ad me pervenerunt, in Hispania editæ à Doctissimo, & Rever. Patre Magistro Raymundo Lumbier, tot præfulgido titulis, ac doctrinæ radiis perspicuo, ut hoc ævo inter Carmelitici Ordinis radiantia sydera computetur. Meritò hujus instar fulgoris mea exigua tenuitas, qui minimum inter Dominicanos omni ex capite locum teneo, tenebrescet. Fateor, ni adeò res fuerit progressa, incessum retinuisse: quippè cum aliorum utilitas mihi fuerit calcar, dùm huic satis consultum prospexerim, temeritatis censuram, quæ à concursu in stadio cum viro adeò insigni, procul dubio immineret, haud invitè declinassem. At ità res se habet: qui iter cohibere nequeo, ulterius progredi cogor.

Cursim igitur prædictas observationes lustrans, pauculas annotationes circa ea, quæ cum à me dictis pugnant adjiciam: reliqua ab eo ubertim scripta intacta, ac studiosis legenda maximoperè commendans: non enim malevolo ducor animo, sed veritatis amore.

2 Primùm igitur omnium, mi lector, in prædicto Authore, à te duo in universùm notari cupio. Alterum, cùm ex Guimenio, vel Amedeo (idem est scriptor) aliquos Thomistas pro quibusdam opinionibus citat, nullam à te adhiberi fidem; nam ut luculenter ostendit Vincentius Baronius in secundo Tomo Moralis Theologiæ ad hoc specialiter instituto, in Dominicanos infensissimus Guimenius; plures falsò eis attribuit opiniones, vel Thomistas fingens, aut adulterans, aut eorum verba mutilans; adeò progressus, ut ipsiusmet S. Thomæ textus corruperit; vel ad alienos detorserit sensus. Et ut scias quanta Baronio debeatur fides, hoc unum perpende; post primam impressionem, Alexandri VII. jussu, Romæ à sex magnæ notæ Theologis revisum, ac diligenti scrutinio ad examen vocatum, approbatum, commendatumque fuisse; ac exindè typis secundò evulgatum.

Alterum: Tapia in toto opere ab ipso citatum, doctrinæ radiis, ac pastorali infula perlucidum, ad Hyspalensem Archiepiscopatum tandem, post Compluti moderatas summo plausu cathedras, ac duas Episcopales, qua par est prudentia, rectas Ecclesias, ex Ordine Prædicatorum assumptum fuisse,

ut ex hoc capias, laxitates perpetuò hujus Ordinis alumnos improbasse: & ex eorum doctrinis damnationis diluculum illuxisse.

3 Inprimis igitur, circa ea, quæ ad Jurisdictionis punctum spectant, observ.3. §.2. in quibus absumus; ac circa materiam probabilem Sacramenti in casu necessitatis: satis mihi suadeo Prop.1. ejus fundamenta diluisse, itaut nihil ibidem dictis addere sit necesse.

4 Resolutionem ab eo adductam §.4. observ.3. posse nempè in mortis articulo simplicem Sacerdotem validè, ac licitè absolutionem impendere, etiam approbato præsente, probabilissimam censeo; ac ejus opere ad summum probabilitatis gradum evectam: at quia adhuc ultrà probabilitatis fines non progreditur: & opposita usquemodò in sua probabilitate persistit, & aliundè sit tutior, ut ipsemet n.61. fatetur: in praxim illam deducentem ab inobedientiæ crimine SS.Innoc. Decr. immunem reddere non auderem; quo cautum est sub obedientiæ mandato, nè quis aliquam damnatarum Propositionum ad praxim deducat: hæc autem videtur particularis quædam sub prima damnata contenta; quod hoc discursu perspicuum fore arbitror: Illicitum est in Sacramentis conferendis uti opinione tantùm probabili relicta tutiore, etiam in puncto Jurisdictionis, ut ibi probatum reliqui; atqui tantùm probabilis (quocumque gradu probabilitatis gaudeat) est opinio asserens, posse simplicem Sacerdotem moribundo absolutionem impertiri, approbato non absente, negans verò tutior: ergo illicitum est ea uti, hac relicta: unde non solùm est de consilio hanc sequi, sed de præcepto.

Unum tamen advertam: casum necessitatis à Trid. permissum, in quo omnes DD. conveniunt posse simplicem Sacerdotem moribundo absolutionem impertiri, aliquorum DD. nixus authoritate, ad unicam approbati absentiam non fore coarctandum; sed extendendum, quoties de approbato fracturum sigillum timetur; vel ex confessione ei facta aliquod grave damnum redundare poterit tertio: hæc namque, si ab integritate confessionis, quæ est de Jure Divino sufficiunt excusare, & impossibilitatis moralis nomine vestiuntur; multò magis casus necessitatis appellari poterunt in præsenti.

5 Dubitationem à Lumbier allatam eadem observ.3. § 5. de contritione requisita ad valorem Sacramenti Pœnit. cum hanc adhibere tutius sit, quàm si sola Attritio in pœnitente reperiatur, optimè ab eodem resolutam; paucis verbis, arbitror enodasse Prop. 1. num 3. ubi obiter, exempli gratia, materiam Sacr. Pœnit. adduxi. Addam tamen immeritò §. 1. num. 24. opinionem Cajet. requirentis Attritionem, quæ saltem foret existimata contritio, censurasse. Falsum inquam est, opinionem Cajet. post Trid. non mansisse probabilem: eò quòd Trid. assignans dogmaticè Attritionem pro Sacr. Pœnit. non addidit debere esse contritionem existimatam: nam Conc. neque addidit dolorem de peccatis ex motivo dilectionis Dei originem trahere; sed solùm ex metu gehennæ, & pœnarum; vel turpitudinis peccati: & tamen opinio hujusce modi dilectionem requirens, etiam post Conc. Trid. est probabilis; nec potest ex Alex. VII. Decr. aliqua censura notari; nec ipse eam censurare audet: quæ quidem etiam de dilectione perfecta, ut ipse innuit, intellecta, plùs exigit, quàm si foret existimata contritio: cur igitur impunè poterit opinio Cajet. censurari ex hac parte, quia aliquid plùs Attritionem ultrà requirit; cum modò ea, quæ contritionem veram exigere videtur sit incensurabilis?

6 Circa Propositionem 4. quæ ajebat: *ab Infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minùs probabili*. Quam ipse adducit observ.6. à n.119. affert rationes, quibus Gonet ante Sanctissimi damnationem, prædictam

Pro-

Propositionem impugnavit, quam tamen ipse fatetur propugnasse in tract. de Fide: quarum prima est hæc. Si infideli apparet magis credibilis, & magis probabilis Catholica Fides, quàm propria secta, non habet ignorantiæ excusationem, satis enim ipsum admonet illa formido de minori probabilitate, quam circa propriam sectam habet, atque adeò ea ignorantia jam est vincibilis. Item quia si videns quod probabilius est, & quod magis ad veritatem accedit, permanet in propria secta, quam agnoscit minùs ad veritatem accedere, certè veritatem contemnit, nec illam curat.

7 Hanc rationem solvere nititur, parùm efficacem existimans: sicque ait: si hic opinionum conflictus esset in eligenda Religione, deberet quis amplecti quod probabilius est: at in præsenti non est eligere, sed mutare; & mutare hodie sine securitate ex sola majori probabilitate (quæ formidinem falsitatis non excludit) est exponere se periculo, ut cras novæ rationes appareant, quæ oppositum probabilius reddant, atque adeò obligent ad novam mutationem, quod est res durissima, & exposita magnæ inconstantiæ.

8 Hæreamus hìc paulisper, & observemus, ipsi non placere mutare Religionem ex sola majori probabilitate; quod coincidit cum Propositione condemnata: nam Propositio condemnata, vel loquitur in eligenda Religione, vel in mutatione Religionis: constat autem loqui in mutatione Religionis, qua infidelis detinetur, & ipsemet in principio, in hoc sensu affert argumenta, quibus prædicta Propositio nitebatur; in hoc sensu adducit rationes Goneti, & hunc esse casum Propositionis damnatæ supponit, ut ex ejus discursu patet; & ex illis verbis relatis: *at in præsenti non est eligere, sed mutare:* ergo Propositionis damnatæ sensus est, non teneri Infidelem ad mutandam Religionem ex sola majori probabilitate, quod asserit Lumbier: idem enim est hoc, ac dicere ab Infidelitate excusari Infidelem non mutantem Religionem ductum opinione minus probabili: si enim non tenetur, excusatur ab Infidelitate, & dùm ex sola majori probabilitate non tenetur; jam ductus opinione minùs probabili; stante enim opinione probabiliori Catholicæ Fidei, jam minus probabilis est opinio, qua ducitur pro sua secta.

9 Inde ad argumentum Goneti respondet: majorem probabilitatem non auferre penitùs formidinem, an illud sit verum necnè; immò addere aliam formidinem magnam, an sit gravis, & illicita inconstantia, ab antiqua, & Paterna Religione sub his contingentiis recedere.

Sed in hoc sibi contradicit, dùm in resp. ad primum argumentum in favorem hujus Propositionis damnatæ num. 126. ait: *Non esse inconstantiam, vel levitatem animi mutare Religionem, quando in capessenda vera stat salus æterna, vel æterna damnatio, & ut ut sit periculum non assequendi veram, dum res est in sola probabilitate, quantùmvis majori; periculum tamen est minus, quàm probabilitate minori, & consequenter illa sequi debet, est enim tutiori via ingredi, & saltem docet ratio naturalis esse formaliter prudens consilium apud Deum: allegare enim poterit fecisse se in causa dubia quod melius sibi, & Deo placentius intellexit: quare nequit esse ibi formalis error, quidquid de materiali sit.* Hæc ille: quibus sibi contradicit, rationemque Goneti mirè confirmat; non enim Gonetus voluit majorem probabilitatem adimere formidinem; sed cum in majori probabilitate sit minor formido, majorque securitas, quæ sufficiens est ad expellendam ignorantiam invincibilem falsitatis suæ sectæ, ob quam solùm poterat excusari ab Infidelitate, nullus ampliùs excusationi remanet locus.

Ad Confirmat. respondet: *Non esse contemptum veritatis quando de veritate non constat; hìc autem licèt major aliqua apparentia veritatis sit, de veritate non constat:*

stat: exercere autem mutationem certam propter meliorationem incertam videtur posse prudentem detinere nè faciat, quin hoc sit contemnere veritatem, sed velle priùs assecurari de ipsa. Hæc autem responsio manifestè contradicit his, quæ ex ipsomet paulò ante retulimus; neque argumentum enervat, nam ad minùs ab illa majori probabilitate debet moveri ad inquisitionem veritatis: quòd si hanc negligat, certè contemnit veritatem: quod benè intulit Gonet ex hoc quòd adhuc in propria permanet secta, idest in illa quiescens, nec veritatem quærens. Præterquàm quòd circa ea, quæ sunt fidei, non debet de veritate constare; sed de credibilitate, quæ major est, existente majori probabilitate; & imprudenter se gereret, qui non relinqueret minùs pro magis probabili; hæcque est melioratio certa ex parte actus mutationis, certum enim est melius esse in materia tàm gravi probabilius amplecti: quidquid sit, an ex parte objecti, in quod fit mutatio, sit melioratio certa.

10 Affert deindè secundam rationem Goneti, quæ sic procedit: Auctores qui defendunt errorem probabilem Infidelis, ipsum ab Infidelitate excusare; vel loquuntur de vera, vel de apparente probabilitate; si de vera, ea reperiri non potest in Infideli; nullus enim error vera probabilitate gaudet: probabilitas apparens excusare non sufficit, alioquin omnes hæretici excusationem haberent: ergo, &c.

Ad hoc argumentum respondet: illos Auctores loqui de vera probabilitate, & ait probabilitatem Infidelis esse veram probabilitatem respectivè ad ipsos Infideles, quibus illa falsitas, quia nondùm est aperta ipsis, non est error, hocque latè explicat.

At existimo Gonetum loqui de vera probabilitate in seipsa, vel apparente in seipsa; licèt hæc respectivè ad aliquem sit vera probabilitas, videlicèt in ejus existimatione: sicque possemus subdistinguere probabilitatem veram, in absolutam, & respectivam: vera probabilitas absoluta est quando in se fundamenta sunt solida ad probandam aliquam propositionem, & cum ea habent connexionem, licèt non evidenter, sed obscurè probent; vel quia sunt media extrinseca, non probant demonstrativè, sed probabiliter. Probabilitas verò respectiva, est quando fundamenta in se non sunt solida; vel non habent connexionem in se cum propositione: at respectu ejus, cui non est aperta falsitas, apparent solida, vel connexionem habentia cum propositione; & in hoc sensu dixit Aristoteles: *sæpe falsa sunt probabiliora veris*. Loquendo scilicet de probabilitate respectiva: unde Angeli, qui cognoscunt pro utraque parte rationes probabiles, quæ adducuntur, cognoscunt quænam sint probabiles absolutè, quænam respectivè. Gonet igitur appellat veram probabilitatem illam quæ est in se, & absolutè talis, quæ non potest dari de falso; potest enim hoc verosimili, & apparenti fundamento fulciri, non solido, & absolutè vero; vocat autem apparentem probabilitatem illam, quæ est respectivè talis, quę licèt ipsis videatur vera probabilitas, in se tamen talis non est; unde in se solùm est probabilitas apparens: hinc solùm verbaliter discrepabit Gonet à Lumbier.

Demus igitur, ut ipse vult, probabilitatem Infidelium esse veram respectivè, adhùc in suo robore stat argumentum Goneti, nec dum est solutum, nam sic resumo: vel hæc probabilitas respectiva sufficit excusare ab Infidelitate, vel non: si secundum, habemus intentum, quia sic non excusabitur Infidelis illa ductus probabilitate, si primum: ergo omnes hæretici essent excusandi, cum omnes pro se habeant aliquam hujusmodi probabilitatem pro sua secta, & consequenter nullus peccaret peccato Infidelitatis, quod tanquàm

quàm inconveniens deducebat Gonet; quæ consequentia æquè sequitur admissa responsione Patris Lumbier.

11 Hic advertere oportet: aliud esse, Infidelem non excusari ab infidelitate; aliud verò teneri mutare Religionem. Ad hoc, ut quis excusetur ab Infidelitate, idest; ut ad novam culpam non imputetur ei Infidelitas, sed dicatur Infidelis negativè, requiritur ignorantia invincibilis, ut tradidi Propos. 4. ex S. Th. ut autem admittatur hæc ignorantia invincibilis requiritur, ut nihil unquàm seriò audierit de Fide; nullus ei prædicaverit, aut mysteria Fidei proposuerit: ut habet ipsemet Lumbier eadem observ. *6* §. ult. num. 170. quam dicit esse communem sententiam, & regulam generalem S. Aug. Immò addit S. Th. sufficere ad hoc, ut restiterit auditui Fidei. Ratio est; quia cum aliquid audivit seriò, & sufficienter, incipit habere remorsum, & dubitationem de sua secta, ac proindè tenetur inquirere veritatem; cum in re tanti momenti, in qua agitur de æterna damnatione, & salute, non debeat inquisitionem veritatis omittere; unde si hanc omitteret, culpabiliter, & vincibiliter esset Infidelis. Vel si auditui Fidei restitit, ipse est in culpa, ut Fidei Catholicæ veritatem ignoret; unde culpabiliter ignorat.

Ad hoc autem, ut teneatur mutare Religionem, requiritur major probabilitas Catholicæ Fidei & in hoc sensu intelligitur damnata Propositio, dum ibi dicitur: *non credens*: quod idem est, ac non mutans Religionem. Exemplum sit ex communi Moralistarum doctrina: si aliquis possessor bonæ fidei urgeretur dubio positivo; an res, quam possidet sit sua, necnè, tenetur statim inquirere de veritate, ut certioretur, alioquin mortaliter peccabit hanc diligentiam omittens: non tamen tenetur statim illam restituere, nisi quousque deprehenderit probabiliùs esse alterius. Ita proportionaliter in præsenti.

12 Inquires: an requiratur evidentia, vel certitudo moralis de majori probabilitate Catholicæ Fidei; & judicium reflexum de ipsa majori probabilitate, ut quis teneatur mutare Religionem?

Pater Lumbier observ. *6*. cit. num. 124. & 125. & 141. videtur exigere moralem certitudinem, vel evidentiam hujus majoris probabilitatis, ac judicium reflexum de ipsa. At existimo hoc non requiri: ratio est, quia cognita majori probabilitate (hæc enim cognitio requiritur, aliàs respectu illius non esset major probabilitas, poteſtque sine judicio reflexo haberi præscindendo à morali certitudine, & evidentia illius,) est minus periculum sequendo opinionem probabiliorem, quàm adhærendo minùs probabili, consequenter eam amplecti est tutiori via incedere, estque prudens consilium facere, quod magis à periculo recedit in re tàm gravi: ergo, &c. Tum quia hoc videtur magis consonum Propositionis condemnationi, & oppositum videtur cum illa coincidere: nam si non teneretur credere, nisi haberet evidentiam, aut moralem certitudinem, aut judicium reflexum de illa, adhùc ductus opinione minùs probabili, non credens, excusaretur ab Infidelitate; quod ibi damnatur: quoniam, etsi moralis certitudo, vel evidentia, aut judicium reflexum de illa majori probabilitate absint: eo ipso quòd pro Catholica Fide versatur opinio probabilior, per hoc præcisè, ad perseverandum in sua secta, ad non credendum, ducitur opinione minùs probabili. Nec cum fundamento asseritur illam Propositionem fuisse damnatam pro casu speciali illius Lutherani relati à Caram. qui habebat evidentiam majoris probabilitatis Catholicæ Fidei; dùm absolutè, sine addito, & in tota sua amplitudine, eo modo quo aliqui Catholici DD. eam tradidere, condemnatur.

13 Cir-

13 Circa Propositionem 65. quam affert eadem observ. 6. num. 159. non mihi placet excusatio Tambur. idque quod subdit. *Non esse condemnabile, quòd Fides de his mysteriis, semel sufficeret ut medium (quando probabile est nec etiam semel esse sic necessariam) dummodò maneret præceptum de ea Fide sæpiùs repetenda.* Nam in primis facit sensum, quòd per *illa mysteria* intelligantur tantùm mysteria Trinitatis, & Incarnationis: Tambur. autem loquitur indefinitè de omnibus mysteriis Fidei, inter quæ certum est contineri ea, quæ sunt necessaria necessitate medii, ac proindè satis condemnabile est semel esse necessariam illorum Fidem, ut medium ad absolutionem obtinendam; & nullatenus probabile, nec etiam semel esse sic necessariam; ut fusè suo loco probavi. Secundò nequeo intelligere, quomodo posset implere præceptum sæpiùs repetendi Fidem, qui licèt semel crediderit illa mysteria, ea oblitus est: in quo sensu illa Propositio damnatur, & à Tambur. in Meth. Confess. adducitur: unde admisso, quòd damnetur Propositio prædicta quantùm ad necessitatem præcepti, cum ex doctrina illa Tambur. impotentia satisfaciendi huic præcepto oriatur, etiam ipsa damnatur.

14 Deinde num. 160. adducit tres sensus, in quibus posset esse damnata prædicta Propositio, vel scilicèt, ut ea credito semel habita ad confessiones in posterùm subserviat, quin necesse sit in ipsis repetere talem Fidem: vel ut sufficiat semel in vita ea credidisse, ut licèt deinceps esset ignorantia culpabilis, vel culpabilis oblivio, non violaretur Fidei præceptum, nec esset obex ad absolutionem, vel satisfieri præcepto de Fide explicita circa hæc mysteria, per unum actum illius, semel in vita habitum.

At ego existimo in duobus primis conjunctim esse damnatam, quia hæc Propositio refertur ad præcedentem, in qua sermo erat de Fide necessaria ad absolutionem obtinendam; ac proindè ly *sufficit* debet referri ad absolutionem, damnaturque sufficere semel credidisse illa mysteria, ut absolutionis aliquis sit capax: itaut tàm oblivio, quàm ignorantia culpabilis sit obex ad absolutionem; ac proindè creditio semel habita non sufficiat ad confessiones in posterùm faciendas, ut satis suo loco probavi. Hinc si intelligat Lumbier de omnibus mysteriis Fidei, inter quæ continentur ea, quæ certò apud omnes sunt necessaria necessitate medii ad actum supernaturalem doloris, ad confessionem omninò requisitum, eliciendum, malè subdit. *Quare in duobus postremis sensibus, & fortè non in primo damnata est hæc Propositio.* Si verò loquatur de mysterio Trinitatis, probabile existimo: at si conjunctim cum Incarnationis mysterio, omninò falsum: quamvis enim dolor de peccatis absolutè haberi possit sine Fide explicita Incarnationis, nullatenus tamen, ut ordinatus ad remissionem peccatorum medio Pœnitentiæ Sacramento obtinendam: cum hoc debeat supponere virtutem remissivam à Christo collatam, & ejus institutionem ab ipso procedentem.

In tertio verò sensu, puto non procedere condemnationem præfatæ Propositionis, non quia sensus iste falsus non sit, sed quia in hoc sensu jam fuerat damnata Propositio 17. qua dicebatur: *satis est actum Fidei semel in vita elicere.* Unde non oportebat iterum hic eam condemnare. Tum quia, ut dixi, hæc Propositio refertur ad præcedentem; quare damnatur in sensu, quo præcedens, ut scilicèt satis sit ad absolutionem obtinendam semel credidisse; itaut nec actum Fidei opus sit repetere, nec obstet oblivio mysteriorum Fidei.

15 Lum-

15 Lumbier Obfervat. 7. & iterum 20. circa primam ab Alex. VII. damnatam Propofitionem, de Charitatis præcepto breviter difcurrens, ait: fibi videri obligare fæpiùs in vita, & in morte, licèt facile non fit aſſignare poſitivè illud quando. Obfervat. 20. probabiliter inclinat, ut ad hoc quilibet quotannis teneatur, & initio uſus rationis, & in mortis articulo, at etiam oppoſitum probabile cenſet, nè conſcientias (inquit) pluribus ſcrupulis implicet. Quidam verò æquè Doctus, ac pius ad hoc propoſitum proclamat. Bone Deus! cur, cum pauci ſint in Univerſo ſcrupuloſi, innumerique relaxationi dediti, tanta erga ſcrupuloſos ducuntur charitate Doctores, ut nullam erga perditos habeant? cur tantoperè ſcrupulis medendis incumbunt, non relaxationi reparandæ? At hic Auctor deindè aliquantulum plùs debito, meo videri, præceptum Charitatis arctavit, ſuamque doctrinam ex D. Th. deducere conatur; cui recentior quidam adjunctus eſt. Ea propter in re tàm perdifficili, ex Angelico fonte, varias doctrinæ aquas ſparſim effuſas hauriens, præſsiùs, ac fuſiùs, iterum calamum reſumere cogor; Divina, ut ſpero, ſuffultus ope, Aquinatis radiante fulgore, tàm neceſsariam attingere veritatem, ac diligentibus illam promere confidens.

16 Vult itaque prædictus Auctor præceptum dilectionis Dei obligare, cum interrumpitur ordinatio virtualis actuum humanorum in Deum; adeò ut ex vi præcepti Charitatis teneamur omnes actus noſtros in Deum virtualiter ordinare, & toties actum Charitatis oporteat repetere, quoties, hæc virtualis ordinatio deficit, & interrumpitur: taliter quòd quoties per peccatum hæc virtualis ordinatio interrupta fuit, reſurgente peccatore, ſtatim teneatur actum Charitatis elicere, ut ordinatio virtualis ſequentium actum reſumatur. Ab exiſtente verò in Gratia, toties actus Charitatis debent repeti, quoties hæc virtualis ordinatio, vel novitate actionis, vel ſomno, intermittitur, ut ſequentes actiones virtute actus Charitatis iterum in Deum virtualiter referantur. Taliter quòd, tota ratio, quare obliget præceptum eliciendi actum Charitatis, eſt, ut homo omnia ſua referat in Deum, & toties obligat, quoties hæc ordinatio virtualis interrumpitur.

17 Hæc autem opinio falſa eſt, & contra D. Th. falſa quidem; quia ſupponit teneri hominem omnes ſuas actiones ex Charitate facere: immò hoc principium eſt baſis hujus doctrinæ, ſi enim ad hoc non teneretur, quomodo tenetur tunc actum Charitatis elicere, quando interrumpitur ordinatio virtualis? Hæc enim conſequentia, nonniſi ex iſto principio deduci poteſt, eoque negato, tota hæc ruit doctrina: ſic enim in horum ſententia oportet ſyllogizare. Ut actus noſtri referantur virtualiter in Deum, ut Auctorem ſupernaturalem, oportet actum Charitatis præcedere; ordinatio enim virtualis nequit à ſolo habitu haberi, ſed prævium exigit actum: ergo tenetur homo, toties actum Charitatis elicere, quoties hæc virtualis ordinatio interrumpitur. Quæ quidem Conſequ. non poteſt probari, niſi hac addita præmiſsa. Sed homo tenetur omnes ſuas actiones, virtualiter in Deum Auctorem ſupernaturalem ordinare, ſi enim ad hoc non tenetur, nullatenus, præceptum eliciendi actum Charitatis, quoties hæc ordinatio interrumpitur, colligi poteſt. Concedamus enim nos, illas actiones, non eſse in Deum virtualiter ex Charitate ordinatas; at hoc non eſse neceſſarium, nullumque præceptum obligare, ut taliter homo in Deum ſua referat opera; proindeque nec opus eſse, ut actum dilectionis Dei eliciat, qui ad hanc ordinationem eſt neceſsarius.

Su-

18 Supradictum autem principium falsum est: nam ex eo sequerentur plura inconvenientia. Primò: quòd quicumque existens in peccato mortali, quodcumque opus bonum faciens, peccaret mortaliter; non quidem ratione operis facti, sed ex eo capite, quia illud opus non esset in Deum ordinatum, si ad hoc teneretur: hoc autem videtur coincidere cum illa Prop. Mich. Baji, quæ est 34. in ordine, inter damnatas à B. Pio V. & Greg. XIII. qua asserebatur: *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.* Quam quidem, neque Bajus potuit intelligere formaliter, ex objecto, ad quod opus tendit, sed ex alio capite, quod concomitanter concurrit, ut illud opus ex objecto bonum, evadat malum, ut dicit deinde Propos. 39. Unde isti Auctores quò ad substantiam cum Bajo convenirent, quàmvis non in motivo, ex quo peccaminosa redderetur illa actio.

19 Hoc argumento usus est S. Th. 1. 2. q. 100. art. 10. in arg. *sed Contra.* dicens: *Quicumque non servat præceptum, peccat mortaliter: si igitur modus Charitatis cadat sub præcepto, sequitur, quod quicumque operatur aliquid, & non ex Charitate, peccet mortaliter: sed quicumque non habet Charitatem, operatur non ex Charitate: ergo sequitur, quòd quicumque non habet Charitatem, peccet mortaliter in omni opere, quod facit, quantùmcumque sit de genere bonorum; quod est inconveniens.* Consimilem doctrinam tradidit q. 2. de malo art. 5. ad 7. dicens: *Hoc autem est simpliciter falsum, quòd omnis actus, qui non est ex voluntate informata Charitate, sit demeritorius, alioqum illi, qui sunt in peccato mortali, in quolibet suo actu peccarent, nec eis esset consulendum, quòd interim quidquid boni possent, facerent: nec opera ab eis facta, quæ sunt de genere bonorum, disponerent eos ad Gratiam; quæ omnia sunt falsa.*

Nec valet dicere: non teneri peccatorem omnes suos actus ordinare virtualiter in Deum; ac proindè non peccare in omni actu, quem facit existens in peccato mortali: sed tunc peccasse contra præceptum Charitatis, quando primò peccavit, interrumpens tunc ordinationem suorum actuum in Deum.

Non inquam valet: nam quare Justus tenetur virtualiter omnes suos actus in Deum ordinare, ita ut per Adversarios teneatur, quoties hæc ordinatio interrumpitur, iterum actum dilectionis Dei elicère, quamvis Charitatem non amiserit, per quam, saltem ordinatio habitualis remansit: & non tenebitur peccator omnes suos actus ita in Deum ordinare? Quare peccabit Justus hanc ordinationem virtualem omittens, non verò peccator? Nunquid deterioris conditionis erit Justus, quàm peccator in eodem opere faciendo, cum huic habitualis quoque desit in Deum ordinatio? Nec tunc solùm dicendum est peccasse, quando per peccatum hanc ordinationem interrupit, quia illa interruptio continuata eadem est transgressio. Non inquam: nam licèt per peccatum sit aversus à Deo, attamen posset ad Charitatem habendam se disponere, ut ait S. Th. 1. 2. loco cit. in corp. *Homo potest se disponere ad Charitatem habendam, & quando habuerit eam, potest ea uti.* Et sic sua culpa esset, ut tunc ex Charitate illud opus non faciat; & si teneretur actus suos in Deum ordinare, peccaret, non se disponendo ad Charitatem habendam, ut ex Charitate faceret, quia non fecit quantùm in se erat. Et quamvis idem peccatum continuatum sit, diuturno tempore omittere id, ad quod aliquis tenetur, puta restituere aliena, quando actus est per se præceptus; quando tamen est propter aliud, toties urget novum præceptum, totiesque censetur omittere, quoties diversitas eorum, propter quæ præcipitur, occurrit. Quia, namque tenetur quisque Confessionem sumptioni Eucharistiæ præmittere; non solùm peccat, quando primò Confessionem omisit, etsi nova peccata non committat;

tat; sed quoties Confessionem Communioni non præmittit: nec minùs sunt diversi actus illæ multiplicatæ Communiones; quàm varia opera bona, quæ facit peccator: immò illæ sunt solo numero diversæ; hæc autem, sæpè contingit, specie esse diversa.

20 Ex his sequitur aliud inconveniens, nempè, quòd statim ac peccator peccavit, teneretur actum Charitatis elicere, & conteri, nè sequentes actiones, quas post peccatum eliceret, careant virtuali ordinatione in Deum; quod tamen est contra communem DD. sensum.

Neque valet, si dicas: sufficere, ut sequentes actiones non sint deordinatæ à Deo; non tamen requiri, ut sint ad ipsum ordinatæ. Non, inquam, valet: nam si requiritur per hos DD. quos impugno, virtualis ordinatio actuum in Deum; ut huic præcepto opponatur quisque, sufficit hujus ordinationis omissio: ad peccandum enim contra præceptum positivum, sufficit omissio actus præcepti.

21 Sequitur quoque ex prædicta sententia aliud inconveniens; nempe peccatorem existentem in peccato mortali; cum per Attritionem supernaturalem accederet ad Sacramentum Pœnitentiæ, in eômet actu peccare mortaliter; quia illemet actus non esset virtualiter ordinatus in Deum ex Charitate: Nam non ex aliquo actu antecedente, cum iste sit interruptus per peccatum. neque virtute novi actus, cum supponamus hunc non elicere tunc, sed actum Attritionis; qui licèt includat aliqualem Dei dilectionem, in aliquorum sententia; non tamen illam, quæ sit verus actus Charitatis; hæc enim habet pro objecto Deum, ut summum Bonum, ad quod omnia referantur; non timorem Inferni, vel aliud quodcumque motivum deformitatis peccati, ut oppositæ alteri Divinæ perfectioni: quæ respicit Attritio supernaturalis.

22 Sequitur tandem. Justum peccantem venialiter, peccare mortaliter; quia peccatum veniale non refertur virtualiter in Deum, quamvis in ipsum habitualiter possit referri, unde in eo actu omitteret Justus virtualem ordinationem in Deum ex Charitate. Hinc D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 1. non aliter posse solvi hoc argumentum judicavit, nisi per hoc, quòd sufficiat habitualis ordinatio nostrorum actuum in Deum, nempè non faciendo aliquid oppositum Divinæ dilectioni; sic enim ait, *Dupliciter contingit ex toto corde Deum diligere; uno quidem modo in actu, idest, ut totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur; & ista est perfectio Patriæ. Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur, ita scilicet, quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat: & hæc est perfectio viæ, cui non contrariatur peccatum veniale; quia non tollit habitum Charitatis, cum non tendat in oppositum objectum, sed solum impedit Charitatis usum.*

Quæ verba S. Doctoris nequeunt admittere aliquorum glossam, dicentium intelligere, nomine habitualis, virtualem ordinationem, nam perspicuum est seipsum explicasse de vera habituali, cum dixit, *ita scilicet, quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Ad ordinationem autem virtualem non sufficit hoc, sed ulteriùs requiritur, quòd ille actus procedat ex Charitate influente per aliquem actum antecedentem. Patet etiam ex causali, quam adducit, ideò scilicet peccatum veniale non contrariari Charitati viæ, quia non tollit habitum Charitatis, & hoc ideò, quia non tendit in oppositum objectum, non esset autem vera, si intelligeretur in verbis antecedentibus de ordinatione virtuali, quia peccatum veniale, licèt non contrarietur Charitati, non tamen est ex Charitate, & quamvis non tendat in oppositum objectum; tamen tenderet in objectum, quod non refertur virtualiter

liter in finem Charitatis, & per hoc sufficeret tollere habitum Charitatis, ratione hujus omissionis, ut sequitur ex Adversariorum sententia, ut probavimus. Denique patet ex postremis verbis, ubi S. D. ait: *sed solùm impedit Charitatis usum*. Si autem virtualiter ordinaretur in Deum ex Charitate; jam tunc actu esset exercitium Charitatis in illa virtuali ordinatione, & non impediretur Charitatis usus.

23 Est etiam hæc opinio contra D. Th. ut patet ex locis supra adductis, & ex aliis adducendis: nam S. D. sæpè docet ordinationem virtualem nostrorum actuum in Deum, ex Charitate, esse quidem necessariam, ad hoc, ut actus nostri sint meritorii vitæ æternæ, quia ad hoc neque sufficit habitualis ordinatio; ut ait loco cit. de malo, inquiens: *Non omnis actus procedens à voluntate informata Charitate est meritorius, si voluntas pro potentia accipiatur, alioquin venialia peccata essent meritoria, quæ committunt interdùm etiam Charitatem habentes; sed verum est quòd omnis actus, qui est ex Charitate, est meritorius*. Et deindè subdit clariùs: *Unde modus sub necessitate præcepti includitur, secundùm quòd præceptum ordinatur ad consequutionem Beatitudinis, non autem secundùm quòd ordinatur ad vitandum reatum pœnæ: unde qui honorat parentes, non habens Charitatem, non meretur vitam æternam, sed tamen neque demeretur*. Idem docet q. 23. de Verit. art. 7. ad 8. *Alio modo dicimur ad aliquid teneri, quia sine hoc non possumus finem Beatitudinis consequi, & sic tenemur, ut aliquid ex Charitate faciamus, sine qua nihil potest esse æternæ vitæ meritorium*. Attamen S. D. in prædictis locis semper negat teneri actus nostros virtualiter ordinare in Deum ex Charitate, adeò ut hanc virtualem ordinationem omittendo peccemus: sicque ista obligatio nec ex præcepto Charitatis, nec ex vi aliorum præceptorum, quæ obligent, ut ex Charitate fiant, oritur; ex quocumque enim horum proveniret; peccaremus, & reatum pœnæ incurreremus, omittendo; quod negat S. D. ut expressiùs habet loco cit. de malo; dicens: *Tenetur autem quilibet ad conformandum voluntatem suam voluntati Divinæ, quantùm ad hoc, quòd velit quidquid vult Deus eum velle, secundùm quòd Dei voluntas innotescit per prohibitiones, & præcepta; non autem quantùm ad hoc quòd ex Charitate velit*. Et loc. cit. de Verit. sic clariùs loquitur: *Dupliciter ad aliquid tenemur, uno modo sic, quòd si non faciamus, pœnam incurremus, quod est propriè ad aliquid teneri. Et sic, secundùm communiorem opinionem, non tenemur ad faciendum aliquid ex Charitate, sed ad faciendum aliquid ex dilectione naturali, sine qua ad minus, quidquid fit, malè fit*. In quibus verbis nota: *quod est propriè ad aliquid teneri*. Quia alius modus, nempè, ut meritoriè faciamus, non est propriè ad id teneri. Ex quibus satis liquet, rationem, quare Adversarii volunt teneri ad eliciendum novum actum Charitatis, quoties ordinatio virtualis interrumpitur, quia scilicet tenemur actus nostros ex Charitate, saltem virtualiter, in Deum ordinare, falsam esse si loquatur de necessitate præcepti propriè, undecumque proveniat, sic enim ipsum transgrediendo pœnam incurreremus, quod per S. Th. est falsum: nihil enim tenemur ex Charitate facere, ex vi præcepti; idem enim est dicere: non tenemur ad aliquid faciendum, quod dixit D. Th. verbis mox citatis; ac dicere, nihil facere tenemur, sicuti enim, non aliquis, æquivalet ad ly, *nullus*, ita, non aliquid, ad ly *nihil*.

24 Attamen ex hoc ipso colligitur, quantùm quisque studere debeat, ut opera sua ex Charitate faciat, hac pressus cogitatione; nè scilicet vacent merito, quod magni ponderis cuilibet esse deberet. Considerandum quoque est, non omninò præcepto vacare, aliquid ex Charitate facere; nam eo ipso,

quòd

quòd est necessarium adultis necessitate medii ad consequendum finem Beatitudinis, cum omnia necessaria necessitate medii, sint etiam necessaria necessitate præcepti, hoc etiam sub præcepto cadere debet, & ideò S. Th. non solùm dixit esse utile aliquid ex Charitate facere, sed de præcepti necessitate, quantùm ad hoc, quòd meritoriè actus nostros faciamus; quod adeò verum est, ut Pelagianæ impietatis dixerit esse, asserere: non teneri aliquid ex Charitate facere, quia sic posset aliquis sine Charitate legem implere; ergo aliquid ex Charitate, & meritoriè facere, cadit sub lege, & consequenter sub præcepto. At quia loquendo dè hoc præcepto proveniente ex necessitate medii, non requiritur, ut omnia opera nostra ex Charitate fiant, ideò dixit S. Th. quòd aliquis faciens opus non ex Charitate, non meret ur vitam æternam, sed tamen non incurrit reatum pœnæ, quia potest per aliud opus legem implere, sed solùm requiritur, ut aliquod opus ex Charitate fiat & ideò loco cit. de Verit. dixit Angelicus. *Et sic tenemur, ut aliquid* (nota ly aliquid, ut contradistinctum ab omni) *ex Charitate faciamus*.

25 Hinc patet Magistrum Gonet tom. 10. disp. 2. de merito art. 6. malè asserere, eum, qui post peccatum, resurgeret per Pœnit. Sacram. cum sola Attritione supernaturali, nullumque actum Charitatis eliciat, si statim contingat mori, ad Beatitudinem ingredi, non tamen ratione meriti (cum ipse optimè ibidem, & ex S. Th & efficacissimis rationibus probaverit, opus meritorium debere esse ex Charitate, saltem virtualiter influente) sed titulo hæreditatis. Malè, inquam, hoc asserit, si loquatur de eo, qui nunquam, nec antea, aliquem actum Charitatis elicuerit, aliàs iste sine Charitate legem implevisset, quod quidem intelligendum est de actu, non enim habitus cadunt sub præcepto. Itaque nec titulo hæreditatis Beatitudinem consequeretur: quia transgressor extitit præcepti Charitatis, provenientis ex necessitate medii, quod indefinitè pro tota obligat vita: nec adultis titulo hæreditatis sed meriti, conceditur Regnum, quare Paulus ajebat: *adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi*.

26 Ex alio quoque capite videtur esse contra S. Th. præfata opinio, quam impugno: nam S. D. pluribus in locis, ut est 2. 2. q. 44. art. 1. ad 1. & art. 4. ad 1. & præcipuè 1. 2. q. 100. art. 10. in corp. ubi ex professo de hoc agit, asserit modum Charitatis non cadere sub præcepto, secundùm quòd est modus actuum aliarum Virtutum; sic enim inquit:; *Alio modo potest considerari actus Charitatis secundùm quòd est modus actuum aliarum Virtutum, hoc est, secundum quòd actus aliarum Virtutum ordinantur ad Charitatem, quæ est finis præcepti, &c. Et hoc modo verum est, quod secundi dixerunt, quòd modus Charitatis non cadit sub præcepto*. Per istos autem Auctores modus iste caderet sub præcepto, quia volunt, ut sit in præcepto actus Charitatis, ut per eum ordinentur cæteri actus virtualiter.

Neque dicas: hos Auctores, non asserere, modum Charitatis prædictum cadere sub præcepto: immò expresè hoc negare; sed solùm velle modum intrinsecum Charitatis cadere sub præcepto; quod utique docet D. Th. 2. 2. locis mox citatis. Non, inquam; hoc dicas, nam licèt hoc fateantur, tamen implicitè deinde in eorum doctrina, modum prædictum cadere sub præcepto, continetur. Quod quidem, ut clariùs pateat, ex eodem D. Th. videamus, quid sit modus iste Charitatis, secundùm quod, scilicet, est modus aliarum Virtutum, & inveniemus consistere in hoc, quòd actus aliarum Virtutum ordinentur ad Charitatem, vel fiant ex virtuali ordinatione Charitatis, quod dixit S. D. loco mox cit. 1. 2. explicans in quo prædictus

modus consistat, inquiens. *Hoc est, secundùm quod actus aliarum Virtutum ordinantur ad Charitatem*, & q. cit. de malo notentur illa verba: *non autem quantùm ad hoc, quòd ex Charitate velit, nisi secundùm illos, qui dicunt, quòd modus Charitatis est in præcepto.* Ubi patet S. Doctorem, hoc, quòd ex Charitate fiant actus nostri, asserere, non posse defendi, nisi ab illis, qui dicunt quòd modus Charitatis est in præcepto. Cum igitur Adversarii velint nos teneri ad eliciendas actiones ex Charitate, idest, ut virtualiter ordinentur in Deum ex Charitate, nam ad hanc ordinationem reassumendam dicunt teneri actum Charitatis repetere; jam in eorum doctrina continetur, cadere sub præcepto prædictum Charitatis modum.

27 Dices 1. contra prædicta D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. explicans quid importet diligere Deum ex toto corde, ait, importare hoc, quòd omnia referantur in ipsum Deum. Hoc ipsum asseruit 1. 2. loco à nobis cit. ad 2. ubi dicit: *Dicendum; quòd sub præcepto Charitatis continetur, ut diligatur Deus ex toto corde, ad quod pertinet, ut omnia referantur in Deum. Sic ergo qui honorat parentes, tenetur ex Charitate honorare, non ex vi hujus præcepti, quod est, honorare parentes, sed ex vi hujus præcepti: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Ergo per S. Th. ex vi præcepti Charitatis tenetur quisque suas actiones in Deum ordinare; licèt ad hoc non teneatur ex vi præceptorum specialium, quod esset, modum Charitatis cadere sub præcepto.

Resp. quòd S. D. quando dicit, Deum diligendum esse ex toto corde, idest, ut omnia referantur in Deum, intelligendus est in ipso actu dilectionis, non in cæteris, quos deindè elicere debet, hoc est, quòd quando homo elicit actum Charitatis, ad quem tenetur, debet per illum actum, omnia in Deum referre, cum enim actus Charitatis tendat in Deum, ut diligibilem super omnia, & tanquam finem ultimum, hocque est de intrinseca ejus ratione; non diligeretur autem super omnia, & ut finis ultimus, si per illum actum non referrentur omnia in Deum; indè fit, omnia in ipsum illo actu debere referri, aliàs actus Charitatis non esset, quapropter hic modus est de substantia actus Charitatis, & instante præcepto de eliciendo actu dilectionis, si hic modus deesset, non impleretur præceptum. Hoc autem ibidem ad 1. docuit S. D. dicens: *Sub præcepto, quod datur de actu alicujus Virtutis, non cadit modus, quem habet ille actus ex alia superiori Virtute, cadit tamen sub præcepto modus ille, qui pertinet ad rationem propriæ Virtutis, & talis modus significatur, cum dicitur. Ex toto corde.* Hinc tamen non valet inferri, teneri hominem semper omnes suas actiones referre in Deum, itaut hac ordinatione interrupta, oporteat, & sub præcepto teneatur novum actum Charitatis elicere.

Nota igitur, aliud esse, per actum Charitatis, omnia referri debere in Deum, quando elicitur: aliudque esse ex vi præcepti Charitatis teneri semper, omnia in Deum virtualiter ordinare; quod expressè negat S. Th. ut patet ex locis superiùs allatis. Unde ad locum adductum in argumento ex 1. 2. dico intelligendum esse, tunc teneri parentes ex Charitate honorare, ex vi præcepti dilectionis, quando simul concurrunt præceptum dilectionis Dei, & præceptum honorandi parentes, quia tunc illum actum honoris tenetur ex Charitate in Deum referre, & hoc consonat verbis ibidem immediatè subditis à D. T. sic dicente: *Et cum ista sint duo præcepta affirmativa, non obligantia ad semper, possunt pro diversis temporibus obligare, & ita potest contingere, quòd aliquis implens præceptum de honoratione parentum, non tunc transgrediatur præceptum de omissione modi Charitatis.* Potest ergo per D. Th. implens præceptum de honora-

noratione parentum, non semper ex Charitate hoc facere; nec semper ad Deum ex Charitate, hunc actum in Deum referre; sed quando simul illa duo præcepta concurrunt, & quia aliquando, non simul concurrunt, potest alterum implere, non peccando, si ex Charitate id non præstet.

Ex quibus patet sensus verborum ejusdem S. Th. loco cit. 1. 2. in corp. ubi explicat, in quo consistat modus Charitatis, dicens. *Hoc est dictum, quòd in hoc præcepto, honora Patrem, non includitur, quòd honoretur Pater ex Charitate, sed solùm quòd honoretur Pater: unde qui honorat Patrem, licèt non habeat Charitatem non efficitur transgressor hujus præcepti; & si sit transgressor præcepti, quod est de actu Charitatis, propter quam transgressionem meretur pœnam.* In his enim postremis verbis, in quibus Recentior quidam fundatur, non est intelligendus S. D. quòd semper honorans Patrem, & non ex Charitate, sit transgressor præcepti, quod est de actu Charitatis; hic enim sensus non benè cohæret cum verbis, quæ paulò ante attulimus, quæ protulit S. Th. in eodem art. nec cum aliis locis ejusdem. Sed sensus est, admisso, quòd tunc transgrediatur præceptum de actu Charitatis (quod contingeret, quando simul hoc præceptum urgeret) non tamen ideò esset transgressor præcepti de honoratione parentum: sicque congruit cum cæteris locis D. Th.

28 Dices 2. S. D. 2. 2 q. 10. art. 5. ad 1. ait: *Charitas est una, quæ inhæret summo Bono, sunt autem diversa vitia Charitati opposita, quæ per conversionem ad diversa bona temporalia recedunt ad uno summo Bono.* Ergo peccans, & si non contra Deum immediatè, sed vel occidendo, aut furando, aut fornicando, peccat contra Charitatem, sicque duo peccata committit: ac proindè præceptum dilectionis Dei obligat, ut quæ fiunt, ex Charitate fiant; sicut enim omnia peccata sunt contra ipsam, ita omnia bona debent esse ex ipsa. Insuper S. Th. 2. 2. q. 34. art. 2. in corp. ait: *Ratio culpæ consistit in voluntaria aversione à Deo: hæc autem voluntaria aversio à Deo per se quidem importatur in odio Dei, in aliis autem peccatis, quasi participativè, & secundùm aliud.* Ergo si quodcumque peccatum saltem participativè continet odium Dei, quodlibet erit contra Charitatem, cui opponitur odium, & sic dupliciter peccaret, quicumque quodlibet peccatum committeret. Item S. D. 2. 2. q. 25. art. 12. in corp. ait: *Quilibet actus peccati mortalis contrariatur Charitati secundùm propriam rationem, quæ consistit in hoc, quòd Deus diligatur super omnia, & quòd homo totaliter illi se subjiciat omnia sua referendo in ipsum.* Ergo idem quod prius.

Resp. concesso primo Enthymemate, negando reliquas consequentias. Verum est enim, quòd quicumque peccans opponitur Charitati, & dilectioni Dei habituali, ex hoc tamen non sequitur quemlibet peccantem, duo peccata committere: pro quo, nota, quòd Charitas dupliciter sumi potest, uno modo, ut positivè eliciens proprium actum, qui est dilectio, & sic de ipsa datur præceptum speciale, & positivum, obligans per se; quod pluries repetitur in S. Script. illis verbis: *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* Et hoc modo sumptum, obligat pro loco, & tempore, sicut cætera præcepta positiva, & ad peccandum contra hoc præceptum sufficit omissio dilectionis. Alio modo sumitur, prout est quædam generalis jussio non faciendi quidquam contra Deum, non recedendi à Deo per conversionem ad bonum commutabile, sed omnia referendi ad ipsum Deum, idest negativè, nihil scilicet admittendo, quod relationem ad Deum tollat: ut dixit idem S. D. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. *Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur; ita scilicet quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Et hoc præceptum est negativum, obligans semper, & ad semper, quia ad sem-

per tenemur non facere quidquam contra legem Dei. At hoc præceptum non ponit in numero cum specialibus præceptis Decal. sed hæc sunt determinationes, & quasi conclusiones illius generalis præcepti, & universalis principii ideòque dicitur in Script. *In his duobus mandatis universa lex pendet, & Prophetæ*. Et Apost. ad Rom. 13. loquens de dilectione Proximi, omnia præcepta secundæ tabulæ ad dilectionem Proximi reducit, postquàm dixerat. *Qui diligit Proximum, legem implevit*. Et tandem concludit: *Plenitudo ergo legis dilectio*. Super quem locum ait S. Th. *In quantùm verò dilectio Proximi includit dilectionem Dei, intelligitur, quòd dilectio Proximi excludit malum, non solùm, quod est contra Proximum, sed etiam quod est contra Deum, & sic includentur etiam præcepta tabulæ primæ*. In quo etiam sensu dixit idem S. D. 2. 2. q. 44. art. 1. ad 3. *Omnia præcepta Decal. ordinantur ad dilectionem Dei, & Proximi, & ideò præcepta Charitatis non fuerunt connumeranda inter præcepta Decál. sed in omnibus concluduntur*. Quæ verba non sunt intelligenda in eo sensu, quo ea usurpat defensor Tambur. in Apolog. contra Baron. num. 20. & 21. eis intendens probare præceptum Charitatis non obligare per se, sed in alio: nam S. D. loco cit. ad 1. dixerat: *Cadit tamen actus dilectionis sub præceptis specialibus*. Unde q. 25. art. 4. cum probasset Charitatem esse specialem Virtutem, quia habet objectum speciale; scilicet Bonum Divinum, in quantùm habet specialem rationem boni; ad 3. explicat in quo sensu ab Aug. dicta sit generalis jussio, inquiens, *quia ad hoc reducuntur omnia alia præcepta, sicut ad finem, secundùm illud 1. ad Timoth. 1. Finis præcepti est Charitas*. Non ergo ideò, quia non sit de Charitate speciale præceptum; ut etiàm observavit in favorem D. Th. Lumbier observat. 20. num. 686. Unde præcepta Charitatis, licèt sint specialia, includuntur tamen in aliis præceptis, vel quia omnia reducuntur ad ipsa tanquàm ad finem; vel quia includuntur in omnibus, tanquàm principia in conclusionibus, quæ potiùs in sua virtute conclusiones includunt. Qui ergo peccat mortaliter, peccat utique contra præceptum Charitatis, sed non ideò duo peccata committit, quia præceptum, in quod peccat, est quædam determinatio præcepti Charitatis: sicut qui die festo operi servili incumberet, non committeret duo peccata; alterum, quia non sanctificat festum, & alterum, quia operi servili incumbit; quia hoc est pars illius.

Ex hoc autem non sequitur, quòd sicuti omnia peccata sunt contra ipsam Charitatem, ita omnia bona debent esse ex ipsa. Ratio discriminis est, quia illa opponuntur præcepto negativo jam explicato, quod obligat ad semper; hæc autem cadunt sub præcepto positivo, quod non ad semper obligat, ut ex supradictis patet. Unde idem S. Th q. 23. cit. art. 7. resolvit posse dari veram Virtutem sine Charitate, secundùm quòd Virtus ordinatur ad aliquem finem particularem; cui doctrinæ, quia viderentur contraria quæ habet in resp. ad 1. & 2. nota aurea verba Cajet. sic dicentis: *In eodem art. tàm in resp. ad 1. quàm in resp. ad 2. cave nè fallaris ex eo; quòd dicitur, scilicet sine Charitate deest debita ordinatio ad finem ultimum; si namque debita ordinatio deficit, actus non solùm est imperfectus, sed malus: privatio siquidem boni debiti malum constituit. Cave inquam, quoniam non est sermo de ordinatione debita actui, ad hoc quòd sit bonus moraliter, sed ad hoc quòd sit bonus simpliciter, idest ad vitam æternam. Et propterea hujusmodi privatio, non constituit actum malum moraliter, sed non bonum simpliciter. Et pro tempore, quo obligat præceptum Charitatis, constituit etiam malum: privatio siquidem boni debiti, quando, sicut, &c. oportet, constituit verè rationem mali.*

29 Remanet igitur inquirendum: quando non obliget præceptum Charitatis, prout præcipit actum positivum dilectionis Dei, & quando peccet homo speciali peccato contra Charitatem, omittendo dilectionis actum: suppono namque ex D.T. aliquando committi peccatum contra hoc præceptum; ut patet ex his, quæ habet 1.2. loco cit. dicens: *Unde qui honorat Patrem, licèt non habeat Charitatem, non efficitur transgressor hujus præcepti, & si sit transgressor præcepti, quod est de actu Charitatis.* Ubi loquitur de præcepto dilectionis Dei, hic enim est Charitatis actus. Et ibid. ad 2. clarè innuit, præceptum eliciendi actum dilectionis Dei, aliquando obligare, & aliquando transgressionem posse contingere hujus præcepti, ut patet verbis superiùs relatis. Præter tempus igitur à me probabiliter assignatum suo loco, aliud tempus colligendum videtur ex D. Th. quod sequentibus conclusionibus explicabo.

30 Dico 1. Tenetur homo, ex vi præcepti Charitatis, permanere, & perseverare in Charitate, non recedendo ab amicitia Dei; non quidem propter alia opera facienda; sed propter ipsam Charitatem, ut semper in amicitia Dei permaneat.

Probatur ex S. Script. nam Joann. 15. præcepit Dominus: *Manete in dilectione mea*: quod quidem est distinctum præceptum ab eo, quod tradiderat de actu dilectionis, cum dixerat: *Diliges Dominum Deum tuum, &c.* & cap. 14. ait: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.* Super quæ verba, lect. 5. sic ait S. Th. *Ergo qui sic habet mandata Dei, aliqualiter servat ea, sed adhùc imponitur ei, ut servet perseverando: unde dicit Aug. qui habet in memoria, & servat in vita, qui habet in sermonibus, & servat in moribus, qui habet audiendo, & servat faciendo, qui habet faciendo, servat perseverando, ipse est qui diligit me.*

Probatur etiam ratione. Quilibet tenetur non peccare, & Legem servare sed hoc ipsum importat in Charitate permanere, & ab amicitia Dei non recedere; ut patet tùm ex verbis adductis, Joann. 14. & etiam Joann. 15. ubi dicitur: *si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea.* Super quæ verba lect. 2. ait S. Th. *Hic ostendit, quid sit manere in ejus dilectione, & primò ostendit quòd hoc est servare ejus mandatum, &c. Dicit ergo manete in dilectione mea, & hoc facietis, si præcepta mea servaveritis, sic enim manebitis in dilectione mea.* Ergo quilibet tenetur in Charitate permanere, & ab amicitia Dei non recedere.

31 Dixi tamen: non quidem, propter alia opera facienda, sed propter ipsam Charitatem, quia cum Charitas sit finis præcepti, non est per se ad alia ordinata. Tùm etiam quia, si permanere in Charitate esset necessarium propter alia opera facienda, necessaria esset in omnibus operibus nostris habitualis ordinatio Charitatis in Deum, sicque ea, quæ fiunt à peccatore, cum fiant sine hac habituali ordinatione, non solùm, non essent meritoria, sed essent demeritoria, non quidem ex vi ipsius operis, sed quia concomitanter peccaret, omittendo hanc habitualem ordinationem, quod esse inconveniens supra dixi. Nec obstant illa verba supra relata D. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. in quibus videtur velle habitualem ordinationem Charitatis, nam ibi loquitur de habituali ordinatione ipsius hominis, non operum ejus, dicit enim: *Ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur; ita scilicet quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat.* Quod importat negationem eorum, quæ sunt contra Legem Dei: non positionem alicujus ordinationis in Deum, in his, quæ non sunt contra Legem Dei.

32 Ex quibus patet hominem non peccare duplici peccato, etiam quando primò Charitatem amittit, altero contra præceptum speciale, quod transgreditur, & altero contra præceptum servandi habitum Charitatis, hoc enim est generale mandatum, quia includitur in omnibus præceptis, nec ponit in numero cum eis, quantùm ad multiplicationem peccati, ut ex supradictis patet; aliàs ratio aversionis, & conversionis constituerent duo peccata.

33 Dico 2. Toties tenetur homo actum positivum dilectionis Dei elicere, quoties id necessarium fuerit pro conservatione habitus Charitatis, & amicitiæ Dei, & toties peccabit, quoties hunc actum tunc temporis omittet.

Hæc conclusio supponit necessarium fore actuum exercitium pro conservatione habitus Charitatis; quod quidem duplicem sensum habere potest. Uno modo, quia Charitas in sui conservatione dependeat ab actibus, sicut habitus acquisiti, qui per cessationem ab actu corrumpuntur, non quidem extinctu, sed marcore, ut loquitur Arist. quia nempè senescunt, & per absentiam causæ conservantis pereunt, & in hoc sensu falsum est Charitatem in sui conservatione ab actibus dependere; est enim habitus infusus, à Deo dependens tanquam à causa, tàm in sui productione, quàm in sui conservatione. Alio modo, ut intelligatur, quòd per cessationem ab actu diminuitur Charitas indirectè, per hoc quòd refrigescit subjectum habens Charitatem, per cessationem ab actu, & disponitur ad corruptionem ipsa Charitas, ut dixit S. Th. 2. 2. q. 23. art. 10. in corp. *Potest tamen indirectè dici diminutio Charitatis, dispositio ad corruptionem ipsius, quæ fit, vel per peccata venialia, vel per cessationem ab exercitio operum Charitatis*. Et hoc ideò, quia debilitantur vires, ut contrario agenti, nempè motivis inducentibus ad peccatum mortale resistere possit, unde facilè ab eis superari potest, sicque Charitas amittatur: unde idem S. Th. ibid. art. 11. in corp. ait; *Unde quando actu in Deum non fertur, potest aliquid occurrere, per quod Charitas amittatur*. Et ad 4. sic inquit: *Charitas secundùm rationem sui actus excludit omne motivum ad peccandum; sed quandoque contingit quòd Charitas actu non agit, & tunc potest intervenire aliquod motivum ad peccandum, cui si consentiatur, Charitas amittitur*. In hoc igitur sensu necessarii sunt actus dilectionis Dei pro conservatione habitus Charitatis, ut homo in Charitate permaneat, & ab amicitia Dei non recedat, & hæc necessitas, cum non ordinetur ad aliud extra lineam Charitatis, sed ad ipsam Charitatem, non incongruit actibus Charitatis; qui sunt actus ejus, quæ est finis præcepti. Hoc supposito.

34 Probatur Conclusio. Certum est extare præceptum eliciendi actum Charitatis, & per se aliquando obligare, non ratione alterius, ut Propos. 7. probatum est: certum quoque est præcepta positiva obligare quoties necessitas urget; sed conservatio habitus Charitatis est necessaria necessitate præcepti, ut probatum est: & ad ipsius conservationem est necessaria actuum Charitatis exercitatio modo explicato: ergo præceptum dilectionis Dei obligat toties, quoties id necessarium fuerit pro conservatione habitus Charitatis.

Confirmatur. Præceptum de fine, implicitè claudit præceptum eorum, quæ sunt necessaria ad finem; sed conservatio Charitatis est in præcepto, ut probatum est, ergò in hoc præcepto includitur præceptum faciendi quicquid est necessarium pro conservatione Charitatis. Atqui ad conservationem Charitatis est necessaria exercitatio actuum ejusdem, quando ex eorum cessatione adeò refrigescit, ut minuantur vires ad resistendum contrario agenti, quod

ti, quod

ti, quod est dispositio ad ejus corruptionem: ergo tunc est in præcepto actum dilectionis elicere. Major communiter admittitur, eamque inductivè possem probare. Traditur à S. Th. 2. 2 q. 32. art. 5. in corp. ubi de dilectione Proximi sic ait. *Cum dilectio Proximi sit in præcepto, necessè est omnia cadere sub præcepto, sine quibus dilectio Proximi non conservatur*. Reliquæ propositiones ex dictis constant. Non oportet autem tempus præfigere, sed unusquisque sibi consulat, quantùm satis sibi esse cognoscit.

35 Objicies 1. contra hanc secundam Conclus. authoritatibus S. Script. adductis pro prima Conclus. in quibus, præceptum Charitatis servari asseritur per hoc, quòd mandata Dei serventur. Hoc etiam docuit S. Th. 2. 2. q. 44. art. 4. ad 2. ubi explicans, in quo consistat præceptum dilectionis Dei, dicit: *Ita scilicet, quòd nihil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat*. Et ex authorit. jam adducta Apost. ubi per observantiam præceptorum, quæ sunt circa Proximum, probat diligi Proximum: ergo præter observantiam Legis, non oportet aliquem actum dilectionis elicere.

Hanc sententiam, quam probare intendit argumentum docuit P. Joann. Henriq. citatus a Lumbier Observ. 20. num. 685. Resp. tamen, quòd dum in prædictis locis fit mentio de observantia præceptorum, etiam includitur præceptum actus dilectionis, quod, & in Lege veteri, & in nova jam fuerat promulgatum, & adeò commendatum, ut Dominus dixerit. *Hoc est maximum, & primum mandatum*. Unde per observantiam mandatorum non excluditur necessitas eliciendi actum dilectionis Dei. Et ex supradictis jam constat D. Th. hoc speciale præceptum statuisse, ut contradistinctum a negativo nihil faciendi contra Legem Dei.

36 Ob. 2. Si ideò est in præcepto, elicere actum dilectionis Dei, quia per ejus cessationem disponitur Charitas ad corruptionem, etiam esset in præcepto, sub mortali obligante, vitatio peccatorum venialium, sed hoc est absurdum: ergo, &c. Seq. prob. nam per multiplicationem venialium etiam refrigescit Charitas, & disponitur ad corruptionem, ut patet ex adducta authoritate S. Th. ergo si hæc est ratio, quare teneatur sub mortali ad eliciendum tunc actum Charitatis, etiam esset ratio sufficiens, quare teneatur sub mortali ad vitanda venialia.

Resp. negando Sequ. ad cujus probationem dico, disparem esse rationem; nam dispositio ad corruptionem per venialia est reparabilis per ipsum actum Charitatis, qui retractat venialia, ac dispositionem ad corruptionem per illa inductam expellit: at dispositio ad corruptionem per cessationem ab actu, non potest per aliud expelli, & fervor Charitatis reparari nisi per ipsum actum dilectionis: unde hic est simpliciter necessarius pro conservatione habitus, non autem vitatio venialium.

37 Dices dupliciter 1. Potest per orationem conservatio habitus obtineri, & contrario agenti resisti: ergo non est simpliciter necessarium actum dilectionis elicere pro habitu conservando. Antec. patet ex praxi piorum hominum: 2. Si toties oporteret actum dilectionis elicere, quoties id est necessarium pro habitus conservatione, necessarium esset semper in actuali dilectione manere, nam ut ait S. Th. supra relatus: *Quandoque contingit, quòd Charitas actu non agit, & tunc potest intervenire aliquod motivum ad peccandum*. At hoc non est possibile viatori, sed est perfectio Patriæ, ut ait idem S. D. ergo.

Resp. ad 1. Quòd si oratio ordinetur ad hunc finem conservandi habitum Charitatis, ab ipsa Charitate imperatur; actus autem imperatus, licèt spe-

cificativè sumptus sit actus Virtutis, à qua elicitivè procedit; reduplicativè tamen, ut imperatus non specificatur ab objecto, ad quod immediatè tendit, sed à motivo, quod est objectum Virtutis imperantis, estque actus illius. Oratio igitur, ut imperata à Charitate, ab objecto ipsius specificatur, & reduplicativè ad Charitatem pertinet, quamvis specificativè sit actus Religionis.

Ad 2. nego Sequ. ad cujus probationem dico, quòd licèt quando Charitas actu non agit, possit intervenire aliquod motivum ad peccandum, si tamen Charitas non est in via ad corruptionem per diuturnam cessationem ab actu, suppetunt vires ad illud motivum vincendum: unde non ideò tenetur homo actus Charitatis elicere, nè detur locus insurgendi motivis peccandi, sic enim, semper oporteret in actuali Charitatis exercitio permanere; sed ad hoc, ut in suo robore permaneat Charitas, ad insurgentia motiva vincenda, ad quod sufficit, nè diuturno tempore actus Charitatis omittantur. Hos autem plùs, minùsve repetere oportet, prout diversitas applicationis, & status exigit: ab implicato namque negotiis sæcularibus frequentiùs opus est actus Charitatis repeti; cum ea divertant à Deo. Ab applicato verò meditationi, lectioni sacrorum librorum, prædicationi, similibusque piis operibus, non adeò frequenter, quia cum hi actus, in piis viris, regulariter imperentur à Charitate; eorumque exercitium in suo robore Charitatem retineat; non disponitur ad corruptionem, nec diminuitur per cessationem ab actu formali dilectionis.

38 Dices tandem. Videtur, præceptum Charitatis, hoc modo explicatum, incongruè poni: nam solos Justos obligaret, non peccatores, qui è Charitate exciderunt.

Resp. quòd pariformiter ad Justos, etiam obligat peccatores: nam sicut tenemur Jus Divinum illæsum servare, non peccando, ita, & læsum, quò ad fieri potest, per Pœnitentiam raparare: ex quo colligit S. Th. præceptum Contritionis. Ita pariter, sicut tenemur Dei amicitiam conservare; ita, & per peccatum amissam, tenemur recuperare; sicque ex vi præcepti Charitatis, tenetur peccator actum dilectionis elicere ad habitum recuperandum, & iterùm cum Deo amicitiam ineundam: Unde S.Th. q.23. de Verit. art. 7. ad 7. ait: *Quilibet tenetur quantùm in se est ad Charitatem habendam, & si non facit quod in se est, peccat peccato omissionis.* At quia in nova lege, præcepto Contritionis successit Sacramentum Pœnitentiæ, quod cum sola Attritione justificat, potest per hoc Sacramentum, in Dei amicitiam redire: sicque ex hoc præcisè capite non tenetur peccator determinatè actum dilectionis elicere, sed indeterminatè, vel actum Charitatis, seu Contritionis elicere; vel ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere.

39 Sed meritò quæris: an ad recuperandam Dei amicitiam, in quolibet instanti teneatur, itaut toties omittens actum Charitatis pro ipsa acquirenda, quoties potest, multoties peccet?

Ad hoc respondeo, non teneri in quolibet instanti, nec toties peccare, quoties potens id præstare, omittit; sicut etiam dicitur de actu Contritionis: & tamen non minùs tenetur Jus Divinum læsum reparare, quàm Dei amicitiam requirere. Tenetur igitur tunc, quando imminet necessitas aliquid faciendi, quod sine Charitate facere non potest; ut in sententia Scoti, quando singulis diebus Dominicis, tenetur ad actum amoris Dei, ex vi præcepti Charitatis; vel saltem, aliquo cujuslibet hebdomadæ die, ut probabile suo loco reputavi: vel in die festivitatis, in qua aliquod Divini amoris my-

sterium

ſterium recolitur; ut ibidem probabile dixi, in periculo, vel articulo mortis, &c. quæ tempora per hunc modum dicendi non excluduntur, ſed aliud ſuperadditur. Ratio eſt, quia præcepta affirmativa non obligant ad ſemper, licèt ſemper obligent; ſed quando neceſſitas urget, ſicut etiam dixi de Juſto, non teneri, niſi quando neceſſitas urget habitum Charitatis conſervandi; ita tunc tenetur peccator, quando neceſſitas urget habitum recuperandi. Hoc docuit S. Th. loco cit. de Verit. poſt verba poſtremò relata, ſubdens, *Non tamen oportet, quòd in quolibet inſtanti, in quo non facit, peccet, ſed tunc tantùm, quando facere tenebatur, utpotè, cum ei neceſſitas imminebat aliquid faciendi, quod ſine Charitate facere non poteſt, ut Sacramenta accipere*. Ubi nota hæc ultima verba: *ut Sacramenta accipere*: appoſuiſſe S. Doctorem cauſa exempli, non quia hoc unicum ſit tempus, in quo ad Charitatem habendam tenetur, & hoc uſus eſt exemplo, quia clarum eſt tunc temporis teneri.

40 At iterum obmurmurantem audio: hoc modo dicendi ſæpius obligari Juſtos, quàm peccatores ad actum amoris Dei eliciendum, frequentiùs enim contingit neceſſitas repetitionis actuum, pro habitu conſervando, quàm neceſſitas aliquid faciendi, quod ſine Charitate fieri nequit: cum etiam admiſſis illis probabilibus opinionibus, æquè tunc Juſti, ac peccatores teneantur.

Reſpondeo: rem ita eſſe; nec mirum; nam divites ad dandam eleemoſinam tenentur, non pauperes: & potiùs quàm iſti abſtinere ab opere ſervili die feſto obligantur. Deobligantur infirmi ab audiendo ſacro, non tamen benè valentes. An ideò hoc oneris eſt divitibus, & benè valentibus, & quærimonias effundent, quare illi excuſentur? Sicut igitur opibus, & valetudine illa onera compenſantur, ita facilitate, delectatione, ac merito, quibus Juſti in illis eliciendis actibus afficiuntur, onus (jucunditas potiùs, ac ſuavitas) illius præcepti compenſatur.

Concludamus igitur præter tempora, ſupra probabiliter aſſignata, teneri hominem ad eliciendum actum Charitatis, quoties eſt neceſſarius in Juſto pro conſervatione habitus Charitatis, qui per ceſſationem ab actu, cum tepeſcat, diſponitur ad corruptionem, ideſt facilè vinci poteſt à contrario agente, & hoc eſt ex vi ipſius præcepti Charitatis, non ex vi aliorum præceptorum; unde optimè proſcripſit Alexander VII. Propoſ. 1. ſententiam aſſerentem hominem non teneri ad actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum ad eas Virtutes pertinentium, & Innoc. XI. illam aliam aſſerentem. *Tunc ſolùm obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſumus*. Sic enim obligaret ratione alterius præcepti. Neque mea ſententia coincidit cum aſſerentibus, tunc teneri elicere actum Charitatis, quando urgeret tentatio, quæ ſine actu Charitatis vinci non poſſet nam non ajo teneri, quando inſtat tentatio, ſed quando Charitas eſt in via ad corruptionem; & propter ipſius conſervationem: ex quo tanquàm effectus ſequitur tentationum victoria. Cum igitur hæc neceſſitas ſæpiùs urgeat, ut experientiæ conſtat, optimè damnatæ ſunt illæ Propoſitiones, quæ vel ſemel tantùm in vita, vel nè ſingulis rigoroſè quinquennis, per ſe obligare ajebant Charitatis præceptum. Super hoc autem efficaciſſimè, nè dicam evidenter, diſcurriſſe arbitror, & ſi alicui rigida videatur doctrina, ſaniori tamen judicio ac Eccleſiæ ſententiæ libenter meum ſubmitto ſenſum.

41 In eadem obſervat. 7. num. 182. ubi ſermo eſt de comedere, & bibere; & de uſu conjugii, ob ſolam voluptatem: vult indè non inferri idem dicendum

dum de aliis quibuscumque delectationibus ; unde remaneat in suo robore opinio de actu indifferente in individuo. At licèt fatear opinionem de actu indifferente in individuo non explodi ; quia hæc præscindit à quocumque fine ; valdè tamen probabile existimo cæteras quascumque humanas actiones, constituentes sibi finem in delectatione, ob paritatem rationis damnatas manere implicitè, in illis duabus Propositionibus ; unde rationes, quas ibi adduxi ad expugnandas illas, æquè, ac pro reliquis militant.

Frivolæ autem sunt responsiones, quas ipse adhibet : dum enim ait : hominem operantem propter delectationem moderatam, non operari ritu bruti, sed juxta gradum homini, & bruto communem : videtur mihi clarè concedere in secunda parte, quod negat in prima. Quis namque est gradus homini, & bruto communis, nisi gradus sensitivus seù animalis? Si ergo operatur juxta hunc gradum, operatur ritu bruti, idest non secundùm id, per quod à bruto secernitur ; quod indecens est actioni humanæ, & deliberatæ, & vitium hominis, ut ibi ex S. Aug. inculcavimus. Si ergo ipsi non constat de præcepto in oppositum, ut ait, prohibente operationem propter delectationem moderatam ; mihi constat ex præscripto naturæ, quæ hominem docet non prætermittendum rationis ductum in actibus deliberatis, qui sunt actus humani, in quantùm homo est ; ac proindè debent regulari ab eo, per quod in esse hominis constituitur, nempè à ratione, & si in re cum gradu sensitivo conveniant : nonnè indecens est actum à ratione imperatum irrationabilem esse? rationem imperantem, rationis regulas prætermittere? Quis quæso Regem in actibus ipsis regiis plebejè se gerentem non parvi faceret? Ex quo patet constare de lege naturali prohibente delectationes appeti tanquàm finem ab homine, quia ipsa instituit delectationes propter operationes, ut ex S. Th. Seneca, ac S. Aug. suo loco retulimus : unde cum in medio reperiatur ratio utilis, & ratio delectabilis, non est quippè malum delectationem appetere : at non separando a ratione utilis, quæ per se medio competit, sed ea utendo propter finem assequendum: malum autem est in illa sistere tanquàm in fine ; ex hoc namque medium converteretur in finem, quod est naturæ ordinem invertere : & teste D. Aug. *Omnis humana perversitas est uti fruendis, & frui utendis.*

42 Id quod eadem observat. 7. §. 4. num. 190. videtur à doctrina à me tradita, Propos. 13. num. 5. contra rationem à Tambur. assignatam, discrepare prima facie ; non tamen in re dissonat : non enim est intelligendus, tristitiam, vel gaudium specificari à motivo, seu fine operantis, non ab objecto volito ; nam oppositum docet num. 194. in resp. ad arg. contrariæ sententiæ ; sed est intelligendus juxtà à me dicta num. 6. quia scilicèt motivum refundit bonitatem, vel malitiam in objectum, quod proindè specificat actum, ut sic malitia vel bonitate indutum, quandò motivum est talis conditionis, ut objectum honestare valeat ; objectumque est capax honestatis ex circumstantiis, cum non est adeò intrinsecè malitia affectum, ut eam nullatenùs deponere queat, pro quo etiam facit id, quod affert num. 196.

43 Pro quo notanda est alia doctrina, quam habet num. 198. quæ maximè conducit ad intelligentiam ejus, quod dixi Propos. cit. num. 6.

Sciendum igitur est duo esse genera intrinsecè mali, aliud est malum ex inclusione malitiæ, quod scilicèt ita in se includit malitiam, ut ex nulla circumstantia honestari possit, neque jussu Dei reddi licitum ; immò impossibile est à Deo præcipi, hujusmodi est mendacium ; odium Dei, &c. aliud est per se malum non ex inclusione malitiæ impræscindibilis, sed quia ex genere

nere suo habet imperfectionem, & informitatem, à qua tamen ex aliquo adjuncto potest exui, & depulcrari. Homicidium est intrinsecè malum secundi generis, quia secundùm se dicit imperfectionem, & informitatem, qua tamen spoliatur, si exercetur ab habente potestatem, & Justitiæ legibus servatis, vel si cedit in commune Reip. bonum, vel si à Deo imperetur, cujusmodi extant in S. Scriptura plura exempla, etiam eorum, qui à suicidio excusantur, quia id fecerint ex Dei instinctu. In casu igitur, quo quis lætatur de morte alterius, vel tristatur de ejus vita, vel ei mortem optat, quandò justè ab habente potestatem illi mors posset infligi, ut docui ex Cajet. ibi: illud objectum, nempè mors specificat actus gaudii, desiderii, &c. at prout in illis circumstantiis malum non est, sed informitate, & imperfectione exutum, ac depulcratum; unde motivum concurrit, ut circumstantia honestans objectum: ac proindè ab eo aliquoties desumitur bonitas objecti.

In hoc igitur consistit discrimen inter nostram doctrinam, & illam Tambur. Castropal & aliorum ibi relatorum: quòd illi velint, quamvis obiectum sit malum, actum non specificari ab ipso, sed à motivo, quod est bonum, & sic in omni casu, quo adesset motivum bonum, isti actus essent boni: unde posset quis complacere de omnibus flagitiis à se perpetratis, non quia talia, sed quia indè aliquod emolumentum, & utilitatem percepit. Sic de fornicatione, perjurio, infamatione, & similibus: (quia ut obiectum complacentiæ, sunt objectum actus inefficacis) quod est absurdum. Nos autem volumus, etiam actus illos specificari ab objecto, non à motivo: at in casu, quo objectum ex adjunctis circumstantiis est denudabile à malitia, potestque honestari, actus circa ipsum ut sic versans, non erit illicitus: actus verò erga objectum nullatenùs à malitia denudabile, etiam si sit inefficax, & motivum sit bonum, ut gaudium de mendacio præterito, etiam si ex eo orta sit salus animæ; & propter hoc motivum, nequit licitus esse. Licitum tamen esse potest gaudium de salute animæ sequuta, quia hæc esset objectum specificativum illius actus, quæ est aliquod bonum, quamvis ex prava causa originem traxerit. Hæc benè nota, non enim abs re iterum conatus sum explanare.

44 Ab eo, quod observat. 9. § 3 num. 303. refert ex Leandro, doceor modificare id, quod asserui Propos. 34. num. 2. ubi dixi licere indirectè, & per accidens abortum procurare, etiam fœtus animati. Sic inquam prædictum assertum est limitandum, ut intelligatur, attento naturæ ordine: attamen attento ordine gratiæ, ob salvandam animam fœtus non licere. Hoc autem contingere potest, quando certò moraliter constat, quòd si mater moriatur, poterit infans extrahi, & aqua Baptismi ablui. Ratio desumitur ex doctrina S Th. à me pluries in hoc opusc. relata: nempè ad subveniendum saluti spirituali Proximi in extrema constituti necessitate, teneri quemlibet ex Charitate vitam corporalem exponere, plùs enim diligenda est salus animæ alterius, quàm corpus proprium: at in eo casu versatur proles in extrema necessitate salutis spiritualis, & privationis Gloriæ, ergo licèt mater aliàs habeat jus conservandi propriam vitam, & si indè per accidens sequatur mors innocentis, debet huic juri cedere, & salutem spiritualem illius animæ, propriæ vitæ corporali præferre.

Notanter autem dixi, quando certò moraliter constat, non enim tenetur privari jure tuendi propriam vitam pro bono incerto alterius spirituali: sic enim damnum pateretur sine alterius profectu, vel saltem nimis dubio.

45 In eadem observat. 7. num. 299. affert casum, quo fœmina manserit gravida ex vi inevitabili, quam ei vir intulit, nec appareret via, ut de violentia constaret, videtur tunc abortum posse procurari, quæ est unica via pro tuendo suo honore, aitque videri id non fore contra condemnationem, nec contra rationem. Mihi tamen videtur fore contra rationem, & ex paritate rationis ad eum casum extendi condemnationem. Quòd enim hæc invita passa sit hanc infamiam, non tollit malitiam repertam in abortu; quæ non aliter excusari potest, nisi quia per accidens sequatur: in præsenti autem directè intenderetur, unde ex doctrina à nobis tradita Propos. 30. num. 1. & 2. ac 7. evidenter colligitur non esse licitum in hoc casu procurare abortum, etiam si sit fœtus inanimati, cum sit homo in via, sicut non licet directè intendere mortem alterius, ob propriam defensionem, ut latè loco cit. explicuimus. Immò hic casus mihi videtur comprehensus in 30. Propos. damnata qua dicitur. *Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit.* Si enim fœtus debet dici invasor, cum aliud non faciat nisi inferre ignominiam, quæ est idem effectus, ac ille sequutus ex calumnia, etiam si aliter hæc vitari nequeat, illicitum erit abortum procurare. Tùm etiàm quia, licèt vir fuerit violentus aggresfor, & injustus, tamen fœtus indè sequutus est innocens, at non licet directè occidere innocentem ad tuendam propriam vitam, quamvis si ex defensione propriæ vitæ, per accidens sequatur mors innocentis non sit culpabilis, qui jure defensionis utitur, ut tradit Tapia ab ipso citatus; ex quo nititur suam sententiam confirmare.

Nec valet argumentum, quod adducit, sic dicens, tunc semen tanquàm viri instrumentum, aut virtus est aggressor injustus, & violentus castitatis fœminæ; sed juxtà communem Theologorum doctrinam potest fœmina injustum suæ castitatis aggresforem occidere: ergo etiam fœtum inanimatum.

Non inquam valet. Tum quia, semen transacta violentia actuali viri, non est aggresfor castitatis, jam enim castitas fuit violata, sivè sequatur conceptio fœtus, sivè non, nec per abortum recuperatur, unde non remanet locus defensioni tanquam contra aggresforem castitatis, sed solùm tanquàm contra aggresforem honoris, qui ex effectu sequuto periclitatur, & actualiter videtur persistere. Vel igitur licitum est abortum procurare, ratione, qua fœtus est substitutus illius, qui fuit aggresfor castitatis, & hoc modo coincidit cum illo, qui post impactam alapam fugit, quem non licèt insequi ad repercutendum, nam licèt iste perseveret, non tamen perseverat ut castitatis aggresfor, quare perinde est, ac si fugerit secundùm hanc rationem: vel tanquàm contra invasorem honoris, & sic est similis ei, qui nititur calumniam inferre, quem non est licitum occidere, etiam si aliter ignominia vitari nequeat.

Tum etiam quia. Ideò licet violentum, & injustum castitatis aggresforem occidere, quia directè actio illa est defensiva, & de se tendens ad repellendum aggresforem; sicut dixi de aggresfore vitæ, ex quo per accidens, & præter intentionem sequitur mors invasoris, in præsenti autem directè intenditur ejectio fœtus, ad ejusque interemptionem tendit actio, quamvis sit ordinata ad finem propriæ defensionis, quod esse illicitum ex SS. Th. & Aug. ibi ostendimus. Etiam constat ex Propos. 18. inter damnatas ab Alexander VII. quæ sic habet: *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest*

test innocens damnum evitare. Et tamen in hoc casu esset ad propriam defensionem (nec alia patet via) mors illorum ordinata. Ex quibus conjice, semper oculos fixisse Summos Pontifices ad extirpandam doctrinam de occisione per se intenta, licèt ad propriam defensionem ordinata tanquàm medio; non enim aliundè illicita reddi poterat occisio in dicta Propos. notata, non enim injustum est se defendere ab injusto aggressore, vel vitæ, vel bonorum, circa quæ ferri potest iniqua sententia; neque quia deesset moderamen inculpatæ tutelæ, nam dicitur: *Si alia via non potest innocens damnum evitare*. Ex quo igitur capite illicitum est? certè non aliundè, nisi à modo assignato.

46 Ex his patet ad casum huic affinem ab ipso Lumbier adductum num. 300. quem non audet decidere, talisque est, fuit quorumdam doctorum hominum consultatio, qui jamdiù consulti, an esset licitum medicinali aliquo potu abortum procurare in quadam Religiosa, alioquin maxima Dei serva, cum qua Dæmon violenter congressum habuerat, & medicorum judicio signa graviditatis apparebant, & resolverunt affirmativè; quia sic graviditas erat injustus aggressor, & violentus castitatis illius; quod speculativè probabile videri ait Lumbier. Mihi verò nec speculativè videtur probabile, ob rationes supra adductas, & Summorum Pontificum Decreta, quibus videtur obstare.

47 Ex his quæ habet observat. 15. circa Propos. 57. moveor ad examinandam quæstionem de Sacramento valido, & informi, quod circa Sacramentum Pœnitentiæ de mente S. Th. tuentur tàm Thomistæ, quàm alii. Hujus examen ibi omisi, quia nullum mihi scrupulum attulit, posse hanc opinionem existimari cum illa damnata connexionem habere: in nullo enim casuum, quos recensent Thomistæ, ex defectu supernaturalis Attritionis censent Sacramentum Pœnit. validum fore, sed informe: mihi verò qui in uno dumtaxat casu cum Gonet id admitto, ut infrà explicabo, nec levem attulit suspicionem. Optimè autem, non satis laudatus Lumbier, hujus opinionis de Sacramento valido, & informi cum Propositione prædicta incohærentiam ostendit. Nostrum igitur erit, in quo casu revera admittendum sit Pœnit. Sacr. validum, ac informe, disputare.

48 De mente S. Th. admittentis hoc Sacr. validum, sed informe, sine fundamento quis dubitaret, an hoc admiserit ex defectu doloris supernaturalis, ex quo validum fieret; quamvis fructus non reciperetur, nam ipse perpetuò docuit actus pœnitentis, inter quos est contritio, seù dolor, esse de necessitate Sacramenti, esse partes hujus Sacramenti, esseque de ejus substantia; immò de ejus mente dubitatur, an veram, & perfectam contritionem statuerit pro hujus Sacramenti materia. Nec eum oblitum hujus doctrinæ putes; nam art. immediatè præc. ad illum, quo statuit dari posse Sacramentum validum, & informe; nempè in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. bis eam repetiit. Primò, quæstiuncula 2. ad 1. ubi sic habet.

Ad primum ergo dicendum quòd in Sacramento Pœnitentiæ non solùm est aliquid ex parte ministri, scilicèt absolutio, & satisfactionis injunctio, sed etiam aliquid ex parte ipsius, qui suscipit Sacramentum, quod est etiam de essentia Sacramenti, sicut contritio, & confessio, & iterum quæstiunc. 4. in corpore, ubi inquit: *Dicendum quòd alia Sacramenta non consistunt in hoc quod ad Sacramentum accedens aliquid agat, sed solùm, ut recipiat, sicut patet in Baptismo, & hujusmodi: sed actus recipientis requiritur ad percipiendum utilitatem Sacramenti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constitutus, quasi removens, prohibens, scilicèt fictionem: sed in*

Pœni-

Pœnitentia actus accedentis ad Sacramentum est de substantia Sacramenti, eò quod *contritio*, *confessio*, *& satisfactio sunt Pœnitentiæ partes*, *quæ sunt actus pœnitentis*. In quibus verbis assignat discrimen inter Pœnitentiam, & Baptismum quare scilicèt hic possit esse validus, & informis ex defectu dispositionis in suscipiente, non autem Pœnitentiæ Sacramentum; quia scilicèt ad hoc, actus pœnitentis sunt necessarii, ut partes, non ut dispositio ad utilitatem Sacramenti tantummodò. Quare quandò S. D. ait posse dari Sacramentum Pœnitentiæ validum, & informe, nequit intelligi, ut hoc eveniat ex defectu contritionis, vel attritionis supernaturalis, quæ per ipsum est actus requisitus ad substantiam Sacramenti, ejusque pars; nullum enim Sacramentum potest consistere, & esse validum sine eo, quod ad ejus substantiam requiritur.

49 Quamvis autem Scotus asserat essentiam Sacramenti Pœnitentiæ consistere in absolutione, actus verò pœnitentis, esse requisita; non est intelligendus de requisitis ad recipiendum fructum Sacramenti, sicut in Baptismo, aliàs etiam sine hujusmodi actibus, scienter, & culpabiliter omissis consisteret validè Pœnitentiæ Sacramentum, quod est contra Trid. *sess.* 14. statuentem requiri ad integritatem Sacramenti: sed est intelligendus de essentia metaphysicè accepta, quæ consistat in absolutione; adeò ut non excludat actus pœnitentis, vel à requisitis essentialibus; vel à partibus integralibus Sacramenti Pœnit. quemadmodum omnes admittimus de essentia physica Beatitudinis formalis esse non solùm actum intellectus, sed etiam voluntatis; quamvis deinde controversia sit, in quonam ex illis essentia metaphysica consistat: asserentibus Thomistis in actu intellectus, Scotistis verò in actu vo'untatis, quapropter hæc difficultas de Sacr. Pœnit. valido, & informi, etiam in schola Scoti locum habere potest.

50 Conformiùs tamen ad Trid. est, actus pœnitentis esse materiam hujus Sacramenti, quàm requisita; licèt enim cap. *6.* sess. 14. dicat: *requiruntur*: tamen paulò ante dixerat: *sunt quasi materia hujus Sacramenti ipsius pœnitentis actus*, *nempè contritio*, *confessio*, *& satisfactio*, *qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti*, *plenamque*, *& perfectam peccatorum remissionem*, *ex Dei institutione requiruntur*, *hac ratione Pœnitentiæ partes dicuntur*: ubi, ut patet ly (*requiruntur*) debet intelligi conformiter ad contextum; scilicèt tanquàm materia, & tanquàm partes. Et can. 4 dicitur. *Si quis negaverit ad integram*, *& perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente*, *quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ*; *scilicèt contritionem*, *confessionem*, *& satisfactionem*, *& tres pœnitentiæ partes dicuntur*, *anathema sit*. Ubi explicat in quo sensu requirantur, videlicèt tanquàm materia, non ut merè requisita. Et quamvis ibi dicatur, *quasi materia* hoc non est ad excludendam veram rationem materiæ, sed quia non est materia ab extrinseco apposita, ut in cæteris Sacramentis, ut dicitur in Cathechismo Rom. de Pœnit Sacr. num. 14. ubi sic habetur: *Non ideò hi actus*, *quasi materia*, *à Sancta Synodo appellantur*, *quia veræ materiæ rationem non habent*, *sed quia ejus generis materia non sint*, *quæ extrinsecùs adhibeatur*, *ut aqua in Baptismo*, *Chrisma in Confirmatione*.

51 Maneat igitur Attritionem supernaturalem, non solùm requiri ad fructum in Sacramento Pœnit. sed etiam ad validitatem, unde Propositio asserens sufficere Attritionem naturalem modò honestam, est falsa tàm si intelligatur de sufficientia ad validitatem, quàm quò ad fructum.

Huic

Huic autem non conformantur Thomistæ asserentes posse dari Sacram. Pœnit. validum, & informe; nam nunquàm recurrunt pro validitate ad Attritionis supernaturalis defectum, quæ sufficiat pro valore, non autem pro fructu: sed semper retenta pro validitate, necessitate doloris supernaturalis, ex alio cap. assignant informitatem, nempè carentiam gratiæ, & remissionis peccatorum, quæ est effectus, fructus, & utilitas Sacramenti, qua si careat est informe. Ad tres namque casus reducuntur illi, qui assignantur à Thomistis, teste Gonet in clypeo Theol. Thomisticæ *tom.* 15. *disp.* 10. *art.* 1. §. 1. quorum primus est quandò contingit aliquem facere confessionem non integram, ex defectu sufficientis examinis, quod tamen pœnitens credit esse sufficiens ex ignorantia invincibili, vel etiam vincibili, quamvis non crassa, & affectata, & hoc tenent Ledesma, Nugno, & Candidus; & hunc casum admittit quoque Lumbier, etiam si defectus examinis sit culpabilis num. 517. Secundus casus est, quandò pœnitens habet dolorem supernaturalem sufficientem ad valorem Sacramenti; sed deficit propositum requisitum pro fructu; vel quia, licèt excludat formale propositum peccandi, non tamen virtualem, & implicitam quandam, seu secretam peccandi voluntatem; quod tamen pœnitens non cognoscit: ut affert Gonet ex Joann. à S. Th. vel ut explicat Lumbier, num. 519. quia non adest propositum explicitum non peccandi in futurum, quia distrahitur circa futurum, licèt sit dolor efficacissimus de objecto præterito cum ipse asserat non sufficere propositum virtuale pro fructu Sacramenti, quamvis pro validitate sufficiat. Vel denique, quia propositum non est ita efficax, ut sufficiat pro fructu, sivè id pœnitens ignoret invincibiliter, sivè vincibiliter; cum hac differentia, quòd si ignorantia est vincibilis, mortaliter peccat: secùs verò si invincibilis foret.

Tertius casus, qui tantùm admittitur à Gonet, & à Philippo à SS. Trinitate; quem quoque Suar. tradidit, est, quando Attritio non est generalis, idest ex motivo generali turpitudinis peccati in genere; atque adeò non se extendit ad peccata ex oblivione naturali, & inculpabili pœnitentis omissa in confessione. Ex. Gr. quis habens quatuor peccata lethalia, perjurium, furtum, homicidium, & adulterium, solùm tria explicat in confessione, & de ipsis dolet ex motivo particularis deformitatis eorum: quartum verò ex oblivione naturali, & inculpabili non confitetur, nec de illo dolet, quia existimat illud non commisisse.

Constat igitur: casus, in quibus per Thomistas admittitur Sacramentum Pœnitentiæ validum, sed informe, nullatenùs sub prædicta damnata Propositione comprehendi, nec ullam ea connexionem habere: siquidem illa asserebat sufficientiam Attritionis naturalis: isti verò supponunt dolorem supernaturalem: unde quando S. Th. ait: *Et secundùm hoc, confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus.* Non est intelligendus, quia revera dolorem non habeat, sed quia non habet dolorem de omnibus peccatis, etiam de illo inculpabiliter oblito, quia ad illud non extenditur dolor, ut dicitur in tertio casu, quem solum ego admitto: pro quo astruendo.

Dico 1. Confessionem non esse validam, & informem in primo casu, nempè quando quis facit confessionem non integram ex defectu sufficientis examinis.

Probatur. Vel pœnitens inculpabiliter hoc præstat, credens invincibiliter, sufficiens examen suæ conscientiæ præmisisse; vel culpabiliter, & cum ignorantia vincibili, atque adeò mortaliter culpabili: si primum, est Sa-

cra-

cramentum validum, & formatum, ac obtinet remissionem peccatorum: si secundum, tunc confessio non solùm est informis, sed etiam invalida: ergo in illo casu non habetur confessio valida, & informis. Prob. Minor quò ad primam partem: quoniam tunc non ponit obicem gratiæ, & remissioni peccatorum, si quidem inculpabiliter illud peccatum omittit: ergo indirectè ipsi remittitur peccatum omissum. Prob. Conseq. ex Trid sess. 14. cap. 5. ubi dicitur: *Peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt in universùm, eadem confessione inclusa esse intelliguntur, pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: ab occultis meis munda me Domine.* Quæ mundatio non habetur sine peccatorum remissione: ergo si inculpabiliter peccatum omittit, cum ei non occurrit, indirectè ei remittitur. Et licèt Conc. videatur loqui de peccatis, quæ naturali oblivione è memoria excidunt: eadem tamen est ratio de istis, ac de inculpabiliter oblitis: in utroque enim casu adest integritas formalis confessionis, quæ est essentialiter requisita, licèt desit materialis integritas. Et quamvis ibi dicatur; *diligenter cogitanti*; & in casu nostro sit defectus examinis: tamen cum iste defectus sit ex invincibili ignorantia moraliter est diligens cogitatio: non enim negligit culpabiliter cogitationem, facit namque quantùm scit: & sicut ad plus non tenetur, quia plus non potest, ita qui plus non scit invincibiliter; ex ignorantia enim invincibili oritur impotentia moralis, cum cognitio sit principium operationis. Nec potest dici Conc. loqui de diligenti cogitatione mathematica, non morali; non inquam, nequit namque exigere ab homine plusquàm ejus conditio patiatur: cumque hæc requiratur ob implendum præceptum integritatis, non potest minorem obligationem inducere, quàm ipsa integritas.

Quò ad secundam partem prob. De substantia confessionis est formalis integritas, qua deficiente confessio est invalida: & Sacramentum Pœnit. ob nullitatem unius ex partibus essentialibus, nedùm erit informe, sed etiam invalidum: atqui in casu posito confessio illa non habet formalem integritatem: ergo est invalida, & consequenter, &c. Major conceditur etiam ab Adversariis. Minor prob. Ad hoc, ut confessio sit formaliter integra, deficiente integritate materiali, requiritur rationabilis causa, quam esse impotentiam physicam, vel moralem, vel grave damnum ipsius pœnitentis, vel proximi, ad quod vitandum obligat Lex naturalis, quæ præponderat præcepto Divino de materiali integritate; communis est DD. consensus; at in casu posito non omittitur illud peccatum ex impotentia physica, vel ob grave damnum, ut constat: neque ex impotentia morali, quoniam ignorantia vincibilis, & culpabilis hanc non inducit; non enim est moraliter impotens, qui moraliter potest vincere, & superare causam, ex qua provenit impotentia; ut est in præsenti, ubi defectus examinis est ex ignorantia vincibili, & culpabili: ergo.

53 Dico 2. Si deficiat propositum non peccandi de cætero, quia interiùs latet aliqua occulta peccandi voluntas, quamvis explicitè adsit exclusio peccandi in posterùm Sacramentum Pœnit. nedùm est informe, sed etiam invalidum.

Prob. Sacramentum nequit esse validum, si desit aliqua ex partibus essentialibus ad ejus constitutionem requisitis; sed Attritio, ut excludens omnem affectum peccati mortalis, est pars essentialis Sacramenti Pœnit. & cum latet aliqua occulta peccandi voluntas non excludit omnem affectum peccati mortalis: ergo in eo casu Sacramentum Pœnit. non solùm erit informe, sed etiam invalidum. Major est apud omnes certa. Minor quò ad primam partem habetur

betur ex Conc. Trid. ses 14. cap. 4. quò ad secundam est manifesta; quoniam omnis affectus peccati exclusio, & inclusio alicuius affectus peccati, sunt termini contradictorii, vel ad minùs contrarii, ac proindè non possunt esse simul.

54 Dices 1. cum Joann. à S. Th. *de Sacramentis disp.* 33. *art.* 4. & cum P. Lumbier Observ. 15. num. 517. & 528. quòd Conc. quandò assignat Attritionem pro parte essentiali Sacramenti Pœnit. solùm loquitur de Attritione, quæ sit supernaturalis: cùm verò addit debere conjungi cum spe veniæ, & excludere omnem affectum peccati mortalis, loquitur de ipsa, ut est dispositio ad fructum Sacr. recipiendum: potest autem haberi Attritio supernaturalis sine conjunctione cum proposito; & tunc sufficiet pro valore Sacramenti, licèt non pro fructu, sicque erit Sacramentum informe.

Contra hanc responsionem instat Gonet. Conc. cap. præc. loquens de partibus in communi assignavit tres: deindè de qualibet in particulari tribus capitibus sequentibus; & primò de contritione, quam dividit in perfectam, quæ contritio simpliciter appellatur, & in imperfectam, quæ Attritio dicitur: ergo non solùm loquitur de Attritione, ut est dispositio ad effectum Sacramenti, sed etiam ut est pars intrinsecè illud componens.

Posset responderi cit. Auctores non negare Conc. loqui de Attritione, quæ est, & prout est pars Sacramenti: sed solùm asserere: interea loquentem de ipsa, ut parte, assignasse conditiones requisitas pro fructu: unde ille conjunctio cum proposito est conditio, non pro valore, sed pro fructu, si cum eo conjungatur Attritio, quæ est pars: quare si ab eo separetur, erit quidem pars, sed non dispositio pro fructu. Attamen sic contra hanc responsionem instatur, ex quo radicitùs prima responsio rejicitur.

Dum Conc. loquitur de Attritione ut parte, cur illæ conditiones, quas ibidem subdit non sunt conditiones requisitæ, ut Attritio sit pars, sicut integritas est conditio requisita ad confessionem ut pars est, non ut est dispositio pro fructu? unde nam constat illas conditiones subdere tanquàm necessarias pro fructu, non verò tanquàm conditiones concomitantes Attritionem ut partem essentialem Sacramenti: cum ex tenore verborum potiùs videatur in hoc sensu loqui, quàm in illo? An forsan, quia Conc. post illa verba, subdit: *quo pœnitens adjutus viam sibi ad Justitiam parat*? At hæc quare nequeunt convenire Attritioni quatenùs est pars hujus Sacramenti? cum actus pœnitentis per ipsummet Conc. Trid. ut patet ex verbis relatis num. 24. eatenùs sint pars hujus Sacramenti, quatenùs sunt dispositio ad Gratiam?

Tum etiam quia (est totalis eversio contrariæ doctrinæ) Conc. Trid. post illa verba: *si voluntatem peccandi excludat cum spe veniæ* subdit: *Donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum*. Ex quibus verbis colligitur necessitas Attritionis supernaturalis: Tunc sic: hæc supernaturalitas non attribuitur à Conc. Attritioni, nisi ut conjunctæ cum proposito, non verò ut seorsim ab illo: si seorsim ab illo est pars Sacramenti; prout talis non debet esse supernaturalis: etsi ut conjuncta cum illo est dispositio pro fructu; supernaturalitas solùm exigitur, ut Attritio sit dispositio pro fructu sicque dici posset ad valorem Sacramenti sufficere Attritionem prout est dolor de peccatis, à supernaturalitate præscindens: & conjunctionem cum supernaturalitate exposcere, ut sit dispositio pro fructu: quod ipsimet Adversarii negant, ut revera negare debent.

Urgetur: in verbis Conc. per modum conditionalis utrumque conjungitur; dum dicitur: *Si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, illam non solùm*

non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem, verùm etiam donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsum. Ergo si non purificatur conditio conjunctionis cum exclusione voluntatis peccandi, & spe veniæ, non erit donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, atque adeò non erit Attritio supernaturalis: & consequenter nec ad valorem Sacram. Pœnit. erit sufficiens. Consequentia sequitur ex lege conditionalis propositionis.

Hinc patet malè Lumbier num. 518. asserere: ibi Conc. distinguere duas attritiones supernaturales, vel potiùs ejusdem unius status duos, alterum conjunctionis, alterum non conjunctionis cum proposito, & illa spe: & in statu conjunctionis lucrandum esse fructum. Malè inquam; nam si Attritio non sit cum illa exclusione voluntatis peccandi conjuncta, & spe veniæ, non est Attritio supernaturalis, ut probavi: unde si distingueret duas Attritiones, alteram in statu conjunctionis, alteram verò in statu separationis; potiùs divideret dolorem in supernaturalem, & naturalem; ac proindè non esset ejusdem unius status duplex. Et quamvis foret Attritio supernaturalis ex motivo, non tamen ex principio, seu auxilio supernaturali, ex quo vera supernaturalitas petitur in actibus nostris, ut dixi de Fide; si quidem non esset donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus.

55 Respondet 2. Joann. à S. Th. quòd licèt ad obtinendum effectum hujus Sacramenti requiratur dolor, qui de facto omnem peccandi affectum excludat; ad ejus tamen valorem sufficit, quòd pœnitens existimet, & invincibiliter putet se habere attritionem, omnem peccandi affectum excludentem, quamvis revera attritio ejus talem affectum non excludat. Immò Lumbier num. 521. addit: etiam si pœnitens vincibiliter ignoret hujus propositi defectum, ideòque peccet, fore Sacramentum validum.

Sed contra est 1. quandocumque aliquid est necessarium ut pars essentialis Sacramenti; sivè culpabiliter, sivè inculpabiliter desit, quantumcumque existimetur adesse, non conficitur Sacramentum: quia materia Sacramentorum debet esse illa, quæ verè est instituta à Christo, non talis existimata; si quis enim panem non verum, sed talem invincibiliter existimatum consecraret, non conficeret Corpus Christi: atqui juxtà Conc. Trid. ut vidimus, est pars essentialis Sacramenti Pœnit. dolor, ut excludens omnem peccandi voluntatem, & ex institutione Christi: ergo si desit hoc propositum, quantumcumque existimetur adesse, etiam invincibiliter, non conficitur Sacramentum Pœnitentiæ (sicut Adversarii fatentur si dolor non foret supernaturalis, estò hoc invincibiliter ignoretur) & consequenter in prædicto casu erit invalidum, licèt pœnitens id invincibiliter ignorans non peccet; si verò vincibiliter ignoret, à culpa non sit immunis.

Contra est 2. tàm contra hanc responsionem, quàm contra præcedentem relatam num. 54. adnotando quòd licèt propositum explicitum sit actus distinctus à dolore, ab eoque separabilis, tamen negari nequit propositum implicitum, seù virtuale consequens dolorem de peccatis, esse ejus propriam passionem: nam ex eo, quòd aliquis dolet de peccatis, ipsaque detestetur, sequitur ex natura rei quòd velit ampliùs non peccare: hoc supposito sic argumentor. Quamvis possit dari essentia sine propria passione, si ejus sequela impediretur: non tamen possibile est dari aliquam essentiam cum opposito suæ propriæ passionis, quia adminùs cum vi radicandi propriam passionem, quæ est inseparabilis, & essentialis essentiæ, immò ipsa essentia, opponitur contrarium propriæ passionis, & cum ea est incompossibile: sicut licèt ab homine possit separari risibilitas, nequit tamen reperiri

riri

riri in eo radicalis irrisibilitas, etiam aliundè quàm ab ejus principiis essentialibus orta: atqui propositum, & voluntas non peccandi, ac exclusio affectus ad peccatum est propria passio doloris: ergo cum dolore nequit componi oppositum, nempè aliqua virtualis voluntas peccandi, aliquis affectus ad peccatum, etiam latens, & occultus; ac proindè si hujusmodi voluntas adsit, à posteriori colligi debet non adesse verum dolorem, ac peccatorum detestationem, licèt quia ille latens vermiculus ignoretur, verum existimetur non ementitum inesse dolorem, ac proindè non reperiri id, quod ipsimet adversarii pro Sacr. Pœnit. valido exposcunt.

56 Dico 3. Si adsit dolor supernaturalis, explicitumque propositum in pœnitente non peccandi de cætero; at sint actus inefficaces, si nomine inefficacis intelligatur imperfecta detestatio peccati, ac propositi imperfectio, ut non pertingant ad substantiam veri propositi, & doloris, vel aliquis lateat implicitus ad peccatum affectus, sic nedùm sit Sacramentum Pænit. informe sed etiam invalidum. Si autem nomine inefficacis intelligatur actus quò ad substantiam perfectus, sed imperfectus quò ad gradum, quia scilicèt sunt actus remissi: sic erit Sacramentum nedùm validum, verùm etiam formatum.

Hanc conclusionem statuo, quia P. Lumbier num. 519. & num. 536. asserit: Sacramentum fore validum, sed informe, si actus sint supernaturales, sed inefficaces, non se explicans quid nomine inefficacis intelligat. Attamen num. 541. videtur nomine inefficacis uti ad significandum actus remissos doloris, & propositi, quos asserit non esse sufficientes pro fructu, sed sufficere pro valore, etiamsi culpabiliter omiserit conatum ad ferventiores actus, ex ignorantia vincibili, & culpabili: ego autem assero in neutra acceptione inefficacis fore Sacramentum validum, & informe, sed in prima, esse quoque invalidum, in secunda verò formatum.

Prima pars patet ex præcedentibus, & etiam quia Conc. Trid. requirens dolorem de peccatis, & propositum non peccandi, requirit veros, non existimatos hos actus, & quò ad substantiam tales; in priori acceptione illi actus inefficaces non essent quò ad substantiam verus dolor, verumque propositum: ergo, &c.

Quò ad secundam partem probatur. In ea acceptione tàm dolor, quàm propositum gauderent vera, & essentiali ratione doloris; nec ulteriùs requiritur etiam ad fructum: nam Conc. Trid. dùm requirit hos actus, nihil aliud desiderat, ut per ipsos disponatur pœnitens ad justificationem (quæ est fructus) in Sacram. obtinendam: nec alicubi unquam mentio fit debere esse intensos: unde sine aliquo fundamento in S. Script. & Conciliis astruitur hos actus debere esse intensos, & non sufficere remissos pro fructu. Tum etiam quia: per verum actum Charitatis, & Contritionis, quantumcumque remissum, extra Sacramentum justificatur peccator, & recipit Gratiam quamvis in gradu remisso: sed quidquid operatur extra Sacramentum Charitas, & Contritio, potest Attritio cum Sacramento: ergo etiam si hæc sit remissa, est sufficiens ad Gratiam obtinendam, & remissionem peccatorum cum Sacramento. Major communiter admittitur: minorem habent DD. passim, & Concilia dicentia: hominem in Sacramento Pœnitentiæ ex attrito fieri contritum; quod saltem intelligitur quò ad effectum, id est justificatur ac si esset contritus, supponendo sententiam asserentem sufficere Attritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, quam ipse Lumbier tenet.

57 Dico 4. Si sit verus dolor supernaturalis, at propositum non peccandi

de cætero non sit explicitum, sed implicitum, quod in dolore continetur, probabilissimum est sufficere ad Sacramentum Pœnit. validum, & formatum; ac proindè ex defectu expliciti propositi non esse Sacr. Pœnit. informe. Ita Cand. *tom.2. disquisit.24. art.22. dubit.1.* Nugno *tom.2. in 3 p. q.1. in addit. art. 1. dub.5. concl.2.* Suar. *tom.4. in 3 p. disp.20. sect.4. num.34.* Leander *disp.7. q.22.* aliique ab ipso citati.

Prob. 1. in Conc. Trid. sess.14. can.4. habetur: ad integram, & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, scilicèt, contritionem, confessionem, & satisfactionem; sed vera contritio quò ad essentiam, & substantiam subsistit sine explicito proposito de futuro (sed cum solo virtuali) cum hujusmodi propositum sit quid consequens ad contritionem; vel (ut concedit ipse Lumbier) actus concomitans, non connexus cum dolore: ergo sine explicito proposito potest haberi remissio peccatorum, & consequenter percipi Gratia; proindeque Sacramentum nedum erit validum, sed formatum.

Confirmatur. Sicut ponitur in prædicto loco Concilii contritio, ita, & confessio; sed confessio fiat cum omnibus requisitis essentialiter ad ejus constitutionem pertinentibus, estò deficiat aliquid non essentialiter ad ipsam spectans, erit Sacramentum validum, & formatum: ergo cum de essentia contritionis non sit propositum explicitum, aliis asserentibus consistere essentialiter in detestatione, seù odio peccati, aliis in dolore de ipso; aliis in utroque; nemine verò asserente ad ejus essentiam pertinere explicitum propositum: si hoc deficeret, Sacramentum Pœnit. nedùm esset validum, sed etiam formatum: sicut deficiente integritate materiali confessionis, si habetur formalis.

58 Prob. 2. in Conc. Trid. sess. 24. cap. 4. ubi recensentur conditiones Attritionis sufficientis nedùm ad valorem, sed etiam ad fructum, dicitur: *si voluntatem peccandi excludat, cum spe veniæ, &c.* Sed voluntas peccandi satis excluditur per propositum virtuale non peccandi, inclusum in dolore; cum hoc sit contrarium voluntati peccandi: nec hujus propositi expliciti, & formalis mentio fit: ergo hoc propositum virtuale sufficit non solùm ad validitatem, sed etiam ad fructum; & consequenter, &c.

Confirm. Potest obtineri Gratia, & remissio peccatorum extra Sacramentum sine propsito explicito non peccandi, ut cum quis justificatur per actum Charitatis (*qui enim manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*) & tamen Charitas non affert explicitum propositum non peccandi: ergo multò magis per Sacramentum Pœnitentiæ poterit quis justificari, & obtinere peccatorum remissionem hoc explicito peccandi proposito: aliàs nimis durum esset addere pro remissione peccatorum in Sacramento obtinenda, aliquid ultrà id quod extra Sacramentum sufficit.

59 Dico ultimò. Si aliquis haberet quatuor peccata mortalia specie diversa, quorum tria confiteretur, & de ipsis haberet Attritionem supernaturalem, ex motivo particularis deformitatis eorum: aliud verò ex inadvertentia inculpabili, & naturali oblivione non explicet; nec de illo doleat quia invincibiliter putat se illud non commisisse, confessio erit valida, sed Sacramentum Pœnitentiæ erit informe.

Probatur quòd talis confessio erit valida; nam tunc illa confessio esset integra formaliter, etsi non materialiter, quod sufficit ad validitatem confessionis, ex alio capite ille dolor quatenùs extenditur ad peccata, quæ in confessione explicantur, etiam sufficit ad validitatem Sacramenti; ergo licèt

in illo

in illo casu non se extendat ad peccatum omissum, non obstat valori Sacramenti: ergo tunc erit Sacramentum validum. Consequentiæ inferuntur: antec. quò ad primam partem patet, quo ad secundam probatur. Attritio eatenùs est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quatenùs fit sensibilis per confessionem peccatorum: ergo ad validitatem Sacramenti Pœnitentiæ sufficit, ut se extendat ad illa peccata, quæ in confessione aperiuntur.

Dices: qui ex justa causa reticet in confessione aliquod peccatum, cujus memoriam habet, si tantùm doleat de illis, quæ aperit, non verò de illo, quod subticet. Sacramentum est invalidum; ergo similiter dicendum est in casu nostro.

Resp. negando consequ. & paritatem. Ratio est, quia pœnitens in primo casu omittens dolorem peccati, cujus conscientiam habet, ponit obicem effectui Sacramenti, ac proindè peccat mortaliter, & cum hoc ipsum non confiteatur, confessio non est formaliter integra: in nostro verò casu confessio est formaliter integra, quia peccatum, ad quod Attritio non se extendit, omittitur in confessione ex ignorantia invincibili, aut oblivione inculpabili; ac proindè de ipso dolere non tenetur, nec de ipso non dolendo peccat, sed facit quantum satis est ad valorem Sacramenti.

60 Probatur deindè, quòd sit informe. In confessione unum peccatum non remittitur sine alio; sed in nostro casu non remitteretur pœnitenti illud peccatum, quod ex inadvertentia inculpabili non confitetur: ergo nec reliqua remittuntur, & consequenter Sacramentum carebit suo effectu, eritque informe. Major constat, minor probatur, non remittitur peccatum, nisi habenti dolorem formalem, aut virtualem de ipso; sed in nostro casu pœnitens de peccato oblito non habet dolorem formalem, & explicitum, ut patet, neque virtualem, quia dolor alicujus peccati ex speciali motivo turpitudinis ipsius, non est dolor virtualis peccatorum diversæ speciei, quæ habent diversam turpitudinem particularem, ergo cum in eo casu dolor sit ob specialem turpitudinem illorum trium peccatorum, quæ in confessione aperit, non extenditur, neque virtualiter, ad peccatum oblitum.

Nec valet dicere, quòd quamvis illa Attritio considerata præcisè ex proprio motivo, non extendatur, nec virtualiter ad peccatum oblitum, tamen quatenùs hìc, & nunc conjungitur voluntati suscipiendi Sacramentum, & quærendi amicitiam Dei, ad illud extenditur.

Non inquam valet, quoniam voluntas suscipiendi Sacramentum, neque formaliter, neque virtualiter opponitur peccato, sicut nec intentio recuperandi amicitiam Dei, ut patet in eo, qui in oratione exposcit Divinam amicitiam, quam tamen, si sit in statu peccati, non obtinet, nisi actum contritionis eliciat, ergo illa Attritio, ut conjuncta tali voluntati, & intentioni, nec virtualiter extenditur ad peccatum oblitum.

61 Objicies primò contra 1. conclusionem arg. desumpto ex doctr. Lumbier. Si quis faceret confessionem non integram ex defectu sufficientis examinis, quod tamen pœnitens credit sufficere, licèt ex ignorantia vincibili, & culpabili; potest se existimare sufficienter dispositum ad Sacramenti susceptionem; licèt falsò; sed cum hac existimatione sufficiens habetur dispositio ad validitatem Sacramenti: ergo, &c. Prob. minor, cum illa existimatione non est incompatibilis intentio suscipiendi Sacramentum, & veniam, & absolutionem; siquidem ille concipit, licèt falsò adesse partes essentiales, & dispositionem, ut absolvatur, sed stante hac intentione nihil deerit Sacramento, ut validum sit, licèt informe, ergo, &c.

Resp. neg. minorem, & ad ejus probat. iterum nego minorem: siquidem si illa intentio sufficeret, cum hæc etiam adesse possit deficiente dolore supernaturali, quando existimatur adesse, etiam tunc fieret Sacramentum validum, quamvis informe, quod ipsemet non admittit: cum ergo integritas formalis sit non minùs necessaria necessitate medii, ut confessio sit vera pars Sacramenti Pœnit. licèt integritas materialis sit tantùm de præcepto; si hæc desit, ut revera deficit, cum adest defectus examinis culpabiliter ignorati, ut probavi, nullatenùs validum potest resultare Sacramentum, quia deficit pars essentialis, & medium necessarium ad ejus validitatem: ut suprà visum est.

Neque hoc argumentum urget contra secundam, vel tertiam conclusionem, quia scilicèt defectus propositi non obstat validitati Sacramenti, cum sit dispositio pro fructu, non pro valore: ac proindè si desit, erit Sacramentum validum, licèt informe, hoc enim jam improbatum est conclus. 2. & 3. Reliqua argumenta, quæ contra has conclusiones fieri possent, ex ibi dictis eversa manent.

62. Objicies 2. contra 4. conclus. ex eodem Lumbier, qui num. 538. ait sententiam requirentem ad fructum propositum formale, esse tutiorem, & probabiliorem. Trid. asserit contritionem pro lucrando fructu remissionis esse dolorem, & detestationem de peccato commisso, & simul cum proposito non peccandi de cætero; ubi observanda est particula; *cum*, quam semper in Conciliis usitatum est, significare alium actum distinctum, ut benè tradit Pater Bernal *de Euchar. disp.* 28. *sect.* 4. *num.* 64. ergo Trid. requirit propositum tanquàm actum distinctum, ac proindè formale, & explicitum pro lucrando fructu.

Confirm. nam ibid. subdit Conc. *Declarat igitur S. Synodus hanc contritionem* (quam nempè requisivit ad fructum, ait Lumbier) *non solùm cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & incohationem, sed veteris etiam odium continere.* In quibus verbis patet connumerare illa tanquàm actus distinctos: ergo requiritur propositum formale, & explicitum, ut Sacramentum sit formatum: quapropter si ex oblivione, & distractione, pœnitens seriò detestans peccatum, non afferret propositum emendationis explicitum, foret in eo casu validum Sacramentum, sed informe.

Sed in primis, retorquentur hæc argumenta contra Adversarios; nam Conc. Trid. locis cit. non solùm loquitur de Contritione necessaria quò ad fructum, sed quòad valorem, nam loquitur de ipsa prout est pars Sacramenti, ut tradiderat cap. 3. quapropter caput. 4. sic exorditur, *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet; animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito, &c.* Neque Conc. distinguit inter hujusmodi actus, ut requisitos ad validitatem, & ad fructum, sed eatenùs docet esse partes, quatenùs ad fructum disponunt, unde si hoc non præstent, neque partes hujus Sacramenti erunt; sic enim ait cap. 3. *Qui quatenùs in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione partes Pœnitentiæ dicuntur.* Ergo si ex illis verbis relatis colligeretur necessitas propositi expliciti pro fructu remissionis, etiam colligeretur ejusdem necessitas prò validitate Sacramenti, sicque illo deficiente nedùm esset Sacramentum Pœnitentiæ informe, sed etiam invalidum, quod ipsi negant.

Resp. igitur ad argumentum, quòd Conc. postquam assignavit contritionem esse partem hujus Sacramenti, de ipsa instituit sermonem in particulari,

ri, eamque descripsit, assignans illos actus doloris, & detestationis, cum proposito,&c. ex quibus colligitur propositum non pertinere ad ejus essentiam; illa enim particula *cum* denotat concomitantiam hujus actus, quare nequit esse de ejus essentia: unde licèt per hoc designetur esse actum distinctum; non tamen ideò infertur, requiri hunc actum distinctum, & explicitum, sed potiùs oppositum, tàm ad valorem, quàm ad fructum, quia non est actus ad Contritionem essentialiter requisitus, & si ad fructum requireretur etiam ad valorem: Conc. autem in verbis adductis, quàmvis intendat loqui de Contritione, quia est actus pœnitentis, ut paulò ante dixi, notetur loqui de ipsa specificativè, non reduplicativè; idest de illa Contritione, quæ est actus pœnitentis, non in quantùm est actus pœnitentis: quare non assignat illa tria, nempè dolorem, detestationem, & propositum, ut necessariò requisita, ad hoc ut sit pars ipsius Sacramenti: hocque patet ex phrasi. *Contritio quæ primum locum inter dictos pænitentis actus habet*. Et etiam quia si de ea, ut reduplicativè est actus pœnitentis loqueretur, propositum explicitum, non solùm esset necessarium ad fructum, sed etiam ad valorem, ut dixi, & idem est, ac si dicerem: homo ex anima, & corpore constat: corpus verò, quod est altera pars, est substantia quædam materialis organizata, cum brachiis, pedibus, &c. ubi licèt corpus sit de essentia hominis, non tamen ex sensu verborum inferretur, etiam pedes esse de essentia hominis: ita pariter in præsenti.

Ad Confirmat. resp. quòd ubi interponit Lumbier; (*quam nempè requisivit ad fructum*) potiùs interponi deberet (*quam requisivit ad valorem*) ut constat ex dictis in retorsione argumenti, & sic si concluderet, esset contra ipsum. Concesso igitur antec. nego consequ. nam licèt illi actus distincti enumerentur & revera distincti sint; declarat S. Synodus illos actus contineri in Contritione, vel tanquàm essentiales, vel tanquàm consequentes, aut concomitantes; non tamen declarat deberi omnes illos distinctos contineri, ut sit dispositio ad fructum: quare loquitur de ipsa, quæ est pars, & dispositio, specificativè, non ut est pars, & dispositio reduplicativè, ut modò dicebam: unde ea, sine quibus essentialiter consistere potest Contritio, non requiruntur, neque ut pars, nec ut dispositio, cum ipsa sine illis possit esse pars, & dispositio, sicut corpus humanum potest esse pars hominis sine pede; licèt cum aliqua imperfectione, perfectiusque foret, si pes non deesset. Cæterum, quia essentia Contritionis sine continentia virtuali propositi non subsisteret, cum de ratione cujuslibet essentiæ sit continentia virtualis, & vis emanativa suarum passionum, si virtuale propositum deficeret, non esset vera Contritio; proindeque nec pars, nec dispositio ad fructum Sacramenti, & ad hoc explicandum semper numerat S. Synodus propositum tanquàm quid concomitans, vel consequens, ut sciatur radicalem vim propositi in essentia Contritionis requiri.

63 Objicies 3. contra ultimam conclus. Illa Attritio, quæ est sufficiens ad validitatem Sacr. Pœnit. sufficit etiam, ut sit dispositio ad Gratiam, & remissionem peccatorum: unde, ut nos ipsi observavimus, Conc. Trid. non distinguit inter Attritionem, quæ est pars, & quæ disponit ad effectum Sacramenti: ergo si in casu à nobis assignato illa Attritio sufficit pro valore, sufficiet etiam ad effectum, vel è contra.

Resp. distinguendo antec. sufficit, ut sit dispositio, &c. quantùm est de se concedo antec. itaut per accidens nequeat impediri, nego antec. unde Conc. Trid. loquitur de Attritione quantùm est de se: cum quo tamen stat, quòd

per accidens, quia ſcilicèt pœnitens inculpabiliter obliviſcitur aliud peccatum, & Attritio eſt ex motivo particularis turpitudinis peccatorum, quæ confitetur; non præſtet effectum: unde, quia hic caſus eſt rarus, regulariter Attritio, quæ ſufficit pro valore, ſufficit etiam ad effectum.

Sed contra. Ut Attritio ſit materia hujus Sacramenti, debet eſse talis, ut ſuper illam poſſit verificari forma; ſed forma hujus Sacramenti, videlicèt: *Ego abſolvo te à peccatis tuis* non verificatur ſuper illa Attritione, quæ non eſt diſpoſitio ad Gratiam, quia in eo caſu pœnitens à peccatis non abſolvitur: ergo illa Attritio non erit materia hujus Sacramenti.

Reſp. neg. minorem; nam ſenſus verborum abſolutionis, non eſt: ego confero tibi Gratiam à peccatis ſolventem, ſeu remitto tibi peccata, ut docet S. Th. 3. p. q. 84. art. 3. ad 5. ſed ſenſus eſt, ego impendo tibi Sacramentum abſolutivum à peccatis, remiſſivum peccatorum, & collativum Gratiæ: quod quidem verificatur, etiam ſi defacto non remittantur peccata, nec conferatur Gratia, ob defectum ex parte ſuſcipientis, non ex parte Sacramenti.

64 Objicies 4. In eo caſu produceretur Gratia, & haberetur peccatorum remiſſio, ergo Sacramentum nedùm eſset validum, ſed etiam formatum. Prob. antec. 1. peccata inculpabiliter oblita remittuntur in hoc Sacramento etiam ſi ad ea non extendatur confeſſio, ut dictum eſt ſupra, ex Conc. Trid. ergo etiam remittentur hujuſmodi peccata, & ſi ad ea non extendatur Attritio. 2. Tunc pœnitens nullum ponit obicem Gratiæ Sacramentali, alias peccaret, cum ex præcepto Divino obligetur non impedire effectum Sacramenti; ſed nullo appoſito obice, non eſt cur non producatur Gratia.: ergo defacto producitur. 3. Qui facit totum id, quod tenetur præſtare, & quod poteſt humano, & morali modo, ad recipiendum effectum Sacramenti, eſt ſufficienter diſpoſitus ad illum, & habita ſufficienti diſpoſitione, non eſt cur non producatur Gratia, atqui in caſu concluſionis, qui habet Attritionem de illis peccatis, quorum reminiſcitur, & ex oblivione omninò inculpabili omittit aliud peccatum, facit totum id, quod poteſt, humano, & morali modo; nihil enim aliud poteſt ex hypotheſi oblivionis: ergo eſt ſufficienter diſpoſitus, & conſequenter producetur Gratia.

Reſp. neg. ant. Ad 1. probat. nego conſequentiam, & paritatem: diſparitas eſt, quia integritas materialis confeſſionis, quæ in eo caſu non adeſſet, ſolùm eſt de præcepto, ac proindè quando quis excuſatur ab impletione præcepti ex inculpabili oblivione, non poteſt impediri effectus Sacramenti, dum adſunt cætera requiſita neceſſitate medii: at Attritio interior eſt neceſſaria neceſſitate medii ad remiſſionem peccatorum, ſecundùm legem ordinariam, & Chriſti inſtitutionem: unde etiam ſi inculpabiliter ad aliquod peccatum non extendatur, ſecundùm præſentem inſtitutionem, nequit remitti, ut patet ex differentia inter neceſsarium neceſſitate medii, & neceſſitate præcepti.

Ad 2. diſt. majorem. Nullum ponit objicem, poſitivum, tranſeat; negativum, nego majorem, & in eodem ſenſu diſtincta minori, nego conſequ. nam in eo caſu ponitur impedimentum negativum Gratiæ, nempè negatio extenſionis doloris ad peccatum oblitum; qui cum ſit neceſsarius, neceſſitate medii, eo deficiente, nòn producitur Gratia; non tamen peccat, quia invincibiliter ignorat pœnitens ſe illud apponere. Ad 3. jam patet ex dictis illum eſſe ſufficienter diſpoſitum, quia deficit medium omninò neceſsarium ad remiſſionem peccatorum: ex eo tamen quòd facit totum id, quod poteſt, ſolùm excuſatur à peccato: non tamen fit quòd ſit ſufficienter diſpoſitus, ſi

in re

in re desit medium necessarium: sicut siquis eliceret dolorem naturalem, quem invincibiliter existimaret supernaturalem, estò totis viribus conaretur, nec plùs posset: non tamen ideò fieret validum Sacramentum.

65 Petes: an hæc sententia de Sacramento valido, & informi, benè cohæreat cum primæ Propositionis condemnatione, qua aboletur usus probabilitatum circa valorem Sacramenti? An potiùs, qui deindè advertit ad informitatem Sacramenti, debeat reiterare confessionem, ut utatur tutiore?

Resp. in casu, quo ego admisi Sacramentum validum, & informe, nullum esse dubium, optimè cohærere cum illius Propositionis damnatione: nam in hoc casu, opinio, quam tueor, est tutior: quippè contraria asserens tunc non dari Sacramentum validum, & informe; non ideò id asserit, quia existimat fore invalidum, sed quia putat fore quoque formatum: unde quò ad valorem nedùm est probabilis, sed communis, & ex hac parte, ut ait Suarez, certa: asserendo igitur fore informe, quàmvis hoc non pertineat ad quæstionem de valore, tutiorem sequor.

In cæteris verò casibus, in quibus alii admittunt Sacramentum validum, & informe; si controversia est de informitate, pro certo apud omnes constante esse validum: ut est in casu quartæ Conclusionis, manifestum est à prima damnata Propositione abesse; ob eandem rationem. Si verò controversia sit etiam de validitate; ut in illis duobus casibus, quos impugnavimus; P. Lumbier satis subtiliter, & eruditè ostendit sub illa damnata Propos. non comprehendi. Videatur ipse loco cit.

66 In eadem observat. 15 circa Proposit. 59. qua est sermo de absolvendis dimidiatè tantùm confessis, ratione magni concursus pœnitentium: postquàm ipse Lumbier, satis damnatam Propositionem evertit; num 550. ad explicandum id, quod ipse triplici loco suæ Moralis Summæ, circa hanc materiam dixerat, oculos convertit: quorum primus est ex num. 1216. quem refert his verbis: *Quandò in Missionibus est magna frequentia Confessionum, nè pœnitentes inabsoluti abeant, cum periculo non redeundi, elapsa hac occasione; potest dimidiari Confessio, imposito pœnitenti onere reditus tempore opportuniori. Nam si dimidiari ex temporali necessitate potest, quantò meliùs ex spirituali necessitate proximorum, immò ex propria, si periculum est non redeundi?* deindè subdit hunc casum non videri manere condemnatum; quia non est dicere, ratione solùm magni concursus pœnitentium, sed ratione periculi non redeundi, si Confessarius tunc sine eo solatio dimittit.

67 At pedetentim quæso procedamus. Si in prædicto casu adest periculum non redeundi, si pœnitens inabsolutus abeat: quantò majus periculum erit non redeundi tempore opportuniori ad complendam, & integrandam Confessionem, prout ei oneris imponitur? Nam si inabsolutus, remorsum conscientiæ patietur, ut aliquando confiteatur: si verò absolutus dimittitur, minùs de reditu cogitabit, in securitate absolutionis requiescens: maximè si sit rusticus, cum quo ipse præcisè observari debere ait, quia non facilè induci, & reduci posset ad reditum.

Deinde, hunc à se recitatum casum, ideò non manere damnatum, ait; quia non est dicere: ex sola ratione magni concursus pœnitentium, sed ratione periculi non redeundi. At simile argumentum nullam vim habere, doceor ab ipsomet suprà num. 530. ubi refert explicationem cujusdam, exhibitam primæ ex damnatis Propositionibus, videlicet intelligi debere de iis, quæ Minister debet apponere, quò ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, non autem de iis, quæ pro valore debeat apponere pœnitens, quia

illa

illa Propositio loquitur expresse, *in conferendis Sacramentis*: quæ vox claré indicat Ministrum non pœnitentem. Hanc autem explicationem rejicit n. 531. quia opponitur non cortici, sed substantiæ condemnationis, nam cum ejus finis fuerit tollere irreverentiam, & periculum nullitatis Sacramenti, quod æquè urget ex defectu eorum, quæ debet pro valore apponere pœnitens ac Minister, ideò in utroque, usus probabilitatum debet censeri reprobatus ergo (inferam ego) pariter, ex eo quòd Propos. 59. fit solùm mentio, ob magnum concursum pœnitentium; non bené infertur, non comprehendi alios casus, qui ex alio capite, quàm magni concursus, admittunt posse dimidiaté tantùm confessos absolvi: hoc enim esset stare cortici, non condemnationis substantiæ.

Quod hucusqué dixi, de arguendi modo processit, & de mala illatione: an autem revera recitatus casus comprehendatur; affirmativam partem probabiliorem existimo. Ratio est, quia finis condemnationis, est abolere doctrinam tollentem integritatem Confessionis, extrà casum necessitatis, quæ, ut probavi, debet esse necessitas absoluta respectu Confessionis, qua supposita, sequitur impossibilitas, vel moralis, vel physica integritatis Confessionis; atqui in casu recitato à Lumbier non supponitur necessitas, vel præceptum obligans ad Confessionem absoluté, sed occasione Missionum, ubi non urget necessitas, sed devotio ad Confessionis frequentiam impellit: ergo in prædicto casu nulla est necessitas sufficiens ad excusandum ab integritate Confessionis. Immò etiam admissa necessitate ex suppositione, ut sufficiente ad excusandum ab integritate, adhùc periculum non redeundi, non est casus necessitatis, nam dependet à voluntate pœnitentis: ea autem, quæ à libera voluntate pendent, quomodò inter casus necessitatis sunt computanda? Unde est communis doctrina, ex Cajet. desumpta, quam retuli Propos. 31. num. 1. non debere prætermitti defensionem bonorum, etiam si indè mors invasoris sequatur, quia licèt pluris debeat æstimari vita proximi, quam bona temporalia propria; illaque in casu necessitatis debeat his præferri; ille tamen, casus necessitatis non esset, ex eo quòd fur in tali casu sua sponté se ponit. Sic igitur in præsenti, quia periculum non redeundi ex voluntate pœnitentis dependet, non est inter casus necessitatis computandum.

68 Hinc patet ad rationem, quam subdit Lumbier; quia videlicet. *Si dimidiari potest ex temporali necessitate, quantò meliùs ex spirituali proximorum?* Negatur enim suppositum, idest, esse tunc necessitatem spiritualem, quia ex spontanea voluntate dependet.

Nec valet id, quod ibi inferiùs subdit: hoc præcisè observandum cum rusticis, qui non facilè induci, & reduci possunt ad reditum; alii verò, qui ingenui sunt, sibi imputent, si redire postea nolint.

Non, inquam, valet, nam non minus isti, quàm illi sibi imputare debent cum illi hoc ipsum, quòd facilè reduci nequeunt, sibi imputare debeant, cum potiùs Confessarii consilio, ac mandato obtemperare deberent, seque illi regendos submittere.

Si autem scandalum, ex discessu sine absolutione oriretur, jam admisi absolvendos fore, & inter casus moralis necessitatis numerari debere, si tamen bona fide, & non ex malitia, ut dimidiarent Confessionem, accesserint (eandem limitationem subintelligi volo in secundo casu à Lumbier adducto, num. 551.) Eo namque casu, etiam si nullum urgeat præceptum accedendi, nec sit necessitas absoluta Confessionis, dùm tamen bona fide accessit ad Confessionem, urgetque scandalum, né ab incæpta Confessione inabsolu-

solutus repellatur, habet jus illam dimidiandi: unde necessitatem dimidiandi, ortam ex suppositione Confessionis non necessariæ, non admitto, quandò ex hujus positione, priùs prævidetur necessitas consequens dimidiationis, quia in tali casu, voluntaria est hæc necessitas, cùm fuerit prævisa: secùs verò, si prævisa non fuerit, estò voluntaria, & non ex aliquo præcepto majori, vel alia necessitate, ortum habuerit Confessio: sicut homicidium in ebrietate patratum, si fuerit prævisum, non vacat culpa, si verò nullatenùs prævisum fuerit, & si inebriatio voluntaria fuerit, culpa carebit.

69 Denique num. 554. amplectitur opinionem Suar. & Granados, quam ego reprobavi loco cit. num. 7. non approbat tamen opinionem, pro qua ego citavi Mendoz. ipse verò citat Hurtadum; non est autem opus hìc circa eam immorari, sed quæ ibi dixi, videnda sunt. Nec mihi placet responsio adhibita à Lumbier, tunc scilicèt pro illo casu cessare præceptum integritatis ex interpretatione mentis Legislatoris; *cum enim* (inquit) *Sacramenta instituta sint pro bono fidelium, eorumque spiritualibus necessitatibus, non est credibile de Christi benignitate, quòd ex præcepto integritatis, privare fideles voluerit, tanto tempore, ingentibus adeò bonis.*

Non, inquam, mihi placet: nam omissa quæstione, ad quem pertineat Christi legem interpretari, & an hic casus habeat requisita, ut per interpretationem excipi possit: si hanc esse legitimam causam dimidiandi Confessionem, admittatur, non esset cur non debeat excipi casus damnatæ Propositionis: quia etiam tunc privarentur fideles, nedùm bono Gratiæ Sacramentalis, sed etiam Indulgentia, quæ est ingens bonum spirituale. Casus autem quem affert de præmittenda confessione ante communionem, cujus tamen præceptum non obligat, quando Sacerdos esset celebraturus pro satisfaciendo præcepto Ecclesiastico de audiendo sacro, vel communionis in Paschate, non est similis. Tùm quia illudmet præceptum trahit secum exceptionem, si adsit copia Confessarii: quam non affert præceptum integritatis Confessionis. Tum etiam quia integritas formalis est necessaria ad substantiam Sacramenti; estque, non solùm necessaria necessitate præcepti, verùm etiam necessitate Sacramenti: an autem in illo casu esset integra formaliter Confessio, cum deficiat integritas materialis; & non excuset impotentia, neque physica; neque moralis, neque urgeat majus præceptum, nimis dubium est; ex quo valor Sacramenti periclitatur: non autem agitur de valore Sacramenti in adducto exemplo de præmittenda Confessione. Fateor tamen hunc casum; & alium ibi adductum num. 9. non deduci ut contentum in Proposit. damnata, sed ejus occasione, quid ego sentiam explicavi.

70 Observat. 16. agit de occasione peccandi, & ad examen vocat Proposit. 61. 62 & 63. ubi latè discurrit in speciali §. à num. 596. quænam sit proxima occasio peccandi: occasione impugnationis prædictarum Propositionum, varios casus, præter à me adductos, resolvit; tam sparsim, quam peculiariter §. 6. omninò legendos.

Nota num. 615. adducere, ad confutandam Propositionem 63. illamet verba D. Th. quibus Sancius in suam sententiam adducere eum conabatur, quæ nos retulimus Propos. 62. num. 6. satisque ab impostura vindicavimus. Ex hoc capias, etiam aliorum testimonio, benè Doctrinam D. Th. à me, pro contrario sensu, à damnata Proposit. explicari.

Nota quoque, tunc solùm ipsum admittere posse quæri occasionem proximam peccandi ex urgentissima causa, quæ obliget, quando sunt mutatæ circum-

cumstantiæ, vel novæ præmunitiones, &c. quod etiam ego sæpè admisi in Parocho, & aliis, quia tunc non censetur periculum morale, nec proxima occasio. Negavi tamen in eo sensu, si adhuc in ratione occasionis proximæ perseveret. Nil aliud superest circa hæc notare: lectori reliqua remitto, judiciumque meum meliori submitto.

71 Die 12. Februarii 1679. emanavit Decretum quoddam de Sacra Communione, tenoris sequentis.

DECRETUM CIRCA COMMUNIONEM Quotidianam.

Cum ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diœcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria 6. Parasceve, & simul affirmari, eamdem quotidianam Communionem præceptam esse à Jure Divino: quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse. Videlicet, quòd aliqui non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis, & Domi, immò cubantes in lecto, & non laborantes ulla gravis infirmitatis nota, sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secretò illis deferunt Sacerdotes Sæculares, aut Regulares: aliique in Communione accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito: ac tandem quod aliqui confiteantur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus considerranda commiserit S. Congregationi Cardinalium Concil. Trident. Interpretum; eadem S. Congregatio, prævia matura discussione super prædictis, unanimi sententia ita censuit. Etsi frequens, quotidianusvè Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. PP. fuerit semper in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpiùs illam percipiendi, aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus, aut Hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet tantùm indicavit, cum inquit. Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; *idque non immeritò: multiplices enim sunt, conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa: quæ cum humanis oculis scrutari non possimus; nihil certè de cujusque dignitate, atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea, quod ad negotiatores ipsos attinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est reliquendus;* qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu, *laicis negotiatoribus, & conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc ampliùs animadvertent, cum B. Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi fortè ex consensu ad tempus ut vacent orationi; eos seriò admoneant, tantò magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentiæ vacandum* puriorique mente *ad Cœlestium Epularum Communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacræ Communionis sumptione, unica præcepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis, quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet: illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio, seù frequenter, seù quotidie accesserit, repellatur, & nihilominùs:* det operam, ut unusquisque dignè pro devotionis,

nis, & præparationis modo rariùs, aut crebriùs Dominici corporis suavitatem degustet. *Iisdem moniales, quotidie Sacram. Communionem petentes, admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent*. Si quæ verò puritate mentis eniteant; & fervore spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidiana Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint; *id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accesserint, statim* de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant: *generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur*, debere, sivè laici *negotiatores sint, sivè conjugati, sivè quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini judicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri: & si quando se minùs paratos senserint, ab ea abstinere*, seque ad majorem præparationem accingere. *Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi, adhibito prudentiæ, & judicii temperamento, alere debebunt, & ab eorum Officio postulari sibi maximè persuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ, & scandali suspicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque, ac dona in sumentibus augeantur: quod abundè continget, si ii, qui devoto hujusmodi studio, divina præstante gratia, tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentiùs refici cupiunt; suas vires expendere, seque probare cum timore, & charitate assueverint: quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in Cœlesti Regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem, ad dignam præparationem, & sumptionem largiatur. Porrò Episcopi, & Parochi, seù Confessarii redarguant asserentes Communionem quotidianam esse de Jure Divino: doceant, in Ecclesiis, seù Oratoriis privatis ex dispensatione, seù Privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam: nec eam ullo modo deferendam in Crumena, aut secretò ad existentes Domi, vel cubantes in lecto, præterquàm ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani, si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem iu feria 6. Parasceve, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur: insuper admoneant, nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seù particulas, neque grandiores; sed consuetas: non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Parochi, Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secùs egerint, sciant, Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contra facientes etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributa.*

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum, &c. Datum Romæ 12. Februarii 1679.

F. Card. Columna, Præf.

S. Archiepisc. Brancatius, Episc. Viterbien. Secret.

Dil

Die 15. mensis Februarii 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ut moris est, per me Ægidium Fœlicem SS. D. N. PP. Cursorem. Pro Magistro Cursorum, Gregorius Staggius Apost. Curs.

72 Circa ejus explicationem latè Lumbier à num. 483. ego autem lectorum consulens utilitati, aliqua ex eodem summariè perstringam. Quatuor resolvuntur in hoc Decreto. Primum est, Communionem quotidianam, aut frequentem, fuisse semper approbatam in Ecclesia, absque eo quòd SS. PP. determinatos dies, hebdomadas, aut menses assignaverint, in quibus, vel suscipienda, vel ab ea abstinendum esset: & ideò, quantùm est de se, illicitum non est, etiam Laicos, quotidie Eucharistiam sumere. At sæpè inculcat magnam requiri præparationem, devotionis fervorem, puritatemque mentis, adeò ut ex illa frequentia magnus obveniat spiritus calor, spiritualisque profectus: hinc tempus non esse stabiliendum absolutè, & quadam generali regula; sed à Prælatis, Parochis, & Confessariis, qui uniuscujusque conscientiæ sinus exploratos habent, pro diversitate cujusque concedendam; adeò ut Moniales, quæ puritate mentis enitent, & fervore spiritus incalescunt, à quotidiana Communione non arceant, qui earum curam gerunt.

Ex quo patet, scopum principalissimum Decreti fuisse præparationis curam, & ex ea dependere oportere frequentiorem, vel minùs frequentem accessum, quare ad quotidianam Communionem non sufficiet carere conscientia peccati mortalis, sed attendendum est ad fructum, & augmentum Virtutum indè ortum. Pariter constat, quàm temere doceantur fideles, Patri Spirituali præcipienti, nè communicent, obedire non teneri, cum se noverint conscientiam peccati mortalis non habere, constat, inquam, hoc supradicto Decreto repugnare.

73 Totum hoc explicuit Doctor Angelicus 3. p. q. 80. art. 10. ubi quærens. *Utrum liceat quotidie hoc Sacramentum suscipere*; qui SS. PP. & Concilia satis præ oculis habebat, sic quæsito satisfacit: *Respondeo. Dicendum, quòd circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari: unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, & ideò utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat: unde Ambros. dixit in lib. de Sacramentis: Si quotiescumque effunditur Sanguis Christi, in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere, qui semper pecco: debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis: in quo requiritur, ut cum magna devotione, & reverentia ad hoc Sacramentum accedat: & ideò si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est quòd quotidie sumat: unde Aug. cum dixisset. Accipe quotidie, ut quotidie tibi prosit; subjungit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Sed quia multoties, in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt, propter corporis indispositionem, vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum: unde in lib. de Ecclesiasticis Dogmatibus dicit. Quotidie Eucharistiæ Communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.*

Dein-

Deindè idem S. Doctor in resp. ad 5. sic habet: *Ad quintum dicendum, quòd secundùm diversum statum Ecclesiæ, diversa circa hoc statuta emanaverunt. Nam in Primitiva Ecclesia, quando magna vigebat devotio Fidei Christianæ, statutum fuit, ut quotidie Fideles communicarent: unde Anacletus Papa dicit. Peracta Consecratione, omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim, & Apostoli statuerunt, & Sancta Romana tenet Ecclesia. Postmodùm verò diminuto Fidei fervore, Fabianus Papa indulsit, ut si non frequentiùs, saltem ter in anno omnes communicent, scilicèt in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Soter, etiam Papa, in Cœna Domini dicit esse communicandum, ut habetur in Decr. de Consecrat. dist. 2. Postmodùm propter iniquitatis abundantiam, refrigescente Charitate multorum, statuit Innocentius III. ut saltem semel in anno, in Pascha fideles communicent. Consulitur tamen in lib. de Ecclesiasticis Dogmatibus omnibus diebus Dominicis esse communicandum.*

74 Secundum est. Communionem quotidianam non esse de Jure Divino, præcipitque Episcopis, Parochis, & Confessariis, ut severè reprehendant illam Propositionem. Ad SS. PP. authoritates, quæ in favorem prædictæ Propositionis adduci possent, ex doctrina relata S. Th. facilis est responsio.

75 Tertiò præcipit eisdem, ut reprehendant abusum suscipiendi Communionem in lecto, delata secretò Sacra Hostia; vel communicandi feria 6. Parasceve: item sumendi plures particulas, vel solito majores; quod ortum puto ex opinione percipiendi ex hoc majorem Gratiam Sacramentalem.

Circa quod observandum est non prohiberi communionem in privatis Oratoriis, aut ex illis delatam, sanis, vel infirmis, qui legitimam à Pontifice facultatem Oratorii privati obtinuerint, immò id expressè concedi in hoc Decreto: solùmque prohiberi, nè secretò, & sine debita decentia deferatur Eucharistia ex Oratorio.

76 Quartò mandat Ordinariis, nè permittant fideles confiteri venialia simplici Sacerdoti, non approbato. Circa quod notandum, non annullari per hoc Decretum talem Confessionem, & saltem quousque isti permittant, confessio erit valida. Imprudenter tamen se geret simplex Sacerdos, se ad hæc audienda exponens, & pœnitens qui id sciat, imprudenter ea aperiet simplici Sacerdoti.

77 Tandem caveat quicumque his ordinationibus contraire; nam quantumvis Regularis, & exemptus sit, puniri potest ab Ordinario, tanquàm Sedis Apostolicæ Delegato, ut constat ex Decreti postremis verbis.

78 Insuper scito, alias duas Propositiones de Divino concursu, ab eodem Innoc. XI. fuisse damnatas 13. Novembris 1679. tanquàm Novitatem redolentes, ac Temerarias.

Prima earum est: *Deus donat nobis Omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam, vel librum.*

Secunda est: *Deus subjicit nobis suam Omnipotentiam.*

Quia hæ Propositiones ad praxim non pertinent, illas examinare omitto, ad Commentatores D. Th. in 1. p. q. 14. & 19. studiosos remitto.

79 Tandem ad me pervenit, dum adhuc subesset prælo opella, aliud Sac. Congreg. Decretum, circa quod aliqua ad Confessionis sigillum pertinentia breviter differere visum est.

Feria

Feria iv. die 18. Novembris 1682.

IN *Congregatione Generali S. Romanæ, & Universalis Inquisitionis, habita in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam, coram Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota Republica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus à S. Sede Apostolica specialiter Deputatis.*

Prævia matura consultatione DD. Consultorum, facta fuit discussio sequentis Propositionis: Scientia ex confessione acquisita uti licet, modò fiat sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur: in cujus comparatione prius meritò contemnatur. *Addita deindè explicatione, sivè limitatione, quòd sit intelligenda de usu scientiæ ex confessione acquisitæ, cum gravamine pœnitentis, seclusa quacumque revelatione, atque in casu, quo multò gravius gravamen ejusdem pœnitentis ex non usu sequeretur, & statuerunt dictam Propositionem, quatenùs admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione, sivè limitatione, & præsenti Decreto probibent, nè quis ultrà audeat talem doctrinam publicè, aut privatim docere, aut defendere, sub pœnis arbitrio Sac. Congregationis infligendis: mandantes etiam universis Sacramenti Pœnitentiæ Ministris, ut ab ea in praxim deducenda prorsùs abstineant.*

Loco ✠ Sigilli.

Franciscus Riccardus S. Rom. & Universalis Inquisitionis Not. Die 5. Decembris 1682 supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, & in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Perinum SS. D. N. Papæ, & SS. Inquisitionis Cursorem.

80 De sigillo Confessionis agit S. Thomas 3. p. quæst. 11. supplementi, & ibidem omnes Commentatores, & fusè Diana *part. 5. tract.* 11. Candid. *tom. 2. disquis.* 24 & alii, qui videri possunt, si lata discussio optetur: mihi quæ ad præsentis Propositionis notitiam conducunt, breviter enucleanda.

81 Præmitto: sigillum Confessionis esse servandum ex præcepto naturali, Divino, & Ecclesiastico. Naturali quidem, quo quisque tenetur ex fidelitate rem apud se depositam custodire. Præcepto Divino, non quidem positivo, sed connaturali, & per se connexo cum natura Sacramenti Pœnitentiæ quod probat S. Th. loco cit. art. 1. in corp. duplici ratione; cujus prima ad hanc potest redigi formam.

Quæ pertinent ad significationem sacramentalem, sunt essentialia, & per se connexa cum Sacramento, ac Jure Divino connaturali Sacramento, ex ipsa Sacramenti institutione præcepta, atqui sigillum Confessionis pertinet ad significationem Sacram. Pœnit. ergo, &c. Prob. minor: Confessio, qua quis Sacerdoti se subjicit, est signum interioris, qua Deo subjicitur, commune enim est Sacramentis, ea quæ exteriùs geruntur, esse signa eorum quæ interiùs contingunt: sed per hoc quòd Deo subjiciuntur peccata in Confessione, Deus ipsa tegit, idest, eorum ampliùs non recordatur ad puniendum; nec eorum rationem quærit, neque in hac vita, nec in futura, secundùm illud: *In quacumque hora ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor ampliùs.* Nec sunt ampliùs materia Judicii, vel exprobrationis,

con-

confusionis ipsi pœnitenti, jam enim remittuntur: *nec judicabit Deus bis in idipsum*. Ergo sigillum Confessionis, quo peccata teguntur, pertinet ad significationem ipsius Sacramenti.

Confirmatur. Per hoc Sacramentum significatur gratia remissiva peccatorum, per quam teguntur peccata coram oculis Dei, unde dicitur Ps. 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*. Ergo sigillum Confessionis, per quod peccata teguntur, pertinet ad significationem Sacramentalem: unde tanquàm violator Sacramenti peccat, qui Confessionem revelat.

Aliam rationem adducit S. Th. ibid. quia videlicet est satis conveniens naturæ hujus Sacramenti, tàm necessarii ad salutem, ut ad ipsum faciliùs adducantur, & simpliciùs homines peccata confiteantur: maximè autem ab ipso abhorrerent, si scirent in aliquo casu detegi posse peccata. Hanc secundam rationem S. Th. amplificat Suar. & putat demonstrationem à priori, ut refert Nugno *tom. 2. in 3. p. ad q. 11. supplem. ad art. 1.*

Præceptum quoque Ecclesiasticum constat ex *cap. Sacerdos de Pœnitent. dist. 6. & ex cap. Omnis utriusque sexus*. Tanquàm Apostolica traditio videtur semper acceptatum fuisse in Ecclesia, non solùm à Doctoribus, Sanctis, & Scholasticis, sed etiam ab omnibus fidelibus. Videatur Nugno loco cit.

82 Tàm arctum igitur est hoc præceptum de sigillo Confessionis, ut nunquàm, & in nullo casu, etiam pro bono communi, aut totius Ecclesiæ utilitate cesset ejus obligatio, ut neque indirectè manifestari possit, facto, aut signo aliquo, peccatum in Confessione auditum, unde S. Th. loco cit. ad 3. ait: *Prælatus potest sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantùm ut Deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remedium, nisi eo modo, quo ad ipsum refertur: unde in his, quæ ad ipsum deferuntur in foro Pœnitentiæ, debet in eodem foro, in quantùm potest, adhibere remedium*. Hoc etiam docuit Quodlib. 5. art. 13. & in 4. dist. 21. q. 3. art. 1. Unde Soto *in 4. dist. 18. q. 4. art. 5.* advertit sub sigillo Confessionis cadere omnia, quæ necessaria sunt ad explicandum peccatum, & propter hoc dicuntur in Confessione, si cedant in infamiam, vel grave detrimentum ipsius pœnitentis: ut si pœnitens occasione suæ Confessionis dicat se habere defectum originis, vel aliquid simile, totum hoc cadit sub sigillo Confessionis: hoc etiam docuit Nugno loc. cit. Et communiter ad personam complicis extenditur.

Hinc Gonet in Clypeo *tom. 15. disp. 11. artic. 2.* infert, non posse Episcopum Ordines publicè petenti denegare, quem ex sola Confessione cognovit esse irregularem. Nec Parochum, in matrimonium non copulare eos, quos ex sola Confessione cognovit aliquo impedimento dirimente laborare. Nec Confessarium posse vitare eum, quem ex sola Confessione, scit esse excommunicatum non toleratum; licèt nullus alius præter pœnitentem suspicari possit, hoc fieri propter notitiam Confessionis. Id quoque docuit Cand. *loco citat. artic. 52. dubit. 3.*

83 Ex his sequitur scientia ex Confessione acquisita uti non licere, quando ex ejus usu sequitur aliqua indirecta revelatio Confessionis: ut quum Prælatos aliquas leges faceret ad evitandum peccatum subditi, quod in Confessione audivit, ex quo potest sequi indirecta aliqua Confessionis revelatio. Posset tamen quis uti scientia ex Confessione acquisita sine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, ut asseritur in prima parte Propositionis adductæ, quæ quò ad hanc partem non damnatur:

unde possset Superior uti illa notitia, ut sit cautior, & prudentior in adhibenda custodia, occultè visitando septa Monasterii, non tamen aliquid exteriùs operando, ut mutando claves, erigendo murum, amovendo ab officio, etiam ad nutum amovibile subditum; vel similia. Hoc modo intelligendum est Decr Clem. VIII. anno 1594. die 26. Maii, quo prohibet Superioribus, vel Confessariis, deindè ad Prælaturam assumptis, nè utantur notitia ex Confessione habita ad regimen Monasterii: videlicet, quando hic usus, etiamsi nec indirectam habeat annexam revelationem, affert tamen, vel minimum pœnitenti incommodum, vel occultæ reprehensionis habet vim. Secùs verò, quando nullum sequitur pœnitenti incommodum: quapropter ex Confessione viri docti, potest pro se, vel aliis, Confessarius uti ea notitia ad meliùs examinandam conscientiam suam, ad confitendum aliquod peccatum, quod tale non existimabat ex ignorantia vincibili, & ad similia.

Pariter poterit Sacerdos, si in Confessione deprehendat sibi paratum fuisse vinum toxicatum pro missa celebranda; abstinere à celebrando, si aliquam aliam occasionem potest fingere, ut nullo modo sequatur, nec indirecta criminis manifestatio. Et generaliter possunt fieri omnes aliæ actiones indifferentes, quas, omnibus consideratis circumstantiis, & motivis particularibus, nullatenus potest suspicio oriri ex Confessionis notitia processisse; nec indè aliquod sequitur pœnitenti gravamen. Ita Gonet loco cit. art. 1. coroll. 4. Dian. part. 5. tract. 11. resol. 3. *vers. Notandum est tamen*. Ubi etiam citat Sanch. & alios. Cand. tom. 2. disquis. 24. artic. 51. dubit. 2 & 3.

83 Ex his sequitur solutio alterius casus. Si ex duobus, qui conspirarunt in necem Sacerdotis, alter pœnitentia ductus, ipsimet confiteatur; simulque pandat inter se convenisse, ut si hoc, alter manifestaret, occideretur ab altero, & proculdubio ipsi mors esset à socio inferenda, si Confessarius fugeret, aut non celebraret, &c. Ex hoc enim, quòd aliàs non erat facturus, satis socius deprehenderet, ab altero revelatum fuisse secretum: an possit Confessarius in tali casu pro evitanda morte propria, illa scientia uti. Cui resp. quòd si Confessarius potest aliter sibi consulere absque pœnitentis detrimento; ut sumendo pharmacum, adeò secretè, ut nulli suspicionem afferat, si periculum est de veneno, etiam si sit celebraturus (tunc enim cessaret obligatio jejunii naturalis) vel alio modo pœnitenti non nocivo, posset licitè illa scientia uti, juxtà supra dicta. Si verò ex sua actione, quamvis indifferente, cognita à socio pœnitentis, imminet pœnitenti mors, non licet illa scientia uti. Colligitur ex Dianæ doctrina loco cit. Suar. *tom. 4. in 3. part. disp.* 33. *sect.* 7. *num.* 6. 7. & 8. ubi etiam si periculum saluti spirituali Confessarii immineret, hocque ex Confessione depræhendat, extendit. Cand. probabiliorem hanc sententiam judicat loco cit. art. 51. dubit. 6. citans Bonac. licèt probabilem censuerit oppositam, quam docuit Coninch. disp. 9. de sigillo Confess. dub. 4. num. 56.

Ratio pro hoc, & similibus casibus est, quia aliàs impediretur usus Sacramenti Pœnitentiæ, deterrerentur enim ab accessu ad illud, & violaretur debita reverentia Sacramento; unde eadem ratio militat, ac de sigillo, cujus præcepti obligatio in nullo casu cessat. Tum quia bonum Sacramenti præferendum est propriæ vitæ.

85 Duo igitur sunt præ oculis habenda in usu hujus scientiæ; alterum, nè sequatur, nec indirecta manifestatio, & revelatio: alterum nè pœnitenti sequatur gravamen in quocumque illi nocivo honori, vel alteri honesto commodo.

modo. Quapropter, non posset quis denegare suffragium, vel Novitio ad Professionem admittendo, vel in electione ad Prælaturam, aut Beneficium: nec Abbas amovere ab officio Ministrum, quem in Confessione novit indignum. Ita Diana *loco cit. resol.* 4. ubi plures alios citat. Cand. *loco cit. art.* 52. *dubit.* 3. Gonet. & Suar. locis cit.

Circa quæ oritur dubium, an usus hujus scientiæ in his enumeratis, cum nullum periculum revelationis extat, nec indirectæ, sit tantùm prohibitus Jure Ecclesiastico, an verò Jure Divino connexo cum natura hujus Sacramenti, cujusmodi est præceptum de sigillo Confessionis.

Circa hoc Ochagavia, & Tannerus, relati à Diana, asseruerunt in rebus gratuitis posse Confessarium illa scientia uti; unde nec Jure Ecclesiastico, per ipsos, videtur hoc prohibitum. Saur. loco cit. *num.* 4. quamvis asserat non licere; reducit tamen ad prohibitionem factam à Clem. VIII. & ait non videri contra naturalem rationem. Gonet quoque ejusdem est sententiæ; videlicèt esse prohibitum Jure Ecclesiastico, non verò naturali, aut Divino, quandò nulla, nec indirecta sequitur manifestatio.

At observandum est circa suffragium, quòd hoc vel est debitum, vel gratuitum: debitum quidem, ut Novitio, qui jam probationis annum explevit, religiosè satis exteriùs vivendo; nec habens aliquod impedimentum nè ad professionem admittatur, & cujus denegatio cederet in magnum dedecus ipsius. Vel est merè gratuitum, cujus denegatio nec cedit in dedecus ejus, cui denegatur, cujusmodi est in electione Priorum, ubi quia jam ex consuetudine notum est quemlibet ferre suffragium in favorem ejus, cui amicitiæ vinculo jungitur, ex denegatione suffragii, non præsumitur indignitas Personæ, nec aliqua ei infamia resultat. Similiter in eo, qui promovendus est ad Beneficium, pro quo fit concursus; vel in foro exteriori, ille, cujus indignitas cognita est in Confessione, absque omni dubio dignior existimatur in reliquis conditionibus ætatis, natalium, scientiæ, Prudentiæ, vigilantiæ, &c. Vel probabile est alium in his conditionibus debere præferri; itaut nulla infamia, aut dedecus ei resultet ex denegatione suffragii, neque aliqua suspicio ipsimet pœnitenti, ob Confessionem ei denegari suffragium (hæc enim sola est tacita reprehensio culparum, & sufficiens causa, nè denegetur) itaut aliud incommodum ei non resultet, nisi exclusio à Beneficio. Hoc præmisso.

Dico. In primo casu denegari non posse suffagium, & hoc ex Jure Divino connaturali ipsi Sacramento, quia aliàs redderetur odiosa Confessio, non minus ac ex fractione sigilli. In secundo, & tertio si nulla suspicio etiam ipsi pœnitenti oriatur denegari suffragium ob Confessionem, ac proindè nulla indirecta fractio sigilli; nec aliud dedecus, aut infamia, sed sola privatio officii; cum ex hoc non reddatur Confessio odiosa, nec injustè privetur officio, cum eo revera sit indignus; denegatio suffragii non esset contra Jus Divinum, & naturale jam explicatum. Pariformiter dicendum est in amotione ab officio amovibili ad nutum, servatis omnibus prædictis circumstantiis, & in hoc casu loquuntur Gonet, & Suar. intelligendusque est S. Th. loco citat. 3. part. qui ad 3. & 4. admittit, sed cum pluribus limitationibus, posse Priorem ab Abbate officio privari (quippè nondum Jure Ecclesiastico erat veritum) & suffragium denegari. At hæc circumstantiæ in praxi raròcontingere possunt, & hæc opinio, ut dixit Bann. 2. 2. q 33. art. 8. in fine, vix potest in usum venire.

Attamen Jure Ecclesiastico, post Decr. Clem. VIII. non potest hac ratione suffragium denegari, etiam in circumstantiis positis, nec ab officio quis

Aa 2 amo-

amoveri: quæ Lex sancta, & justa est; quia id, quod non est per se malum, ob periculum mali potest prohiberi, ut ait Suarez loco cit. & quia facilè quisque errare posset, judicando omnes illas circumstantias adesse, cum re vera non sint.

88 Dices. Etiam admissis illis circumstantiis, uteretur Confessarius, dùm operatur ut homo, notitia, quam habet, ut Deus: cum tamen dicat Bern. *Nihil minùs scis, quàm quod ut Deus scis*. Quod est contra rationem hujus Sacramenti: ergo secluso Ecclesiastico præcepto, illa scientia uti, etiam in illis circumstantiis, est contra Jus Divinum consequens ad naturam hujus Sacramenti.

Resp. dist. antec. Uteretur notitia, &c. contra finem hujus Sacramenti, aut in præjudicium ejus, nego, non obstando fini Sacramenti, nec ullum ei præjudicium inferendo conc. anteced. & nego consequ. Nam non quilibet usus scientiæ ex Confessione acquisitæ est prohibitus Jure Divino connaturali huic Sacramento; ut patet ex communi sententia admittente in Superiore diligentiam, dum non vergat in detrimentum pœnitentis: & etiam ad effugiendam mortem, quam ex Confessione novit sibi imminere: sed ille usus, qui est in præjudicium hujus Sacramenti, quique retraheret fideles à Confessione, eamque redderet odiosam, &c. Unde, cum in illis circumstantiis hæc vitentur, non esset usus illius generis, qui huic Sacramento præjudicat, & fini, ob quem præceptum sigilli inductum est, obstaret; ac proindè non esset eo præcepto prohibitus: quare semper cum hac limitatione, quando scilicet usus illius scientiæ esset confusioni, & pudori pœnitenti docuerunt hanc sententiam DD. ut videre est apud Dian. loco cit. §. *sed prorsus contrariam: &c.* Et certè quis unquàm negavit posse Confessarium loqui de auditis in Confessione, dùm personam non manifestet; nec in ejus cognitionem devenire possunt audientes? Et tamen cui non innotescit tunc uti ut hominem notitia, quam ut Deus habet? Non ergo ex hoc præcisè capite malum est.

89 Sed quæres: an Confessarius, vel Prælatus possit uti scientia ex Confessione acquisita, ad removendam pœnitenti occasionem peccati, quando ex hoc non sequitur, nec indirecta criminis manifestatio, nec aliquod aliud incommodum, sivè corpori, sivè honori, sivè bonis externis: an hæc evitatio inter gravamina pœnitentis debeat computari, quia solatio, & delectione ex actu peccaminoso proveniente privatur.

Suppono tanquàm certum ex dictis, prædictum quæsitum locum habere, quando occasio peccandi non habet annexam aliam utilitatem honestam; cujusmodi pro Religioso esset socius consuetus, qui ei ad alia peragenda negotia est valdè utilis, quæ non potest suppleri per quemcumque; officium honorificum; vel aliud quodcumque commodum annexum occasioni peccandi. Supponitur etiam in quæsito, via tàm remota, ac sua vi tolli illam occasionem peccandi, ut confusionem, aut ruborem non afferat pœnitenti, neque suspicari posset ex Confessionis notitia processisse. Similiter supponitur non posse tolli occasionem, corripiendo complicem: propter hoc enim non licere uti scientia ex Confessione acquisita; fusè, & ardenter probat Bann. loco supra cit. Casus igitur posset consimiliter evenire: Sciens Confessarius ex Confessione Titii, quænam sit ejus concubina, quæ est ei proxima occasio peccandi: post tempus occurrit ei vir nobilis quærens famulam, & Confessarius occasione discursus, laudat ei pro tali famulatu nimis aptam fore illam, quam scit esse concubinam Titii, ut ex hoc ei tollatur occasio peccandi: vel alio consimili modo.

Resp.

90 Resp. ad quæsitum, stantibus omnibus prædictis limitationibus, licere Confessario uti notitia in Confessione acquisita, ad vitandam pœnitenti occasionem peccandi. Ratio est, quia in tali casu nullum est periculum detectionis criminis, nec indirectè, nullum incommodum, confusio, aut rubor pœnitenti obvenit: aliàs ipsa vitatio occasionis peccandi, præcisè, dùm aliud honestum utile non habet annexum, non est gravamen, sed levamen pœnitentis. Ita colligitur ex Diana loc. cit. qui admittit prædictæ scientiæ usum, quando nullum præjudicium in persona, aut honore, vel confusio, aut rubor pœnitenti redundat: & ex aliis, qui admittunt posse Superiorem prudentiorem, aut vigilantiorem fieri; quos citat, & sequitur Cand. *loco cit. art.* 52. *dubit.* 4.

91 Excluso igitur prædictæ scientiæ usu, non solùm, quando indirecta sigilli manifestatio sequitur, sed etiam quando aliquod præjudicium, vel incommodum, aut detrimentum, &c. sequitur pœnitenti, ut explicatum est: Casus præsentis Propositionis est (admissa hac Doctrina, quæ recitatur in ejus prima parte) quando ex usu illius scientiæ sequitur aliquod gravamen pœnitenti, dùm tamen ex non usu illius scientiæ sequitur aliud majus gravamen; & talis conditionis, ut hoc secundum comparatum priori sit pluris faciendum; adeò ut prius esset contemnendum: quo casu asserebat prædicta Propositio, licitum esse uti scientia ex Confessione acquisita: & hunc casum ab illa communi doctrina excipiebat, si tamen inde nulla manifestatio, nec indirecta Confessionis sequeretur. In hoc casu, etiam omnibus his adhibitis circumstantiis, & limitationibus, hanc doctrinam prohibet Sacra Congregatio, tàm ne quisque audeat illam docere, aut defendere, quàm ut ab ea in praxim deducenda Confessarii abstineant.

Exemplum pro majori claritate appono: Titius confitendo sua peccata, aperuit mihi suam voluntatem occidendi Cajum, si deinceps per suam domum transiret: postridie adverto Cajum illinc transisse, Titioque id exploratum fuisse: ex quo deprehendo parari ab ipso arma, ut sequenti nocte necem inferat Cajo: unde pœna mortis esset plectendus: ut eum à crimine, & à pœna mortis eruam, apud Magistratum (adeò prudenter, ut nequaquàm ex Confessionis notitia hoc processisse, suspicari Titius possit) de alio crimine, ab ipso commisso, quod extra Confessionem noveram, accusari facio: ob quod comprehensus in carcerem trudetur, vel tandem exulare cogetur.

92 In hoc, & consimilibus casibus, licere, ajebat prædicta Propositio, uti scientia ex Confessione acquisita: In eo tamen, & similibus prohibetur à Sac. Congreg. præfatæ scientiæ usus. Et meritò: nam per hoc redderetur Sacramentum Pœnitentiæ odiosum, onerosum, & à Confessione homines averterentur, dum ex eo sumi occasionem posse sciant, ut aliquid mali patiantur, vel aliquod gravamen sustineant: unde fieret injuria Sacramento; & hæc doctrina esset periculosa, & nociva honori, ac religioni Sacramenti.

Nec obstat, ita Confessarium illa scientia uti, ut nec ipse pœnitens suspicari possit ex Confessione illud malum originem duxisse.

Non, inquam, obstat: ut enim homines à tam salubri, ac necessario retrahantur Sacramento, sufficit, ut sciant talem doctrinam extare, & Confessarios eam sequi posse.

Tùm etiam quia, hac doctrina tolerata, & admissa, facilè indè quisque uteretur scientia ex Confessione comparata pro evitando malo communi, ac Reip. etiam si mors pœnitentis sequeretur, sic enim discurrere posset:

Sicuti ob majus malum pœnitentis avertendum, licitum est uti scientia; etiamsi ipsi minus malum immineret, & sequeretur, quia hoc est contemnendum comparativè ad illud; ita est contemnendum malum particularis, comparativè ad bonum commune, & ipsemet pœnitens, sicuti malo proprio minori sustinendo esset paratus, ad majus vitandum: ita rationabiliter, bonum Reip. proprio præferre debet; ergo sicuti licet in illo primo casu, ita in secundo. Similiter alii ad alios casus prædictam Doctrinam extenderent; sicque Sacramentum Pœnitentiæ redderetur valdè noxium, ac proindè odiosum; & formidabile: eradicanda igitur radix, nè alia mala pullularent; cum in hac materia potiùs restringi debeat, ut faciliùs, & confidentiùs ad tàm necessarium, ac salubre Sacramentum accedant homines.

93 Dices. Communiter admittitur usus hujus scientiæ sine revelatione, & gravamine pœnitentis: atqui in præsenti nullum est gravamen pœnitentis in casu posito: ergo, &c. prob. minor; nam licèt sit aliquod gravamen, attamen comparativè ad majus, non est censendum gravamen, sed levamen à majori.

Resp. negando minorem: ad cujus probationem dico, quòd licèt in se, & absolutè, minus malum esset levamen comparativè ad majus, tamen non ita est in hominum existimatione, qui pluris faciunt malum leve aliundè illatum, quàm grave, quod spontè incurrunt: minùs libenter ferunt, quod invitis ipsis accidit, quàm quodcumque ex suis actionibus sequutum. Unde rationabiliter conquærerentur de malo, ratione Confessionis obveniente, quia revera in se malum est, licèt comparativè sit levamen. Tùm etiam propter secundam rationem adductam, quia si hoc sciant, existimantes ad alios casus Confessariorum ingenio extendi posse Doctrinam illam, ab hoc Sacramento maximè abhorrerent. Optimè igitur, & satis rationabiliter prohibetur, ac sine aliqua hæsitatione, hujusmodi prohibitio est acceptanda.

LAUS DEO

IN-

INDEX
Casuum, qui in hoc opere resolvuntur.

Prior numerus paginam, secundus verò numerum in Propositione significat.

ABORTVS.

ABSOLVTIO.

ADULTERIUM.

ATTRITIO.

BAPTISMUS.

BLASPHEMIA.

CHA-

N D E X.

C H A R I T A S.

C O M M V N I O.

C O M P E N S A T I O.

C O N F E S S A R I V S.

Vide verbo *Absolutio*, & in Append. à n. 79. ad finem.

CON-

INDEX.

CONFESSIO.

CONJUGIUM.

CONSCIENTIA.

CONTRACTUS.

CRIMEN.

DECRETUM.

DE-

INDEX.

DEFENSIO.

DETRACTIO.

DIGNUS.

ELEEMOSINA.

EQUIVOCATIO.

EUCHARISTIA.

FA.

FAMULUS.

FESTUM.

FIDES.

FOR-

INDEX.

FORNICATIO.

FURARI, ET FURTUM.

GAUDIUM.

GULA.

IDOLUM.

JEJUNIUM.

IGNORANTIA.

INFIDELITAS.

Ad

INTENTIO.

INVIDIA.

JUDEX.

JUDICIUM.

JURAMENTUM, ET JURARE.

An

LEX.

MALUM.

MATRIMONIUM.

MEDICUS.

MENDACIUM, ET MENTIRI.

MISSA.

An

M O R S.

N E C E S S I T A S.

O C C A S I O.

An

OCCISIO.

OFFICIUM.

OPINIO.

Nemo

SIMULATIO. SACERDOS.

TESTIS.

TRISTITIA.

VOLUNTAS.

INDEX.

VOTUM.

USURA.

INDEX

INDEX, SEU SUMMARIUM

Capitum, quæ in Appendice continentur.

FINIS.